

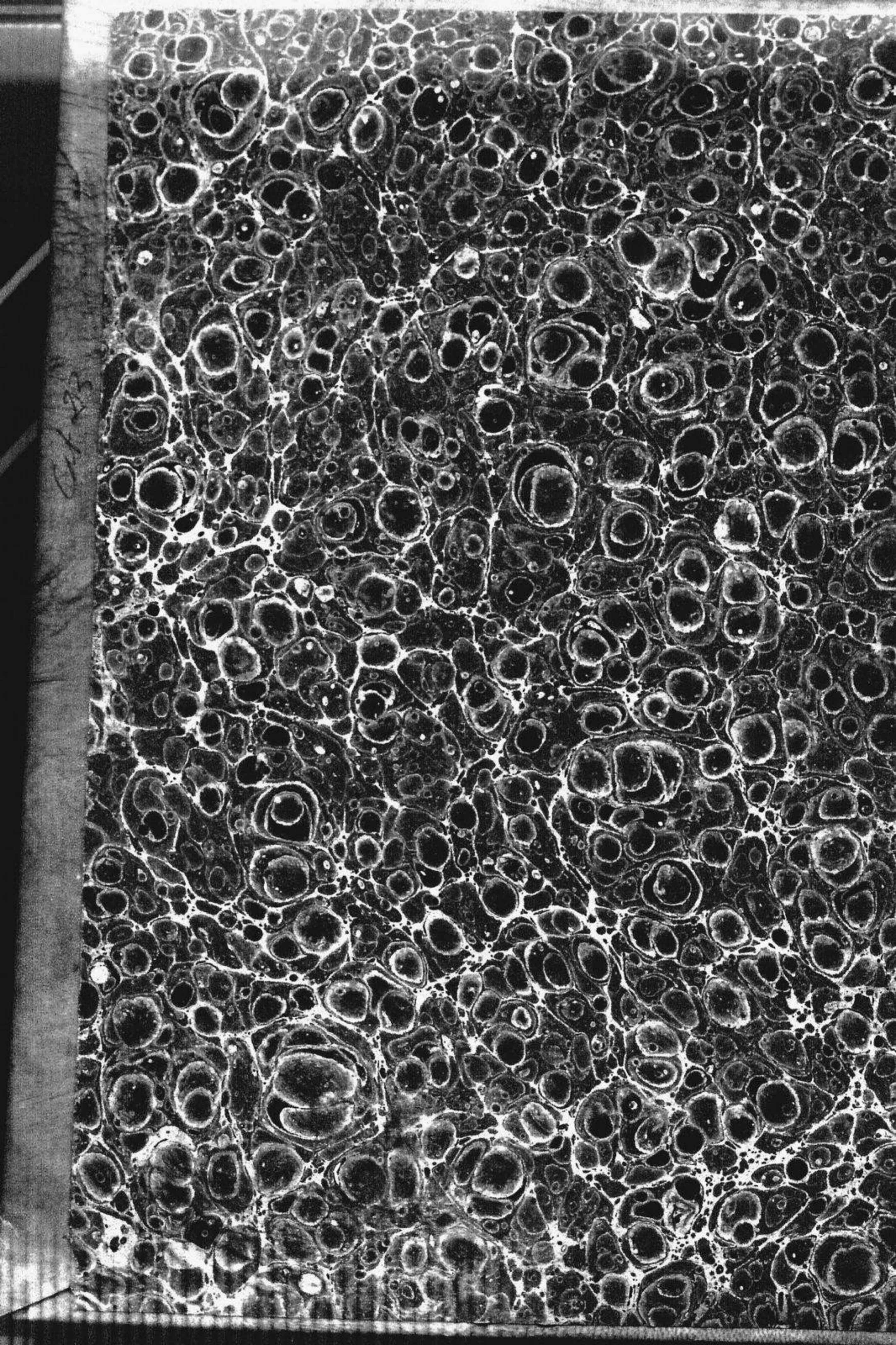

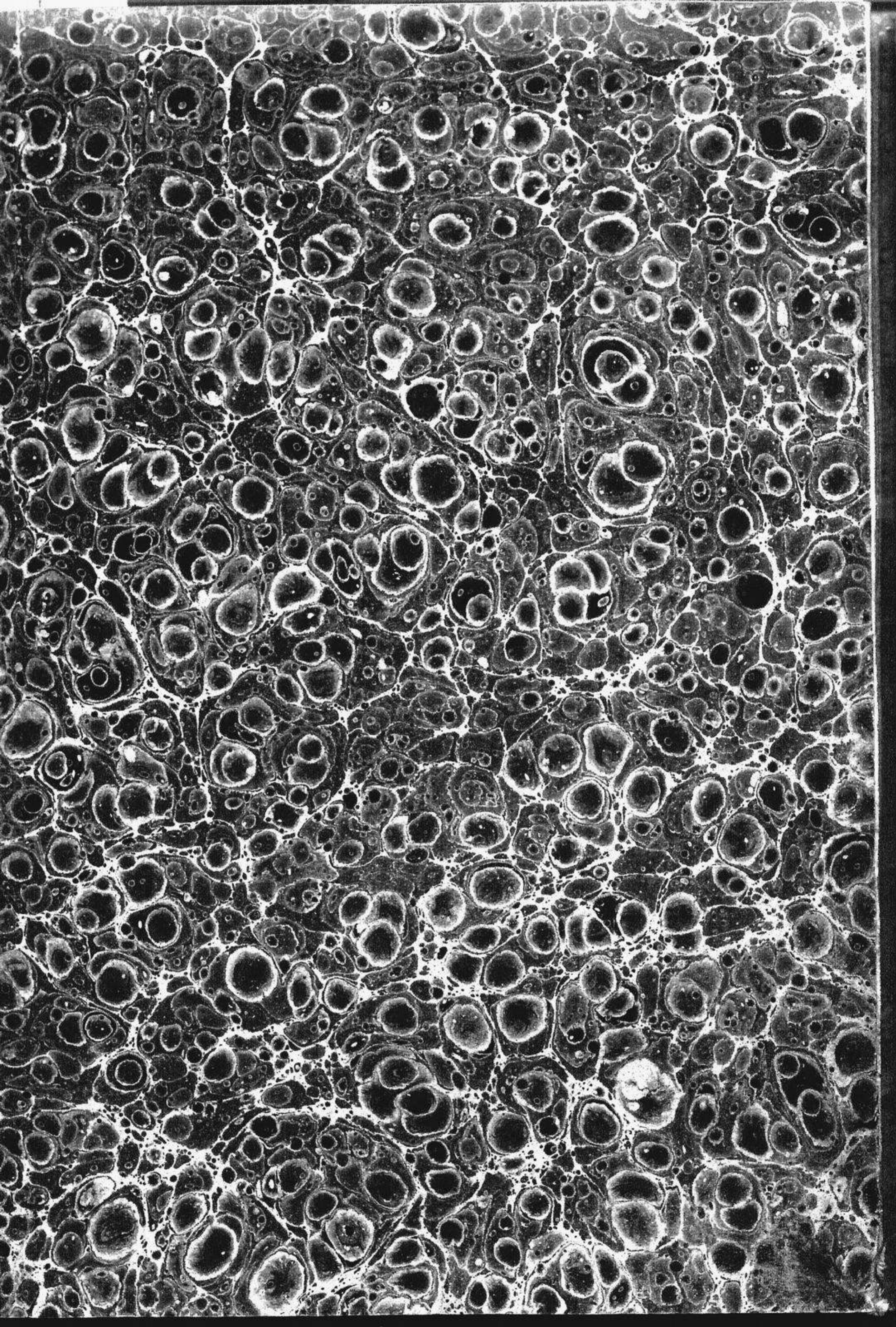
2400-50 DATE 8/12/04

John 326

no 87

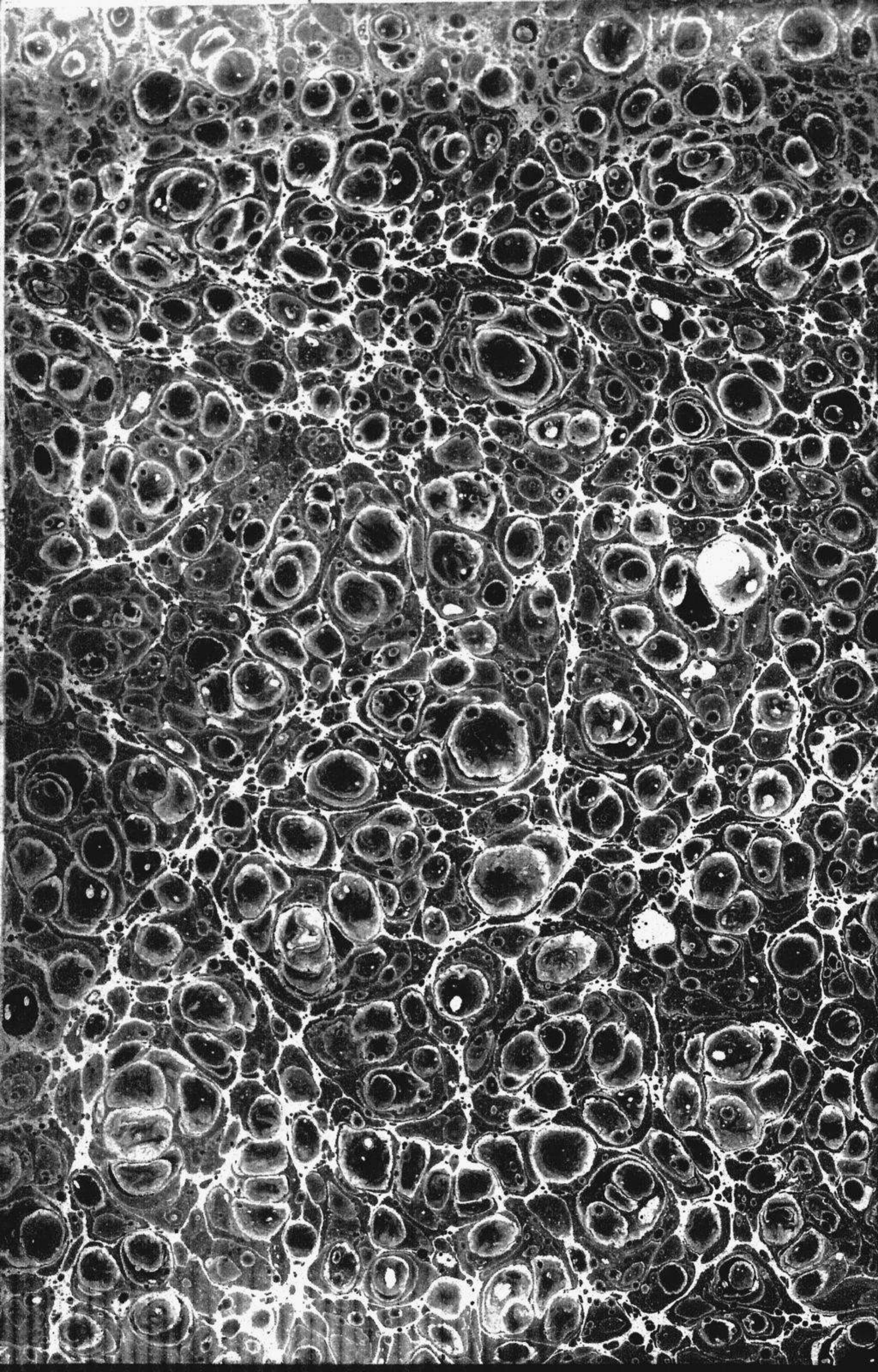
2

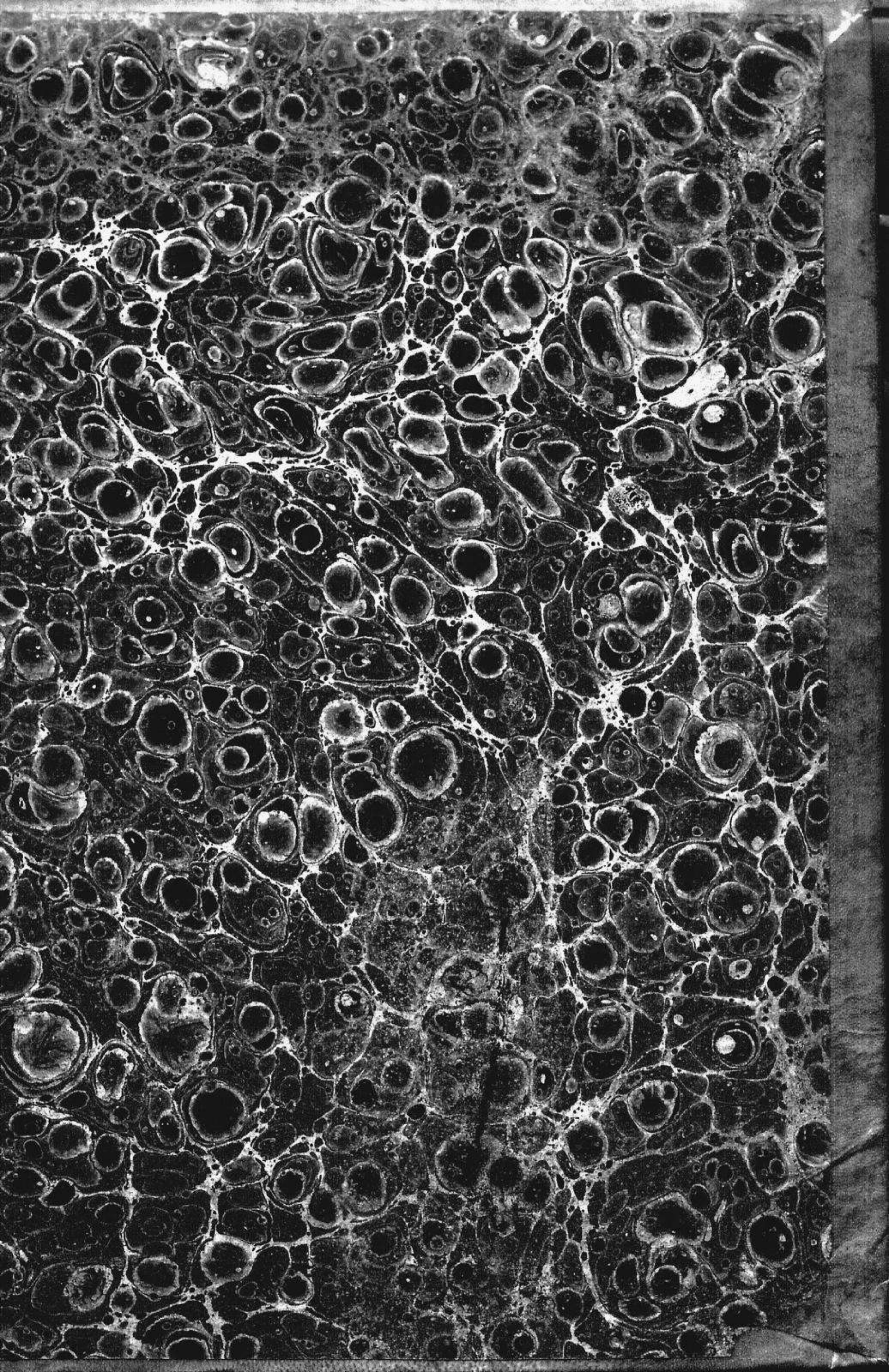

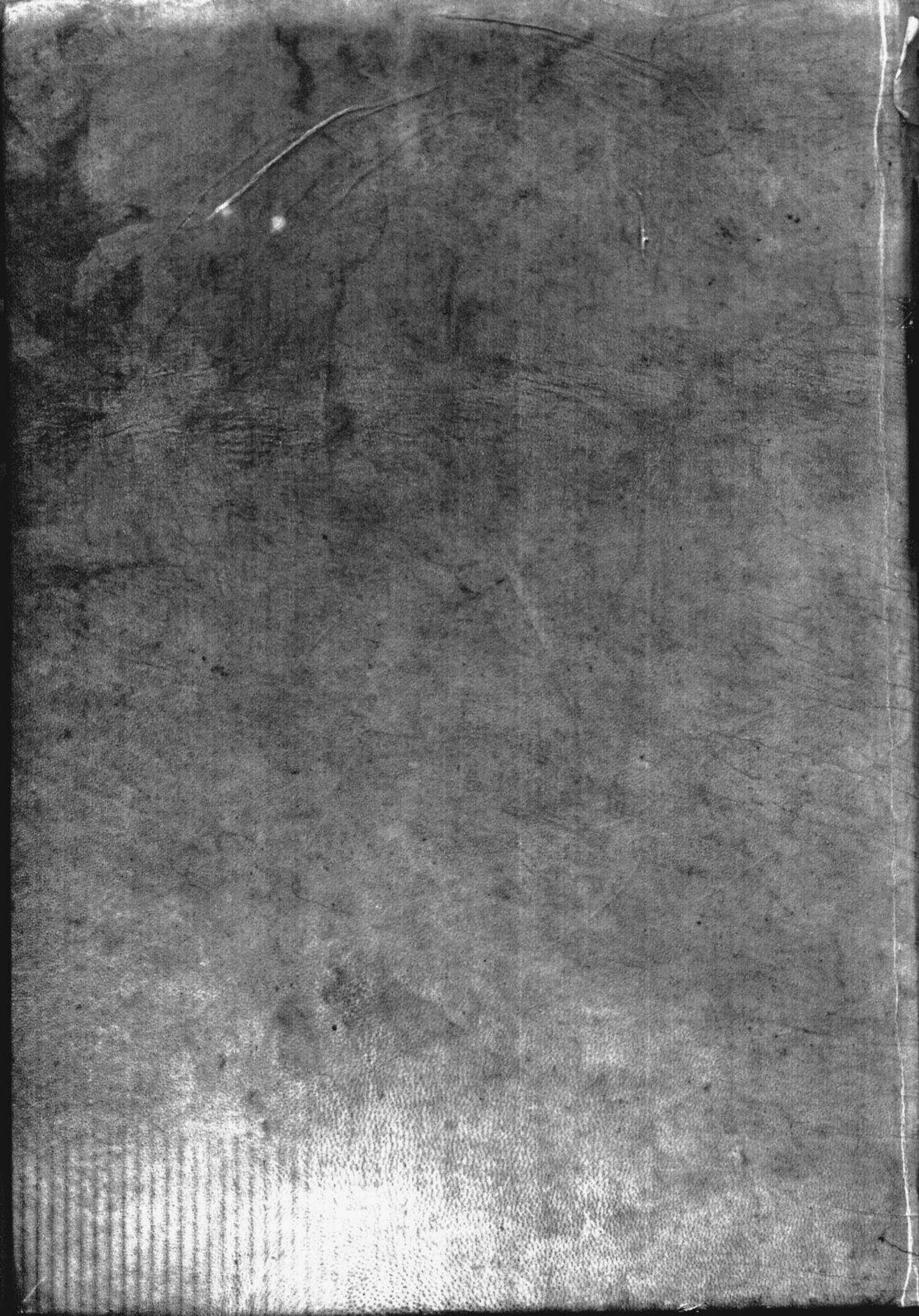

i18545610

Cat. No. 23

Atyanaqy qta octibus

Etrus brutus art. doct. Epūs Catharen: Barnabę cellano. S. P. D. non
 me fugit te errata corrigere mi barnabas: si qua sūt exscribentiū uicio imp
 itorū: diuini opis aduers^o gētilis athanasii scriptoris doctissimi: quod
 iā pridē magna lucubratione & industria ex gręco in latinū traduxit
 omnibus uir quidem ex omni parte bonus: atq; discēdi peritus. quod laboris mi
 hi crede: religioni nrę & fidei multum conferet: Eritq; legentibus & curiosis uti
 le: ac periocundū. Ego. n. qui librum qñq; lectitauri mihi non parū emolumēti
 excepi Quā tibi gratias ago et hęc: quod tuo laborē studio atq; opera legi possitu
 perge igitur ut cepisti: & te hac suscepta prouincia mortalibus gratum redde:
 quippe qui mores tuos ingenium atq; doctrinā & in primis litterati omnes & ap
 probant & amplectuntur. Non. n. uereor quī de uirtute benemeriti omnes q̄ pri
 mum te uirum doctissimum Codicem perlegisse acceperint: eum sibi peculiare p̄
 omnibus habituri sint. delectabitur profecto studiosissimus Irag q de fide catholi
 ca bene sentit: modo ex hoc dialogo: modo ex illo. Inest. n. tanta uerborū concini
 tas: tantaq; dicendi copia cū grauitate conuincta: ut diuinum opus quidem: & in
 arce poni dignū: q̄i Minerua illa phidie merito dici & affirmari possit. Mirabar
 equidem uir doctissime: cum non ignorarem priscorum nr̄orum per multos co
 dices & poetarum & oratorum tua emendatione castigatos missum faceres hoc
 tantum opus: quod non tantum fugatis nebulis irradiante sole mundus ubiq;
 lucet atq; discernitur: quantum huiusmodi scrip. is & disceptationibus pro uerū
 tate tuenda explendescit christianus sensus: & intellectus humanus. nutritur ue
 ritas: auget fides: ratioq; seruetur: nec non singulari quodam & admirabili do
 cumento ritus nr̄os & institutiones contra hęreticos celeste hoc opus & necessa
 rium firmavit & stabiluit. Quę res non latuit omnibonum doctorem tuum: cu
 ius beneolentibus floribus atq; doctrina te mirum inmodū perornasti: & adeo
 perornasti: ut te omnes: qui uirtute p̄diti sunt uirum bonum doctum atq; peri
 tum iudicent: dicāt: & affirment. Nouit ipse hominū mētes q̄ plurimorū lepi^o curi
 osa quadam cupiditate diuina p̄conctari: & dubitare aliquando quod certum ē:
 que res quantum mali hoīnibus interdum afferē possit corde uoluntas: & memo
 ria repetens athanasii lris grecis scriptum in latinum edere animum induxit.
 nec potuit uir optimus ipse addere quod optabat: minuere quod uolebat morte
 correptus: non sane ut scriptoris suam perturbaret: sed ut quod gręce dulce: la
 tine dulcius personaret. non ne permisset hoc deus: uoluit quidem atq; decruit:
 quando te alterum Omnibonū iure & merito hęc nr̄a gr̄as habeat & cōtemplet.
 traduxit ipse: tu uero corrigis: castigas: atq; emendas utriq; debet non parū hu
 mana hęc mortalitas. & cui plus aliis relinquamus iudicium. attamen exitus ac
 ta probat (ut ille ait) & finis non pugna coronat. Neq; te rogo. B. expectes ut ali
 quorū adhortatiōe & aūcte ad hoc perficiendū munus incitatus uidearis: qñqui
 dem inceptum hoc a te perfectum iri tua uirtute bonitate constantia & integrita
 te boni iudicent oēs. Fefellit unq; neminem probissimorum hoīū optima de te o
 pinio: quod imp̄ntiarū si decepti fortasse uiderentur: eo grauius ferrent: quo fa
 cilius fidelius ue hoc arte uirō doctissimo fieri posse arbitrabant. Non hęc scribo
 ut prudentię tuę diffidam: uel quid tibi agendum sit te fugere dubirem: sed me
 ęternus incitat amor: cogitq; fides. Lego & ipse oratores tuos qñq; lego & poe
 tas animi causa: cū e comuni studio nr̄o iuris pontificii & sacrarū litterarū lectiōe
 aliquātulum me subtraho: quorū doctrina (ut orationis suauitatē omittam: &
 carminum dulci modulatione curentium) tantā p̄ se feret dignitatē: & rationē
 bene uiuendi: Ut non nisi: que ingenio atq; cognitione digna sūt in ipsis inueni
 ri possint. Sed tñ nihil cōmodi^o ęgritudinibus humanis: nihil animis nr̄is condu
 cibilius: q̄ scriptis s̄ctiorū p̄m̄ incubere: Ioannis chrysoctomi: basilii: athanasii.

gregorii nazanzeni: ambrosii: hieronymi augustini atq; gregorii: & huiusmodi
oīum: qui de sacris litteris bñmeriti extiterūt. Hęc sunt quę nr̄is angoribus sola
medentur & sanant. aduersa non curant. iocunditatē parant: fēlicitatem atq; bea
titudinem pollicent̄. Ad hęc igitur incūbe humanissime. B. peto ate precario: &
presertim huius nr̄i athanasii operis copia: p̄ficio oībus aliis: ut q̄primū
h̄ri possit: ne illustrata fidei ueritas: quam sūmus ille opifex hōibus dedit: icuria
tua longius in oculo iacere uideatur. Da hoc muneris tuo petro Ep̄o Chatharē
si: da uicentinis oībus: & ceteris: qui te uirtute tua diligūt: & obseruant. Hoc ex
pecto hoc cupio hoc uolo: qui si me audieris: habebis me profecto in omnib⁹ sēp
iocundum & eque charū. uale litteratorum decus: Quarto nōas decembres. M.
ccccxxxii. in palatio Ep̄ali uicentino.

Barnabas Celsanus: Petro bruto episcopo Catharensi. S. P. D.

I eruditissimus quisque nostri sæculi christiano munere fungere: Pe
tre brute Episcopo Chatharensis: nō tam bene dicendi: q̄ etiā benguiuē
di rationes iniri studeretur. Hinc efficeretur: ut iam florentibus bona
rum artium studiis: non deessent nobis optimi: & eloquentissimi uiri:
qui de rebus diuinis pulcherrime: & ornatissime scriberent. Nā uis ingenii: & co
pia dicendi: ut ait fabius: quemadmodū iuncta natura: sic etiā officio copulata ef
fere deberent. Sed p̄ deum imortalem: quotus quisq; est eloquentiæ studiosus: q̄
non mallit humana ornate dicendo laudare: q̄ uel recte scribendo: uel bñ ageen
do diuina complecti? An desunt fortasse nobis: quæ de deo dici possint? de beatif
sima uirgine? de mysteriis diuinis? de uniuersa christiana religione? Quætā mul
tiplex est: tam diues: tam copiosa: ut optimo cuiq; ingenio uberrimā dicendi ma
teriā prebere queat. Qua ex re pleriq; ad optimā frugem peruenirent: ac sapien
tiam cū uera religione cōiungerent: cui⁹ officiū est: doceē: ut cōculcatis terrestri
bus: & abiectis erroribus ad æterna cęlestis thesauri premia dirigamur. Quid. n.
ad agnitionē dei cōducibilius? quid ad uerā beatitudinē cōsequendam aptius? qd
homini christiano magis necessariū? q̄ diuinarū rerū cōtemplatio? Nam cū huma
na despiciamus: cognoscentes supra atq; cęlestia: hęc nostra: ut exigua: & mortali
rati subiecta cōtemnimus. Atqui ego satis mirari nequeo quid ita cupidi ceteris
bonis artibus incūbamus: atq; cuiusque placitæ discipline p̄sestemur magistros:
diuinarū uero rerū libros negligētius euoluam⁹. & quod mōstro simile esse uide
tur: nos homines nati ad diuinarū rerū cōtemplationē: a sacris litteris aborream⁹:
atq; in fabellis: & deliramentis magnā tēporis partē conteramus. Hinc fit: ut bona
eruditorū ps poti⁹ iter gētiles: q̄ iter christiāos cēseri mereāt. Sed ex oī doctissimorū
nr̄i tēporis nūero: pace aliorū dixerī: duos ego noui uiros i oī gēē doctissimien
tissimos: eosdē et uita p̄batissimos: ac christiāe r̄ligiōis assertores cōstātissimos. Te
dico petr̄ brute Ep̄e Cath. oī uirtute & doctria p̄stātē. alter extitit Omnibōus leōi
cēus Pręceptor meus suauissimus. Omnibōus iq̄ nostri sęculi dē: Ciuitatis uero
nr̄e fama & gloria. litterarū tam gręcarū: q̄ latinarū cōlumen. bonorum morū speci
men. ueræ p̄bitatis exemplū: ut alter suę gr̄atis Socrates merito dici potuerit. Re
ligione uero tanta: atq; modestia fuit: ut nihil ei defuerit: qd̄ in optimo: & sanctis
simo uiro requirendū uideatur. Nemini unq; detraxit Omnibōus neq; loquēdo:
neq; scribendo: q̄uis ab emulis sēpius fuerit lacessitus. Tanta deniq; uixit integri
tate: ut αὐτῷ ἄριστος dici potuerit. Quātū uero litteris gręcis ualuerit (Nā de lati
nis testes sūt perpolitę eius orationes: & libri ornatissime conscripti) uel ex hoc
intelligi pōt: qd̄ tu i uenetiis apud Bissarionez Cardinālē nicenū gręce orationē
habuisset: tanta faciūdia porauit: ut gręcos oēs eloquētia: doctissimi uiri iudicio

prestuisse dictus sit. eloquentiq; palmā quā sola gr̄cia possidebat : eum ita ad
latinos transtulisse: ut nihil: aut parū egregiē laudis apud gr̄cos relictū esse: di
cere non dubitauerit. quēadmodū de Marco et Tullio tradidit apolloniū dixisse.
Sed: ut pr̄terita & quę sub oculis nō sūt: missa faciamus: p̄feramus gr̄cum atha
nasiū cū latino: lectitemus utrūq;: tum facile unicuiq; erit uidere: si uti anq; linguā
calluerit: q̄tū ille gr̄cay litterarū cognitionis habuerit. in quo tanta dignitas: tā
ta ueritas seruat: tanta uerborum: & sententiarū concinitas: ut qd̄ est in interp̄
te mirum: ubiq; p̄spiciat q̄uabilitas orōnis: & grauitas. Nō ita copiosa est: ut lu
xuriet oratio: neq; ita suauis: ut lasciuat: nec adeo compta: ut affectata cōpositio
ne fucuta esse uideat. Quibus uirtutibus atq; cūtextu orationis nihilo ip̄ius atha
nasiū archetypo inferior apparet: ex quo itelligi potest: quantū uel in scriptione
latina: uel eruditione gr̄ca ualuerit. Quāobrem nemo uel ap̄tius: uel fideli: uel
etiam elegantius q̄ Omnibonus: poterat traducere diuinū athanasiū opus contra
gentiles: quippe q̄ & christianissimus esset: & i utraq; lingua p̄stātissimus: ut cre
diderim deū optimū max. hunc delegisse hominē: q̄ ad itituriōē nr̄am hūc lib̄
posteris legendum: atq; ediscendū interpretaretur. Qd̄ aut̄ me humanissime p̄
sul tā suauis epistola demulces: tāntumq; tribuis: facis qd̄ amice. sed uereor ne id
abs te potius ex propensa quadam erga me beniuolentia dici pleriq; uideatur: q̄
quod tāto tāti uiri p̄conio dignus existā. Nā qd̄ tātopere me hortaris: petis: imo
iubes: ut p̄gam hoc ip̄m Athanasiū opus emendare: id ego feci ἀκριβεστέρω &
celerius q̄ ip̄e putabam: siue suauitate orationis pellectū: q̄ iocundissimi p̄cep
toris mei uiua uox adhuc auribus meis p̄sonare uideretur: siue q̄ n̄ ignorabā q̄
tibi iocunda futura foret nr̄a hęc qualiscunq; esset emendatio. Iam nostuē mo
rem gessimus uolūtati: lā tibi satisfecimus: At tu: (nā cum tua uenia dicam) qd̄
dormitas? quo ueterno languescis? An obliuioni tradidisti id qd̄ iam pridem mihi
recepisti? te editurū p̄pediē cōtra iudeos op̄ p̄phetica ueritate p̄scriptū? Quid igi
tur in editionē cessas? An expectandū tibi ē: ut iueterata exuti peruicacia: ulro ad
fidē conuertant? Auerſi sunt penitus: mihi crede: a uera religiōe. id ip̄e satis didi
cisti optime P̄sul: cū eos p̄ximis diebus & ante hac sepius i frequentissimo doctissimo
rū cętu grauissis disputationib; icessisti: liberius et mōuisti: Vellēt uates suos au
dire rectū salutis suę tramitē ostēdētes. Nō esse āplus messiā expectandū. sic. n. ie
sū christū hūani generis redēptorē appellāt. uenisse iā qui mittēdus erat. Quod
tū multis rōnibus. tum per suas illas hebdomadas: tū uero p̄ Osee grauissimū
oraculū facile declarabas. Sedebūt inquit filii israel sine rege: sine principe: sine sa
crificio: sine altari: sine sacerdote: Hęc & alia p̄ multa: quę memoriter enarrabas
christianissime P̄sul p̄ officio tuo argute simul: & copiose diserebas. Et ne gens
impia tibi nimā i disputādo obiiceret subtilitatem: i redarguēdo uehementiā: in dis
serēdo artificitiū (nam iis oib; q̄tū ualeas testes sūt optii & doctissimi uiri: q̄ hīc
disputatiōib; iterfuerūt) hebraica uolumia cū latinis cōferebas: uerba uerbis:
sēsa sēsibus: non sine pitissio hebraicę linguę interp̄te cōponebas. At illi modo
calūniabāt: iterdū p̄uaricabāt. n̄ nūq; tergiuersabāt. Qd̄ d̄ ip̄e p̄ Hesaiā futu
rū p̄dixit. Audite inquit audiētes: & nolite itelligere. Videte uisionē. & nolite co
gnoscere ecceca cor populi huius: & aures ei; agraua. Tu tñ. Optime P̄sul a p̄
sequēdo istos uerpos nō desistes: ut si fieri possit aliqñ itelligāt: nō corpore sed
mēte circūcidi oportere: si uolūt uerę beatitudinis fieri cōsortes. Age igit solue
rostratā nauē: p̄mitte uela uētis: atq; i iudeoy classem ferare: quoy submersas
obruē pupes: aut age diuersos: & dissiice corpora p̄to. ut iudeus apella se tādē
omni pelle instar fabulosi illius marsye exutū itelligat. uale p̄sidiū meum: &
iudeoy scopule. uicentię quinto cal. ianuaras. M. cccclxxxii. Finis.

OMNIBONI LEONICENI Rhetoris excellentissimi in athanasius ad Paulū
Venetum .ii. Summum pontificem præfatio feliciter Incipit.

N Multis scripturæ locis Beatissime pater: dolū q̄i inimicum dei legimus. Sed præcipue ubi domūus dixit disperdere oīa labia do-
losa. et recte quidem. Nam si deus ueritas est: Contrariū nihil ma-
gis habet q̄ falsitatem: & repetentibus sanctorū uiroꝝ monumen-
ta p̄suaderi facile potest aliā uim nullā fuisse: quæ bellum eccle-
sie romanæ grauius: aut periculosius intulerit: Idolatria primū
gentes nō tam errore seductas: q̄ illecebris suis captas aliq̄diu te-
nuit. Mox ubi ueritas de terra orta ē: et lux d̄ celo p̄spexit: cum
iḡa per se uanitas facile redargueretur: tum uero ineptiis suis homines magis ma-
gisq̄ erubescere incipientes christū dominū quidā spē alacres apte sequebantur
Pars metu p̄culsi sentiebant melius: q̄ fatebantur. Nam ceteri grassabantur i eos.
quia suis cupiditatibus impliciti nouæ legis s̄c̄t̄imonia uidere nō poterāt: uel cer-
te nolebāt. Quippe aduersantē uoluptatibus suis: quas illi magnopere amplexi te-
nentes: cū aliter non possent: ui ac terrore tueri p̄abant. Donec iā fide confirmati
complures ferrū. ac tormenta peterent: mortēq̄ ip̄am pro christi noīe contemne-
rent. Nec uiri solū & foemine. sed pueri etiā atq̄ puellæ: ut ab se terrorem i eos qui
inferrebāt metuendi magis q̄ metuentes conuerterent. & id quod nouū est uictō-
riæ genus cæsi de occidentibus triūpharēt. nā quos uincens ratio nō flexerāt eod-
dem mors deuicta frāgebat. Iamq̄ omnes p̄p̄modū in una ecclesia domo ac dō
christo dicata coalescebāt: cū subito hereseos dolus exoritur: quo nulla pestis p̄-
nitiosior dici: aut fingi p̄t: qui mentes hoīum securas ip̄as: et p̄t̄extu pacis secu-
riores factas circumuenit Si quidē se se ostendat armis nostris & isignibus i struc-
tus ut incautos opprimat: nihil minus q̄ bellū expectantes. Dolus enim: ut mihi
uideretur: nihil aliud est: q̄ falsa miscere cū ueris: bona cum malis: ut uinū aqua ui-
tatum: ut aurū uel argentum p̄re confusum adulteratur: sic ueritas quotiens s̄c̄-
tis uerbis p̄phanā inseruntur. Eo euenit ut multis aīea tempestatibus p̄fidus hic
hostis fidē nostrā suis insidiis obsitā p̄e ad iteritū deduxerit: cū aduersus rē chri-
stianā filios p̄pe inumeros edidit. Hic Eūonios extulit: Hic Nestorios. Hic Sāo-
teos. Hic Marcioēs & Manicæos. Hic Herodiāos. Hic Eutychios. Hic Saduchcos
arabesue p̄tulit: aliosq̄ multos: quos oīs longum eēt enumerare: Sed nouissime
dirū nephas arium p̄genuit: sicut in fabulis tellus gigantum indignata cęd̄ mon-
strum in deos peperisse fertur imanius. Nam alii: tamenli magnas in re christiana
calamitates fecerunt: eos tamē aliquādo nostri nominis theologi uiri singulos sin-
guli excipientes p̄fligauere. Nunc uero in unū conuersi omnes (tantum fallendi
arte pollebat) uix tandē subigere potuerunt. Et ut alios oīmittā christianæ fidei
pugiles: ex nostris notissimi hierōymus et Augustius duo: ut ita dicam: heretico-
rum scopuli. ex grecis duos item p̄ ceteris in arianos scripsisse compio Cyrilū
& Athanasium: quorū Aalter librum edidit: i quo uir ille omnes eorū ābages euol-
uere ac refellef̄ studet. Athanasius autem orator locuplex: disputator acutus. idē
ac uehemens subdolū & ip̄e Arium multiplicemq̄ p̄tentat: ut ip̄ius ad egypti &
libyæ ep̄iscopos ep̄istola indicat: et altera ad Serapionem de spiritu s̄c̄to: quatu-
orq̄ sermones. nec nō diuīus ille cum ario dialogus: ubi ex ip̄o dilabente: ac diu-
multumq̄ renitente ueritatem extorquet. Hæc Athanasii contra Arium scripta di-
uinitus: Cumq̄ his homelias duas: contra gentiles unā: Alterā d̄ humanitate chri-
sti magno studio traducēda suscepi: quæ nōi tuo Beatissime pater dei benignitate
traducta deuoueo. Nam eēt si tānti uiri characterem exprimere non potui: ut quā-
tum ille dicendo: tantum ego uertendo cōsequeretur: tua tamen lectione Beatissime

pater non indigna putauit. Nec absorta quidem ab ea cogitatione: in qua mens tua tota uersatur: ut hanc agrege tuo beluam pastor auertas: quæ ceruicibus nostris iam pridem imminere uidetur. Nam ut illi: de quibus modo dicebam: sanctissimi uiri ne ueritate. In ultam desererent: extrema omnia pati non dubitabant: Iniurias: contumelias: relegationes: exilium: mortem denique ipsam: si falsitati aliter obuiam ire non poterant: Sic tu nuper Beatissime pater nullum laborem: nullum periculum recusasti: ut comuni omnium saluti consuleres: non longitudinem uitæ: non locorum asperitates horruisti. Omnia uitæ in comoda: pro nihilo habuisti: ut qui iam tu in ecclesie cardo nec grati nec ualitudini parceres. Sed quod dominus dixit re ipsa præstares. Pastor bonus animam suam pro ouibus ponit. O te felicem christiane populus: qui talem: tantumque patrem sortitus fueris. O benignum potius: misericordemque deum: qui tempora nostra miseratus gregem suum pastori uero demandauerit. Iam uero spe bona uos esse iubeo christiani. Profecto tantum prontitudinis: deus: tantumque studii minime continet. Nam si ueteres illi patres in dolo inimico dei expugnando: qui ut ab initio docui: perniciosus est (capit enim improvidos) ut pote sacris paliatus eloquiis: si in ambiguo in quo refellendo: quod sub ueri specie latebat: sancti uiri presentia sua tantum ualuerunt: ut a ueritate romanos et imperatores stare compulerint. Quid in piculo propulsando tam certo: tantumque explorato sanctissimus pater: quantum efficiet? Nonne conspectu ipso principum. ac regum animos mouebit ut se ad hanc expeditionem accingant tam honestam: tamque necessariam? Sanctorum enim uiroque non uerba solum: sed frons etiam: atque oculi uis diuina quandam præ se ferunt: Apparebunt igitur maestati: tuque Beatissime pater cum ceteri omnes: cum uero itali duces tam armis quam periculo primi. Nam te itale te inquam appello: quem ista procella petit: cui minatur exitium. quod dubitas? quod tergi uersaris? Te belli necessitas sequitur: si eam fugis. Qui expergiscere tandem: populusque prior in bella conuertet. Quod profecto facies: si bene te: tuorumque ingenia noui. Neque enim fortissime credo iussa aliena pati: & dominos dignabere te uros: sic enim se appellant: tantumque sibi uanitate nominis arrogant: ut romanum Imperium: si deo placet tantumque debitum reperant: Sed me iam dudum præmii metas egredi sentio: Quare Athanasio cedam: ut ubi uolueris beatissime pater uirum audias preclare cum Ario de christi fide certantem:

i In sermonibus inquit ubique locutione clarus est: & breuis: & simplex. Acutus tamen: & altus & argumentationibus omnino uehementis: & in his tanta inquit ubertas: ut ad mirabilem sit: Logicis autem methodis nihil tenuiter: nihil luueniliter: ut pueri & rudes: sed philosophicè: sed magnifice utitur. Scripturarum testimoniis: ac demonstrationibus ad uicendum communitus est. Et imprimis sermo ille: qui de humanitate uerbi dei habitus est. & quique in Arium librorum uolumina. quod est de omni hærese tropheum: sed de ariana potissimum. Et si quis theologum Gregorium: & diuinum basilium diceret: ex hoc libro tanquam fonte quodam aurientes orationis sue pulchros illos: ac plucidos contra errorem fundere fluuios: non iret ut arbitror procul a similitudine. Scripta sunt autem ab eo inquit: & in ecclesiasticis commentaria: & in cantica canticorum: sic & in psalterium & alibi in multis: Græta tamen & ornatu uere excellunt sermones contra apolinarium & Epistolæ quotquot sui ipsius exilii excusationem continent:

ATHANASII LIBER PRIMVS CONTRA HAERETICOS INCIPIT.

Mnia quaecūq; dñs nŕ & Saluator . Iesus xp̄us fecit & docuit : q̄
 admodū Lucas scripsit : ad nŕam salutē fecit . Vēit . n . ut Ioānes a
 it . nō ut mundū iudicaret : s; ut mūdus per eum saluātur : Sed
 illud ē ē inter oīa : i quo bonitatē ei⁹ admitemur : qđ nec d̄ aduer
 sariis nostris tacuit : Quin ēt ualde p̄dixit : ut q̄ illa euenissēt : mē
 tē doctrina eius p̄firmatā offēderēt . Dicit . n . Surgēt Pseudo p̄phe
 re : et Pseudochristi et dabūt signa : et miracula : ut seducāt : si fieri pōst ēt electos .
 Ecce p̄dixi uobis . Multe s; qđē : & supra hoīem discipline : multa beneficia exi
 stūt : quę ab illo i nobis reposita sūt . Cęlestis . n . patrie figura ē atq; potestas con
 tra dēmōes . ueq; tamē adoptatio . Beneficiū maximū atq; scriptum ē p̄ris & ip̄ius
 uerbi cognitio & donū spiritus s̄cti . Sed mens hominū i praua studiosius incum
 bit . Pręterea aduersarius noster diabolus tāta nobis inuidēs bona circuit quę rēf
 diripe semina uerbi : quę i nobis sūt . ob hoc igitur dominus propicis q̄i thesauros
 disciplinas i nobis obliqnās p̄monēda dicebat . Videte ne qs uos seducat : Multi
 enī ueniēt in nomīe meo dicētes . ego sū : et tēpus a p̄pinquauit : et multos seducēt
 nolite ergo eos sequi : Donū quđdā nobis igēs dedit filius dei : ne his decipiātur :
 quę si multa sūt : sed potius siquid abditū sit : spūs sancti gr̄a discernamus . Nam
 quia totus iuidus ē mūctor malitię : magnusq; dēmō diabolus tātūmō figēs omni
 bus i sultat q̄i serpēs : q̄i draco : q̄i leo : quęrens quē rapiat : ac deuoret . Et p̄pterea
 id quod ip̄e ē dissimulat quidē : et tetigit . Quod autē desideratur . calidus simulat :
 ut imagie : capiēs p̄piis demū uinculis seductos obstrigat . Ac ueluti si qs alienos
 liberos absētibus p̄entibus capare uellet : imitatur uultus illoꝝ : et desiderātes fili
 os decipit : quos deinde p̄cul abductos de medio tollit . Eodē mō malus dēmō et
 obliquus diabolus . cū ip̄e i cōspectū uenire nō audeat : hoīes autē amore ueritatis :
 duci uideat : imitatur eiusmōi imagie : et suū i eos uenenū iniicit q̄cūq; ip̄m secuti
 fuerint . Sic et Euam decepit : cū loquerēt nō sua sed uerba d̄i simularet : et mētē
 illoꝝ peruerterēt . Sic et iob uxorē sub iecit : quę amorē uiri simularet : et i deū blas
 phemā doceret . sic hies dolosus ludit imaginibus : dū latet : et in suā omnes trahit
 malitię foueā . Cū igitur primū ātiquit⁹ hoīem decepisset Adam : et oēs per illum
 captiuos tenere putasset : audax in siluit dicens . ut uniuersū terrarū orbē q̄i nidū
 manu mea p̄phēdā : & q̄i oua deserta tollā . nec ē qui me fugiat : uel p̄tradicat . Cū
 uero dominus aduenit et inimicus piculū fecit hūanę p̄ditionis eius : qui carnem :
 quā ip̄e gestabat : decipe non potuit : ex eo iā tēporē . q̄ uniuersū terrarū orbē p̄phē
 dere p̄fitebatur : ab illo et p̄ illū illuditur . Et supbus ille sub puulo tāq; pascercu
 lus ē . Paruulus . n . ifās nunc sup aspidū . lingua manū iaciōs rideret eū : qui decepit
 suā et oēs : q̄ recte i dnū credūt : p̄terūt eū : qui dixit . Ponā sedē meā sup nubes :
 ascēdā : et ero similis altissimo . Sic igitur ille cū rubor patitur : uerū tamē ēt si de
 nuo ipudēs figere audeat : cognoscitur ifelix . nunc ēt magis ab his : qui signū i frō
 re gerūt : et demissus auertit atq; cōfusus . Nā si tāq; serpēs nūc ēt rēpit : et i āgelū
 lucis trāffiguratur : nihil tñ simulatio p̄dest . Dicimus . n . si uel āgelus nobis cęli
 tus extra id : qđ accepimus : euāgelizarit : hunc anathema ēe . Qđ si suū itē mēda
 tiū texerit : et ueritatē labiis loq; simularit : nos tñ icępta eius nō ignorātes dicere
 possumus : quę ip̄i dicta sunt saluatorē . Peccatori autē dixit deus : ut qđ tu narras iu
 stificatiōes meas : et nō pulchra laus i ore peccatoris : ueritatis . n . nec cū ueq; dicit
 fide dignus cęsetur . Et hoc scriptura decreuit ip̄ius i Euā i paradiso dolū exponēs .
 Redarguit autē ip̄m dominus primo qm i mōte : cū thoracis eius squāmas dispulit :
 et ostendit ip̄m qualis eēt diabolus : et quicit nō ēe s̄ctoz; unū : sed tentatorē Sa
 tanā : cū dixit : uade retro satana : Scriptū ē . n . dnūm deū tuū adorabis : et ip̄i soli

seruies: et cū clamantes de sepulchris respicit demonas: Verū eīz erat q̄. ab eis dicebat: Neq̄ tūc metiebāt: cū dicerēt: q̄a tu es filiul dei. & factus dei: Sed nolebat p̄ os in mūdū ueritatē p̄ferri: et p̄ illos potissimū: ne h̄o pretextu ī miscentes. p̄pria malitie uolūtate hōinibus eam dormētibus insererent. Propterea nec ip̄e passus ē illos: dū talia dicerent. et cū nec nos pati: uelit eos: q̄ ē mōi sūt. p̄ se ip̄s admonuit dicēs. Attendite a falsis p̄phetis: q̄ ueniūt ad uos ī uestimētis ouiu: intrinsicus. autem sunt lupi rapaces. Per factos at̄ apostolos: nolite credere oī spiritui. hic enim mos ē operationis aduersae: Talia sūt heresū facinora. Nā cū suę quisq̄ opinionis p̄rem hēat diabolū: iam inde ab initio p̄uersū et homicidā et mendacē factum: et erubescat in uisū ē nomē p̄ferre: saluatoris bonū: et sup̄ omne nomē simulat: et scripturaz̄ sermoēs. induitur: & uerba quidē dicit: sensū aut̄ uerū abscondit: Suā deinde quam finxit opinionem: quodam q̄i dolo inuoluens: erantiū. et ip̄e homicida efficitur. Et enim unde Marchioni et Nanichēo fuit: ut euangeliū: et legē negarent: ex antiquis. n. cognoscuntur noua: et noua antiquis testimoniū dāt. Hęc igitur qui negat: ea quomodo fatebūtur: quę ex illis sunt? Paulus: n. euāgelii fuit apostolus quod in scripturis sanctis p̄ prophetas ē p̄nūtiatum fuerat: Dñs autē ip̄e dicebat. Scrutamini scripturas: quoniā et̄ sunt: quę de me testimoniū p̄hibēt: Quomodo igitur fatebuntur dominū: qui scripturas nō p̄scrutāt? quē. n. moyses scripsit atq̄ p̄phetę: hunc discipuli inuenisse dicunt: Quid autē et̄ saducans lex quā p̄phetas nō admittunt? Deus. n. q̄ legē dedit excitare ip̄e prophetas in lege profiteretur. ut idē dñs sit legis et prophetaz̄: et qui eoz̄ alterum negat: neget prorsus et alterum: Quid demōstrum Iudeis testamētum uetus: qui dōinum ex eo nō cognouerunt expectatū. Nā si moyses scripturis. credidisset: dñi uerbis credidissent. de me eīz inquit ille scripsit. Quid & samotheo scripturę? qui uerbum dei negat: & uerbi in carne p̄sentia: quę ex utraq̄ scriptura ueteri & noua significat: & oñdit. Quid postremo Arianis scripture? qd̄ ue ipsas p̄ferūt hoies: q̄ creatū esse dicūt: uerbū dei: & creature seruiūt: sicuti gentiles omissio creator̄ deo? Horum. n. quelibet heresū p̄ sua ē q̄ opinionis impietate nihil cōmune cū scripturis hēt: & hoc sciūt & p̄fessores eaz̄ q̄ uni? cuiq̄ opinionis scripturę multū: imo uero oīo dissentiu. ualēt aut̄: quia simplices decipiunt: de quibus imp̄uerbiis scriptū est. Simplices credūt oī uerbo. Fingunt meditari: & dicef̄ uerba: sicuti pater eoz̄ diabolus: ut ex uerbis rectā uideant̄ hęc sētentiā. & miseros demōstrū p̄tra scripturas. sērire p̄suadeāt: Quippe ita figens in una quaq̄ heresū diabolus uerba callide subiicit. De hiis. n. dñs ait. surgēt pseudochristi & pseudo p̄phetę: ut multos seducāt. Diabolus igitur uenit dicēs p̄ singulas hereses ego sū christus: & penes me uerū ē. & singulas priuati & publice mentiri fecit calumniator: & quod mirabile est: heresos cū oēs de qb̄ quęq̄ malis ficta ē sibi ip̄e dissentiat In hoc solo p̄sentiu: q̄ pariter metiunt. Vnū. n. p̄rem hñt q̄ mēdatiū oībus inserit. fidelis igit̄: & euāgelii discipul? q̄ sp̄ualiū discernendaz̄ rez̄ grām hēt: sup̄ petrā edificauit fidei suę domū: & stabilis stetit hoz̄ fraudis securus p̄ manēs. Simplex aut̄: ut dixi: q̄ intuo positus nō ē is cū uerba tantū p̄sideret non ēt sensū p̄teplet: insidius illoz̄ cōtinuo subtrahit. p̄pea bonū ē & necessariū orare: ut discernendi sp̄s donū accipiam? ut secūdū Ioānis admonitionē unusq̄q̄ cognoscat: quos respuere: quos itē admittēf̄ debeat: q̄i amicos: & qui ei? dem fidei sit: De his igitur si quis elaborāf̄ uelit multa p̄scripserit. Multa. n. & uaria per hereses impietas & insania & arguta nimis: fallatiū caliditas apparbit. Sed quoniā diuina scriptura facultatē oīuz̄ uincit id circo si qui sunt qui de his plura cognoscere uelint: cōsiliū dederi: ut diuinas scripturas postulēt. ego aut̄ id q̄ urgebat ostēdere p̄perauī. Quo fit: ut ita potissimū scripserim. Audiui cū in istis regionibus: uersarer: Frēs. n. uerę: & rectę opinionis denōtiarunt quosdā factō grege ex his: q̄ cū Ario sētiūt scripsisse iā de fidē

& ad uos mittere uelle ut subscribatis: p ut ipsi decernunt: imo uero prout eis diabolus inspirauit. An aduersarius exulauit? Et. n. regionum istarum episcopos iam perturbare incipiunt. Hinc igitur scriptorum qualitas deprehenditur. Nam qui ita scribunt: ut litterarum suarum finis exilio: & alia pena inultet: Quid nam eiusmodi fuerint homines? christianis quidem inimici: diabolo et demonibus eius in primis amici. Nam praeter sententiam piissimi imperatoris constantini: qui humanus est: ea iactant: quae ipsi uolunt. Idque multa calliditate faciunt: duarum praecipue rerum causa: ut mihi quidem uidetur: unius: quia subscribentibus uobis ab Ario uideatur ignominia desistere: Et simul ipsi fallere: quia cum Ario non sentiant: Alterius autem: quia cum haec scribant uideant iterum clare factam nicene synodum: et fidem: quae ibi contra haeresim arianam exposita est. Sed hoc potius malignitatem eorum: peruersitatemque redarguit: Nam si recte credebant: fide contenti fuissent: quae nicene ab uniuersa totius orbis synodo exposita est: & si se calumniari & arianos temere dici putabant: non oportebat studere eos: ut immutaretur quae aduersus Arium scripta sunt. Nunc autem hoc non faciunt: sed ipsi pro se pugnant: non aliter quam si Arianus essent. Et. n. uide quae non sit istis ueritas curae: sed propter arianam haeresim omnia dicant: & faciant. Nam qui ea calumniari audet: quae bene definita sunt: & diuersa ab illis scribere aggrediuntur: quid aliud faciunt quam praesens accusare: haeresim uero defendunt: contra quae illi & fuerunt. et fuisse declarati sunt: Quin & ea: quae nunc scribunt: non quod eis curae sit ueritas scribunt: ut modo dicebant: Sed ludunt potius: & arte hoc faciunt: ut homines decipiant: & dum epistolas mittunt: populorum aures eis occupatas teneant. In praesens uero accusandorum tempus eludunt: & fallentes quia non ipse uiuant: haereseos locum habeant explicandae: quae quia cancer porrigit. Omnia igitur mouent et faciunt: nec ita quidem suis ipsi contenti sunt: Siquidem annuati ueluti qui testamenta scribunt conuenientes & ipsi de fide simulat scribere: ut hoc etiam magis risu: & confusione digni sint: quod sua non ab aliis: sed ab se ipsis explendant. Nam si prioribus quae scripsere confiderent: secunda scribere non quererent. nec item nunc scriberent: omissis illis: quae scripserat: qui hoc omnino meditantur: quod denuo permittent: uel cum parum temporis praeterierit: & ipsi consuetudinis occasione ceperit: ut aliquos circumueniant. tunc. n. de fide potissimum scribere simulat. cum insidias faciunt ut quodammodo pilatus manus abluit ita & isti cum scribunt eos iterum faciunt. quod pie christo uiuunt et tamen de fide deliberet uideant: ut sepe dixi peruersitatis accusatorem effugere. Sed nec fallere nec fugere poterunt: Nam dum se purgant se ipsi semper accusant: & recte quidem neque. n. his respondet. qui eos redarguit. At uero sibi ut uolunt ipsi persuadeant: Vbi nam criminis sui reus idem & iudex absoluit? hac igitur de causa semper scribunt. semper sua mutantes incertae fidei. et malignitatis sunt: et hoc mihi iuste pati uidentur qui quoniam a ueritate defecerunt et fide nicene prope scriptam euertere uolunt: desiderauerunt sicuti scriptum est mouere pedes suos. Propterea et isti uelut olim illum defadigati sunt et deficiunt in mutationibus alias alia scribentes: modo tempus eludant et seducendis hominibus impugnatorem christi permaneat: quos igitur cui ualde curae sit ueritas istos diutius sustinere uoluerit? Quis non eos scribentes merito auerterit? Quis non eos audaciter contemnerit: qui cum pauci numero sit sua pro omnibus ualere uolunt: et cum suis ipsorum praesens: qui in angulis sunt: et suspecti sunt obtinere. uelut orbis terrae synodum: quae simplex et pura fuit soluere nituntur et quoniam haeresi defecerunt impugnatricem christi homines ab eusebio profecti audet insultare de fide: Et cum ipsi tamen rei iudicandi sint. Quae admodum caiphaz iudicant conantur et festos dies agunt cum sibi credi uelint quod nescunt ipsi quomodo credant. Quis. n. ignorat: quod propter arianam furorē. secundus Petropolitano cum antea sepe depositus fuisset susceptus ab his est. sub ornat uero gregorio qui nunc est laodiceus: et leontius eunuchus. et ante hunc stephanus et theodorus. heracleus: Nam et antea a sacerdotio depositi postea propter impietatem uocati sunt episcopi: ursatius et uales qui et ab initio ut pote iuniores apud arium eruditi fuerat: acatius et parophilus et narcissus in omne nephas praecipites: hi quidem et in magna synodo quam apud sardicem facta

est depositi fuerant: Eustachius qui nūc ē sebaſteꝝ et eudoxius et baſilius patro
ni impietis huc prouenerunt: Nā de Iunioribus cecropo qui et auxentius dicitur
et epiſteto hypocrita ſuper uacaneum, eſt dicere: cum apud omnes conſtet quo
modo qua occaſiōe, qbus ue inimicis ſubornati ſūt et iſti ut ī circūuētoſ recte fi
de epiſcopos calūnias ꝓmiſcerētur: Nā et hi cū de octaginta celis eſſēt nec apo
pulis cognoſcerent, nihilominus ob īpietate ſibi ipſis, epiſcopi nomē uēdicarūt:
Ob eā rem igitur & gregoriū quendā ex cappadotia mercede conuēctum ad uoſ
mittere uolunt. Sed de hoc ſermo nullus: dico autē in regionibus iſtis: cū ipſe nec
oīo qdem chriſtianus ſit: ſed potius idolatriā ſequat̄: & carnificiā exercent. Pro
pterea hūc qui eiꝝ modi eſſet aſſumpſerunt: ut iniuriā facere rape occidere poſſit.
Hęc, n. magis exercuit nec oīo nouit que chriſtiane fidei ꝓpria ſunt. Hęc igitur
illi ꝓtra ueritate machinantur: Sed eorū ſētētia patebit oībus tamen ſi elabi milies
tāq̄ āguillę conēt̄: & falere ꝓ chriſti impugnatores ſint. Propterea obſecro uos
nemo ueſtrū decipiatur nemo abripiat̄. Sed omnes potius q̄i Iudaica impietas in
chriſti fidem inſurgat inherete domino & fidē quiſq; tenentes a patribus traditā
quā & nicęꝝ ſcriptā ꝓcilium memorię mandarunt, nolite hos ſuſtinere q̄ res no
uas in eā molliunt̄. Iā & ſi de ſcripturis dictiones exciſerint nolite ſuſtinere ſcri
bentes ēt ſi recte fidei uerba enūtiauerint nec ſic qdem loquentes audite, non .n.
recta intelligentia loquunt̄, ſed tāq̄ palia ariana intrinſecus ſapiunt: nō aliter q̄
hęreſum princeps diabolus: Nā & ille ſecūdū ſcripturas loquebatur ſed tñ reſp̄
ſus ē a ſaluatore: Si, n. que dicebat, ea ēt ſenſiſſet nō excidiſſet e celis: Nūc autē ſen
tētia ꝓcipitatus uerbis ſimulat ueterator. Sepe ēt per gētilē uerborū oſtētationē
& eiꝝmodi argutias maliuolus decipere tētat Nā ſi ab orthodoxis ſcriberēt qua
lia fuerunt a magno & uere ꝓio maximo gallię, epiſcopo uel ſucceſſore eiꝝ uel a
philogonio & euſtachio epiſcopis orientis uel a Iulio & liberio romę uel acyari
co miſiæ uel apoſto & ariſtaeo grętię epiſcopis uel a ſylueſtro & ꝓto gene datię
uel a Leontio & euſpſychio capadotię epiſcopis uel ēt aliano aſricę, uel euſtorgio
italię, uel capitone ſcilię, uel machario ieruſalē, uel alexandro ꝓſtātinopolis uel
a pederotę heradię uel a magnis Baſilio & meletio & lōgiano & q̄ cū ipſis fuerūt
ex armenia et ponice uel a leppo et amphione ex cilitia, uel a Iacobo et qui cū eo
fuerūt ex inſopotania uel a nro felici alexandro, et q̄ cū ipſis ſenſerūt nihil in hiſ
que ſcribunt̄ ſuſpicari licuiſſet: Mos, n. apoſtolicorū uiroꝝ purus eſt et ſimplex
Cū uero ab hiſ ſcribantur q̄ grām inierūt ut hęreſi ſuffragarēt̄ et iuxta diuinū
ꝓ uerbiū: Sermones impioꝝ dololi ſūt et os impiorum mala reſpondeat: et Impū
dolos gubernēt. Vigilare fratres oportet: ut ait dominus: ac ſobrios eſſe: nequa
ſit ex oſtētatione uerborū: et caliditate deceptio: cū nomē aliquis ueniat dicēs,
et ego chriſtum ꝓphiteor: et paulo poſt antichriſtus agnoſcatur. Antichriſti
autē ſunt hi: quotquot uos propterea, Arii furorē aderunt. Quid, n. deſideratur
a nobis: ut aliunde nos aliquis adueniat: uel quo nam indigent eccleſię: que in
egypto: que in libia: q̄q; in alexandria ſunt: ut ꝓ lignis et oneribus epiſcopatum
negotiantes occupent eccleſias: q̄ nihil ad eos ꝓtinēt. Quis nō uidet: q̄s nō clare i
tuetur: q̄ hęc oīa faciūt ꝓpter īpietatis ꝓſpirationē. Qua ꝓꝓ etiā ſi ſe ſtupidos fe
cerūt: ſi āpliorē ſibi fibriā q̄ phariſei circūdederūt: & eā ſibi ipſi īflatiōibꝝ dilataue
runt: et ſonum uocis elaborauerūt: eis credi nō debet. Nō, n. dicēt: ſed ſentire: et cū
pietate uiuēt̄ fidelem cōſtituit, ꝓpterea ſaducei: et hęrodiā: tamen ſi legē in labiis
haberent, conſuſi a ſaluatore ſunt audientes, Erratis neſcientes ſcripturas: et uir
tutem dei, et oībus planum eſt, reꝓꝓhenſos eſſe illos: q̄uis legem loqui uideren
tur: quia mente hęretici erant, et impugnatores dei, qui cum talia dicerent: alios
fallebant dominum uero: qui homo erat: fallere non poterant. Verbū caro fac
tū erat qui cogitationes hoīū nouerat: qd̄ inanes ſunt. Sic, n. et Iudeos inſidiātes

arguebat dicens. Si deus p̄r uester esset. amaretis me utiq; ego. n. a p̄re exiui : & ad uos uenio. Sic mihi nūc etiā tacere uideť . occultant enim : quę sentiunt. idcirco ad scribendum de scripturis uerba mutuant : ut in ip̄is fallentes ad peruesitatem suā ignorantes deducant : Sed uidete non quid ita res hēat. Si. n. cum nihil subiectū sit de fide scribunt . superfluous est conatus : & noxius : quia cū nulla ip̄is quęstio fiat alterrandi occasionē amplectūtur : qui simplicia fratrū corda perturbent. & ea seminent q̄ ip̄is nec in mentē quidem unq̄ uenerunt. Quod si arianam hēresin purgantes scriberē cōant : oportebat malaꝝ plātaꝝ semina prius destruere. & eos : q̄ semina p̄buerunt : sigilare : & ita quę contra illos sunt recte scribere uel apte ariana defendere : ut nō clam : sed palam christi impugnatores p̄hiberent . & eos fugerent omnes tanq̄ a facie serpentis. Nunc uero & illa occultant : & de aliis se scribere simulant. ac ueluti medit̄ ad sautiū uocatus : Et ęgrū si adueniēs de uulneribus nihil dicit̄ : d̄ itegris uero membris disputaret : multę damnareť uecordię : cū de his taceret quorū gr̄a uenisset : de his aut̄ disputaret : q̄ nihil ip̄ius usū requirerent. eodē mō et isti : quę ad hēresin eorū ptinet omittūt : quę uero aliena sunt : scribere conantur : Oportebit autem si quid fidei curā agerent : & christum amarent : prius maledicta aduersus cum uerba destruere. & ita pro illis sana loqui & scribere uerba. hoc uero neq; ip̄i faciunt : neq; alios facte permittunt : uel ignorantes uel arte caliditatis utentes. quod ignorantes hoc patiunt . temeritatis recte accusarentur : cum ea quę nesciūt affirmant. Si uero scientes : dissimulant : maior in eos aīaduersio foret : quicū de suis rebus cōsulunt : nihil alienum inquirūt cum de christi n̄ri fide scribunt ludunt & omnia potius q̄ uera loquunt̄ : et ea cęlant : in quibus heręseos accusantur : & scripturaꝝ uerba pronuntiant. hęc aut̄ ē ueritatis nō obscura subdiētio & res totius in iustitiā plena. nec dubito quin pietas uřa ex his p̄be consp̄icere possit : Nemo qui de adulterio accusatur : de furto respondet : Nec qui cędis actorem persequitur : reos sustinet : qui se purgātes dicant nunq̄ ab iurauimus. sed depositum seruauimus. Ludificare hoc est poti⁹ q̄ cremon soluere & ueritatem ostenderę. Cędes. n. quid habet cum deposito cōmune? uel cū adulterio furtum? Vicia enim ex eadem mente p̄deuntia tamen si in uicem connexa sint : attamē qđ ad soluēdū attinet crimen : nihil inter se societatis habent : Achar itaq; ut in iesu filio nabe scriptū est : furti accusatus nō beniuolētiā in belicis rebus p̄ferens deprecabat̄ : sed furti conuictus lapidibus undiq; obrutus est. & Saul negligentię & iniquitatis reus nihil profecit : dum alia excusaret : Neq; . n. purgatio : quę in aliis criminibus fit aliorum solutionē operat̄ . Quare : si legitime omnia & iuste fieri oportet consentaneum est : de quibus quisq; accusat̄ : de his etiam excusationē facere : & uel ostendere non factum : uel fateri si f̄ darguat̄ : & eadem posthac non admissurum : neq; facturū : quę fecerit & admiserit. Qđ si non fateat̄ : sed simulans alia p̄ aliis dicat. planum est nō recte fecisse illum : sed ipsum sibi iniquitatis consciū esse : Quanq̄ quid opus est lūgioribus uerbis? Quādo quidē ip̄i isti hēreseos ariane accusatores sūt. Nā si dicerē n̄ audēt sed potius occultant quę illoꝝ sunt uerba blasphemię : cognoscere uident̄ hanc hēresin a ueritate absōnam & alienā esse. Quare cum occultent ip̄i ac dicere uertantur : necesse est reuellare nos impietatis uellimen : atq; hēresin patefacere : cū ea nouerimus : quę tūc ariani dicebāt : & quomō ab ecclesia eiecti sint : & sacerdotio priuati. ueniā. tñ petimus primū : si qua uerba : pnuntiabimus ab horentea . Neq; . n. quod pbamus : loquimur : Sed hereticos reprehēdimus : Igitur Alexāder felix ep̄iscopus ab ecclesia Arium eiecit : qui hec dicebat deus nō se per pater : non semper fuit filius. s; cum omnia sint ex nihilo : & filius dei ex nihilo est : & cū omnes res creaturę sint : et ip̄e c̄atura est atq; factura et cū omnia prius non essent : sed postea facta sint : sint aliquando cum et ipsum dei uerbum non erat : et nō erat

antequam genitum esset Sed habet existendi principium. tunc .n. fuit. quando ipsum deus fabricare uoluit: unum enim ex omnibus opus est. & ipse filius: cum etiam natura mutabilis sit. libero autem ipsius arbitrio bonus manere suoluit: uerum tamen ubi uult mutari potest: & ipse: sicut & omnia. Nam propterea deus qui bonum ipsum fore providebat preueniens hanc ei gloriam dedit quam & postea ex uirtute habuit: ut ex operibus suis: que deus preuenerat: nunc ipse talis existat Ergo nec christum quidem deum uerum esse dicunt. Sed ipse uelut omnes alii participatione deus dicitur: Adiungunt uero & illud: non in patre ipsum esse natura nec sempiternum eius uerbum. Sed suam in patre sapientiam sempiternam esse: in qua etiam hoc uerbum fecit. At uero hunc ipsum dominum per opinionem dici uerbum. Ex his que rationabilia sunt. & iuxta opinionem dici sapientiam prope que sapienter fiunt. quia uidelicet inquit cum extrema & aliena sunt a patre omnia per substantiam: ita & ipse a substantia patris externus & alienus est. per omnia uero eorum: que genita sunt: & creata: precipuus est & unus: Creatura enim & factura est & opus. Rursumque aiunt: non nos propter illum creauit: sed propter nos illum. Erat enim inquit unus deus nec erat cum ipso uerbum: Deinde cum nos fabricare uellet: hunc fecit. & postquam factus est uerbum ipsum nomenauit: & filium: & sapientiam. ut nos per ipsum fabricaret. Et cum prius non esset sicuti omnia: uoluntate dei factus est. Non enim uerbum patris est proprium & naturaliter genitum. sed & ipse gratia factus est: Deus enim cum esset: filium: qui non erat: consilio fecit: in quo & omnia fecit: & fabricauit & creauit et fieri uelint: dicunt enim et illud christum naturalem non esse ueramque dei uirtutem: sed ut locusta uirtus dicitur et bruchus: ita et ipse patris uirtus dicitur: Ad hec patrem dicebat filio inuisibilem esse: et filium nec uidere nec cognoscere perfecte ac plene patrem nam qui existendi principium habet: eum: qui sine principio est: uidere non potest: Sed et hoc etiam: quod cognoscit et uidet suis proportionabiliter mensuris nouit ac uidet: sicut et nos secundum propriam dei uirtutem cognoscimus ac uidemus: Addebat autem et illud: quia non modo patrem non plene cognoscit: sed nec suam quidem ipsius essentiam nouit. Hec et eiusmodi arius cum diceret pronuntiatus est hereticus: ego autem uel scribens modo conqueror metam dum ea cogito: que iste uolebat: et impietatis sensum intelligo. Nam et in synodo nicee qui conuenerant omnes undique episcopi: aures super his continebant: et propterea. hanc heresim adunum omnes condemnarunt: et anathema fecerunt cum eam dicerent ab ecclesiastica fide alienam: et extremam esse: neque ad id necessitas iudicantes cogebat: sed ueritatem omnes spiritus uindicabant: hoc autem iuste et recte fecerunt. Impietas enim ex his introducitur Quin immo extra scripturas iudaismus. cui proxime est gentilitas subsequens: quo fit: ut qui hec sentiat iam non christianus uocetur: hec enim omnia scripturis aduersantur. Ioannes quidem in principio inquit erat uerbum isti autem dicunt non erat: ante quam genitus esset Et rursus ipse scribit et sumus in uero filio eius Iesu christo hic est uerus deus et uita eterna. Isti uero que nam repugnantes dicunt: non esse christum uerum deum sed et ipsum secuti cetoros deum participationi uocari: et Apostolus quid gentiles accusat que creaturam uenerantur dicens: Creaturae seruiuerunt extra creatorem deum: isti cum dominum dicant creaturam esse et ipsi: tanquam creaturam seruiant Quid gentilibus differunt? Quomodo enim si hoc sentiunt non contra eos est lectio: et ita ipsos beatus paulus accusat: et dominus quidem dicit: Ego et pater unum sumus: & qui me uidet: uidet & patrem: & qui ab eo missus erat: ut pauca

ret apostolus scribit. qui cum sit splendor glorie & imago substantie eius: isti audent diuidere: & ab essentia & seipernitate: patris alienum dicere: & mutabilem introducere sacrelegi: qui non uident cum ista dicunt: quod eum autem non unum cum patre faciunt: sed creaturis connumerant: Quis non uidet in separabile esse a luce splendorem? & suum ipsius cum ea semper naturaliter consistere: nec post illam genitum esse? Deinde cum pater dicat: hic est filius meus dilectus: & scriptura dicat nunc esse patris uerbum in quo et celi firmati sunt: & omnino per ipsum facta sunt omnia. Isti cum inanium opinionum inuectores sint et commentores aliud uerbum: et aliam sapientiam patris esse introducunt. hunc uero per opinionem ex his: que rationabilia sunt uerbum. et sapientiam uocari qui non uident absurditatem rei: Nam si ex nobis per opinionem uerbum: et sapientia dicitur. quid ipse sit dicere non possunt Si. n. que de ipso scriptura dicunt ea isti esse non uolunt: plane ipsum nec esse quidem uolunt sacrilegi: et scripturis aduersari: hoc fideles ab ipsa paterna uoce et ab angelis qui eum adorauit: et a sanctis: qui de ipso scripserunt: discere possunt. Isti quia mentem puram non habent nec diuinos possunt theologos que uiros audire: uel ad cernibus ipsis: quorum similes sunt: discere possunt quia non quasi de multis clamabant Sed hunc solum noscentes dicebant: Tu es sanctus dei & filius dei: Nam & is qui heresim summistrat eis cum ipsum tentaret in monte non dicebat: si et tu es filius dei: tanquam essent et alii: sed si tu es filius dei tanquam solus esset ipse. Sed mirabiles isti quemadmodum gentiles ab unius dei intelligentia lapsi in deorum multitudinem perueniunt: ita et ipsi cum uerbum patris unum esse non crederent: in multorum opinionem ceciderunt: et uerbum negant: qui uere uerus est deus: iam uero et creaturam ipsum cogitare ausi sunt: Que audacia que sit impietatis plena non uidetur. Nam si creatura est quomodo ipse creatura est opifex: uel quomodo filius ipse et sapientia et uerbum. Verbum enim non creature: sed gignitur et creatura non filius: sed quod factum. Et si creature per ipsum facte sunt: creatura autem est et ipse. per quem igitur factus est et ipse? Necesse est enim que fiunt per aliquem fieri: sicut et facta sunt per uerbum quia ipse factura non est: sed uerbum patris. Et rursus: si alia est. in patre sapientia preter dominum: sapientia iam in sapientia facta est: Si autem sapientia. est uerbum dei: uerbum esse uerbo factum. Et si uerbum dei est filius esset filius in filio factus: Quomodo igitur dominus dicebat: ego in patre et pater in me? Si alter est in patre in quo et ipse dominus factus est? Quomodo autem iohannes omisso illo de hoc narrat dicens omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil: Quod omnia uoluntate facta per ipsum facta sunt: quomodo ipse unus est ex his que facta sunt? Et cum apostolus dicat: propter quem omnia: et per quem omnia: quo nam modo isti dicunt: non nos propter ipsum. sed ille propter nos factus est? oportebat enim eum si quidem ita esset dicere propter quos factum est uerbum: nunc uero non hoc dicens sed propter quem omnia: et per quem omnia hos hereticos et calumniatores ostendit: preterea si uerbum aliud in deo esse confidunt: quoniam apertas non habent ex scripturis demonstrationes: ipsius saltem opus ostendant: si patris opera sine uerbo facta sunt: ut opinionis sue aliquem pretextum obtineant. Veri. n. uerbi opera omnibus manifesta sunt: ut ex his ipsum per similitudinem cognosci possit. Ut enim cum creaturam uidemus: deum cogitamus qui: creauit eam: ita cum cernimus in his: que facta sunt. nihil temerarium esse: sed ordine. ac prouidentia moueri et manere omnia: deum esse aduertimus: qui rebus omnibus presit et imperet: Hoc etiam diuine scripture testantur dicentes: ipsum que esse dei uerbum et per ipsum facta esse omnia et sine ipso factum esse nihil. Illi uero de quo iste loquitur nec dictum nec factum ullum demonstrat ab eis: et. n. 2 pater ipse

dicat: hic est filius meus dilectus alterum non esse preter ipsum significat. Nō ne igitur & in hoc manichæis admirabiles isti conueniunt: Nam & illi bonum deum nomine tenus tantum modo appellant & opus eius neq; uisibile neq; inuisibile oñdere possunt: uerum autem & qui uere est deus factorem celi & terre & omnium inuisibilium negantes omnino sunt uaniloqui: hec mihi sentire uidetur & isti malefani: Quippe qui ueri & unius uere in patre uerbi opera uident: & hunc quidē negant: aliud uero sibi ipsi cominiscens uerbum nec ex operibus nec ex auditu ostendere possunt. nisi forte deum arbitrantur compositum uelud hominem q̄ loquatur & uariet. uerba priora & rursum ita cogitet sophismata fingens: hęc ipsi cum dicunt. in contradictionem exciderunt: Nam se habet uerba super incidentia hunc hominem putant. se ex ipso plata deinde euanescent: maioris sunt impietatis: Nam perfecta ex eo qui est resoluunt in nihilum Si enim ipsum omnino generare arbitrantur: melius est & pium magis dicere unius esse uerbi genitorem deum qui est plenitudo diuinitatis eius in quo thesauri totius cognitionis recundi sunt: & hunc esse & cū suo ipsius patre simul esse per quem & omnia facta sūt Nec deum putare patrem multorum qui nusquam appareant: quo fit ut eum fingant compositum hominem quasi passibilem qui natura simplex est: Præterea cū apostolus diceret Christus dei uirtus et dei sapia Isti multas uirtutes & eū his hūc & unum conumerant: & quod peius est. & cum loquente compant aliiq; mutis animalibus quæ ad punitionem per ipsum mittuntur. Deinde cum dominus dicat nemo cognoscit patrem nisi filius. & rursus nemo patrem uidit nisi qui a patre est quomodo non sunt isti uere impugnatores dei qui dicunt nec uideri perfecte neq; cognosci a filio patrem: Nam si dominus dicit quemadmodum cognoscit me pater. Ita & ego cognosco patrem: sed non ex patre cognoscit pater filiū: qđ nugari non desinunt q̄ ex patre & non plene cognoscit filius patrem: ad hęc si principium essendi filius habet a patre principiumq; habent essendi oīa. Quid cuius primum fuerit dicant ipsi: sed nec habent quid dicant: nec uerbi tale principium ostendere possunt iniqui Nam patris uerus est & sempiternus eius genitus & in principio erat uerbum & uerbum erat apud deum. & deus erat uerbum: q̄ autem dicunt ipsi nescire filium suam ipsius substantiam superuacaneum ē respōdere. nisi tantum damnare illos insanie: si se ipsum non nouit filius qui oībus patris & sui ipsius cognitionem præbet: & eos reprehendit quise ipsos nō agnoscunt sed scriptum est in quiunt: Dominus creauit me ab initio uiarum suarum: stulti & monte capti: Seruus etiam in scripturis dictus est. ut acille filius et agnus et ouis: & q̄ fatigatus est & sitiuit & pulsatus est. & passus sed res occasionem hēt & causam facilem: In promptu sūt hęc item ex scripturis significata: quoniā homo & filius hominis factus est serui formam assumens: quæ fuit humana caro: Verbum enim inquit caro factum est: Quod si homo factus est: nullos oportet super eiusmodi uocibus scandalizari fieri plasmari fatigari pati mori ex mortuo suscitari: Ac ueluti cum uerbum sit & sapia patris omnia quæ sunt patris hēt sempiternum imutabile per omnia & in omnibus similem non prius & posterius: sed una esse cum patre. Et formam diuinitatis: ipsum esse & opificem & haud q̄q̄ creari: quippe qui patris per substantiam similis creabilis esse non potest sed creator ut ipse dixit: pater meus ad perfectionem operatur: & ego operor. pari ratione cum homo factus sit & carnem gestauerit: necessario creari dicitur & fieri & omnia quæ carnis sunt propria. quamquam isti quasi caupones iudaici uinum aqua permisceant: submittentem uerbum & diuinitatem eius. quem cogitationibus subiciunt rerum quæ factæ sunt. Iccirco enim conuenienter & iuste patres grauerunt & impissimam heresim hanc anathema fecerunt: Eam isti ut quæ fabili reprehendi potest: & undiq; in

uvalida est trepidi occultant: Nos et. n. breuia hæc pro eorū peruersitate cunscripti
mus Siquis at uoluerit reprehensione aduersus eos uti latiore iueniet hæc heresim
nō pcul esse a gētilib⁹ et heresum oīum extremā ac fēcē existē: Si qdē ille uel cir
ca corp⁹ errāt uel circa dñi icarnatiōez: aliq̄ aliter mētētes uel secundū iudcos n̄
uenisse omnīo dominū putātes decipiunt: Hec at sola in ipsā diuinitatem præ
sumpsit dicens nec oīo esse uerbū nec deum esse patrem: hinc non irrationabili
rer quispiam diceret psalmū illum aduersus illos scriptū esse: Dixit insapiens in
corde suo non est deus. corrupti sūt. & abominabiles facti sūt in meditatiōibus
suis. Sed ualemus inquit: et possumus argutiis heresin tueri: Melior autē esset
eorū purgatio. quādo hæc n̄ arte ulla neq; gentiliū cauillatiōib⁹ dēfendi potest: s;
simplici fide. Quod si eā confidūt atq; cognoscūt ecclesiasticam esse dicant apte
sententiam. Nemo. n. accendēs lucernam ponit sub medio sed super candelabrū
ut omnib⁹ luceat ingredientib⁹. Ergo si et isti defēdere possūt scribāt que supra
dicta sūt et heresin primū in lucerna demonstrant: Et beatissimū episcopum alex
ādrum palam crimentur: qd̄ i iuste arium eiecerit: qui talia dicebat. & rep̄hen
dant nicēē synodum: q; pro impietate comentata est: et scripsit impiā fidē. sed n̄
facient. probe noui: quod nō usq; adō ignorāt quam ipi finxere malitiam. et præ
terea seminare contēdūt: Quin ēt ualde cognoscūt: Quod ēt si ab initio simpli
ces noua fraude subdixerint: Statim tamen cogitatio sua tāq; lumen impiorū ex
tinguitur: & ipi tāq; inimici ueritatis ubiq; notātur. Quippe qui stulte omnia fa
ciunt: & q̄i stulti omnia loquūt. hoc unū ac qui sæculi sūt filii prudenter agētes
sub medio lucernam suā abscondunt: ut apparere existimet: ne si appuerit depre
hensa extinguatur. Nam et ip̄e arius cum princeps esset hereseos. eusebii uero fo
tius præ studio: eusebianorū ad cōstātinum augustū uocatus et requisitus ut fidē
suam ī scriptis diceret: Scripsit quidem uersutus: ppriē uerba impietatis occultans
tanq; diabolus: et ip̄e scripturarū uerba simplitia. et ut sūt scripta dissimulans: De
indē cū beatus constantinus diceret: si nihil præterea aliud hēs ī mente tua. testē
da ueritatem: ulciscit̄. n. dñs peierantem: Iurauit miser nihil hēre se nec aliquid
p̄ixer q̄ que scripta essent dixisse unq; aut sensisse: et continuo egrediens q̄i iam
poenā daret. lapsus ē ī p̄ceps. et medius crepuit: Omnibus quidē hēibus cōmunis
uitę finis mors est: neq; oportet īsolefcere quenq; tam etiā si inimicus fuerit qui
mortuus est. Cū incertum sit an et sibi hoc idem ad uespam usq; cōtigat: S; finis
arii quia nō temere fuit p̄pterea nō idignus est memoratu: illum. et. n. in ecclesiā
eusebiani ītroducere minabantur. Alexander constantinopolis episcopus contra
dicebat: Arius uel confidebat. et minis eusebi: erat aut sabbatū et expectabat po
stera die conduci: magnū igitur certamē erat: illi minabantur. alexander erabat:
Sed dñs iudex factus contra nocentes disceptauit: nundum. n. sol occiderat et cū
ad locum neccessario tractus esset: illic cecidit. et utraq; re continuo societate ui
delicet: et uita priuatus est. Et beatus quidem constantinus statim audiens admī
ratus est: cum uideret hunc probatum esse peruirum: hoc autem planum omni
bus factum est: nam eusebianorum fractę sunt nīmę: et spes arii facta est inanis:
Illud etiam patuit arianam insaniam a domino factam esse prophanam: et hic et
in ecclesia q̄ in eglis est prima parens: quis non merito igitur stupeat? ubi hos q̄
tendē uiderit quos dominus condēnauit: et heresin tueri quam dominus p̄pha
nam ostendit: cum principem eius ingredi ecclesiā prohibuit. nec uereri eos qd̄
scriptum est. sed ea conari que fieri non possunt: Et enim que deus sanctus con
suluit quis rescindet? Et quem deus condēnauit: quis absoluet? Illi ergo sua q̄i
sonnia tuentes scribunt que uolunt. uos autem obsecro fratres qui domini uesa
gestatis et in his ecclesię dogmata ostenditis probatores estote rei: si et alia cuius
modi iā dicta sūt arii uerba cū scribūt. hinc de ipsis tāq; hypochritis male scētatis

quod uenenū mētis occultant & labiorū uerbis blādiunt more serpētis: & enim cū hęc scribūt secū habent eos. qui cum ario eiecti sunt. secū dum pentapolitanū & clericos qui olim in alexandria coniuncti sunt. his etiam in alexandria scribūt & hęc utq; mirū nos quidē & qui nobiscū erāt peli fecerūt: tā & si nos piissimus constantinus in priam & ecclesiam cum pace remitteret: et concordie populorum curā hēret. Nūc uero his tradi fecerunt ecclesias & oībus oīderunt: qđ eorū grā omnes in nos insidie iam tū ab initio aliorum tendebant. quō igitur qui talia fecerunt: hęc cū scribant fidem hēre possunt? Si. n. recte scriberent celebritatem derent quā arius scripsit. hēresis propagines abiicerent: Discipuli. n. isti & participes impietatis & damnationis arianę fuerūt. Hos igitur cū minime abiciāt: nō ne oībus palam ē haud recte sentire illos ēt si innumerabiliter scripserint. Propterea uigilandū est: ne forte litterarū ambage fraus aliqua fiat & a pia fide nō nullos deducant: qđ si ariana confidenter scripserint qui rē pcedere sibi ac succedere uideant: nihil nobis reliquū est q̄ ut magna ut anī libertate dicendi. Apostolica dicta remunerantes que ppter has hēres p̄nuntiās litteris tradidit: & nos dicere conuenit: Scimus quia ut scriptū est. declinabunt: nō nulli a sana fide attendentes spiritibus erroris & doctrinis demonū qui ueritatē auertunt & quicūq; uolunt pie uere in christo iesu persecutores patient. Malī autē hōies & uenefici p̄ficient ī peius seducentes & errantes sed nos nihil horū mouebit neq; a christi caritate separabit: ēt si quis mortē minatus fuerit: christiani & n. sumus nō ariani: atq; ut inani ne isti quidē ariana sentirent. qui hęc scribūt: Ita fratres huiusmodi nūc opus est libertate dicēdi. Nō. n. spiritū seruituti accepimus ad metū rursus sed ad libertatē uocauit nos deus: & p̄fecte turpe ē si fidē quā a dño per apostolos hēmus eā per arium & eos qui ariana p̄fiterent amiserimus. Iam. n. plurimi ex his ēt regionibus cū scribentium fraudē didicerint parati sunt ad sāguinem usq; illoꝝ insidiis resistere: maxime. qđ de constantia nra audierunt: Quoniā igit̄ insectatio aduersus hēresin auobis insonuit: & tanq̄ serpens de fouea hēresis apparuit: seruat̄ est apud nos infans: quē heredes interficere querebat: uiuit in uobis ueritas & iugēt in nobis fides: p̄pterea. obsecro uos ut fidē ap̄ribus in nicęa scriptā p̄ manibꝫ habētes & eā p̄mptitudine magna ī deo stabilita tuentes omnibus qui ubiq; sunt exēplū esse uelitis ostēdentes p̄ ueritate aduersus hēresin certamē incūbere: & uariās esse hostis insidias: nō. n. solū nō ad uolē libanū martyras hostēdit: uerū ēt nō negare fidē testimoniū cōscientię liquidū reddit Nec hi solū qđ ad idola incuruantur tāq; alieni p̄denati sunt: Verū ēt qui ueritatē pdiderūt: ludas quidē nō quia ī molauerit apostolica dignitate excidit. sed quia pditor factus ē. hymeneus uero & alexāder. nō quod ad idola p̄uersi sint exiluerūt: sed qđ circa fidē naufragium fecerunt: Cōtra uero abraā patriarcha nō qđ occisus fuerit coronatus ē sed qđ doctus fuit: Alii quoq; sācti de quibus loquitur paulus. gedeon. barac sānsō iephthae dauidq; & samuel & qui cum ipsis fuer̄ non effusione sāguinis perfecti euaserunt: sed fidē nunc admiramur quia propter pietatē in dominū mortem ēt subire parati erant & si addendum ē factum ēt p̄tate nostra. Nosti contra hēresin istā comodo beatus alexāder ad mortem usq; uertauerit: quod angustias quantos labores perpeffus fuerit & senex utiq; & ī senecta p̄tate perpeffus. ānumerat̄ & ipse patribus suis: quod ēt alii quantos labores sustinuerint cum aduersus hęc impietatem p̄dicarēt: & gloriā p̄fessionis habent in christo: Nō ne igitur & nos quasi sit & nunc incumbat de reꝝ summa certamen: negare scilicet uel seruare fidē: studium hoc & propositum habemus: ea seruare que accepimus pro monumēto tenentes fidem in nicęa scriptam & res nouas auertere & populos docere ne audiant spiritus erroris sed omnino declinent ab impietate furroris ariani. & a coniuratione melciana qui cum illis conspirarunt: Videtis enim quomodo

prius inter se dissentientes nunc tanquam herodes et potius in blasphemiam cūserit ad
 uersus dominum nostrum iesum christum. in quo eos recte quispiam oderit: quod
 cum priuatarum fratrum gratia dissiderent: odio in ueritatem et impietate in deum:
 amici facti sunt. et inter se amplectuntur et omnia preter opinionem pati non
 dubitant: propter sui cuiusque propositi uoluptatem: Melitiani propter presidia: et isaniam
 auaritie: ariani propter impietatem suam ut in eiusmodi conuentione suum mutuo suffragium pre-
 stari possint. et illi quod horum impietatem dissimulant. in uero in praua illorum malitia per-
 runt. et ideo communitate suas ipsorum malignitates tanquam babylonice proculum miscetes ius illi-
 dias fatiunt qui pie uiuunt in domino nostro iesu christo. fuit igitur et antea manifesta om-
 nibus pueritas et claustra melitianorum nec non et impietas arianorum et impugnatrice
 dei heresis diu ubique et omnibus nota fuit: non enim breue tempus est. sed hi annos ante quinque et
 quinquaginta schismatici fuerunt. hi uero sex ante annos. et triginta. pronuntiati. iudicio
 totius uniuersalis synodi. Ex his autem que nunc fecerunt plane ostenditur. his est quos la-
 tere uidebantur nullam aliam ob rem nobis et omnibus recte fidei episcopis insidias ab ini-
 tio fecisse. nisi propter suam ipsorum impietatis heresim. Ecce enim factum est nunc quod eusebius. antea
 curabat. et operam dederunt ut a nobis auferretur ecclesie. episcopos et sacerdotes.
 qui cum ipsis non sentiebant pro libidine sua exterminarunt. et populos. qui eis aduersabantur
 excluderunt ecclesie: et eas arianis tradiderunt qui multo ante tempore damnati fue-
 rant: ut hypocrisis melitianorum conspiciatur audeat in eis uerba sue impietatis expuere &
 antichristo qui heresim seruiuit in eis. preparare uiam perditionis quemadmodum consueue-
 runt: illi ergo dormit antea nec quicquam tanta somniat et humanus imperator (scimus enim.)
 ubi hec audierit perueritates eorum prohibebit: nec diu durabunt (sed ut scriptum est
 corda impiorum cito deficiet. Nos uero tanquam in apostatas qui: furorē uelint indomo do-
 mini impingere diuinarum scripturarum ut scriptum est sermonibus induiti: stemus con-
 tra. nec morte corporis timeamus. nec istorum uias emulemur: sed ueritatis sermo
 pro omnibus deligat: Nam & nos ut scitis omnes cum eusebio. postularēt ut uel impietatem. a
 pud eos dissimularem. uel insidias expectarem cum ipsis pacisci uoluimus: sed per-
 secutionem. ab eis potius pati delegimus. quam uide morē imitari: & fecerunt profecto: quem
 admodum minati sunt: & lezabel imitantes se ipsos insidiatores melitianos compararunt: qui
 se norunt: quales in beatum Petrum martyrem quales deinde in magnum achillam & postea in
 beatum Alexandrum fuere: ut tales in nos et sint. et qui hoc meditates isti quod propositum
 suum dissimulet: illi uero occasione capiatur persequendi et querendi nos ut interficiant. hoc
 enim situunt: nec adhuc desunt et cupere ut sanguinem nostrum effundat. Sed horum nulla
 mihi cura. Noui enim. & confido fore ut patientibus sit. et saluatoris promissum: & uos populis
 sicuti patres extremum facti passi fueritis: externam hanc alienam que ipsorum opinionem
 euerteritis gloriari possitis dicentes: fide seruauimus: Capietis autem coronam uitae quam
 repromissit deus diligentibus nomen tuum: atque amantibus se. Vitam et ego promissam
 uobiscum persequar: quam non solum paulo dicta sunt: sed & omnibus qui diligunt aduentum
 domini: et saluatoris: & dei: & uniuersalis regis nostri iesu christi: pro quem patri gloria. &
 pro testas in spiritu sancto per omnia secula seculorum Amen:

Itere sancte caritatis: mihi in ermo reddite sunt: & quam accerba uo-
 bis persecutio iminebat. & magna eorum indagatio: qui nos occidere que-
 rebat: Verum tamen miseratio pater: et totius consolatio deus: nos in luteris
 etiam tuis consolatum est. cum enim caritatis tue: familiarium que omnium re-
 minisceret. eos tunc mecum esse existimabat. diu itaque gaudebam litte-
 ras retinens: cum uero eas legerem cepi rursus propter eos dolere: qui om-
 nino contra ueritatem pugnare meditatur: Scribebas enim. tu quoque dolens dilecte uere
 que amabilis. non nullos qui propter blasphemiam dei filium ab arianis defecissent: sentire
 eosdem contra spiritum sanctum: & eum dicere non non modo creaturam. sed et ex his qui mi-

nistrat spiritibus unū & ipsū esse: & ab angelis gradu tantū modo differere hoc aut est spē. quidem aduersus arianos pugnare: re uero pię fidei cōtradidere: nam & illi dū filium negāt: negant & patrem: ita isti cum in spiritū sanctum blasphemant: blasphemant in filium: & ps utraq; bellum contra ueritatem partita est: ut contra uerbum illi. hi cōtra spiritū sanctum. sentientes: eadem utantur in sanctam trinitatem blasphemia: Cō igitur hęc conspiciam: & multa mecum cogitarem i tristitia fui: qđ ab integro diabolus inuenisset: quō in his luderet qui insaniam ipsius imitant: & hoc quidem tempore tacendū esse iudicabam: sed epistolam: tū pp sanctitatis tuę per suasionem tum ēt propter absurdam eorū opinionem: petulantiamq; satanicam: paucis conscripsi Cum & hęc uix potuerim id modo ut & tu. capta ex his occasione pro tua prudentia quicquid defuerit adicias. & ita hęc impię confutatio impleatur: Igitur hęc quoq; sentēcia nō ab arianis aliena: quippe qui cū semel uerbum dei negauerint itidem contra spiritum ipsi pmore blasphemant: nec ideo quicq; ad illos amplius dicere oportet. Nā sufficiunt: quę i eos antea dicta sunt: ad hos autem qui. de spū sancto id quod ipsi faterentur decepti quodāmodo sunt. exquisite uerba facere conuenit: quorū certe admireris amenitiam cum uerbum dei creaturam esse nolūt & hoc utiq; recte sentiant quo nā modo spiritū ipsius creaturam uel audire sustineant. Et. n. si uerbū ppter unitatem qua cum patre hēt ex his ipsum uolunt: quę facta sunt sed id quod est: uere opificem factorū esse sentiunt: cur spiritum sanctū: qui eadem cum filio unitatem quā ipse cum patre hēt: creaturam esse dicunt: & nesciunt: qđ sicut non diuidentes a patre filium seruant unū deum esse: ita separantes a uerbo spiritum: nō iam unam intrinitate diuinitatem seruant: qui eam cindunt: & naturam cum ea miscent alienam atq; diuersam & creaturis eam equipperant: & hoc item ostendūt trinitatem non esse unum. Sed ex duabus eam differentib; q; naturis cōsistere: propter diuisim spūs. ut sibi ipsi finxere substantiam. Quenā hęc igitur theologia fuerit: quę ex opifice: & creatura consistit: aut. n. trinitas non est aut dualitas: aut creatura est in trinitate: quod certe nō est. & quō creaturis q; post trinitatem sunt: spiritum trinitatis anumerant: hoc. n. ē denuo diuidere: atq; dissolueŕ trinitatem. Cū igit; detrinitate: ēt de spiritu sancto male sentiant: nec de filio bene sentiunt. Nā si recte de uerbo sentirent sincere quoq; de spiritu sancto sentirent: qui ex patre filioq; procedit: & a filio. pprie discipulis datur. & omnibus qui credunt in nomen e; sic autem errantes: nec de patre sinceram fidem hnt. Nam qui aduersantur spiritui: ut magnus testis ait stephanus: idem & filium negant: qui uero filium negant hii neq; spiritum tenent: Vnde igitur uobis: o quicūq; estis: tantę temeritatis occasio? Ut non formidetis quod a domino dictum est quicumq; blasphemauerit in spiritum sanctum remissionem non hēt neq; in hoc seculo: neq; in futuro. Ariani qđ nec uerbi: nec in carne pŕsenciam: nec ea q; pp ipsam dicta sunt intelligebant: cū ex his occasionem hęcūis suę cepissent christum impugnare: & noua dicere ut quere de terra essent coniuncti sunt uos autē seducti estis? A quibus audistis? uel quis erroris huius ur̄i modus? Legimus inquit in ppheta amos cū deus dicat ecce ego firmans tonitruum: & creans spiritum: & annūcians hominibus scriptū suū faciens auroram: & tenebras & gradiens super alta terre dñs dūs omnipotēs nomen ei: & hinc Ariani credimus qui spiritum sanctū. creaturam esse dicunt: ergo quod est apud amos legistis: quod autem improuerbiis dicitur dñs creauit me iñiciū uiaꝝ suarū in opera eius legistis: nec ne & qđ. improuerbiis dicitur ita ut ueritas hēt interpretamini: ne uerbum creaturam dicatis: quod uero in ppheta est non interpretamini ne uerbum creaturam dicatis. Quod uero in ppheta est non interpretamini: sed spiritum simpliciter. audientes spiritum sanctū dici putatis. & tamen in puerbiis sapia plane dicit creauit me & dictū hoc nihilomi?

Accipite inquit spiritū sanctum. cum doceret eos paraclitus inquit spiritus factus quem mittet pater in nomine meo ille uos docebit oīa: & paulo post de eodem & spiritum ueritatis qui a patre procedit ille uos docebit oīa: & testimonium perhibebit de me. & rursus nō. n. uos estis qui loquimini. sed spiritus patris uīi qui loquitur in uobis: & paulo post: si in spiritu dei eicio demonia porro uenit i uos regnū dei & cum omnem in hoc theologiam perfectionem q; nostram impleret qua nos sibi conexit & per se patri discipulis mādauit. contes docete gentes baptizantes eos in nomine patris: & filii: & spiritus sancti. Cū uero promississet missurum se illis: precepit a ierosolimis ne discederent. sed expectarent promissionem. et post dies paucos cum implerentur dies pentecostes erant omnes pariter in eodem loco: & factus est repente de celo somnus tamq̄ uenientis spiritus uehementis. & impleuit totam domum ubi erant sedentes. & uise sunt eis dispartite lingue tamq; ignis & stetit super unum quēq; eorū: & impleti sunt omnes spiritu sancto: & ceperunt loqui uariis linguis pro ut spiritus sanctus eloqui illis. hinc igitur per impositionem manuū apostolorū renascentibus dabatur spiritus sanctus. Agabus uero quidam super hoc prophetauit. inquit. hęc dicit spiritus sanctus At paulus in quo uos inquit. spiritus sanctus fecit episcopos: ut regatis ecclesiam dei quam uendicauit per proprium sanguinem Et baptizato eunucho rapuit spiritus philipum & Petrus scribebat accipientes donum fidei salutem animarū: de qua salute exquisierunt. & in uestigarunt prophete: qui de gratia quę in nobis est prophetarunt: in uestigantes in quod: uel quale tempus ostenderet spiritus qui in eis erat: christū protestat passiones in christo: et postea glorias. et iohannes scribebat in hoc cognoscimus quod in ipso manemus. et ipse in nobis: quod de spiritu suo dedit nobis. paulus romanis scribit. Vos autē non estis in carne sed in spū si quidem spūs dei habitat i uobis. Corpus quidem mortuū pp peccatū: spūs autē uita pp iusticiā. Quod si spūs e' q̄ suscitauit iesū habitat in uobis. Corinthiis autē spūs. n. omnia scriptat. et p fūda dei. q̄. n. nouit q̄ sūt hominis nisi spūs hominis q̄ i eo est: sic etiam q̄ dei sūt nemo nouit nisi spūs dei. Nos autē non spiritū mūdi accepimus. sed spiritū q̄ ex deo est ut sciamus q̄ a deo donata sūt nobis. et paulo post. hęc oīa operat unus et idē spūs: diuidens unicuiq; sua pro ut uult Et rursus dñs autē spūs est: ubi uero dñs ibi liberalitas: uidete quō. et galathis scribit dicens: ut bēdictio abraam fiat i christo iesu ut promissionem spiritus accipiamus per fidem: & iterum q̄ estis paruuli misit deus spiritum filii sui in corda uestra abba clamans pater. Ita q̄ iam non seruus sed filius si autē fili' & heres dei per iesū xpū: & ephesiis ita dicebat: nolite tristare spiritū sanctum de in quo signati estis in diem redemptionis. & ite solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis ad philipenses autem palam dicebat scribens. Quid. n. dum omni modo siue per occasionem siue per ueritatē christus annuncietur: in hoc gaudeo. sed & gaudebo Non q̄ hoc mihi continget in salutem per uestram preceationem & largitionem spiritus iesu christi. secundum expectationem & spem meam: q̄ in nullo erubescam: & rursus nos enim sumus circuncisio: q̄ spiritu dei mini stramus & gloriamur in christo iesu. & thesalonicesibus testificatur ergo qui nos spernit: non hominem spernit: sed deum qui dat spiritum sanctum suum nobis. Ad hebreos autem hoc significate spiritu sancto nō dum propalatā esse sanctorum uiam in primo tabernaculo habente mansionem & uerum quanto existimatis de teriore erit dignus punicione. q̄ filium dei cōculcauerit. & sanguinem testamenti pollutū fecerit uel duxerit in quo sanctificatus ē & spiritum gratię contumelia affecerit. et iterū si. n. sanguis taurorum et ircorū & cinis uitulei aspersus pollutos sanctificat ad carnis puritatem: quanto magis sanguis christi qui per spiritum sempiternum: se ipsum obtulit i maculatū deo: purgabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. et ad thesalonucenses et tunc

reuellabitur iniquus: quem dñs iesus iterficiet spū oris sui. & destruet illustratio
ne aduentus sui. Ecce quō spūs sctus ī omni scriptura diuina significatur. Quid
igitur uos talē ne ip̄pheta uidistis? Minime quidē: nec articulum quidē habet:
ibi spūs dicit̄: ut uel occasione habetis. sed modos uobis ip̄i excogitaŕ ausi estis
& asserere spūm: qui creari dicitur ip̄m esse spiritum sanctū: cum tamē astudio
suis uiris de spiritum differētia disceŕe possitis. dicitur et. n. hominis spūs ut canit
dñ. nocte cuꝫ corde meo meditabar: & scopebā spiritum mēū: Baruch aut̄ orans:
anima īquit in angustiis: & spūs anxius clamauit ad te. & in cātico trium puerorū
benedicite spiritus & anime iustorum de mino. sed apostolus scribit spiritus
testimonium perhibet spū nostro: quod sumus filii dei. si filii dei ergo & hereds
& rursus nemo nouit q̄ sūt hominis. nisi spūs hominis: qui in eo est & in episto
lo ad thessalonicenses. ob testans dicit iteger uester spūs. & aīa & corpus: irrep
rensibiliter ī aduentu dñi nostri iesu christi obseruetur: dicuntur uero & uento
rum spūs hoc modo ī genesi. & iduxit dñs spūm sup̄ terram: & quieuit aqua. At ī
iona: & excitauit dñs spiritum super mare. & facta est tempestas magna ī mari. &
piculuꝫ fuit ut naufragium fieret & ī salmo. c. lx. scriptū est. dixit & uenit spūs p̄
celle. & sublatis sunt fluctus eius. in. c. aut̄. +. viiii. psalmo. laudate īquit dominū
ex terra dracones. & omnes abissi: ignis: grādo nix cristalus: & spiritus procellarū
q̄ faciunt uerbum eius. In ezechiele ī sede tua ī corde maris ī aquis multis addu
xerūt te remiges tui: & spūs non contriuit te. Quod si uos quoq; diuinas scriptu
ras legitis ī uenietis spiritum dici sensū. etiā qui est indiuisis eloquiis: cum pau
lus scribat: qui nos idoneos fecit ministros noui testamenti: nō littera sed spiritu
littera. n. occidit: spūs aut̄ uiuificat. Nam dictū littera designatur: sensus aut̄ ī eo
est spiritus dicitur. Sic & consuetudo spiritus alis est quemadmodū rursus ait nō
ferimus ī uestitate littere: sed in nouitate spūs. et idem gr̄as agens. ergo ego ip̄e
mente quidē seruo legi dñi carne aut̄ legi peccati. Nulla igitur nūc p̄denatio his q̄
ī christo iesu sūt. lex. n. spūs qui est in christo iesu liberauit me a lege peccati. phi
lipus aut̄ eunuchū a littera: ad spūm cōuertere uolēs dicebat. putas ne itelligis q̄
legis? Talē cū haberet testat̄ & caleb: quia factus est alter spūs ī se: et sub secur⁹ ē
inquit me itroducā ip̄m iterrā ī quam uocatus est illic. Cū. n. ip̄e diuerso ab illis
sēsu locutus eēt. Acceptus factus dō est. Talē habere sensū populo deus suadebāt
p̄ ezechielē dicēs facite uobis cor nouū: & spūm nouū. hęc igitur cū ita sint: tāta
q̄ spūm diuersitas ostēdat̄: meliores essetis: si cū despū qui creat̄ audiat̄ de uō
eorū sēti retis: qui añ dicti sūt: qualis erat qui ī hesaia scriptus ē. Cōsensit arā cū
hephraim et seducta est aīa. ei⁹: et aīa populi eius: quē admodū ī sylua lignū a spū
agitat̄. Talis erat et quē dñs p̄ ionā excitauit sup̄ mare spūm. Sequunt̄. n. tonitrū
spūs uētorū sic ī pluuia secūdū achaab qđ scriptū est et usq; huc factū: et celum
obscuratū est ī nebulis et spū. s; quoniā christuz ī quiet̄ eloquiū memorat p̄ se quē
ter: et spūm qui ī eo dī aliū nullū: q̄ spūm sctū itelleximus. At uero dirrimere
ipsū et a filio alienare natura: ubi dedicistis? Nā christū creaturā nō eēe dicitis spi
ritū uero sctū creaturā asseritis: et absurdū est cū uinctū noīare: quē de similia
sūt natura. Nā quē comunitas: uel quē similitudo creature ē cū creator? Ecce. n.
creaturas uos filio. etiā cōnumeratis: atq; cōnectitis q̄ per ip̄m facte sūt. sufficie
bat igit̄: ut dixim⁹ despū uētorū itelligere scriptū. uerū q̄ ī eo christi mētionem
causamini: necessariū est accurate dictū hoc īspiceŕ. nō qui ppriū magis sēsuꝫ
īueniamus de spiritu qui creari dicit̄. Quid. n. uel igit̄ ē omnibus annūciare chri
stū eorū: nisi ipsū hominē fieri: et tale quicq; diceŕ. Ecce uirgo concipiet: et pariet
filiū: et uocabūt nomē eius hemanuel. et alia quotquot d̄ eo uel de ipsius aduētū
scripta sūt. Cū uero annūciat̄ uerbi carne p̄sēcia: quē nā oportet spiritū creati: ni
si spiritū hominū: qui creatur: et renouat̄. hoc. n. et p̄ ezechielē de⁹ annūciauit

21

opinionem uiri ge
na

dicēs & dabo uobis cor nouū & spiritū nouū dabo uobis. & auferā cor lapideum ex carne uestra: & dabo uobis cor carneum: & spiritū meū dabo uobis: **Quādo** hoc impletum est: nisi cum dominus p̄ns omnia gratia sua renouauit. **Ecce**. n. & indicto hoc differentia spiritū ostenditur: & spiritus noster est qui renouatur spiritum uero sanctum: non simpliciter spiritus sed suum ipsius deus esse dixit: in quo & nostri spiritus renouantur. sicut & d̄ psalmo. cap. p̄rio canens ait auferē spiritum eorum & deficiēt emittes spiritum tuum & creabuntur: & renouabis faciem terrę. quod si in spiritu dei renouamur: non est ergo spiritus sanctus: qui nunc dicitur creari spiritus. sed noster & si recte sentitis filium non esse creaturā q̄r per uerbum facta sunt omnia: quomodo blasfemia non est dicere spiritum sanctum esse creaturam: in quo pater omnia per uerbum perficit: & renouat? **Cū** uero simpliciter scriptum sit spiritum creari hunc sibi ipsi spiritum sanctum esse fixerunt. **Cognoscāt** q̄r spiritus sanctus non est qui creati. sed noster qui in eo reuatur de quo & d̄ orabat canens. Cor mundum crea in me deus & spiritum rectum in noua in uisceribus meis. hic quidem deus creare dicitur. prius autem formare: ut zacharias canit: ait .n. explicans celum & fundans terram. & formans spiritum in eo: quem .n. prius formarat. hunc lapsū recreauit ipse in creatura factus: **Cum** uerbum caro factum est: ut quemadmodum apostolus ait: duos crearet homines: in unum nouum qui secundum deum creatus est: in iusticia & sanctitate ueritatis: nō .n. quasi alter creatus esset p̄ter hominem qui ab initio factus est ad imaginem. sed eum in christo creatum reparare consulit. **Quid** itē ostendit per ezechielem ipso dicente. facite uobis cornouum: & spiritum nouū: & ut: q̄d morimini domus israel: q̄r nolo mortem morientis dicit adonay dicens **Cum** igitur spiritus qui creatur talem sensum habeat: conuenienter fidele uerbum auditur: uel intelligeretur: & tonitrus qui firmatur: & lex spiritus que non mouetur huius .n. cū dominus ministros esse uellet iacobum: & iohannem boanerges uocat eos: **Quod** est filii tonitrus. iohannes uere celestis tonat in principio erat uerbum: & uerbum erat apud deum: & deus erat uerbum. prius .n. umbram lex habuit bonorum: que futura erant: postq̄ autem christus annuntiatus est hominibus & affuit dicēs ego ipse qui loquor adsum: tūc ut paulus ait uox eius terram comouit. **Cum** prius ad huc promississet. semel ego moueo non solum terram: sed & celum illud adhec seme ostendit eorum que mouebantur comutationem: ut in mobilia per maneant. **Quare** cum regnum accipiamus in mobile: gratiam habemus per quam deo obsequenter ministramus. **Regnum** autem q̄ ipse immobile dixit. hoc dauid firmatum canit dominus regnauit decorē indutus est: idutus est .n. dominus uirtutem. & precinxit se. & .n. firmauit orbem terrę uel terrarum. qui non commouebitur: dictum igitur p̄phetę: aduentum saluatoris significat in quo & nos renouati sumus. & lex patris immobilis per mansit. **Sed** hi uer tropici cum arianis ex compacto aduersus diuinitatem partiti blasphemiam: ut illi filiū: et hi spiritū sanctū creaturam dicant: ausi sunt modos ut ipsi dicunt denuo sibi ipsis in uenire et apostoli dictum deprauare: quod timotheo recte scripsit dicens. **Testor** coram d̄o et christo iesu: et electis angelis. ut hęc custodias sine p̄iudicio nihil faciens in aliam partē declinando. illi uero dicunt cum deū et christum nominauerit: deinde angelos. necesse est angelis connumerari spiritū et illorū ordinis. etiā ipsum esse: et ceteris angelis maiorem. **primum** igitur uallentini est hoc impietatis iuentū. **Nec** fefellerunt isti nos quod ea loq̄tur. q̄ illi sūt ile .n. dixit q̄r misso paraclito una cū ipso equęui missi sūt angeli: deinde cum spiritum deduxissent ad angelos: non prouiderūt angelos intrinitate constitui. **Si** enī ut ipsi uolunt post patrē et filiū angeli sūt trinitatis. uidelicet angeli foret nec iā ministrabiles spiritus. qui ad ministeriū mittantur nec ipsi sanctificarentur. sed

ipsi sanctificarent potius alios. Quæ nã istorꝝ amencia tanta i quo rursus scriptu-
 rarũ loco spũm creaturã dici inuenerũt eadẽ cũ superioribꝰ dicẽda sũt paracle-
 tus dictus est: & spiritus adoptionis & spũs sanctificationis: & spũs dei: & spiritus
 christi dictus est: nusq̃ aut angelus: neq; archãgelus: neq; spũs ministerii: quales
 sũt angeli: sed ipsi potius cum filio agabriele ministratur: qui marię dicebat.
 spũs factus superuenet ite & uirtus altissimi obrumbauit tibi: Cũ uero spũm an-
 gelũ scripture nõ dicat: q̃ nam istis exculatio fuerit tã irraciõabilis audatię? qñ
 quidem & ualentinus: qui talem ipsis ametiã inseruit. hunc paracletũ: hos ange-
 los nominauit. & itẽpore equali spũm a gelis equũ ametissimus ipse cõstituit. sed
 ecce iquiũt i ppheta zacharia scriptũ est. hęc dicit angelus q loquit i me: & pla-
 nũ est q̃ spũm significat a gelũ ise loquẽtẽ. hęc uero nõ dicerent: si lecti aĩum ad-
 uerteret. ipse. n. zacharias dixit cũ uisũ de cãdelabro uidit & r̃spõdit a gelus qui
 loquebatur i me & ait: nõ cognoscis quid sint hęc? Et dixi nõ dñe: & rei põdit. &
 dixit adme dicẽs. hic sermo dñi ad zorobabel dicẽs: nõ in uirtute magna: nõ i for-
 titudine sed i spũ meo dicit dñs omnipotẽs. clarũ est igitur: q̃ loquẽs angelus p-
 phete: nõ erat spũs factus sed ipse a gelus spũs uero factus omnipotẽtis spiritus ẽ:
 cui ministratur ab a gelo. & diuinitate utiq; i seperabilis est a uerbo. Quoniã uero
 apostolicũ dictũ cauãtur: q̃ post christũ angeli dicũtur. dicat quis ex omnibꝰ
 hic cũ trinitate p̃stituetur: non omnes sunt unus numero. Aut qui eorꝝ ad iorda-
 nẽ i specię colũbẽ d̃scẽdit: milies. n. milia sũt. & d̃cies milies milia miliũ ministrat
 aut cur celis ap̃tis nõ dixit: & d̃scẽdit ex a gelis celestibus sed spũs factũ aut cur
 dñs cũ discipulis decõsumatione d̃fereret d̃stinguẽs dicebat: mittet filius hom-
 nis angelos suos: & antea d̃ctũ erat: angeli ministrabãt ei: & iterũ ipse dicit exhibũt
 angeli: & sepabũt malos de medio iustorꝝ: sed discipulis autẽ cũ daret accipite in-
 quit spũm factũ: & cũ eos mitteret dicebat: Euntes docete oẽs gẽtes baptizantes
 eos i nomine patris & filii. & spũs facti. Neq; n. angelũ cũ diuinitate possũt: neq; i
 creatura nos sibi patri q̃ cõnexuit. sed i spũ factõ: quẽ ipse pollicitus nõ angelũ
 se misurũ dixit. sed spũ ueritatis qui a patre p̃cedit: & moyses quõ cognosceret a
 gelos creaturas esse. spũm uero factũ filio iũtũ ac patri. Cũ ipi deus diceret. Va-
 de ascẽde hinc: tu & populus tuus. quẽ eduxisti de terra egypti i terrã quã iurauĩ
 abraam: & isaac & iacob dicẽs semini urõ dabo eã. & simul mittã ante faciẽ tuam
 angelũ meũ. et eiciet Cananeũ: recusauit dicẽs nisi tu ipse ueneris nobiscũ: non de-
 duces me hinc: neq; n. uolebat creaturã p̃cedere populo: ne preter deũ creatorẽ
 omniũ: creature seruire d̃scerẽt. Quippe cũ a gelũ recusaret deũ ipm orabat ut
 eos deducẽt. Cũ uero deus p̃miserit: dixerit q̃ illi: et hũc sermonẽ tuũ quẽ dixi-
 sti faciã Inuenisti. n. grãam i cõspectu meo: et nonite sup oẽs. Scriptũ est. n. i h̃sa-
 ia qui traduxit ex terra pastorẽ pecudũ ubi est qui posuit i eis spũm factũ qui edu-
 xit dextera sua moysẽ. et paulo post ait d̃scẽdit spũs dñi: et ducebat eos. sic duxi-
 sti populũ tuũ: faciẽs tibi nomẽ glorię Quis. n. ueritatẽ ex his nõ cõspicit? Nã q̃
 dñs ducere p̃miserit: nõ a gelũ mittere p̃fiteretur: sed spũm suũ: qui est super an-
 gelos et ipse est qui populũ ducit: et oñditur: q̃ neq; creatura neq; a gelus: est spi-
 ritus. sed supra creaturã diuinitati patris unitus: ipse. n. deus per uerbũ i spũ po-
 pulũ ducit: uñ p̃ omnẽ scripturã ego deduxi ex egypto: testes uos estis: si fuit de-
 us i uobis preter me. et facti deo p̃cinũt: duxisti populũ tuũ tanq̃ pecudes. et du-
 xisti eos i spe: nec ueriti sũt hũc ymnũ. etiã dedicare dicẽtes. deducẽti populũ suũ
 i deserto q̃ i seculũ est misericordia eius. Magnus aut moyses iugiter narrat: et
 deus qui a te faciẽ uestram spũs ergo dei a gelus nõ fuerit neq; creatura: sed poti-
 us diuinitatis: nã cũ spũs esset i populo deus i spũ p̃ filiũ i ter ipos erat. Sint ista sa-
 ne iquiũt et ipi. Quid igitur apostolus: post christũ nominauit nõ spũm factũ s;̃
 electos a gelos. itidẽ et ipos qui sp̃iã i terrogaret: quid nõ archãgelos nec cherubã:

nec seraphim: nec dominationes: nec tronos: nec aliud aliquid paulus nisi electos
angelos nominauit. Nunquid igitur quia non ita nominauit. angeli sunt archan-
geli? An soli sunt angeli: nec cherubim: nec seraphim: non archangeli: non dominatio-
nes non troni: non uirtutes: non principatus: nec aliud prorsus quicquam est? hoc esset ne-
cessitate inicere apostolo: quid non ita scripserit. sed ita & diuinas ignorare scriptu-
ras: & a ueritate idcirco aberrare. Ecce. n. apud hesaiam scriptum est: accedite ad me
& audite. hec non ab initio in occulto locutus sum: ante quam fierent ibi erant & nunc do-
minus misit me: & spiritus eius: & apud angeon: & nunc confortare zorobabel dicit
dominus & confortare iesu filii ioseph dech sacerdos magne dicit dominus. & confortare omnis
populus terre dicit dominus: & facite quod uobis cum sum dicit dominus exercituum: & spiritus
meus stetit in medio uestrum. Apud utrumque prophetam desolo domino & spiritu eius memo-
ria facta est. Quid igitur de hoc quoque dicent? si. n. cum christi memoriam paulus fe-
cisset: quod de spiritu tacuit: & electos angelos memorauit: idcirco inter angelos spiritum
constituunt. Vide nequecumque prophetica ista legerint audacius ipsi de eo quod tacetur di-
serant. Si. n. dominum esse filium dixerint? Quid de patre respondebunt? Si autem patrem: quod
de filio dicent? absit ut in illum quicquam uel cogitet blasphemiam: quae persecutus esset. Necce-
se. n. est fateri eos: id quod tacetur: uel non esse: uel creaturis connumerari: Quid ergo
dicent sectatores eorum iudex. n. erat in urbe quadam: quod nec deum timebat nec hominem
uerebatur. anque post deum hic nominauit hominem: filius dei erat homo iste quem in iustis
ille iudex non uerebatur: uel certius idcirco est filius post hominem. Quid si aposto-
lus in eadem epistola rursus audierint precipio tibi coram deo: quod omnia uiuificat & domino ie-
su quod testimonium reddidit sub pontio pilato bonam confessionem ut serues mandatum
in maculatum & irreprehensibile: anque de angelis: nunc & spiritu tacuit: de angelis: & spiritu
dubitatum: utrum sint? dubitatum quidem sic. n. de spiritu maledicere meditati sunt. Quod si
scripturam audierint in exodo dicentem. Timuit autem populus dominum: & crediderunt deo
& moysi seruo suo: Non quid moysen domino connumerabunt: & post deum non filium
sed moysen solum intelliget. Quid si et audierint patriarcham iacob benedictum ioseph
& ita dicentem: deus qui me aluit a iuuetute mea usque ad hunc diem. Angelus qui me ser-
uauit ex omnibus malis benedicat his paruulis: anque post deum nominauit angelum: an-
gelus erit filio prior: uel angelis filius connumerabitur. Quid ni rursus ita intelli-
get: quod mente corrupti sunt. Sed non est huiusmodi apostolica fides: nec eos christi-
anus omnino tolleraret. Sancta. n. & beata trinitas in diuidua est: & secum unita: & cum
dicitur pater: & una est & uerbum eius: & in filio spiritus. Cum uero & filius nominatur: & filio est
pater: & spiritus non est extra uerbum. Una. n. est ex patre gracia: quod per filium in spiritu sancto
completur: et una diuinitas est: et unus deus est super omnia: et per omnia. et in omnibus
Sic. n. et paulus cum dixisset testificor coram deo. et iesu christo: sciebat quod non diui-
ditur: a filio spiritus: sed in christo est: et ipse sicut filius in patre: electos uero angelos
subiunxit congrue ut quod discipulo testificatio fiebat: cum cognosceret ea que dicebantur
adeo per christum in spiritu dicta esse. Angelos uero nostra cuiusque opera obseruantes mi-
nistrare preceptoris monita custodirent: uelud qui obseruatores haberet testes: eorum que
dicebantur: an fortasse propter paruulos: qui in ecclesia sunt testificant et angelos: qui sepe
contemplantur faciem patris qui in celis est: ut cognoscens discipulus curatores popu-
lorum apostoli monita non negligeret: diuinorum igitur eloquiorum: sensus. hic mihi uide-
tur: quod hominum rois expertum blasphemiam in spiritum redarguit. ipsi uero cum certamen-
tinax ad uersus ueritatem habeant: ut ipsa scribit non iam in scripturis: neque. n. inueniunt
sed ex habundancia sui cordis eructantes iterum dicuntur in creatura non est nec an-
gelorum unus: sed ex patre procedit: ergo filius est et ipse: et duo fratres sunt et ipsi: et uer-
bum si frater est: quomodo unigenitum uerbum: uel quomodo non equale? Sed
hic post patrem genitus est: ille post filium nominatur? quomodo uero si ex patre est: non
dicitur et ipse genitus esse: uel filius esse. Sed simpliciter spiritus sanctus: quod si spiritus filii est

igitur spūs auus est pater. hęc dicūt miserī sarragētes: & profunda dei scriptari
cupiētes q̄ nemo nouit nisi spūs dei: qui blasphematur ab ipsīs. Oportebat igitur iā
nō istis respondere. sed eos iusta mandatū apostolicū post admonitiōē predi-
torū tanq̄ hereticos repudiare: aut ex his digna interrogationib⁹ eorū q̄rere: & rē-
ponṡū ut ipsi anobis: ita nos ab ip̄s reposcere. Dicāt igitur non quid pater ex pa-
tre: et an alius cū ip̄o genitus ut ex uno fr̄es sint: & quod nomē eis: & quis eorū
quoq; pater: & auus: & illoꝝ p̄genitores: sed nō esse dicēt: quō igitur pater ip̄e
non genitus ex patre? Respondeāt uel quo filiū habere potuit: q̄ prior ip̄e genit⁹
non est: q̄ filius. Noui q̄ ipsa sit interrogatio: Sed quid tanta illudunt: ip̄os illud
fas est: ut uel ex hac interrogatiōe absurda: & ip̄ia: suā possint sentire demēciā
(Neq; n. ista sūt) Absit nec de diuinitate ista hoc mō interrogare decet: nō est. n. ut
homo deus: ut humana etiā de ip̄o interrogare quisq̄ audeat. Taceṛ igit̄ ut mō di-
xi: & istos non admittere oportuit. sed ne ip̄s taciturnitas n̄ra ip̄udencię occasio-
nē igeneret. sic accipiant: sicut nō liꝝ. patris dicere patrē: ita nō licet filiū diceṛ fra-
trē: neq; n. deusi alius ut scriptū est añ patrē genit⁹ ē: & filius nō est alius. Vnige-
nitus ē. n. & iō solus: & unus p̄r. unusq; fili pater est: & in una diuinitate paterq;
& filius semp fuit & est. hominū si quis pater d̄r: filius nat⁹ est alterius. & si filius
dicit̄ pater alteri⁹ nominatur. Abraam. n. cū filius esset thara: p̄r fuit Isaac: & isa-
ac cū filius esset abraę pater fuit iacob: & hunc modū natura hominū tenet par-
tes. n. sūt alii aliorū: & quicūq; nascit̄ partē patris habet: ut & ip̄e alteri⁹ fiat pa-
ter. In diuinitate uero nō ita ē: nō. n. ut hō de⁹: nec diuisibilē naturā hēt: iccirco
nec filiū generat diuisibilē: ut & ip̄e alteri⁹ pater fiat: q̄ nec ex patre diuisibili
nec pars patris est. iccirco nec generat sicut ip̄e generat: totus totius est ymago
& splēdor: & in diuinitate p̄r proprie pater est: & filius proprie fili⁹. & in his pater
sēp extitit pater: & fili⁹ sēp filius: & quēadmodū pater nūq; filius esset: sic filius
nūq; pater: et sicut pater nūq; solus desinet esse pater. Ita fili⁹ nūq; desinet solus ēe
filius. Ita et spūs s̄ctus sēp ē: fuit: et erit utriusq; cōiūctio. igit̄ pater de⁹ est. fili-
us et spūs s̄ctus: et nō tres dii. s; unus de⁹ solus omnipotēs. Insania igitur fuerit
uel cogitare tātūmō ac dicere ī filio fratē ip̄atre aui nomē. Nā nec spūs s̄ctus in
scripturis nomiāt⁹ est filius ne frater puteṛ: nec filius filii: ne pater auus itelligeṛ
tur: Sed filius patris fili⁹ et spūs patris: filii spūs dictus ē: et ita s̄ctę trinitatis ūa
diuinitas et fides ē: qđ ex hoc igit̄ insania ē creaturā ip̄m dicere. Nā si creatura eēt
cū trinitate nō statueret. Tota. n. unus ē de⁹. Et cognoscere sufficit q̄ spūs crea-
tura nō ē: nec his q; facta sūt cōnumerat̄. Neq; n. trinitati alienus īscit̄: q̄ īdiui-
sibilis ē: et sibi ip̄i similis. hęc īq; fidelib⁹ sufficiūt. hucusq; hominū cognitiō p̄gr̄
dit̄ hactenus alijs cherubi uellāt. Qui supra hęc q̄rit: scriptariq; uult non audit
d̄teētē: noli sapere sup flua: ne obstupescas: nāq; fide tradita sūt: ī sapia hūana nō
sūt: Sed aurib⁹ fidei p̄cipiēda sūt. Quis. n. sermo digne it̄p̄tari poterit: q̄ naturā
creatā excedūt: uel q̄ auris it̄elligere poterit: quę hominib⁹ nec audire nec fari li-
cet? De his. n. q̄ paulus audiuit ita dixit de ip̄o aut̄ deo. Inscriptabiles sūt inque-
rię eius. Et. n. quis nouit mētē d̄ni: uel quis cōsiliarius eius fuit. Abraam igitur
nec curiosus fuit: nec it̄rogauit loquētē. sed credidit: et ip̄tauit ip̄i ad iusticiā
sic moyses fidelis seruus uocatus ē. Qui uero cū ariō s̄ciūt quō ī malignā eorum
aiam it̄rabit sapia: quādo s̄ctā trinitatē minime īdiuisibilē credūt nec p̄pea uerī-
tatē deprauabūt: cū ea q̄ ip̄i it̄elligere nō possūt: fieri nō posse dixerit. Rem. n. ad-
mittūt absurdissimā: q̄ cū it̄elligere nō possūt quō trinitas s̄ctā īdiuisibilis sit.
Vnū cū creatura esse uolūt ariani filiū: Tropici spūm quē et ip̄i cū creaturis ānu-
merāt. Atq; debebāt aut̄ oīo nō intelligētes tacere: neq; n. ī creaturis constituere
illi filiū. hi spiritū aut̄ id qđ scriptū est it̄elligere: et cū patre filium connectere: et
a filio spūm non diuidere: ut s̄ctę trinitatis ī diuisibilitate naturę: uere unitas p

maneret. hęc cū didicissent: p̄sumere non debebant: nec ambigentes interrogare
quō ista essent: ne si is etiam q̄ interrogatur respondere hesitaret prauas sibi opi
niones excogitarent: Creaturis quidem omnibus: sed precipue nobis hominibus
de rebus archanis digne loqui non licet. Temerarium est item eos qui loqui non
possunt noua super his uerba ex cogitare q̄ in scripturis nō sunt. Quin ē furio
sus ē ille conatus: & interrogantis & respōdere oīo cogitatis. Nulla. n. creaturaz:
q̄ sic iterogaret sanā mētē habere putaretur: aut isti respōdeāt q̄ oīa facile dicūt
quō cōstitutū sit cęlum qua ue ex materia: & quę huius cōpositio uel quō sol &
stelle omēs. sed quid mirū eoz amēciā ex superioribus arguere: quādo nec quō
lignoz instic natura. & cōpoliciones aquaz: quō ēt aīalium formas constitucio
cognoscatur assererent. Quando & salamon pre omnibus sapientior uel sapienti
e p̄ticeps. Cū hoīes de his nō posse rationē inuenire per spirere dicebat: Et unq;
uniuersum seculū dedit in corde ipsoz nō inueniat homo facturā: q̄ fecit deus ab
initio usq; ad finē: nō qd igitur hęc q̄ dicere non possūt: nec esse quidē affirma
bunt. Certe qui corruptā mentē gerūt. Quo circa ad aliquid eos merito diceret
O stulti & oīuz audaces. quid non potius de sancta trinitate curiosi eius desistitis
& hoc solū q̄ est creditis: cū in ea re magistrū hēatis apostolū dicentē credeī opz
primū deo q̄ est: & exquirentibus eum mercedē retribuet: Non. n. dixit quō est:
sed solū q̄ est. Quod si nec ita quiddē pfunduntur dicant quō est pater: ut ita dis
cant quō est filius. Sed absurdū esse dicent de p̄e sic interrogare. Cū igitur hui?
modi conatus superfluous sit & uanus plenusq; furoris. nemo post hac talia inte
roget: & ea solū discat: q̄ in scripturis sunt. Nā q̄ in ip̄is de hac re posita sunt ex
tra per se satis supq; sunt: fons igitur & lux dicitur pater. Me inquit de reliqrūt
fontem aque uiuentis: & iterum baruch: Quid est israel q̄ in terra inimicorum
es: de reliquisti fontem sapientię: & secundum iohannem deus noster lux est sed
& filius respectu fontis quasi fluuius dicitur: fluuius. n. dei repletus est aquis. ref
pectu uero lucis splendor: & paulus dicat: qui cū sit spendor glorię & figura uel
ymago substārię eius Cū igitur pater sit lux: filius splendor eius. idem. n. sepe d̄
his p̄sertim dicere nō est uerendum uidere quoq; licet in filio spiritum in quo il
lustramur: ut det inquit nobis spiritum sapientię & reuellationis in cognitos ipsi
us oculos cordis illuminatos. Cū autē sp̄u illuminemur christus est q̄ in ip̄o nos
illuminat. Erat. n. inquit lux uera q̄ illuminat omnē hominē uenientē in hūc mū
dum. & item cū pater fons: filius fluuius dicitur bibere dicimur sp̄m. scriptū est
. n. q̄ nos omnes uno sp̄u in ebriati sumus. Qui uero sp̄u ebriamur christum bi
bimus. Bibebant. n. de spiritali sequente petra: petra autē erat christus. & rursus
cū christus uerus sit sit filius nos q̄ sp̄m accipimus adoptamini Nō. n. inquit ac
cepistis spiritum seruitutis iterum in timoī. sed accepistis sp̄m adoptionis. Cū ue
ro adoptemur sp̄u in christo uidelicet. filii dei appellamur: quot quot. n. recepe
runt eum: dedit eis potestātē filios dei fieri. Deinde cū pater solus: ut paulus ait:
sapiens sit de i sapientia filius est: christus. n. dei uirtus: & dei sapia cū uero fili?
sapia sit: nos q̄ sapię sp̄m accepimus filium habemus: & i eo sapites efficimini sic
. n. & scriptum est Centesimo & quadragesimo quinto psalmo. & soluit n̄ctos
dñs. & illuminat cecos: & cū sp̄s nobis datur: deus i nobis est. Nā saluator ait. Ac
cipite sp̄m sc̄ctum. sic. n. iohannes scripsit: Si diligimus inuicē deus i uobis ma
In hoc cognoscimus q̄ i ip̄o manemus & ip̄e i nobis. est et filius i nobis: cum di
cat ip̄e filius ueniamus ego et p̄: et mansionē apud eum faciemus. p̄terea cum
filius uita sit Ego. n. inquit sum uita: uiuificari dicimur i sp̄u Nā q̄ christum i
quit a mortuis suscitauit uiuificabit mortalia corpora ur̄a p̄ sp̄m suū q̄ habitat
i uobis. Cū autē uiuificemur i sp̄u christus i nobis uiuere dicit Cū christo. n. i
qt crucifixus sum: uiuo iā nō ego: uiuit i me christus. ad hęc sic filius opa quę

faciebat p̄m opari dicebat: p̄r i me manēs iquit ip̄e facit opa: credite mihi q̄r e
 go ip̄atre: & pater i me: aliqui p̄pter opa ei⁹ credite mihi: ita quicq̄d i uirtute sp̄s
 paulus opabat: christi opa esse dicebat: Nō. n. audebo quicq̄ loq̄ quod nō opat⁹
 sit christus p̄me ad obediētiā gētiū i uerbo & opere i uirtute signorū & p̄digiorū
 i uirtute sp̄s sācti. Cū uero sācte trinitatis constitucio & unitas hui⁹ mōi sit: q̄s er
 go fuerit: q̄ filiū ap̄r: uel filiū a sp̄u sācto aut ab ip̄o patre separaret. uel quis adeo
 temerari⁹ ut trinitatē secū ip̄a dissimilē dicat: & natura diuersā: ut alteri⁹ a patre
 substātiē filiū: aut alienū a filio sp̄u. Quomō at̄ ista sūt iquit aliquis denuo iter
 rogās: ut cū sp̄s inobis sit: filius inobis esse dicat. & cū fili⁹ sit inobis p̄r esse di
 cat: aut cū ita sit trinitas i uō esse dicat: uel significet trinitas. Diuidāt primū ip̄i
 a splēdore lucē: uel a sapiēte sapiāz: aut dicāt quō ista sūt: Quod si nō possūt: mul
 to maior īsaniēciū temeritas fuerit talia dedeo quērere. Diuinitas. n. ut i dictū est
 idē mōstratiōe racionū. sed ī fidē & iraciocinaciōe pia uerēda q̄ tradit. Nā si de salu
 tiferā cruce: nō i sapiā uerborū sed idē mōstratione sp̄s paul⁹ p̄dicabat: & audie
 rat secreta ip̄aradixo: hōi uerba: q̄ fari n̄ licet. Quid de ip̄a trinitate sācta? Verū
 tñ dubitacionē hāc sanā poteris: fide primū: deidē his q̄ supra dicta sūt ymagie
 i q̄ & splēdor: & fōte & fluuiō: & hipostasi & figura: Sic. n. ī p̄pria ymagine filius
 ē ip̄u sic & p̄r ī filio. Nā & diuina scriptura cū ībecillitatē iterptādi talia uerbis &
 p̄phēdēdi p̄solet: hęc nobis extra p̄posuit: ut hoc mō p̄pter temerariorū īcreduli
 ratē. s̄plicitē & tuto dicam⁹: & cū uenia ītelligam⁹ deīn etiā credam⁹ uera ēē s̄c
 rificatiōe ex p̄r & filio i sp̄u sācto factā: sicut. n. fili⁹ generatio īgenita est ita &
 sp̄s q̄ dat: Ac mittit a filio un⁹ ē ip̄e n̄ multi: nec ex multis un⁹ sed solus ip̄e sp̄i
 rit⁹. Cū. n. unus sit filius uiuēs uerbū. Vnā ēē opz p̄fectā ac plenā s̄ctificā illumi
 nabilē q̄ uitā ip̄i opationē ac donū: q̄ ex patre p̄cedē dicit. Quoniam a uerbo
 q̄d ex p̄re p̄stat: elucet: mittit dat. Quippe fili⁹ ap̄r. sic. n. iqt deus dilexit mūdū
 ut filiū unigenitū suū traderet. fili⁹ at̄ sp̄m mittit. Si. n. iquit ego abiero mittam
 paracletū: & filius patre glorificat: qui dicit pater ego te glorificauī. sp̄s at̄ glo
 rificat filiū. ille. n. me glorificabit iqt. & filius q̄ audiui iquit ap̄r: hęc & loquor
 i mūdo. sp̄s uero accipit a filio. Ame. n. iquit accipiet & renōciabit uobis. & fili
 us in nomine patris uenit. sp̄s sāctus in nomine filii Ait. n. sp̄s sāctus q̄ mittet p̄r i
 nomine meo. Cū uero talē ordinē et talē nām sp̄s hēat q̄ filio qualē fili⁹ q̄ p̄r: q̄
 q̄s. n. eū creaturā dixerit: n̄ ne idē de filio quoq̄ necessario fēserit? Nā si sp̄s fi
 lii creatura ē p̄sequēs ē dicere: et ip̄m patris uerbū creaturā ēē. hęc. n. somniātes
 ariāi iudaismū caiphę ceciderūt. sed q̄ ariana sētire dissimulāt de sp̄u uero talia
 dicūt: fugiāt et illi⁹ uerba: nec aduersus sp̄m ip̄ie faciāt. ut. n. fili⁹ q̄ ip̄atre sit:
 et i eo p̄r: creatura n̄ ē. sed substātiē patris p̄prios. hoc. n. et uos diceēt simulatis:
 ita et sp̄m: q̄ ip̄e ī filio sit: et i eo filius: nephas ē q̄ creaturis statuerēt: et ip̄m a uerbo
 diuidere: et trinitatē ip̄fectā r̄ddere hactenus q̄ additū attinet apostolicū: atq̄ p̄
 pheticū: quorū illi sēteciā puertētē se ip̄os seduxerūt. et tropicorū ex īfulsitate bla
 phemiā redarguisse sufficiat: nūc at̄ ip̄sap se uideamus: quę ī diuinis scripturis: d̄
 sp̄u sācto dicūt: et tāq̄ p̄bi traperitę disernāus. ā sp̄s p̄priū aliquid creaturaz
 habeat: an dei proprius existat ut uel creaturam ip̄sum dicamus uel certe a
 creaturis alienum: et diuinitatis in trinitate īgenita proprium. Fortasse hoc
 modo conuertentur cum didicerūt q̄tum additiuis eloquiis uerba dissēciūt: quę
 ab eorū blasphemia īuēta sūt. ī principio. n. fecit deus celū et terrā et oīa q̄ i eis sūt
 sed sp̄s sāctus. ex deo d̄f. Nē o. n. iquit: nouit q̄ hoīs sūt nisi sp̄s hoīs q̄ i eo ē. sic et
 q̄ dei sūt: nemo nouit nisi sp̄s dei. Nos uero n̄ sp̄m mūdi accepimus sed sp̄m
 q̄ ex deo ē: quę nā igitur exp̄dictis cognatio sp̄u q̄ creatura fuerit? Nā creatu
 rē n̄ erāt. Deus at̄ ē: q̄ ē ex quo et sp̄s q̄d at̄ ex deo ē: ex nihilo nō fuerit neq̄ crea
 tura nec secūdu illos. is etiā ex quo sp̄s ē. creatura ēē putetur. Quis at̄ uel igitur

hos de mētes sustineat: q̄ et ipsi i corde dicūt n̄ ēē deū? Et .n. sic nemo nouit q̄ sūt hoīs nisi sp̄s q̄ in eo ē: ita & q̄ dei sūt nisi sp̄s q̄ i deo est. Quomō non igitur demēcia fuerit creaturā dicere sp̄m qui in deo est? Qui & p̄funda dei scrupatur. Talis .n. discet asserere id q̄ hoīs ē: extra hominē ēē Ac uerbū q̄ in p̄re est: ac sp̄m creaturā esse? P̄p̄terea sp̄s sanctificationis: & renouationis sp̄s sanctus ē ac dicit̄ . scribit .n. paulus p̄finiti filii dei in uirtute secundū sp̄m sanctificationis ex resurrectione iesu dñi nr̄i. Et iterū sed sanctificamini inquit. sed iustificamini in noīe dñi nr̄i iesu christi: & in sp̄u dei nr̄i: Qui ad titū quoq; scribēs dicebat. Cū uero bonitas: & hūanitas apparuit saluatoris nr̄i dei: nō ex opibus iustificē q̄ fecimus nos . sed secundū mīaz suā saluauit nos per lauacrum regenerationis: & renouationis sp̄s s̄cti quē effundit in nos habūdanter p̄ iesū christū saluatorē nostrum: ut iustificati gr̄a illius. heredes efficiamur secundū sp̄ē uitę eternę Creaturę uero sunt q̄ sanctificātur & renouant̄ . Emittes .n. sp̄m tuū & creabuntur & paulus ait ip̄sibile .n. q̄ semel illuminati sunt: & gustauerunt donū cęlestę & participes effecti sūt sp̄s sancti. Qui ergo nō sanctificat̄ ab alio: nec particeps est sanctificationis sed ip̄e p̄ se possidens in quo ēt creaturę oīes s̄ctificāt . Quoō hic unus omniū esset: & eorū q̄ sui participes sūt? Nā q̄ hoc dicūt: dicant necesse est: & filiū p̄ quē oīa facta sūt unū oīū; esse: sp̄s ēt uiuificās dicitur: ait .n. q̄ suscitauit iesum christū a mortuis: uiuificabit: & mortalia corpora uīa: p̄ sp̄m suum qui habitat i uobis: Et dñs q̄dem est ip̄e per se uita: & uitę p̄iceps ut petrus ait . Dicebat autē ipsis dñs: aqua quā ego dabo ei. fiet in ip̄so fons aque salientis in uitā eternā. hec autē de sp̄u dicebat: quē accepturi erāt credetēs in eū Sed creaturę ut dictū est sūt q̄ p̄ ip̄m uiuificant̄ . Qui uero nō participat uitā: sed participat ip̄e: creaturasq; uiuificat: quā cognacionē cū creaturis hēt? uel quō ex creaturis p̄sus esset: q̄ in illo sanctificatur: a uerbo. Vnctio dicitur sp̄s: & sigillū ē ēt ioāes .n. scribit & uos unctio quā accepistis ab eo manet in uobis: & necesse habetis ut aliqs uos doceat de oīibus. i p̄phetā uero hefaia scriptū est sp̄s dñi sup me cuius causa uīxit me in quo & credetēs ob signati estis i die redemptionis Quod si creaturę hoc ob signat̄ & unguitur: & de omnibus docent̄? sp̄s autē unctio est: & sigillum i quo uerbu ob signat̄ & unguitur oīa: quę nā unctiois ex sigilli p̄p̄rietas est: cū his q̄ unguitur et ob signat̄? Quocirca ob hoc quoq; nō esset ex oīibus ip̄e: nā neq; sigillū: ex his quę ob signat̄ . sed hic suus est ob signat̄is: & ungetis uerbi: & unctio bonum hēt ungetis odorē & habitū q̄q; hūguitur eius p̄ticipes facti dicūt xp̄i bonus odor sumus. sigillū uero xp̄i formā ob signantis hēt. & hęc q̄ ob signant̄ p̄ticipat̄ ipsius accipientes effingit̄. Cū apostolus dicat. filioli mei: quo denuo pepi quo ad formē christus i uobis. sic uero ob signati p̄uienter diuine nature participes effici mur ut ait petrus: & hoc mō uerbum creatura oīs in sp̄u participat: & p̄ sp̄m omnes participes dicimur. Nescitis .n. q̄r tēplū inqt̄ estis dei: & sp̄s dei habitat in uobis. Siqs tēplū dei destruit destruet ip̄m deus. Templū .n. dei sanctū estis uos. qđ si creatura esset sp̄s s̄ctus nulla dei p̄ticipatio nobis i eo fierē. sed creaturę uidet̄ q̄ neceteremur: & alieni adiuina natura efficeremur: ut q̄ nihil oīo ipsius p̄ticipes essemus Nūc uero cū xp̄i p̄ticipes dicamur participesq; dei unctio et sigillū q̄ in nobis sūt: nō ex creatorū natura Cōsistere p̄bat̄: sed dei p̄ sp̄m q̄ in eo ē: q̄ nos p̄ticipat̄ glutinat hoc .n. ioāes ut in superiorib; dictū est: scripsit dicēs in hoc cognoscim; q̄r in deo manemus & ip̄e in nobis ex sp̄u ei? quē dedit nobis. Quod si participatioe sp̄s diuine nāe p̄ticipes effici mur: In saniat aliqs dicens create & nō diuine nāe sp̄m esse. Iccirco .n. & in hoīib; est: & p̄ ipsū homines deificant̄: q̄ si hoīs deificat: nō dubiū est qui i natura eius diuina sit. Et clarius ēt ad hęc hēresim de ledā psalmo. capitulo. ro. canit̄ . auferes spiritū eorū & deficiēt & ipuluerē suū q̄ uertētur: Emittes spiritū tuū: & creabūtur: et renoabis faciē terrę Et paulus tito

scribit. plauacrū regenerationis: et renouatiōis spūs s̄cti: quē i nobis effūdīt ha
būde p̄ iesu christū. Quod si p̄r in spū p̄ uerbū oīa creat: et r̄nouat. quēnā simili
tudo: uel cognatio creaturi: cū creaturis fuerit: uel quō creatura fuerit is in quo
oīa creat: ei uel mōi. n. et i filiū blaffēia p̄seq̄: ut q̄ sp̄m creat̄ a dicūt: uerbū ē p̄ qd̄
oīa creat̄ creaturā dicāt. imago filii d̄i ips̄ et ē: quos. n. cognouit: hos et p̄d̄iti
nauit p̄formes ymagini fieri filii sui Ergo cū filiū illi p̄senciāt creaturā nō ēc. nec
ymago qd̄ eius creatura fuerit. Qualis cūq; .n. ymago fuerit: talis sit necesse ē
et is cuius ymago ē: hinc uerbū cū ymago sit patris cōgrue et decēter creaturā n̄
esse cōuenit. Qui ergo sp̄m creaturis cōnumerat i his etiā filiū cōstituit: in hoc
patri quoq; detrahēs dū ymaginē efficit ignominia: nō ē igit̄ ex creaturis sp̄s sed
filii p̄priū potius: nec adō aliēū ēē demōstratū ē. Nā et calidū illd̄ iterrogatū eorū
si sp̄s ex d̄o quid non et ip̄e filius dicit̄: i s̄ue prioribus oñsū ē: petulās ac temera
riū ēē. oñdit uero et nūc nihilo secius nā et si n̄ filius i scripturis dictus sit: at tū
sp̄s dei ut in ip̄so deo: et ex ip̄so deo dictus est quemadmodum apostolus scripsit
Filius. n. quoniā ex deo ē p̄prius substātia ei? ē: Neceſe ē sp̄s: q̄ ex deo dicit̄ pro
priū ēē secūdū substātiā filii: quippe cū d̄ns sit fili? ip̄e sp̄s adoptiōis sp̄s dictus
ē: Et rursus cū fili? sapia sit: & ueritas sp̄s script? ē sapiē & ueritatis sp̄s ēē. Et
iteꝝ fili? dei uirtus ē & glorię d̄ns: sp̄s quoq; dicit̄ uirtutis & glorię sp̄s. Cū sic d̄
sigulis scriptura dicat: Paul? qd̄ chorinthiis scribit. Si cognouisset: nūq̄ dominū
glorię crucifixēt. Et alibi. n. accepistis sp̄s seruitutis iterū i timorē? Sed accepistis
sp̄m adoptiōis. Et rursus: emisit de? sp̄m filii sui i corda n̄ra: clamās abba p̄r. Pe
trus uero scribebat. si uituperamur i noīe christi: beati quoniā glorię & uirtutis
sp̄s i nobis r̄quiescit. D̄ns uero sp̄m dixit ueritatis: & paraclētū ēē: ex quo p̄bat̄
p̄fectā i hoc ēē trinitatē. In hoc igit̄ uerbū creaturā deificās glorificat: Adpotans
patri p̄ciliat. Qui uero creaturā cū uerbo glorificat ex creaturis ip̄e nō esset. & q̄
creaturā adoptat a filio nō ēet alien? : Nā alterū nec ēē foret sp̄m ex q̄rere: q̄ nos
deo i christo cōnecteret. S; hoc absurdū ē: nō ergo un? ē ex creatis sp̄s: s; pater
nē diuinitatis p̄pri?. Qd̄ at̄ supra creaturā sit sp̄s: & ali? ab eorū nā: quę facta
sūt: diuinitatis at̄ p̄pri? : ex his deuo p̄spiceꝝ licet. Immutabilis ē & i uariabilis sp̄s
s̄ctus. S̄ctus. n. sp̄s sapiētię iquit fugiet dolū: & recedet a cogitationib? i s̄ctis
Et petrus ait: In icorruptiōe: & q̄ete māuēti. & q̄eti sp̄s: & iteꝝ i sapia: Nā icorru
ptibilis sp̄s tuus ē i oib? : & nemo nouit: quę d̄i sūt: nisi sp̄s dei: qui i eo ē. Nō ē
apud deū: ut iacob? ait: dilatio uel tēporis mutatio: Cū igit̄ i deo sp̄s s̄ctus con
grue imutabilis: iuariabilis: & icorruptibilis fuerit. Quod si factarū creatarū q; re
rū natura mutabilis ē: ut q̄ seorsū a substātia dei sūt: & ex nihilo subsistūt. Om
nis. n. iqt̄ hō mēdax: & oēs peccarūt: & priuati sūt gloria dei. Angeli ēt qui prin
cipiū suū nō obseruarūt. sed p̄priū domiciliū dereliquerūt. In iob at̄ si p̄tra sanc
tos ei? nō credit. Stellę uero nō purę i conspectu ei?. Et paul? scribat: nescitis quā
āgelos iudicam? : nedū tēporalia: sed diabol? ēt cū i medio cherubi ēet: & ob signa
tio similitudinis existeret: excidit ex celis tāq̄ fulgur: Quod si creature naturā
eiusmodi habēt: & de āgelis talia scripta sūt sp̄s at̄ unus ē. & iuariabilis: & cū fi
lio: cui? ē p̄stātię sēp̄ imobilis: quę nā similitudo imutabili p̄ mutabilib? fuerit?
Manifestū ē enī: quia nec creatura ē: neq; oīo de substātia angelorū. illi. n. muta
biles sūt. sed imago uerbi: & p̄pri? patris ē. Preterea d̄ni repeleuit orbē terrarum
Sic. n. cāit & dauid. quo abibo a spū tuo: & iteꝝ i sapia scriptū ē. icorruptibilis. n.
sp̄s tuus ē i oib?. Quę uero facta sūt oīa i d̄isptitis sūt locis. Sol qd̄ & lūa: & stel
lę i firmamēto. Nubes i aere: & oib? statuit fines gētiū. Angeli ad ministeriū mit
tunt̄: & uenerūt angeli: ut apparerēt i p̄spectu d̄ni: sicut i iob scriptū ē: Et somni
auit patriarcha iacob. et ecce: scala firmata: cuius uertex pueniebat in celum. et ā
geli dei ascendebāt et descendebant sup̄ eam. Quod si omnia p̄plet: et i uerbo est
i medio oīū sp̄s: āgeli uero m̄iores i loco sūt: et quo mittāt illic ad sūt: Nō ē igit̄

dubium quid nec creatura: nec angelus: ut uos dicitis. spiritus est: Sed supra angelorum naturam. rursus enim ex his etiam uideres participabilem esse. spiritum sanctum: et non participem. Eadem. n. dicere non est uerendum impossibile est iquit: qui semel illuminati sunt: gestaruntque donum celeste. et particeps facti sunt spiritus sancti & bonum gustarunt dei uerbum. Angeli uero & alie creature ipsius spiritus sancti participes sunt: Iccirco. n. & excidere ipse possunt participes: spiritus autem idem est & participabilis: Creature uero sunt ipsius participes: Non esset iam spiritus sanctus uel angelus: uel alia creatura. sed uerbi proprius: a quo datus participatur a creaturis. Videas. n. illos & filium dicere creaturam: cuius omnes in spiritu participes facti sumus: Ad hec unus est spiritus sanctus: creature uero multe. Angeli. n. milies milia & decies milies decem milia. Luminaria quoque multa. & throni: & dominationes: & celi: & cherubim: & seraphim: & archangeli multi. Et non sunt creature unum: sed multe omnes atque diuersae: At si spiritus sanctus unus est: creature uero multe: & angeli multi: quae nam similitudo spiritui cum his est: quae factae sunt? Nec incertum est: quod non ex multis est spiritus: sed neque angelus. Unus est. n. immo uero unius uerbi proprius: & cum substantialis est. Hec si etiam per se singula de spiritus sancto dicantur: & spiritum ostendunt: nec natura: nec substantia commone quicquam siue proprium cum creaturis habere: Sed alium ab eis esse: quae facta sunt proprium uero substantie & diuinitatis filii: & non alienum ab ea: ob quod ipse cum sanctis quoque trinitatis sit in sensibilitate illorum confundit: Verum tamen unam cum his ipsam quoque ab initio traditione doctrinam & fidem ecclesie catholice uideamus: quam dominus dedit: apostoli predicauerunt: patres obseruarunt. In ac. n. fundata est ecclesia: a qua qui exciderit christianus nec sit. neque dicatur: Trinitas igitur sancta est atque perfecta in patre & filio & spiritu sancto diuinitus celebrata. quam nihil alienum uel ex trinitate tractum habet: nec ex eo consistat quod fabricatur & fit: sed ex eo tota est quod creat & fabricat. Et nam sibi ipsa similis est. & in diuisibilis. & una ipsius est operatio. per. n. per uerbum in spiritu sancto omnia facit: & sic sancte trinitatis unitas saluatur. Sic unus deus in ecclesia predicatur: qui super omnia & per omnia & in omnibus est. super omnia ut patet: qui principium: & fons: per omnia: ut per uerbum: in omnibus: ut in spiritu sancto. Est autem trinitas non nomine tenus solum: & representatione dictionis. sed re & substantia trinitas. Ut. n. pater est: qui est. ita uerbum eius est: qui est super omnia deus. & spiritus sanctus non fictus est: sed existit uereque substantia: Et his ecclesia catholica nec minus sentit: ne in istos cum caipha iudeos neue in sabelium incidat: nec plus concipit: ne in multiplicum. gentilium deitatem precipitet: Quod autem hec sit ecclesie fides discant quomodo apostolos mittens dominus dicebat: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos: in nomine patris & filii & spiritus sancti: Apostoli uero perfecti sic docuerunt: & hec est in omni sub celo terra predicatio: cum hoc igitur ecclesia fidei fundamentum habeat dicat denuo nobis illi atque respondeat trinitas sic an dualitas: Si dualitas spiritus a uobis cum creaturis connumeretur. Sed hoc modo sensus noster non in uno deo est: qui super omnia et per omnia et in omnibus est. Nam spiritum non habetis qui in omnibus est quem ad diuinitate diuiditis: et alienatis. Et perfectio uestra. quam uos dum ita sentis facere putatis. nequaquam indiuitate perficitur: Miscetis. n. cum ipsa creatura: et theologia uestra est. qualis arianorum atque gentilium: qui creaturam cum deo iungitis: quam ipse per suum uerbum creauit: Sic uero dispositi cuius spei estis? aut quis uos deo connectet? qui non dei sed creature spiritum habetis? Et quae nam audacia uestra est atque temeritas? qui patrem et uerbum eius ad creaturam deuoluitis: et item creaturam deo coequatis: hoc autem facitis de spiritu quasi de creatura somniantes et ipsum in trinitate constituentes. Quae uero et in sania uestra est? ut iniuriam cogitatis in deum? quando quod a uobis non angeli omnes siue creature: sed ex his unus deo et ipsius uerbo connumeratur? Oportebat. n. postquam semel secundum uos angelus

est: et creatura spiritus: et intrinitate constituitur: non unum: sed omnes creatos
angelos cum diuinitate statuere. Nec deinde trinitatem: sed turbam quandam
diuinitatis innumerabile esse: ut in hoc est uera hæc: que uidetur esse perfectio: distrac-
ta passim in stabili uarietate fieret. hac namque uestræ sunt et arianorum perfectiones: qui
contra diuinitatem cogitatis & præter deum creatorem omnium creaturæ seruitis: Hæc igitur
absurda uobis occurrunt si dualitatem dicitis. At si trinitas est: ut certe est de-
monstrata. est autem indiuisibilis esse neque dissimilis necesse est unam ipsius sanctitatem.
unam sempiternitatem esse immutabilitatis que naturam. Sic. n. tradita in eam fides nos
deo conglutinat: & qui subtrahit de trinitate aliquid: qui que in solo patris nomine bap-
tizatur uel filii aut sine spiritu in patre & filio nihil accipit: sed inanis & in immunis perma-
net. & ipse et qui dare uidetur Nam perfectio in trinitate est: ita qui filium a patre diui-
dit: uel spiritum ad creaturas deuoluit: nec filium habet: neque patrem. sed sacrilegus est:
& infideli deterior: & omnia magis quam christianus est. & merito quidem. Nam quem
admodum unum est bapuzma in patre & filio & spiritu sancto perfectum: & una in eo fides ut apo-
stolus ait: ita et sancta trinitas: que in ea est: et secum unitur nihil in se creatum habet:
et ipsa trinitatis unitas in diuisibilis: et una in ea fides. Quod si pro reuera aduersione
non ita est o tropici: sed spiritum sanctum creaturam dicere somniasitis: iam non una fi-
des uestra est. nec bapuzma unum sed duo: Vnum quidem in patre et filio: alterum in an-
gelo que creatura est: et nihil uestrum propterea certum est neque uerum: Nam que crea-
to cum opifice communitas: uel que inferioribus creaturis cum uerbo: que eas fabrica-
uit: unitas: Hoc cum nosceret beatus Paulus: non ut uos trinitatem diuidit: sed uni-
tatem eius docens corinthiis de spiritualibus rebus scribit: et omnia in unum deum pre-
summatim refert: dicens. Diuisiones autem gratiarum sunt. idem autem spiritus: et diuisiones
ministeriorum sunt: Idem autem dominus: et diuisiones operationum sunt: idem autem deus: qui
omnia operatur in omnibus: Quæ. n. spiritus unicuique diuidit: hæc a patre per uerbum com-
tribunt. Omnia. que patris sunt filii sunt ideo et ea que a filio in spiritu datur pa-
tris sunt dona: Et cum spiritus sit in nobis. et in hoc ipso pater ita fit illud uenimus e-
go et pater et mansione apud eum faciemus. sicut dictum est. Vbi. n. lux ibi et splen-
dor: et ubi splendor ibi et eius operatio et gratia splendorem referens: Et hoc quoque a-
postolus docens corinthiis item scribebat in altera epistola dicens. gratia domini iesu
christi et caritas dei et communicatio sancti spiritus cum omnibus uobis: Nam et gratia
que gratis datur intrinitate datur a patre per filium in spiritu sancto: Sicut. n. ex pa-
tre per filium gratia datur sic tributionis communicatio in nobis non esset nisi in spiritu
sancto: Huius. n. participes caritatem patris habemus et filii gratiam et ipsius spiritus sanc-
ti communicationem: Vna ergo ex his quoque operatio trinitatis ostenditur Nam ea que
ab uno quoque dantur non differentia neque diuisa: sed intrinitate dari et omnia ex u-
no deo esse apostolus significat. Hunc ergo cum creatura non sit sed unitus filio
sicut filius unitus est patri qui cum patre et filio conglorificatur: et cum uerbo
diuinitus celebratur et opera facit que pater per filium operatur: Hunc inquam
siquis creaturam dicit quomodo non in filium ipsum palam impius existit? Ni-
hil enim est que non per uerbum in spiritu fiat et operetur: Hoc et in psalmis canitur
Verbo domini celi firmati sunt et spiritu oris eius omnis uirtus eorum et cente-
simo quadagesimo septimo psalmo mittet uerbum suum et liquefaciet ea flabit
spiritus eius. et fluent aque et iustificati sumus ut ait apostolus in nomine do-
mini nostri et in spiritu dei nostri indiuisibilis enim est a uerbo spiritus: Quip-
pe cum christus dicat ueniamus ego et pater simul uenit et spiritus non aliter quam filius
in nobis habiturus: Dum paulus scribat ephesiis ut dedit uobis secundum diuitias
gloriae suae uirtute corroborari per spiritum suum in interiori homine habitare christum: Et
cum filius in nobis sit et pater: dicite filio ego in patre et pater in me: Et ideo que uerbum sit
in prophetis in ipso spiritu sancto prophetant: Cum igitur scriptura dicit Et factum

nit hora & nūc est qñ ueri adoratoꝝ adorabūt patrē ī spū & ueritate Et. n. pater
 tales querit qui se adorēt qa spūs est de⁹ : & equi adorāt eum adorā oportet ī spi
 ritu & ueritate Hic ergo demōstratum est filium ipm ueritatē eēe: quēadmoduꝫ
 ipse dixit ego sum ueritas de quo et ppheta dauid dicēs īplorabat Emitte lucem
 tuam & ueritatē tuam: Verum adoratores adorāt p̄rem filium ī spū et ueritate ꝑ
 fitentes īseperabilis. n. est a filio spiritus sicut a patre fuluis ip̄e ueritas testat̄ di
 cēs. Mittam uobis pacleton spūm ueritatis qui ex patre procedit quē mundus ac
 cipe nō potest. qui sunt negantes eum ex patre ī christo esse oportet igit̄ ad ueri
 dicoꝝ imitationē ꝑsentire & cōcurere ueritati Quod si posthac etiā nec discere
 uoluerit nec itelligere potuerit at blasphemare desināt nec trinitatem diuidant .
 nec auita ip̄i diuidantur nec spiritum s̄ctū creaturis cōnumerent nec sicut phar i
 sai quondā quæ sp̄s s̄cti sunt hezebuel attribuebāt : ita & isti non inferiora audē
 tes irremissibilē et nunc & postea poenam cum illis sustineant:

p Hotius archieps cōstātinopolis ad fr̄em suum tarasium de sermoni
 bus magni ier sanctos athanasii archiepi alexādr̄ie in sermonibus in
 quit ubiq; locutione clarus est: & breuis et simplex. acutus tamen : et al
 tus. et argumentationib⁹ oīo uehētēs. et in his tanta iquit ubertas ut
 admirabilis sit: Logicis at̄ methodis nihil tenuiter. nihil iuueniliter: ut pueri: et ru
 des: sed philosophice: sed magnifice utitur: Scripturaz̄ testimoniis: ac demōstra
 tionib⁹: ad uicendum cōmunitus est: et in primis sermo ille : qui de humanitate
 uerbi dei hitus est: et quinq; in arrium libroꝝ uolumiā: quod ē de omni herese
 trophæum: sed de ariana potissimū. Et si quis theologum gregorium: et diuīum
 basiliiū diceret ex hoc libro tāq; fōte quodā hauriētes: oꝝonis suæ pulchros illos
 ac plucidos. contra errorē fundere fluuios: non iret: ut arbitror : procul a simili
 tudine: Scripta sunt at̄ ab eo iquit: et ī ecclesiasten cōmentaria : gr̄a tñ et ornatu
 uere excellunt sermones: contra apolinarium: et epistolæ quotquot sui ipsius exi
 lii excusationem continent:

ATANASII ARCHIEPISCOPI ALEXANDRIAE NOSTRI INTER SANC TOS PATRIS CONTRA GENTILES.

d Iuini cultus: et uniuersoz̄ ueritatis cognitio: non tātum humana doc
 trina idiget: quātum ipse p̄ se cognosci potest . Quotidie ferme rebus
 exclamat: et sole clarius se ipsā p̄ christi doctrinā oñdit: Sed tñ cupiēti
 tibi de ea nō nihil: audir̄: age Omachari: p̄ uiribus nostris de fidē chri
 sti pauca exponam⁹: tibi quidē: q; cū eam ex diuinis eloquiis iuenire possis: p̄be
 tamen ab aliis etiam audire concupiscis: Sacre enim: spiritualesq; script̄æ ip̄sꝫ p̄
 se ad professionem ueritatis sufficiunt Sunt autem et multi de his r̄bus sermones
 a beatis doctoribus nostris compositi : Quibus si quis inciderit : scripturarum
 interpretatione quodam modo intelliget. et quam appetit cognitionem consequi
 poterit: Nunc uero: quoniam p̄re manibus doctorum scripta nō habemus: neces
 se est: quę ab illis didicimus : ea nunciare tibi et scribere . dico autem saluatoris
 christi fidem : ne quis uillem existimet sermonis nostri doctrinam : nec absur
 dum esse arbitretur in christum credere : quemadmodum gentiles insultant
 et soluto risu nobis illudunt : nihil aliud : q̄ christi crucem obiicientes . in quo
 p̄cipue tarditatem eorum quispiam commiseratus fuerit: q; crucem calunniā
 tes: uirtutem eius non uident: quę totum terrarum compleuit orbem: nec diuic
 cognitionis opera: quę per eam patefacta sunt omnibus: neq; enim si & ipsi di ui
 nitatem eius diligenter. considerarent: sapientiam tantam ludificarent: sed pot i⁹

hunc agnoscerent: saluatorem uniuersi: & crucem non detrimentum creaturę: sed remedium extitisse: Si enim surgente cruce omnis idolatria soluitur omnis demum phantasia hoc signo propellitur. Solum christus collitur: & per ipsum pater agnoscitur: Aduersarii erubescunt. & aduersariorum quotidie animos latenter ipse conuertit: quo nam modo (sic enim ad eos non irrationabiliter quispiam dixerit) quo nam modo humanum ad huc licet putare negotium: & non potius uerbum dei: & saluatorem uniuersi: qui ascendit in crucem. Sed isti non aliter mihi uidentur affecti. quam si quis solem nubibus obtectum irrideat: Lumen uero eius admiretur: quod omnem ab eo creaturam illustrari uideat. Vt enim bonum est lumen & luminis princeps: sol melior. ita cum diuinum preceptum sit: cuius cognitione uniuersus orbis terrarum completus fuerit: Necessesse est huius bene gestę rei ducem: ac principem deum esse: & dei uerbum: Dicamus igitur quantum assequi possumus: Primum arguentes infidelium stulticiam: ut confutatis mendaciis: ueritas deinde ipsa per se luceat: & tu confidas o homo: quod ueritati credideris: & christum agnoscens deceptus non fueris. Tibi autem conuenire arbitror: si christum amas de christo disputare: Nam & te credo cognitionem huius: & fidem rebus omnibus preciosorem ducere: Ab initio quidem uitium non erat: nam ne nunc quidem in sanctis est: nec omnino per ipsos existit. homines autem hoc postea cogitare ceperunt: & per se ipsos fingere: unde etiam idolorum opinionem sibi ipsi formarunt: falsa pro ueris existimantes: Opifex enim uniuersi: & rex omnium deus qui longe superat omnem substantiam & cogitationem humanam. ut quod bonus: superque bonus est: per proprium uerbum saluatorem nostrum iesum christum: humanum genus ad imaginem suam fecit: Et hominem ipsum constituit: contemplatorem rerum: & cognitorem per similitudinem suam: Cui dedit etiam proprie sempiternitatis intelligentiam: & cognitionem: ut identitatem seruans: nunquam nec a dei contemplatione desisteret: nec a sanctorum consuetudine recederet: sed cum eius: qui deberat gratiam haberet: haberet & propriam ex patris uero uertutem: diuinitate exultaret: & cum ea colloqueretur. uitam uiuens letam: uere beatam & imortalem: Nam si nihil ei obstat: ad dei cognitionem: contemplatur semper puritate sua patris imaginem: & deum uerbum: Cuius etiam ad imaginem factus est. obstupescit autem illius in omnia prouidentiam. mente concipiens: cum factus sit rebus sensibilibus: & omni corporea per spicacitate superior: Quin etiam que in celis diuina sunt: ac spiritualia mentis. uirtute pertingit. ubi. n. mens hominum a corporibus sequestrata est: nihil extrinsecus habet: cum eorum cupiditate permixtum: sed tota secum ipsa est: uelud ab initio fuit. iam tunc sensibilia et huiusmodi omnia transcendens: inblimis euentur: & uerbum intuens: uidet in eo: & uerbi patrem: ipsius contemplatione capta: Cuius est desiderio renouatur: Qualem primum hominem sacre scripture dicunt: quod est secundum ebraeorum scripturam: adam nominatus est: ab initio liberior licentia in deum habuisse mentem: & uixisse sanctis spiritualium rerum contemplationem: quam in loco illo habuit que & sanctus moyses paradysum methaphorice nominauit. potis est autem puritas anime deum. et ipsa per se speculari. quemadmodum & dominus inquit. Beati mundo corde quoniam ipsi deum uidebunt: Sic igitur opifex: ut dictum est: hominum genus constituit: & ita permanere uoluit: homines uero melioribus neglectis rebus: in quibus est precipue oscitabat: ea que quiescerunt: que sibi propiora essent: propiora autem ipsis erant: corpus: & corporis sensus. Hinc mentem suam spiritualibus rebus priuarunt: se ipsos autem considerate ceperunt: & cum se ipsos cognoscerent corpori sensibilibus que aliis inherentes: propriis capti rebus in sui cupiditatem ceciderunt: sua ipsorum digniora putantes: quam rerum diuinarum contemplationem. et cum uersarentur in illis: nec a prioribus desistere uellent: corporis uoluptatibus animam suam. addiuxerunt: omni cupiditate perturbatam atque confusam: Postremo uirtutis obliti sunt quam ab initio diuinitus acceperunt.

ant: Hoc et ex primo formato homine quispian. uerum esse cognosceret: ueluti
sacra de illo scriptura loquunt: donec mentem in deum: ac dei contemplationem
habuit: auersatus est corporis cogitationem. ubi uero serpentis consilio defuit
ab intelligentia dei: seque ipsum considerare cepit: tunc & in corporis cupiditate
ceciderunt: & se nudos esse cognouerunt: & cognoscentes erubuerunt: nudos
autem cognouere se ipsos non auestibus tantum: sed quod diuinarum rerum contem-
platione spoliati erant: et cogitationem in diuersa: contulerant: Cum enim ab eo: qui
unus est: et uerus (deum dico) & ab eius desiderio cogitationem auertissent: con-
sequenter in uarias & singulas corporis cupiditates inciderunt. Postea cuiusque
rei: & multarum (ut fieri solet) cupiditatem admittentes in his habitum etiam
facere ceperunt: ut propterea illas amittere timerent. Hinc animae sunt pau-
res: & metus: & uoluptates: & mortalium rerum sensus. Nam: cum a cupiditati-
bus absistere nolit: mortem metuit: et corporis separationem. Rursum: cum res e-
iusmodi cupiat: et eas consequi non possit: occidit: ac iniuriam facere didicit:
Quomodo autem et haec faciat: non absurdum est: pro uiribus ostendit. Abduc-
ta a rerum spiritualium contemplatione: cum singulis abuteretur corporis acti-
onibus: et corporis cogitatione capta: bonam sibi uoluptatem esse sentiret: aber-
rans boni nomine abusa est: et ipsum uere bonum: uoluptatem esse putauit. ut si-
quis mente captus essem aduersus deceptoris exquireret: et hoc faciens respicere
putaret. Amplexa uero uoluptatem uarie illam explere cepit: Siquidem natura
facile mobilis tametsi res bonas auersatur: attamen moueri non desinit. Moue-
tur ergo: non iam ad uirtutem: nec ut deum intelligat: sed uana considerans uiam
suam peruertit: qua in his abutitur cupiditatibus: quas excogitauit: Cum liberi
creata sit arbitrii: potest enim sicut ad bona nihilare: ita ad mala conuerti: Bonum
uero aduersata prorsus: quae contraria sunt considerat. Neque enim omnino quie-
scere potest: quin moueatur. Quando quidem est: ut ante dixi: natura facile mo-
bilis: et cum liberum sui ipsius arbitrium cognoscat: uidet se ipsam posse: ad ut-
raque membris corporis uti: ad uera scilicet et falsa: uera sunt autem bona: falsa ex-
tractio friuola. Et uera quidem appello bona: quoniam ex deo: qui uere est: simi-
litudinem habet. Falsa autem dico mala: quoniam nulla cum esset hominum co-
gitationibus ficta sunt. Corpus enim: cum oculos habeat: ut creationem inspicere
at: et per concordem hanc rerum compositionem opificem cognoscat: auditum
ut diuina eloquia: et mandata percipiat: manus ut in res necessarias exercent.
in dei preceptionem tollat: anima a contemplatione bonorum: et ab ea quae in his
est inclinatione se iuncta: consequenter aberrans in contraria mouetur. Porro
dum uim suam inspiceret: et ea ut ante dixi abuteretur: cognouit quod etiam in
contraria potest: corporis membra mouere: et ob eam rem pro eo: quod est creatio-
nem inspicere: ad cupiditates oculum auertit: et se hoc etiam posse demonstrat.
et dum modo moueatur: suam putat seruare dignitatem: neque peccare dum facit
quod potest: quae nesciat non ideo se natam esse: ut simpliciter moueatur: sed quod
oportet ad id moueatur. ideo: et uox apostolica pronunciat: omnia licet: sed
non omnia expediunt: At uero hominum audacia non ad id quod expedit: et de-
cet sed ad id quod potest intenta: perperam facere cepit. Hinc manus inaduer-
sum mouens: eadem perpetravit: Aures traduxit in ob auditionem: alia pro legi-
time generanda sobole: membra in adulterium: linguam pro benedictione in blas-
phemiam: in conuitia. in periuria. Rursum uero manus in furta: in pulsationes
hominum: Narres in uaria odorum genera uenerorum: Pedes in celeritatem
effundendi sanguinem. Ventrem in ebrietatem et crapulam in explebilem
quae omnia uitia sunt animae: atque peccata. horum autem causa nulla est alia: quam a rebus
melioribus auersio. Ut. n. in stadio equis instans auriga si metam contempserit:

quo intendere debet: auersusq; ab ea: agitet equum temere: quemadmodum potuerit (potest autem quemadmodum uult) in obuios plerunq; impellit: plerq; per precepti agit: illarus quecunq; se ipsum equorum uelocitate pertulerit: ratu dū ita curit: a meta non decerrare: Fuge enim solum intentus est: nec se uidet extra metam euasisse: Sic & anima diuertens a uia iudei: cum preter honestum: membra corporis impellat: sed ipsa potius cu his pariter a semet ipsa impellatur: aberrat & malum sibi ipsa fingit: nec de uia se declinasse uidet: & extra ueritatis meta euasisse: ad quam beatus paulus: uir christo plenus intendens dicebat: ad metam festino: ad brauium supernae uocationis christi iesu: Intuens igitur bonum uir sanctus: malū nunq; fatiebat: Gentilium igitur nonnulli cum aberrassent a uia: neq; christum cognouissent: peccatum in substantia & per se ipsū esse dixerunt: bifariam errantes: qui uel opificem priuant: ne sit rerū omnium factor: neq; enī earum dominus essent. Si quidem peccatum secundum eos substantiam per se ipsū haberet & essentiam: uel rursus si oniuersi eum uolunt: mali & necessario factorē esse concedent: quando in his que sunt: placet & malū esse. hoc autem absurdum esse: nec fieri posse manifestum est: non enim ex bono malum: neq; in ipso est: neq; per ipsum: quippe bonū esse desineret si mixtam naturā haberet: uel mali causa esset: qui uero per heresin ab ecclesiastica doctrina exciderunt: & quod ad fidē pertinet naufragium fecerunt: Hi quoq; mali substantiam esse delirant: & alterū sibi fingunt preter uerum christi patrem deum: & hunc in genitum: mali factorem & peccati principem: & creationis opificem. hos autem facile quispiam refellerit: & ex diuinis scripturis: & ex ipsa hominum intelligentia: unde hęc ipsi comuniscentes insaniunt: dominus igitur & saluator noster iesus christus in euangeliis suis: moyses uerba. & firmans q; dominus deus unus est: confiteor tibi pater inquit celi & terre. Si autem unus est deus: & hic celi terre q; dominus: quo nam modo alius preter eū deus fuerit? Vbi nā & ille qui secundum ipsos deus est? Cū unus & uerus deus uniuersa cōpleat: que celi ac terre ambitu continentur? Quo modo rerū factor esset & alius? quarū deus ipse & pater christi dñatur secundū saluatoris uocē: nisi forte eorū que boni sunt dei malū quasi equa lance dicerent dñari posse: Quod si hoc dicunt uide quātū impietatis incurrunt: In his enim q; pari potestate sunt: nec superius quicq; inueniretur: nec fortius. Et enim si alter est altero nolente par utriusq; uirtus: & infirmitas: Virtus quē: q; ipsi iter se alter alterius uoluntate in eo q; sunt uincunt: infirmitas uero: q; nolentibus ipsis res preter sniā eueniūt. est .n. bonus preter sniā mali. est & malus: preter uoluntate boni: Preterea (hoc & .n. inquit aliquis) Si ea que uidentur opera sunt mali: q; nā opus est boni: uidetur. n. nihil preter solā opificis creationē: Vnde autē bonū esse cognoscetur? si nulla eius opera sint: per que cognoscatur? Ex operibus .n. artifex agnoscitur: Quomodo autē duo fuerint sibi inuicē contraria: uel quid erit quod ista diuidat: ut separata sint? Simul .n. esse non possunt: cū alterū ab altero destruat: Sed nec alterū esse potest in altero: propter eorū disiunctionem: dissimilitudinēq; nature: Tertiū igitur surget aliquid diuidēs: q; & ipsū deus erit. hoc uero tertiū: cuius nature fuerit? bone ne? an mali? Incertū esse apparebit nā utriusq; ipsū nature esse non potest. Cū igitur hęc eorū sententia uim nullā habere cū probetur: necesse est ecclesiasticę cognitionis elucere ueritatē q; nec a deo malū est: nec in deo: nec ab initio fuit: nec ipsius ulla substantia: Sed hoīnes: postq; boni pteplatione priuari sūt: Inani a sibi: & que ipsi uolunt cogitare: & fingere cepūt ut. n. si quis lucente soletet omnē sua luce terrā lustrante claudens oculos tenebras sibi ipse fingat: & iō tanq; intenebris errans obābulet: sepius que cadat p preceptis subactus: nec lucē: sed tenebras ēe putet. Quippe: q; picipere existimet cum omnino nō uideat: sic & anima hominū oppressio oculo: p que potest intueri deū

sibi ipsa composuit mala: in quibus mouetur: demens quæ nihil cum faciat: aliquid se facere existimat: Siquidem inania fingit: nec ipsa qualis facta fuerat: talis et perstitit: sed qualem se contaminauit: talis quoque uidetur: Facta enim fuerat: ut deum intueretur: et ab eo illustraretur: ipsa uero corruptibilia pro deo quæsiuit et tenebras: sicuti spiritus quodam loco per scripturam inquit: Deus hominem fecit rectum: ipsi uero quæsiuerem cogitationes multas inuentio igitur: et excogitatio peccati hominibus ab initio sic nata est atque formata. Quomodo autem ad idolorum quoque insaniam deuenerint: dicere iam necessarium est: ut cognoscas idolorum inuentionem: non a bono fuisse: uerum a malo. Quod autem principium malum: habet nulla in re bonum esse iudicaretur cum omni ex parte malum sit: Auina uero hominum: nequaquam peccati cogitatione contenta: se ipsam pedetentim cepit indeteriora deducere: cum enim uoluptatum uarietates didicisset: ac rerum diuinarum obliuione de tenta corporis delectaretur affectibus: presentia solum intuens et gloriam eorum nihil præterea putauit esse amplius: quam quæ uideretur sed bona esse temporanea solum atque corporea. Auerfa igitur et oblita se ad ymaginem esse boni dei: iam non uidet sua ipsius uirtute uerbum dei: per quod facta est: Sed alienata a semet ipsa falsa considerat: atque componit. nam corporaliu cupiditatum implicationibus: id quod in ipsa est: speculum inuoluens: quo solo patris ymaginem intueri poterat: iam non uidet: quæ animam intelligere decet sed passim uagatur: et ea sola uidet: quæ sensui obiciuntur: hic iam omni carnea cupiditate repleta: et eiusmodi opinionibus perturbata: hunc dei inde: qui mente exciderat deum corporeis denuo rebus: ac sensibilibus fingit: et his quæ uidentur dei appellationem imponit: ea solum magnificens quæ ipsa amat: et quasi iocunda intuetur. Præcipue igitur idolatriæ causa peccatum: Homnes enim sibi ut uanum peccatum concipere: sic et uanos deos fingere didicerunt: ueluti si quid in profundum abditus non iam lucem: nec quæ in luce uidentur aspiceret: quæ oculi ipsius ad imma inclinarent superque cum aquæ infusio procumberet. Quæ uero in profundo sunt tantummodo sentiens nihil præterea aliud esse quam quæ obuersarentur. et uera eadem ac propria esse putaret. Sic et primi hominum uecordes in carnis cupiditate: et cogitatione demersi: atque etiam diuinæ obliuioni contemplationis: et gloriæ: nubila mente: sed amentia potius usi: ea quæ uidentur deos constituerent: creaturam pro creatore glorificantes: et opera potius quam dominum deum eorum auctorem et opificem deificantes: Sic autem in præposito exemplo: qui in profundum abditi sunt quanto magis descendunt: tanto etiam obscuriora et profundiora incurunt. sic et hominum generi euenit. Neque enim simplicem habuere idolatriam: nec unde ceperunt: ibi et perstiterunt: Sed quanto diutius in primis uersati sunt: tanto in amores sibi inuenere supersticiones: Et cum priorum facietatem non capebant: aliis denuo impelebantur malis: qui turpissimis rebus auergerent: et impietatem suam in maius extenderent. Hoc etiam diuina scriptura testatur dicens: Cum uenerit ipsius in profundum malorum contemnit: Nuper enim resiliuerat mens hominum a deo: et cogitationibus homines ac opinibus descendentes: Cælo primum et soli ac lunæ et artis diuinum honorem attribueret illos non solum deos esse uerum et alia consequi putantes: quæ secundum ipsos auctores essent: Deinde cum obtenebratis considerationibus dilaberentur ætherem et aera et quæ in aere sunt deos appellauerunt. Procedentes uero in malis elementa etiam et primordia constitutionis corporum calidam frigidam aridam humidam que substantiam deos celebrarunt: et quemadmodum prostrati omnino per terram uoluantur terrestrium ritu coclearum sic et impiissimi homines postquam ceciderunt: ac deciderunt a contemplatione diuina continuo et homines et hominum formas quosdam dum uiuerent alios post mortem diis anumerarunt. Ad hæc autem peiore consilio et ra

cinatione in lapides etiam et robora. et reptilia: maris ac terræ: et immanes brutorum feras: diuinam augustamque dei appellationem contulerunt: eisque omnem dei cultum attribuerunt: & deum iterum: qui uere est deum inquam christi patrem auerterunt: Sed utinam hætenus amentium steteret audacia: nec ulterius progredientes se ipsos impietatibus contaminassent. Non nulli enim usque adeo cogitatione precipites fuerunt & mente capiti. ut etiam quæ nusquam nullatenus essent: nec in rerum natura apparerent ea tamen sibi ipsi comminiscerentur: deosque configerent: si quidem humana iuncta cum brutis: & quæ dissimilia sunt natura in unum compacta ueluti deos coluerunt: quales sunt apud egyptios cynocephali & ophiocephali: & onoccephali & apud libes eriocephalus hammon: Alii uero partes corporis caput & humeros: & manus: & pedes seorsum digesta unum quodque dederunt: & præ diis habuerunt: ut quibus satis non esset ex uniuersitate solidi corporis religionem habere. Ceteri fruantes impietatem horum inuentionis & sui ipsorum flagitii occasionem uoluptatem & cupiditatem deos faciunt: ac uenerantur: Qualis est apud eos cupido: & in papho uenus. Quidam uelut in peioribus ambitiosi ausi sunt principes suos: uel etiam filios ipsorum in deos transferre quæ eorum uel imperium uerebantur: uel tyrannidem metuebant: ut in creta celebratus apud eos Iuppiter. in archadia mercurius: apud indos bachus: apud egyptios isis & osiris & orus: & nuper antinous indoliciis habitus ab adriano imperatore romano. quem & si hominem norint: nec probum hominem sed flagitii plenum: metu tamen principis obseruant: Adrianus enim cum in egyptiorum regione uersaretur morientem antimoum uoluptatis suæ ministrum adorari iussit: id quidem ipse quod etiam post mortem puerum amabat: sed tamen contra se argumentum contra omnem idolatriam testificationem prebuit: quæ non aliter apud homines inuenta fuerit quam propter eorum. qui inuenere cupiditatem. Sicut etiam sapientia dei testatur dicens principium fornicationis cogitatio idolorum. nec sane admiratus fueris: nec procul a fide hæc dici putaueris quando quidem non multo ante uel nunc etiam fortasse romanorum senatus principes olim suos: quæ ab initio fuerunt uel omnes uel quos ipsi uolunt & censent inter deos esse decernunt: & deos uenerari scribunt: quos enim oderem hos tanquam hostes iuxta naturam fatentur: & homines nominant: Quos autem caros habent hos iuxta uirtutem adorari iubent quasi deos facere in potestate habeant ipsi cum sint homines: nec se mortales esse inficiuntur: Oportebat aut qui alios faciunt deos: ipsos potius deos esse: quod enim facit eo quod fit prestantius esse debet: & qui decernit eo qui discernitur dignior sit necesse est: & qui dat omnino gratificatur quod habet: his uero qui accipiunt potior est: & melior. Si ergo quos ipsi uolunt hos deos esse decernunt: oportebat primum & ipsos deos esse. Sed hoc mirum est: quæ ipsi cum moriantur ut homines suum ipsorum arguunt falsum esse decretum: de his quos ipsi deos fecere: Hæc autem consuetudo nec noua est: nec a senatu romano cepit. Sed ab antiquo prius erat & premeditabatur in cogitatione idolorum: Dii namque apud gentiles antiquitus celebrati iuppiter: neptunus: & apollo ceres uallas: & diane: uulcanus: mercurius: & iuno: decretum est ut dicerentur dei iussis thesei: cuius apud grecos monumenta extant. Et qui decreuerunt tanquam homines mortui lugentur: qui uero decreti sunt tanquam dii immortales uenerantur. O absurditatem: & insaniam magnam: Cum eum norint: qui iussi eos. qui iussi sunt digniores putant: & utinam ad mares usque pergeret idolatrarum furor: nec in feminas diuinam appellationem conferrent: Nam & foeminas dei honore dignantur & cultu: quas nec rerum quidem. peccatorum consilio adhibere tutum est: sicuti quæ iusse sunt a theseo quemadmodum prediximus Apud egyptios uero isis & proserpina & neotera: & apud alios uenus: Nam aliarum nota nec dicere quidem

pium esse arbitror: cum omni sunt ludificatione plena. Multi enim nō modo superiori tempore: uerum et gr̄ate nostra carissimis priuati fratribus: cognatis: uxoribus: Multe etiam uiris quos omnes natura arguit homines esse mortales: cum eos pr̄ nimio luctu pinxissent: statutis feriis consecrauerunt: quos deinde posteri propter imaginem & artificis ambitionem deos coluerunt: rem pr̄ter naturam admittentes. Quos enim parentes non ut deos fleuerant (Neq; enim eos siquidē deos esse cognouissent tamq̄ perditos deplorassent: Quippe qui eorum imaginē iccirco pingebant: quod ipsos non solum deos non esse: sed nec omnino quidem esse putarent: ut hoc ipsum quod iam esse desierant: per imaginis representatiōē consolarentur) His tamen stulti homines tanq̄ deis supplicant: & ueri dei honorem imponunt. Itaq; in egypto nunc etiam lamentatio de osiridis & ori et typhonis: & aliorum amissione celebratur: Et dodonē e bala: & cretē corybantes iouem arguunt non deum esse sed hominem et hunc effero de patre natum: Illud certe admirando quod olato illē apud gr̄ecos sapientissimus: qui se multa de dō scire iactitat: in piræum cum socrate uenit dianam ueneraturus hominis arte celatam: Hos & eiusmodi insanas idolorum inuentiones superiori tempore: et multo ante scriptura docuit dicens: initium fornicationis cogitatio idolorum: Inuentio autem ipsorum corruptio uitę. Neq; enim fuerunt ab initio neq; in seculum erunt inanis enim hominum gloria uenit in mundum: & propterea breuis finis eorum consideratus est: Acerbo enim luctu cruciatus pater amissi celeriter filii fecit imaginem: & hominem: qui tunc cadauer erat: nunc tanq̄ uiuentem ueneratus est: & his qui sub sua potestate erant mysteria tradidit: & ferias. Procedente deinde tempore impia consuetudo obtinuit & quasi lex obseruata fuit: & tyrannorum iussis adorare sculptilia. et quos in oculis quia procul habitabant celere non poterant eorum formam expresserunt: et insignem honorati regis imaginem fecerunt: ut pr̄ studio adularentur absenti tanq̄ presenti. Ad augendum uero cultum ignaros homines artificis etiam ambitio conuertit: qui dum principi fortasse placere studet: arte similitudinem expresit uenustiore: Sed uulgi multitudo artificii lenocinio capta: quem pauloante hominem coluerat: eum d̄ inde numen esse consuit: Et hoc uitę debebatur ad fraudem: ut uel calamitate homines: uel tyrannide iusti nomen: quod communicari non potest: lapidibus: ac lignis imponerent. Cum igitur idolorum inuentio eiusmodi apud homines teste scriptura inceperit: ac fabricata fuerit: nunc reliquum est: ut tibi aduersus eam argumenta declaremus coniecturam non tam extrinsecus capientes q̄ ex quibus isti gloriantur. Nam ut ab his primum inferioribus incipiam: si quis eorum qui apud eos dii nominantur: res gestas inspexerit: ipsos inueniet non solum deos nō esse uerum etiam hominum turpissimos fuisse: quale enim quale est uidere iouis ap̄ poetas amores atq; flagitia: quale est apud eos audire illum modo ganimedē rapere: & furtiua exercere adulteria: modo timere atq; pauere: ne pr̄ter sententiam eius troianorum mēnia euertantur. quale est uidere illū sarpedonis filii mortem grauior ferre: cui cum uellet opitulari non poterat: Insidiis etiam ab aliis diis circumueniri pallade in quā & iunone atq; neptuno. Sed a femina thetide inuari ac centimāe aegeone: & uoluptabus unici: qui mulieribus seruiret: propter quas inbrutorum animalium formis quadrupedum ac uolatilium periclitabatur: & rursus latere quidem ipsum propter patris insidias. Saturnum uero ab illo uinciri: & patrem a filio euitari. Hunc cene igitur dignum fuerit arbitrari deum: qui tant areus perpetrarit: quanta nec comunes romanorum leges his etiam: q̄ simpliciter homines sunt facere permetterent. ut enim ex multis pauca pr̄ multitudine commemorem: Quis cum eius uiderit in semelen in ledā

in alcumena: in dianam: in latonam: in maiam in euepem: in danaeuin ariopen
nequitiam & corruptionem? Quis cum eius uiderit in propriam furorem uim &
audaciam: & eandem & sororem habuit & uxorem. quis hæc inquam cum uiderit
non irrideat ac morte condemnet? non solum & adulter fuerit uerum etiam : &
ex adulterio natos sibi filios deos fecerit: & consecrarit: pretextū nequitię spēm
deificationis astituens: quorum bachus & hercules sunt: gemini: Mercurius per
seus: & iopita: Quis cum ad troiam deorum inter se uiderit implacabile certamē
gręcorum troianorumq; causa non deprehendat imbecillitatem eorum qui & ip
si inter se contenderent: homines etiam concitabant: quis cum uulnerari uiderit
a diomede martem & uenerem ab hercule simonem & ordium quem deum plu
tone uocant & a perseo liberum patrem ab arcade inmeruam & daudicantem p
cipitari uulcanum: quis non eorum naturam percipiat: & posthac deos dicere ab
horreat: quos cum corruptibiles ipsos ac uulnerabiles audiat: nihil aliud eos q̄
homines esse & homines imbecillos intelligat & eos magis qui uulnerarent quā
qui uulnerati sunt admiretur. Vel quis cum uiderit martis cum uenere concuba
tum: & uulcanum utris quę dolos tendere alioq; deos ad concubitus specta
culum a uulcano concitos uenire. & flagitium illorum conspiciere: quis non hæc ri
deat: & eorum fatuitatem reprehendat? uel quis non rideat cum herculis i opha
leti ex ebrietate insaniam uiderit: atq; libidinem. nam eorum propter uoluptatē
facinora insanos amores simulacra deorum aurea. argentea çnea: ferea: lapidea :
ligna non sunt studiose refellenda: cum res ipse. per se abominationem habeāt
& sponte sua notitiam erroris estendant: quibꝰ i rebus delulos homines quispiā
maxime conmiserasus fuerit: qui cum insidiantem suę cuiusq; uxori adulterum
oderint: adulterii magistros deos facere: non uerentur: & qui suis ipsi sordidibꝰ
non commiserentur. hoc qui fecerunt eos uenerantur : & qui pueros corrumpere
malum esse fatentur: huiusmodi culpe qui affines sunt: eos diuino cultu dignā
tur: & quæ nec humanę quidem leges concedunt: ea his tribuere: quos ipsi deos
uocant: non erubescunt: deinde lapides: & ligna adorantes non uident. quę pe
dibus calcant: & igne conburunt eorum se partes deos appellare: & quę pauloan
te i usum rapiabant: eadem sculpta per insaniam adorant: Rem omnino non ui
dent: neq; considerant: qui non deos: sed sculptoris artem uenerantur. Nam & la
pidem donec rudis est. & siluam: donec infermis: pedibus per munt: & is etiā ad
suos usus plerunq; sordidos utuntur ubi uero in eisdem artifex peritię suę linin
menta deduxerit : & uel uiri uel mulieris in materia formā effinxerint: tum ue
ro artificis gratia tanquam deos colunt quos pretio d̄ sculptore coemunt. Sepe
etiam statuarius. eorum quę fecit oblitus suis ipse operibus supplicat. & quę pa
uloante secabat. incendebat: sculpebat eadem posthabitam artem deos appellat
Oportebat autem siquidem hæc admirari. licet periti hominis artificium: admitte
re non ficta fictori preponere: non enim materia artificium sed artificium materi
am ornauit: ac deum fecit. Multo igitur equius fuerat artificem uenerari q̄ quę
ab eo facta sunt: & prior fuit artificialibus diis. & quemadmodum uoluit. Ita
& facta sunt : Nunc autem post unta çquitate peritiam : & artem aspernantur :
quę uero cum peritia: & arte facta sunt admirantur. Cumq; Is: qui ea fecit: mori
at : quę ab eo facta sunt tanquam immortalia uenerantur : quę nisi quotidiana
diligentia seruentur: omnino propter naturam temporis uetustate dilabuntur .
Quomodo non eos quispiam ob id etiam miseratione dignos duxerit. & ipsi q̄
uident non uidentes adorant: & ipsi qui audiunt non audientibus supplicant. &
animati. & rationabiles natura homines eos: qui nec omnino quidem mouentur
Sed inanimi sunt: quasi deos appellant: et hoc utiq; admirandum : & ipsi quos

seruant : & sub potestate habent : his tanq̄ dominus seruiunt . nec me putaueris
hec dicere necquicq̄ : uel aduersum eos mentiri : Nam & oculis ipsorum fides
occurrit : & uolentibus talia uidete : licet . ualidum etiam de his est sacrę scriptu
re testimonium : p̄monentis antiquitus atq; dicentis : Simulacra gentium : ar
gentum : & aurum opera manuum hominum . oculos habent & non uidebunt :
os habent et non loquentur : aures habent & non audient . Nares habent et non
odorabunt : manus habent et non palpabunt . pedes habent et non ambulabunt .
non clamabunt in gutture suo . simules illis fiant : qui faciunt ea : Nec propheti
ca ab his procul est uituperatio : Sed hic etiam aduersus eos reprehensio spiritus
dicentis : Erubescant qui deum fingunt : & sculpunt omnia uana . & omnes uin
de facti sunt aruerunt : & muti ab hominib⁹ congregentur omnes : & stent simul :
& quertant et reuereant simul . quoniã acuit faber ferrũ et ascia elaborauit illud :
et statuit ipsum brachio fortitudinis eius : et famescet : et infirmabitur & non bi
bat aquam . lignum enim eligens faber statuit ipsum in mensura : et in glutine ap
tauit illud . et ipsum fecit tanq̄ formatam uiri : & tanq̄ hominis pulchritudinem
statuit ipsum in domo : & quod cecidit lignum e sylua : & quod plantauit domi
nus : et pluuia produxit : ut sit hominibus ad comburendum : & capiens ab eo
calefiat : & comburentes coxerunt panes in eo : Reliquum uero fabricarunt in d̄
os . et adorauerunt ipsos Cuius dimidium ipsius combuserunt igni : et super di
midio eius testas carnes comedit : et impletus est : et calefactus inquit : iocundũ
mihi q̄ calefactus sum : et uidi ignem . Reliquum uero adorauit dicens : eripe
me quoniam deus meus es tu : Non nouerunt sapere : quoniam offuscati sunt :
ne uideant oculis suis : et intelligat corde et non considerauit in corde suo : neq;
considerauit in anima sua : nec cognouit intellectu : q̄ dimidium eius combusit
igni : et coxit super primis eius panes : et testas carnes comedit : et reliquum ei⁹
in abominationem fecit . et adorant illud : Cognoscite q̄ cinis cor eorum : et er
rant : et nemo potest eripere animam eorum . Videte et non dicetis : q̄ munda
rium in dextera mea . quomodo non apud omnes sacrilegi esse iudicentur : qui
adiuua scriptura impietatis arguuntur : uel quomodo nõ fuerint cacedemones :
qui manifeste adeo reprenduntur : res inanimas pro ueritate colentes . At uero
quę spes istis ? uel quę uenia ipsis fuerit ? qui brutis et immobilibus confidunt :
quę pro uero deo colunt . Debuerat enim : debuerat saltem sine forma deos illis
fingere artifex : ne manifeste argui possent . q̄ sensu careant : Tefelissent enim o
pinionem simplicium tanq̄ sensibilia forent simulcra . Si quidem signa non habe
rent sensuum : ut oculos : et narres : et aures : et manus : et os : quę non mouen
tur ad sensus usum : sensibilibusq; rerum susceptionem . Nunc autem habentes
non habent : et stantes non stant : et sedentes non sedent : neq; enim eiusmodi of
ficium faciunt . sed quemadmodum fictor uoluit : ita et positi manent . dei qui
dem nullum uestigiũ habet . sed in animi prorsus solum hominis arte compo
siti uidentur . debuerant etiam falsorum eiusmodi deorum p̄ cones et uates :
poetas dico : et scriptores simpliciter deos ipsos scribere : nec facinora eorum ex
ponere : quę ipsos procul a diuinitate : ac diuicis moribus fuisse redarguunt .
poterant enim solo diuinitatis nomine ueritatem usurpare : uel potius a ueritate
multitudinem seducere : Nũc uero iouis amores : et flagitia prosequentes alioꝝ
etiam puerorum raptus et foemineas in uoluptate suspensiones : metus pauores :
et alia eorum uitia . nihil aliud q̄ se ipsos arguunt non solum non deserere de di
is : sed nec de probis quidem hominibus : uerum de foedissimis et ab honesto re
motis uerba facere . Sed in his fortasse homines male pii confugient ad id quod
poetarum est proprium : et dicent suum esse poetarum scribendi genus ea : quę

non sunt fingere: & in fabulis mentiri ut audientes delectent: Cuius rei gratia de diis quæque talia finxisse iactabunt. Sed hæc omnium maxime ratio debilis esse ostendetur ex his quæ ipsi de illis sentiunt atque proponunt. Nam si res apud poetas fictæ: falsæque sunt: falsa erit & ipsa iouis: & saturni: & iunonis: & martis: & aliorum nuncupatio: Fortasse enim id quod ipsi aiunt ficta sunt. & nomina. nec est omnino iuppiter neque saturnus neque iuno: neque mars Sed eos quasi sint comminiscuntur poetas: ut audientes capiant: quod si poetæ falsa componunt: cur eos quasi ueros adorēt? uel (id enim rursus fortasse dicent) nomina quidem non fingunt: facinorosa: tantum aduersus eos mentiuntur. Sed hoc ad illorum. excusationem nihilominus infirmum est. Si enim facinorosa mentiti sunt. prorsus eorum mentiti & nomina: quorum facinorosa esse dixerunt. uel si de nominibus ueridici sunt: de facinorosis quoque necessario ueridici: Præterea qui deos istos esse dicunt: nouerunt prope: quid deum agere deceat: nec diis unquam hominum cogitationes annexerēt sicuti neque ignis officium quisque aquæ attribueret: alter enim urit: altera e contrario substantiam frigidam haberet. Si ergo facta de his conueniunt: dii sunt: quæ ea fecerunt: Sin hominibus: & hominibus non bonis ut adulteria: & quæ predicta sunt facinorosa: homines: & non dii sunt: quia ea fecerunt. Res enim substantiis congruere oportet: ut qui fecit ex eo: quod factum est probari: & quod factum est ex substantia cognosci possit. Ut igitur si quis de aqua disputaret: & igne: cum eorum effectus enuntiaret: aquam urere: ignem refrigerare: non diceret: nec si quis de sole: ac terra diceret terram diceret illustrare: Solem uero herbis: ad fructibus ferri: quod qui diceret: omnem insaniam excederet: ita nec scriptores apud illos: & maxime omnium excellentissimus poeta: si quidem nouissent iouem cum reliquis deos esse: talia istis facinorosa ascripissent: quæ ipsos non deos esse coarguunt Sed homines potius: & homines haud quamquam honestos: aut si contra eos mentiti sunt tanquam poetæ: tuque etiam mentiris: Cur non in uirtute metiuntur heroum: pro fortitudine ignauiam: pro ignauia fortitudinem fingunt. oportebat enim sicut in ioue: atque iunone: & ita in achille imbecillitatem mentiri. in thessite uires admirari: & ulyxis quidem cauillari stulticiam: nestoris confingere insaniam: Diomedis: & hectoris mollitiem. Hecube uero facta fortia comminisci. In omnibus enim poetas: ut ipsi dicunt fingere oportet: atque mentiri: Nunc uero in hominibus ueritatem seruarunt: In his quos deos uocant: mentiri non timuerunt: Et illud fortasse dixerit aliquis. in his quæ ad illorum flagitia pertinent facinorosis mentiuntur: in laudibus uero cum patrem deorum: & supremum & olympium & in cælo regnantem dixerint iouem: non comminiscuntur. sed ueridici sunt. Hanc rationem qui uis: non ego solum contra eos esse argueret: Rursus enim ex his: quæ modo demonstrata sunt: ueritas aduersus eos stare apparebit: Si quidem facta homines ipsos esse confirmant: Præconia uero hominum naturam excedunt. Horum autem sibi inuicem utrunque repugnat: Nam nec eorum: qui cælum habent: proprium est talia facere: nec eos qui talia faciunt deos arbitrari quisquam potest: Quid igitur intelligendum relinquitur? nisi falsa quidem: & assentatoria esse præconia? Vere autem contra eos loqui facinorosa? Et hoc aliquis ex consuetudine uerum esse cognosset. nemo enim quos laudat: eorum mores uituperat. Sed potius quorum facinorosa turpia sunt: eos prope quæ hinc uituperabiles sunt laudibus extollit: ut earum magnitudine captis auditoribus illorum iniquitatem occultet Quemadmodum igitur si quis non nullos sibi laudare proposuerit: nec propter eorum turpitudinem ex moribus: & uirtute animi laudandi occasionem inuenierit: aliter tamen extollit eos ipsis supra quam sint attribuens. Sic & preclari apud illos poetæ turpibus eorum: quos deos uocant: facinorosis offensi nomen ipsis

plusquam humanum applicueret : nescientes quod eiusmodi supra hominem opinioni
bus res eorum humanas haud quam obtenebrant : Sed potius humanis ipsorum de
delictis dei opiniones ab eis alienas esse demonstrant . Et ego utique arbitror ab
his etiam praeter uoluntatem libidines eorum : & fatinora prodita esse : Cum enim
honorem dei : & appellationem : quae : ut ait scriptura : communicari non potest
ipsi illis imponere studerint : qui non dii sed homines erant mortales : cumque id
quod audebant magnum esset : & ipsum : ideo a ueritate coacti sunt : inuiti etiam
eorum exordines exponere : ut in eiusmodi scriptis perturbationes istorum po
sita : quae ipsos deos non esse coarguunt : posteris omnibus appareant . Horum
igitur supersticiosi hominibus quoniam defensio fuerit : quae demonstratio : ut
hi dei sint : Ex his enim quae paulo ante dicta sunt homines eos & homines nequa
quam probos fuisse monstrauit horatio . Sed ad illud fortasse uertentur : atque adeo in
his gloriabuntur : quae ab ipsis inuenta sunt : humanae uiae conducibilia : & eos
propterea dicent haberi deos : quod hominibus utiles fuerunt : iuppiter enim fictilem
artem tenuisse dicitur . Neptunus gubernatoriam . Vulcanus fabrilem : Miner
ua textoriam : Apollo musicam . Diana uenatoriam . Iuno cultum corporis . Ores
agriculturam : et alii alia : quemadmodum scriptores de ipsis tradidere . Sed has
& eiusmodi artes non ipsis tantummodo oportebat ascribere sed communi homi
num naturae : ad quam homines intenti artes inueniunt . Multi enim artem ipsam
dicunt naturae esse imitationem . Si ergo quibus quisque studuit artibus : eorum periti
facti sunt non propterea & ipsos putare deos necesse est . Sed potius homines non
enim ex ipsis artes : sed in his ipsi naturam imitati sunt . Nam cum homines secun
dum eorum definitionem naturaliter sint susceptibiles scientiae : nil mirum si
humana cogitatione suam ipsorum naturam intuentes : eius cognitionem assecu
ti artes excogitarunt : uel si eos propter artium inuentiones deos renuntiare di
gnum dicunt : Tempus est aliarum quoque artium inuentiones eadem ratione
deos & ipsos renuntiare : qua & illi hoc nomine dignati sunt . litteras enim inue
nere poenices . poesim heroicam homerus : dialecticam zeno eleates . rethoricam arte
Corax siracusanus : & fructum quidem apud Aristoteli . frumentationem Tri
ptolemus . leges uero ligurgus spartiates : & solon atheniensis . atque litterarum
ordinem : & numeros : & mensuras : & pondera palamedes inuenit : & res alias
alii uarias humanae uiae : pro ut homines testificantur conducibiles : professi su
nt . Quod si deos scientiae fatiunt : & propterea dii sculptiles sunt : eos etiam
qui post illos fuere aliarum inuentiones deos secundum ipsos esse necesse est :
uel si non os dei honore dignantur : sed homines fuisse cognoscunt : Sequitur
ut iuppiter & iuno & reliqui non dii nominentur : sed homines : et ipsi fuisse cre
dantur : et praecipue quod homines fuere : non prohi quandoquidem et ab ipsa sta
tuarum sculptura nihil aliud : quam homines fuisse confirmant : quam enim aliam
ipsis formam sculptores mitunt . quam uirorum : uel mulierum : et quae his etiam
sordidiora sunt animalium ratione carentium : uolucrum uariarum : quadrupe
dum : domesticorum : et agrestium : et reptilium : quaecumque terra : pontus : et
omnis aquarum natura producit . Homines enim cum in perturbationum : et
libidinum insaniam incidissent : nihil uidentes praeterea quam uoluptates : et carnis
cupiditates : ut qui in rebus rationem carentibus cogitationem haberent : in bru
tis etiam rem diuinam statuerunt : deos pro suae cuiusque libidinis uarietate fin
gentes . Quadrupedum enim imagines : et reptilium : et uolucrum apud eos
sunt quemadmodum diuinae ac uerae pietatis interpretes ait . euanuerunt in cogita
tionibus suis : et obscuratum est stultum cor eorum : dicentes esse sapientes stul

facti sunt: & commutarunt gloriam in corruptibilis dei in similitudine imaginis corruptibilis hominis: & uolarium: & quadrupedum, & reptilium: propter quod tradidit eos deus in passiones ignominie. Nam cum animum antea libidinum ut dixi temeritate occupassent, in eiusmodi fictionem deorum precipitarunt: precipitati deinde: ueluti cecutientes dum: deum auertunt: in ipsis uoluntur: & mutis animalibus uerbi patrem deum assimilant. De his conuicti qui apud gentiles docti: & sapientes dicuntur: eos qui ipsis uidentur dii: hominum brutorumque formas: & figuras esse non negant: respondentes autem: eos propterea: habere dicunt: ut per hos numen ipsis respondeat: & appareat: Neque enim aliter ipsum: quod est inuisibile cognosci posse: quam per simulacra eiusmodi: atque ministeria: Qui uero his sapientiores esse: & profundiora dicere putantur, hec inquirunt iccirco parari: & fingi: ut inuocetur: & appareant angeli: ac potestates diuine: & per hec ipsis oblata cognitionem dei significant. & hos hominibus quasdam quasi litteras esse: quibus occurrentes de comprehensione dei ex ipsa: que per ea fit diuinorum angelorum uisione cognoscere possint. Hec quidem illi ita fabulantur non de deo loquuntur, absit enim: Si quis uero diligentius rationem inquisierit horum opinionem: non minus falsam inueniet: quam que superius dicta sunt. Diceret enim aliquis ad eos: qui cum ueritate iudice adesset: Quomodo per hec deus respondet, uel agnoscitur? Verum per in herentem ipsis materiam: in per famam: que in eis est. Si enim per materiam: quid opus est forma? & quid non prius quam ea formentur per omnem passim materiam deus apparet? Ne quicquam isti templa condiderunt: lapidem unum: aut lignum includentes: uel auri partem cum omnis terra eiusmodi substantia plena sit. Quod si forma in herans causa est apparitionis dei: quid opus est materia auri: & aliarum eiusmodi rerum? & non potius per natia ipsa animalia: quorum simulacra formae sunt: deus apparet: Melior enim de deo pro eorum ratione fuisset opinio: si per animalia uiuentia rationalia: & irrationalia appareant: quam si in mutis: & immobilibus rebus expectaretur: in quibus maxime contra se ipsos impietatem operantur. Natia si quidem animalia: quadrupedes: & uolucres: & reptilia abominantur: & auertunt uel propter feritatem: uel propter immunditiam: & tamen horum formas in lapidibus: lignis auro que celatas deficiant: oportebat autem eos ipsa potius colere uiuentia: quam horum figurans in statu adorare, an fortasse horum nihil: neque forma: neque materia causa est diuinae presentie sed ars sola scientie coniuncta deum excitat: ut uidelicet: que ipsa est imitatio nature. Si uero propter artem sculptilibus admouetur numen: quid rursus opus est: materia? cum in hominibus scia sic? Nam si omnino propter artem deus apparet: & propterea tanquam dii simulacra coluntur: oportebat homines tanquam deos caeli: & adorari quando & rationales sunt: & sciam in se ipsis habent. Iam uero de secunda eorum ac profundiori responsione consequenter aliquis ita diceret. Si hec uobis o gentiles contingunt: non propter ipsius dei apparitionem: sed propter angelorum: qui illic sunt presentiam: quid simulacra: per que inuocatis uirtutes meliora: & supra ipsas inuocatas uirtutes esse ducitis? Formas enim sculptitis: ut deum comprehendatis: et ipsius dei propemodum honorem: et appellationem sculptilibus attribuitis: rem admittentes minime piam: Qui cum fateamini dei potestatem simulacrorum exilitati precellere: et iccirco deum per ipsa inuocare non ausi inferiores potestates inuocatis, his deum pretermittis: cuius ipsi presentiam timetis

eius appellationem lapidibus ac lignis imponitis: et deos p lapidibus: et hūana arte nominatis & colitis . Nam q̄ hęc uobis tanq̄ littere sint : nimum adēi contemplatione aberratis . Par non est ut ea quę significant his digniora sint : quę significantur . Non enim si quis nomen regis scriberet : & rege scripturam digniorem duceret sine periculo esset . Sed hic mortis pena damnaretur . litterę uero scriptoris scientia formatę sunt . Itaq; nec uos siquidem sanam considerationem haberetis : tantam dei significationem in materiam conferretis sed nec sculpturam sculptore digniorem putaretis . Nam si etiam omnino dī apparitione tanq̄ litterę significant . & propterea ueluti quę deum significant deificatione digna sunt : attamen eum a quo cęlara sunt : ac insignita artificem dico : multo magis deificare oportebat : ut qui longe illis potentior : longeq; diuiniore esset : quando et illa pro uoluntate ipsius leuigata sunt : atq; formata . Si ergo admirationem littere merentur eas : qui scripsit propter artem & animi scientia; multo magis admiratione p̄cellit . Quod si ipsos non ob eam rem deos nominare dignum est : an non illos rursus quispiam interroget de idolorum insania : huiusmodi forme causam discere cupiens . Siquia humane forme numen est : ideo ita effingitur : Cur ei brutorum quoq; imagines circundant ? Sin autē figura eius mutorum est animalium : Cur ipsum humana etiam effigie uestiunt ? An si utrunq; simul est : et ex utrisq; deum percipiunt : q̄ & hominum formas : & brutorum habeat : cur ea separant : quę coniuncta sunt ? & hominum ac mutorum animalium effigiem diuidunt ? Et non ubiq; ipsum ex utrisq; confingunt : Qualia in fabulis portenta sunt : Scylla : & charybdis : & centaurus : & apud egyptos Cynocephalus anubis . Oportebat enim eos aut ita geminos tantummodo depingere : aut si una solum natura habēt : non et aliam aduersus ipsos annectere . Rursus : si uiriles horum sunt forme : cur et femineas eis circundant effigies . Sin autem femineę : cur et uiriles : In eos mentiuntur imagines . Quod si denuo simul utrunq; sunt : non diuidere sed ambo connectere oportebat : et efficere quales hermaphroditi dicuntur : ut non modo impietatem et calumniam sed et risum intuentibus eorum supersticio p̄beret . Et omnino : si corporeum arbitrantur numen : ut et uentrem : et man^u : et pedes : et item colum : et pectora : et alia : quę sunt generis humani membra : in eo cogitent : et effingant . Vide quantum impietatis et sacrilegii mens eorum incurrat : qui talia de deo coniciant : Sequitur enim ipsum et alia pati omnia : quę corporis sunt : ut et cędi et diuidi : et enim ex parte relolui possit . hęc autem et his similia non dei : sed corporum potius terrestrium propria sūt . Deus . n . incorporeus est : et incorruptibilis et immortalis : nullius in rem quampiam indignens . Hęc aut corruptibilia sūt : et corporū signa : et quę ipsorū electorū usu indignet . sicut et ante dictum . Sæpe igitur inueteratos renouari : et quos tempus : uel pluuia : uel animalia terrę demolita sunt : hos refici uidemus : in quibus stulticiam eorum quę uisprehenderit : ut quorum ipsi factores sunt hos deos pronuntient : et quos artibus procurant ne corrumpantur : ab his ipsi salutem petunt : et quos nō ignorant : sua ipsorum cura indigere : ab his suam ipsorum indigentiam supuleri dignum ducunt : et quos angustis domunculis includunt : hos cęli rotusq; terrę dominos appellare non uerentur : Neq; ex his solum impietatem eorum quispiam didicerit : uerum etiam q̄ in ipsis idolis eorum est opinio discors : Si enim ipsi ei sunt : ut dicunt : ac de ipsis philosophantur : quis cui presteterit eorum

& quos ex his potentiores esse censuerint: ut uel deum adorando confidant: uel numen: ut aiunt: in ipsis cognoscendo non ambigant: Non enim iidem apud omnes nominantur dii: Sed ut plurimum: quorū gentes sunt: tot etiam dei finguntur: Est etiam ubi una regio: uuaq; ciuitas inter se de idolorum superstitione dissentiunt phenices igitur deos nesciunt: qui apud egyptios dicuntur: neq; egyptii eadem cum phenicibus simulacra uenerantur: & sythę quidem psarum: per se syrorū deos nō admittunt. Sed & pelasgi threicios deos calumniantur thraces thebanos ignorāt. Indi uero ab arabibus: arabes ab ethiopicis ethyopes ab illis de idolatria dissentiunt: Bithini alios. alios armenii sibi ipsi finxerunt: & quid mihi de multis? Alienos ab insulis continēs a continente insule deos uenerantur & celebrant. Et omnino urbis omnis & uicis finitimorum ignara deorum suos quęq; colit: & hos solum deos esse putat. Nam de egyptiorum a hominacionib⁹ nec dicere quid attinet: cum in oculis sint omnibus ciuitates: quam uarias: q̄ q; repugnantes inter se cerimonias habeant: Cum finitimi propinquis aduersa colere studeāt. Apud alios crocodilus ueneratur: ut deus. idem apud finitimos aboīnatio putatur: Apud hos leo quasi deus colitur. hunc uicini non modo non colunt sed eum: ubi inuenerint: tanq̄ feram occidunt. ab his piscis consecratur. idē ab aliis cibus exquiritur: hinc bella sunt atq; discordię: & est apud ipsos omnis occasio cędium: omnis uoluptas libidinum Et hoc utiq; mirum: q̄ ut scriptores narrant: cum ab egyptiis pelasgi deorum nomina didicerint: hi deos egyptiorum nesciunt: Sed ab illis diuersos colunt. & omnium omnino: qui in simulacris deorum insaniunt: opinio uaria est: atq; religio: nec eadem apud eosdem inueniunt & iure quidem hoc patiuntur. Nam cum ab unius dei cogitatione excidissent in res multas. & uarias precipitarunt: Cumq; uerum patris uerbum saluatorem omnium christum auertissent: mentem consequenter habuerunt in multa delerantem: & ueluti qui solem auertunt si in obscuris locis fuerint. multos uiarum ambitus circumflectunt: & p̄ntes quidem non cernunt: qui uero nusquā sunt: eos quasi p̄ntes contemplantur & uidentes non uident eodem modo qui deum auerteūt animum obtenebrati: mentem habent delerantem: & ea quę non sunt tā ebrri: & nihil cernentes animis fingunt: hęc autem sunt impietatis eorū haud mediocre argumentum: Cum enim uarii sint: & multi per urbes & loca dii: & alter alterius deum tollat. omnes ab omnibus tolluntur. Et enim qui apud hos nominantur dii uictimę sunt: & hostię eorum: qui apud alios celebrantur: & aliorum uictimę e conuerso horum dei sunt. Egypti bouem colunt: & apini qui uitulus est: & hos alii sacrificāt ioui: Et si enim ipsos illos non immolent: quos consecraverunt: uerum tamen quia eius generis animalia sacrificant eadem sistere uidentur. Arientem libes: quem hammonem uocant: deum habent: & hic diis multis pro sacrificio immolatur ab aliis. Indi liberum colunt. ipsum mystice uinum appellātes: Sed hunc libant aliis alii. Fluuos & fontes pleriq; & omnium maxime egyptii uenerantur aquam: & deos appellant Sed tamen alii & ipsi: qui hos colūt egyptii aliorum: & suas ipsorum sordes aquis abluunt: & quod reliquum fuerit contemptim effundunt: & omnes ferme dii egyptiorum uictimę sunt apud alios deorum. quo fit ut ab ipsis illis etiam ludificentur: quod non deos: sed quę aliorum apud ipsos quoq; piacula & hostię sunt: ea diuinis honoribus digentur. Iam uero non nulli eo impieratis: & insanię deuenerūt: ut & ipsos homines: quorum effigies sunt: & formę falsis eorum deis immolent: & pro uictimis sistant: Nec uident impii: quod immolatę hostię exemplaria sunt deorum: qui ab eis finguntur: & adorantur: & his homines immolant similia ferme similibus

uel potius meliora deterritoribus. Nam et uiua inanimis sacrificant: et ratio nalia mutis imolant. Scythæ: hi qui tauri uocantur: uirgini (sic apud eos appellat) naufragos homines: et ex grecis quotquot cæperit: sacrificiū exhibet: Adeo contra sui generis homines impie faciunt. Sic etiam deorum ipsorum crudelitatem ostendunt. Quos enim prouidentia periculo maris eripuit: hos ipsi prouidentie propemodum infesti uigilant: & illius beneficium sua ipsorum eferata mente supprimunt. Alii uero postq̄ a bello uictores rediderint: captiuos per centurias diuidunt et: ex singulis unum sumentes tot marti iugulant: quot ex una quaq; contraria delegerint. Atqui non scythæ solum propter ingenitam barbaris ipsis feritatem hæc admittunt abommana: sed id proprium est idolorum ac demonum Malignitatis facinus: Nam & egyptii antiquitus tales iunoni hostias immolabant: Phœnices uero & cretas filiorum sacrificiis saturnum placabant: & ueteres romani iouem quem latialem uocāt: humanis hostiis colebant: & alii aliter: & homines passim polucebant et polluebantur: Polluebantur quidem ipsi homicidia per petrant. Polluebant uero templa sua eiusmodi sacrificiis adolentes: hinc iam hominum mala in uulgus penetrarunt: qui cum demones suos his rebus delectari uiderent: statim et ipsi in eiusmodi peccatis deos suos unitati sunt: proprium uirtutis opus arbitrati: Meliores ut ipsi opinantur emulari: eo euenit: ut homicidiis parocidiis et flagitiis omnibus homines: dediti sint & enim omnis ferme ciuitas flagitiis plena est: deorum suorum moribus similis facta nec est in idolatria probus nisi qui apud eos flagitii documentum dederit. Mulieres igitur in idolis phœnicie antiquitus prostabant diis illis primitias exhibentes: sui ipsarum corporis mercedem: deamq; suam ratę meretricio placari: et ab ea ueniam hoc pacto exorari. At uiri naturam inficiantes cum masculi deinceps esse nolint uirtuntur in feminas tanq̄ exinde matri deum (sic enim apud eos dicitur) obsequia: & honorem exhibeant. Omnes autem ima cum turpis sinus uiuunt: & secum ipsi peioribus certant: et quemadmodum inquit sanctus christi minister paulus: Mulieres eorum permutarunt naturalem usum in eum qui est præter naturam. Similiter autem et mares omittentes naturalem usum mulieris incensi sunt in cupiditate ipsorum adinuicem. Mares in maribus turpitudinem operantes. hæc et eiusmodi perpetrantes confitentur: et arguunt deos suos uitam similem egisse. Nam ex ioue sodomitium et adulterium. ex uenere lenocinium. ex rhea flagitium. ex marte homicidium. ex aliis alia didicere similia: quæ cum leges puniuit: tum uero probus hominis auertit. Numquid igitur dignum fuerit hos etiam putare deos: et non potius mutis animalibus: ac rebus in animis miserabiliores ducere? Nam si animi sui uim considerassent nunq̄ in his rebus omnino præcipites reuoluti uerum deum christi patrem repudiassent. Sed fortasse q̄ his altius euaserunt. et creaturâ admirati sunt abominationum reprehensionibus offensi: hæc facilia cognitu: et reprehensibilia apud omnes non negabunt et ipsi. illam uero opinionem firmâ ipsis: et irrefragabilem esse putabunt de cælo celiq; partibus: quas religiose colueret. Neq; enim se lapides: et ligna: & formas hominum: atq; brutorum: uolatiliumq;: et reptilium: et quadrupedum passim: sed solum: et lunam: et omnem cæli ornatum: et terram rursus: et uniuersam aquę naturam colere: et obseruare prædicabunt: et neminem esse dicent quis hos quoq; ostendere possit: nõ deos esse natura: Cū palam sit omnibus: hæc non in anima: neq; irrationabilia consistere: sed hominum naturâ excellere: quæ partim cælos: partim terras inhabitent: Sed de his et uideri dignū ē et iquirei. pr. sus. n. et i his rō iueiet certā aduersus eos rphēsiōē Sed ante quam uideamus: et demonstrandi principium faciamus: Potest contra eos sufficienter creatura ipsa ferme suffragari & ostendere factorem suum & opi

ficem deum ipsius: & uniuersi regem: patrem domini nostri iesu christi: quem uani sapientes auertunt: & creaturam: quę ab eo facta est: adorant: atq; denicant quę tamen adorat & ipsa dominum quę fateretur eum quem illi propter ipsam negant: sic enim homines partibus creature stupentes probe ostenderit ipsarum partium mutua necessitas. ostendit autem: & significat uerbi patrem: qui etiam ipsorum dominus & factor est obedientię precepto irrefragabili: quo diuina legis factio dicit: Cęli enarrant gloriam dei: Opera autem manuum eius annuntiat firmamentum: Fides autem horum non obscura est. Sed ualde clara his certe: qui mentis oculum non omnino occęcatum gerunt: Si quis enim creaturę partes ipsas per se sumpserit: & unum quodq; seperatim considerauerit: ut solem per se ipsum solum: & lunam seorsum: & terram: & aerem: & calidam & frigidam: & aridam: & humidam substantiam ab ea quam inter se habent connexione dirimēs unum quodq; per se ipsum exceperit: & seperatim contemplatus fuerit inueniet omnino nullam sibi ipsi sufficere: Sed omnia mutuo usu indigere: & alterius inter se adminiculis consistere Sol enim uniuerso cęlo circumiertur: & in eo continetur: nec unquam extra illius ambitum existeret: Luna uero & alia sidera testantur quę id habeant a sole adminiculi: Terra item apparet non siem pluuiis fructus reddere: At pluuię non sine usu nubium in terram descenderent. Sed nec nubes unquam sine aere per se ipse apparerent atq; consisterent: & aer non a se ipso sed ab ęthere incenditur. a sole uero illustratus clarificatur: & fontes: fluuiiq; nūquam sine terra consisterent: Terra quoq; non in se ipsa firmata est sed sup aquarum substantia constitit continetur autem undiq;: & ipsa in medio colligata uniuersi: Mare & qui uniuersam terram ambit oceanus ingens mouetur auentis & agitur quecunq; ipsum uis uentorum impulerit. ipsi uero uenti quemadmodū de his tradidere non in se quidem. sed ex eo qui est ęthoris ad aerem ardore atq; calore in ipso aere consistunt. & per ipsum ubiq; spirant. Nam de ipsis elementis ex quibus corporum natura consistit calidam duo. & frigidam: & aridam: humidamq; substantiam: quis a deo mente confusus est: ut nesciat hęc simul connexa consistere? diuisa uero: & per se posita continuo alia inuicem ab aliis internui: prout uis eius fuerit quod superabit. Calidum enim a frigido superante destruitur Frigidum e contrario in calida ex hauritur: Aridum rursus ab humido liq̄scit & hęc item ab alio torretur: Quomodo igitur hęc dii fuerint: quę alia aliorum adminiculo indigent? uel quomodo ab aliis aliquid petere conuenit: Cum ipsa mutū inter se usū requirant? Nam si de deo dicitur: Nullius ipsum rei indigentem esse: sed per se ipsum sufficientem & sui ipsius plenum: & in ipso omnia consistere: & potius ipsum omnibus inolescere: quomodo solem & lunam & alias creationis partes: quę tales non sunt: sed mutuo indigent usu: deos predicare dignum fuerit? Sed fortasse fatebuntur et ipsi: quando ipsa in oculis demonstratio est: hęc si diuisa fuerint et per se sumpta imperfecta esse: simul autem connexa omnia: et magnum unum p̄sentia corpus: totum hoc deum esse dicent: Nam si totū unitum fuerit iam non ipsis extrinsecus necessitatem fore totum uero sibi ipsi satis et per se ad omnia suffecturum esse: uani sapientes ut hinc quoq; reprehendātur disputabunt. Hęc aut ratio non minusq; quę supradicta sunt: Immo uero magis eorum: summa cum ignorantia impietatem ostendent. Si enim singula connexa totum perficiunt: totumq; ex singulis quibusq; consistit totū igitur ex partibus constat: et unū quodq; totius partes sūt hoc aut p̄cul est ualde ab his quę de deo cogitantur. Deus. n. totum est: et non partes: neq; ex differentibus consistit: sed rerū oīum constitutionis factor ē ipse. Vide sane qui hęc deserūt quę te aduersus diuinitatē impietatis autores sunt. Si enim ex partibus consistit: p̄sus ipse sui ipsius

disſimilis eſſe: et ex diſſimilibus perfectionem habere deſpēdit. Nā ſi ſol ē: lūa non eſt. ſi luna eſt terra non eſt. et ſi terra foret: mare non eſſet. Itaq; ſingula quiſpiam ſumēs huiuſmodi rationis eorū abſurditatē inueniet: hęc et ex hūano corpore noſtro: ſi quis perſpiceret contra eos eſſe cognoſceret. Sicut & enim oculus non eſt auris: nec auris manus. nec uenter pectus: nec item ceruix eſt pes: Sed horum unum quodq; ſuum habet officium: & ex his differentibus unum cōficitur corpus: qđ partes habet modo connexas ſecundum uſum: modo diuiſa ſecundum tempus: qđ tunc ciderit cum ea: quę uinxit nature diſoluerit: pro dei uoluntate: qui pceptum impoſuit (ueniant det ipſe: qui p̄ualet orationi) Eodem certe modo ſi creationis partes in unum corpus connexas deum predicant: Neceſſe eſt ipſum ſecundum ſe ipſum ſibi ipſi: ut oſtendimus: diſſimilem eſſe: Rurſum uero diſſolui ſecundum partiū naturam: quę diſſolubilis eſt. Alio quoq; modo impietatem eorum quiſpiam proueritatis contemplatione reprehenderit. Nam ſi deus natura incorporeus eſt: & inuiſibilis: & impalpabilis: quomodo corpus deum eſſe cogitant? & quę uidentur oculis: palpantur manu diuino honore dignantur? & item: ſi id ualet quod de deo dicitur: ipſum ire per omnia poſſe: nihil ipſius capax: ipſum omniū capacem: ac dominum eē: quomodo non uiderent qui creaturam deificant: ipſam ab hac dei diſſinitione ſecluſam eſſe? Solis enim ubi ſub terra fuerit lumen: terra ne uideatur in umbrat: lunam interdum ſol fulgor lucis offuſcat: Et terre fructibus grando ſępius nocet ignis uero ſiqua fuerit aq̄rum mundatio reſtinguitur. etiam hiems quidem truditur uere: uer eſtate terminos preterire non ſinitur. & hęc item ſu aſ horas autumnno prohibetur excedere. Quod ſi dii eſſent: oportebat eos non a ſe ipſos: inuicem ſubigi: ac premi: Sed una ſemper eſſe: & comunia pariter officia complere Solem oportebit ſimul et lunam: reliquumq; ſtellarum certum interdum ac noctu equum lumen hāre: idq; omnib⁹ lucere: & ab ipſis oriri. Oportebat eſtatem ſimul: & hyemen: uer: et autumnū impermutabiliter uidemq; conſiſtere: Mare oportebat p̄miſceri fontibus & comunem potum hominibus p̄bere. Oportebat tranquillitatem atq; pro cellas promiſcue fieri: ignem ſimul et aquam comunem: et unum hominibus uſum p̄bere Nihil enim: nihil quiſq; ex his detrimenti cepiſſet quippe qui dii ſūt ut ipſi uolunt: nec ut noceant quicq;: ſed ut profint potius: omnia faciunt. Qđ ſi hęc fieri oportebat: fieri autem non poſſunt propter eam: quam inter ſe retinent diſcordiam: qui fieri poteſt: ut ea nomine uel honore diuino celebrentur: quę inter ſe contraria: et repugnantia ſunt: et eadem ſimul ſtare nō poſſunt: Quę uero inter ſe natura ſunt ſedicioſa quomodo aliis pacem ſupplicantibus p̄buerint? uel ipſis concordie interpretes extiterint? Quę cum ita ſit: nec ſol recte: nec luna: nec alia quę ius pars creationis: multo autem minus: quę in lapidibus et auro: et alia materia ſunt ſimulacra: nec in fabulis apud poetas celebrari iuppiter: et apollo: et reliqui uere dii fuerint: quemadmodum ratio demonſtrat. Sed ex his quędam creationis partes ſunt: Non nulla uero in anima. Pleriq; tantummodo homines fuere mortales: propterea et religioni hiſ hac deificatio non diuini cult⁹ ſ; ſacrilegii: ē impietatis et introductio: et magni erroris argumētū erroris iq̄ ab ei⁹ cogitatione: qui unus eſt: et ſolus uere de⁹ chriſti dico patrē. Cū igitur hęc ita confutata ſint: et idolatriam apud gentiles totius impietatis plenam eſſe oſtendit: introductamq; eam non quę ſit hominum uite conducibilis: ſed pernicioſa: Age quod reliquum eſt errore confutato: ſicut ab initio promiſit oratio: ueritatis uia ingrediamur et patris uerbum: qđ princeps eſt: et opifex contemplemur: ut per ipſum eius etiam patrem conſideremus: ut gentiles norint: qđ procul a ueritate ſe ipſos exterminarunt. Nā quę ſupradicta ſunt nihil aliud qđ errorē uite redarguit

ueritatis autem uia ad eum: qui uere est deus animum perducet: ad huius cogni-
tionem accuratam quę perceptionem: nulla re alia ueris opus est quam nobis ip-
sis nec ut ipse deus est super omnia: Ita & uia: quę ad eū ducit ꝑcul anobis uel
extra nos est: sed in nobis est: & a nobis statim inueniri potest. sicut & moyses
dicebat dicens: uerbum fidei intra cor tuum est: quod saluator significans atq;
confirmans dicebat regnū dei intra uos est. Nam si fidem: regnumq; dei habem⁹
in nobis: Adutū contemplari: & intelligere possumus uniuersi regem: salutarē
patris uerbum: Nec se gentiles excusent idolis dediti: nec alius quisq; omnino se
ipsum decipiat: quasi uiam eiusmodi non habeat: & prepterea suę ipsius impieta-
tis occasionem quęrat: Omnes enim ad eam accessimus. Omnes eam habemus:
tamen si non omnes eam ire: sed declinantes preterire uolunt propter uoluptates
uitę: quę ipsos extrinsecus trahunt: Et si quis interroget quę nam ea sit: dico suā
cuiusq; animam & in anima mente esse: per quam solam deus cogitari & itelligi
potest: nisi forte impiis sicuti deū inficiantur: ita & animam ipsos habere nega-
bunt: Conuenienter sane hoc preteris dicerent: Neq; enim eorum est: qui men-
tem habent: deum ipsius factorē: artificemq; negare: Quod igitur anima unus
quisq; hominum habeat: & eam rationalem: hoc quoq; propter rudes necessari-
um est paucis ostendere: quando quidem & hoc in primis non nulli hereticorū
negant hominem nihiloplus esse arbitantes: q̄ quę uidetur corporis forme ut ꝑ
hoc ostensum fuerit: manifestius ipsi per se confutationem idolorum: habere po-
sint. Primum igitur argumentum est nequaquam puum: rationalem. esse homi-
nis animam: q̄ differt a brutis: hęc enim iccirco irrationalia uocare natura consu-
euit: quia rationale est hominum genus: deinde hoc etiam ad probandū aut me-
diocriter ualeret. q̄ solus homo ea: quę extra se sunt considerat & absentia cogi-
tat: ac denuo coligit. & ex his quę cogitauit: quod melius est iudicio deligit. Bru-
ta uero presentia solum intuentur: & quę in oculis sunt ad eam tantum modo fe-
runtur: tamen si deinceps nocuerint. homo autem non ad ea. quę uidet impellat
sed quę oculis cernit ratione diiudicat. Sepe igitur cupiditate impulsus ratione
abstinuit. & quę cogitauerat denuo collegit: & quisq; sentit: si ueritatis amicus
fuerit: aliā esse a corporeis sensibus hominum mentem: ob hoc igitur: q̄ alia est:
ipsorum sensuum iudex efficitur: Et quę illi admittunt: hęc ipsa discernit: & remi-
niscitur: & ostendit eis: quod melius est: oculorum enim est solum uidere: auri-
um audire. oris gusta: naris odores admittere: manuum palpare: At quę uiden-
da sunt: & audienda: quęq; palpanda: gustanda & odoranda: non etiam sensuum
est: sed anime: atq; insite in ea mentis discernere: Siquidem potest & manus ensē
capere: & os uenenum gustare. Sed hęc nisi mens discreuerit noxia esse nō nouit
Et hoc ut in similitudine contemplemur: haud dissimile uidetur lire: quę instru-
ta sit probe: & musico: qui eam teneat. non imperito. Ut enim in lira nerui suū
quisq; sonum habent hic grauen: ille acutum: quidam medium: aliquis argutū
alius alium: Eorum autem sine artifice: nec discerni concordia. nec dignosi con-
positio potest. Tunc enim conciuitas: & ordo rectus ostenditur: cum his qui li-
ram tenet neruos pulsauerit: & singulos concine tetigerit. Eodem modo cum se-
sus in corpore sint tanquam lyra compositi: Si docta mens ipsis imperauerit: tūc
uero discernit anima: & nouit quid faciat: & agat: hęc suum est hominum solum
hęc humane anime ratio: qua dum utitur distat a brutis: & se aliā. uere demon-
strat: q̄ quod in corpore uidetur. Sepe igitur humi corpore strato: q̄ in celis sūt
homo contemplatur: & cogitat. Sepe quiescente corporei & silente ac dormien-
te mouetur interior homo: & quę exta se sunt intuetur: & peregrinat: & regioes
obambulat: & amicis occurrit: & ex his plerunq; diurna sui ipsius negotia

negotia atcinatur : & prouidet : hoc uero quid aliud fuerit : quā rationalis anima? in qua homo quę supra se sunt ratiatur & cogitat. Et si quis ad huc inclinatur : ut impudenter neget:rationē id pro ei accurata demonstratione fuerit: Si corpus naturaliter mortale est: quomodo ea considerat homo quę de immortalitate sunt? Et pro uirtute non nunquā sibi ipse mortem accersit? Vel eum tēpora neum sit corpus. quomodo sempiterna cogitat homo: ut quę ante oculos sunt contemnat: illa uero ardentem concupiscat: Corpus igitur talia sibi de se ipso con cogitaret: nec ea scilicet quę extra se sunt consideraret: et enim mortale est ac temporaneum : Necessē est autem aliud esse quod ea rōnetur : quę contraria sūt et preter corporis naturam. Quid igitur hoc demū fuerit? nisi rationalis et in mortalis anima? hęc enim corpore: sicut musicus lyra: non extrinsecus quę meliora sunt: sed intrinsecus canit. Rursus autem cum natus sit oculus ad uidendum: auditus ad audiendū. quomodo alia respuunt: alia deligunt? quis audiendo uisum auertit? quis ab audiendo auditum excludit audire naturaliter aptum? Quis ab impulsu naturali gustum prohibet gustare natura appetentem? Quis ab alicuius rōi tactu manū coercet reprimit quę nata est operari. Quis ab odorando olphatu auertit? qui et ipse natus est odorare quis hęc aduersus corporis naturam operatur uel corpus cum sit natura peruersum: quoniam modo pro alterius consilio conuertitur? et pro illius nutu gubernatur? hec et enim aliud nihil ostendunt: quā rationalem animā corpori dominantem. neque enim corpus sibi ipsi natum est moderari: Sed agitur: ac fertur ab alio : quemadmodum nec equus se ipsum regit : sed a domino regitur: hęc igitur hominibus leges bona facere: mala respuere. Brutis uero mala cęca manent: et indiscreta: ut quę rationis: et iuxta rationem cogitationis expertia sunt. Esse igitur in omnibus rationalem animam ex his: quę dicta sunt demonstratum arbitror. Quod autem et immortalis facta sit anima: id etiam in ecclesiastica doctrina scire necessarium est ad confirmationem destructionis idolorum: Hęc autem noticia cum ex corporis cognitione : tum ex ipsius: et animę differentia magis perspicua fuerit. Nam si animam aliud quā corpus esse ratio demonstrauit. Est autem corpus natura mortale: animā igitur immortalem esse necesse est: quoniā corpori dissimilis est. Et rursus: si anima corpus mouet: ut dictum est. neque ab aliis ipsa mouetur: consequens est animā ab se ipsa moueri et ubi corpus humi repositum fuerit moueri denuo ipsam a se ipsa non enim anima est quę moritur sed propter ipsius discessum corpus interit. Quod si ipsa moueretur a corpore: consequens esset: recedente eo: quod mouebat : interire ipsam. Si uero anima corpus mouet : ipsā magis se ipsam mouere necesse est: Et cum ipsa per se moueatur: Post mortem etiam corporis necessario iuuat. Motus enim anime nihil aliud est: quā uita ipsius: quemadmodum sane et corpus tunc uiuere dicitur : quādo mouetur: et tunc mortuum esse cum moueri desinit. hoc uero etiam dum est in corpore ab ipsius demum operatione manifestius uiderit aliquis. Nam si corpori quoque insidens : & cum ipso coniuncta non pro corporis breuitate dimensa contrahitur : Sed plerumque dum illud in lecto iacet : immo uero quasi in morte dormit : hęc iuxta uim suam uigilat : & corporis naturam excedit : & qui si ab eo peregrinetur manens in corpore : quę super tereā sunt : contemplatur : & cogitat Sepe etiam terrenis egressa corporibus : sanctis occurrit : & angelis : & ad eos mentis puritate freta peruenit : quomodo nō magis & multo magis soluta : corpore ubi ille uellet : qui eam conexit deus . clariorem habebit immortalitatis cognitionem ? Nam si connexa cum corpore uitam sine corpore iuuebat : multo magis post corporis interitum uiuet : nec nunquam uiuere desinet : propter deum qui talem fecit eam per uerbum suum iesu christum dominum nostrum . iccirco enim immortalia &

eterna ratiocinatur: ac sentit: quoniam & ipsa immortalis est: & quemadmodum corpus: & corporis sensus. quia mortales sunt mortalia considerant: sic & anima: quoniam immortalia contemplantur et cogitat: Immortalem eam esse: semperque uere necesse est. Contemplationes enim: & cogitationes immortalitatis nunquam ea deserunt: Cum in ea insitque manent: & quedam quasi iniustitia ad immortalitatis confirmationem impressa sint. Hanc igitur ob rem diuine contemplationis cogitationem habet: & sui ipsius uia efficitur: nec ex trinsecus: sed ex se ipsa dei uerbi cognitionem: ac perceptionem assumit. Dicimus igitur: ut dictum est antea: sicuti deum negant. & res in animas colunt. ita & se animam rationalem non habere putantes insanie mercedem habent i brutis connumerati: & propterea tanquam muti in rebus mutis superstitionem habentes cominiserandi: docendi que sunt: Si uero animam se habere digna ducunt: & in eo quod rationales sunt: ualde gloriantur: & id quidem recte: quid ita quasi animam non habeant rem absurdam audent? & ea que audenda non sunt: sed se ipsos diuinitate prestantiores faciunt. qui cum anima immortalem. & sibi ipsis inuisibilem habeant: deum uisibilibus rebus: ac mortalibus assimulant: uel quid non sic omnes ad deum confugiunt. quemadmodum ab eo defecerunt: possunt etenim sicuti deum cogitatione auerterunt: & que non sunt: ea deos esse finxerunt. ita mente animi ascendere: Et ad deum se denuo conuertere. conuertere autem possunt: si quam induerunt cupiditatis labem deposuerint. & eo usque purgarint: quo ad anime concretam deformitatem exuerint: & eam sicuti facta est simplicem reddiderunt ut hoc modo possint in ea uerbum patris contemplari: per quod ab initio facti sunt. facti sunt enim ad imaginem: & similitudinem dei: quemadmodum & diuina scriptura significat ex persona dei dicens: faciamus hominem ad imaginem: & similitudinem nostram. inde ubi omnem peccati labem a se ipsa reiecerit: & puritatem solam iuxta imaginem serauerit: hac illustrata consequenter uelut in speculo uerbum contemplatur patris imaginem: & in eo ipso patrem specularur: Cuius est saluator imago: uel si pre his: que ipsius mentem extrinsecus per turbant: anime doctrina id quod est augustius: ipsa per se intueri non potest: at contra ex his que uidentur cognitionem dei percipere licet cum creatura pre ordine: & concordia rerum quibusdam quasi literis suum ipsius dominum factoremque significet: ac predicet: Nam cum bonus sit. & humanus deus: & animarum: quas ipse fecit curam agat: quoniam inuisibilis est ipse natura: & imperceptibilis: ut qui super omnem substantiam generatam existat: ob quam rem futuram erat: ut genus humanum cognitionem eius non assequeretur. Alia enim ex nichilo facta sunt. ipse uero in creatis huius rei gratia suo ipsius uerbo creationem deus ita composuit: ut ex operibus suis ab hominibus cognosci possit. ac ueluti de fictore phidiam perhibent: que eius opera ex aptitudine & membrorum inter se proportionem phidiam quamuis absentem spectantibus representaret pari ratione intelligere oportet ex ornatu mundi factorem eius & opificem deum tamen si corporeis oculis non uideatur: non enim abusus est. deus inuisibili natura sui nemo hec preterderit nec se hominibus ignotum omnino dimisit sed ut ante dixi creationem ita composuit: ut ipse tamen si natura sit inuisibilis: tamen ex operibus cognoscatur Et hoc non ex me ipso loquor sed ex quibus didici theologis uiris: quorum unus est paulus romanis ita scribens inuisibilia enim ipsius a creatione mundi per ea: que facta sunt intellecta conspiciuntur Lycaonibus autem aperte loquens dicebat: & nos corruptibiles sumus ut uos homines euangelizantes ut a rebus uanis conuertamini ad deum uiuentem: qui fecit celum et terram: et mare: et omnia: que in eis sunt: qui in preteritis generationibus permittit omnes gentes ire in ius suis. et tamen non intestatum se ipsum reliquit benefaciens celitus uobis das imbres. et tempora frugifera: impletis esca: et leticia corda ura

Quis enim cum cęli uideat orbem: & solis: ac lunę cursum: & aliorum siderum
 situs: ac reuolutiones contrarias quidem: & uarias: sed in uarietate ordinem unū
 ab omnibus pariter seruari: quis non cogitet haud ipsa se regere: sed alium: qui
 ea regat auctorem esse: quis eum uideat in cordiu solem oriri noctu lunam appa
 rere: & eum iuxta dierum ęqualem omnino numerum impermutabiliter hauri
 ri: & impleri: & sidera partim errabunda uarię permutare cursum: partim certa
 nihil uariare motū: non in eā cogitationem ueniat: esse omnino qui ea gubernet
 opificem? Quis cum ea uideat: quę natura contraria sunt connecti: & concinam
 habere concordia: ut calidum frigido: aridum humido: temperatum & hęc sibi
 inuicem non repugnare: sed unum quasi ex uno corpus pficere: nō apud animū
 suum preponat esse: aliquem ex trinsecus: qui ista connectat: Quis cum uideat
 hyemē cedere ueri: uer ęstati: ęstatem autumnō: & hęc natura esse contraria. q
 dam enim refrigerat. aliud incendit. illud nutrit: hoc maturat: omnia tamen usu
 hominibus parem: & innoxium prebent: quis nō inq̄ mente percipiat pstantiorē
 his esse quempiam tametsi non eum uideat qui omnia coęquet: omnia gubernet?
 Quis cum uideat uere subuehi nebulas: & in nebulis aquarū detineri pondus: nō
 in mentem eius ueniat: qui ista detinet: ac fieri iubet? uel quis cum uideat. terra
 ipsam super aqua: firmatam: & in ea quę natura mobilis est: immobilem ipsā ma
 nere: non agnoscat aliquem esse: qui ista disponat faciatq; deus? quis cum terra
 uideat in tempore frugiferam: & cęlitus imbres: fluuiorumq; cursus: & fontium
 scatebras: & animalium ex dissimilibus fetus: & hęc non semper: sed statutis tē
 poribus fieri Et in uniuersum. quis cum intelligat in dissimilibus: & contrariis
 rebus ordinem ab ipsis ęquum: similemq; seuerari? non cogitet uim quandā esse
 quę ista comparet: atq; disponat: quemadmodum ea sibi optime manere uiden
 tur: ipsa enim sponte sua non consisterent: nec unq̄ apparere possent: cum inter
 se naturaliter cōtraria sint. Aqua enī est natura grauis: fluens q; deorsum: Nebu
 le uero leues: et ex his: quę agilia sunt: et sub lune tolluntur: et tamen grauiorem
 aquam uidemus in nebulis ferri: Et item grauissima est terra: hac rursus leuor ē
 aqua: et tamen a leuioribus grauiora uehuntur: nec ad inferiora descendunt: Sz
 terra stetit immobilis non idem mas est: et foemina: et tamen in unum conueni
 unt: et una ab utrisq; eiusdem animalis generatio perficitur: Et ut summatim di
 cam: frigus contrarium est calori: et humidum arido repugnat Cœuntia tamen
 non inter se contendunt: sed ex concordia corpus unum: ac rerum omnium ge
 nerationem pficiunt: Non igitur hęc se ipsa coniungerent: quę repugnant: et cō
 traria sunt natura: nisi prestantior aliquis esset: et dominus: q ipsa coniungit:
 Cui et elementa ipsa tanq̄ serui domino dicto audientes cedunt: ac parent. Nec
 suam ipsius naturā unum quod q; spectās cum alio certat: Sed cum eum: qui ip̄a
 cōnexuit: dominum agnoscat: concordiam inter se agunt. natura quidem contra
 ria: sed uoluntate gubernantis amica. Nisi enim pstantioris imperio unum eorum
 esset tempamērum: quomodo graue agili: aridum humido: teres oblongo: ignis
 frigori: uel oīo aqua terrę: sol lunę: sidera cęlo: aer nebulis pmiscerētur atq; coli
 rent? Cū alterius alteri natura dissimilis esset? Magna. n. iter eos seditio fuisset: cū
 illud icēderet. hoc refrigeraret. graue dorsū. leue e p̄trario sursū traheret: et sol q
 dē illustraret: aer uero obscuraret: Nā et astra iter se p̄tēdisset: cū alia supi? ps ife
 ri? sita sit: iā uero nox diei nusq̄ cessisset. sed p̄ māssisset ip̄i oīo repugnās. atq; dif
 fēriēs. Quod si hęc fierēt: reliquū eēt nō iā ornatū cernerē: sed deformitatē: nō or
 dinē: sed cōfusionē: n̄ p̄stitutiōē: sed iteritū uiuersi: nō modū sed nastitatē. Si qdē
 rerū oīum seditiōe & pugna uel oīa destruerēt: uel qd uinceret: solum supeffet &
 hoc itē uiuersi deformitatē oñderet. Solū. n. cū esset: & aliorū usu careret: uniuers
 ū informę redderet: ueluti si pes ūus relinqueretur: & ūa māus: perfectū corp^o n̄

seruaretur: qualis enim mundus esset: si sol tantum modo appareret: uel Luna solum circuiret: uel nox sola esset: uel dies semper existeret: quæ denuo conuenientia foret: si solum cælum esset absque sideribus: uel sidera absque cælo: Quid uero perducibile: si mare solum esset: uel sola terra sine aquis: & aliis creatiōis partibus iaceret. qui tandem appareret homo: uel prorsus animal in terris: si elementis inter se pugnantibus unum uinceret: nec ipsum posset ad corporum constitutionem sufficere: Neque enim ex solo calore: uel frigore: ex solo humido uel arido: aliorum quippiam consisteret: sed essent permixta omnia: & incomposita prorsus. Quin etiam ipsum illud: quod uincere uideretur: consistere non posset absque aliorum adminiculo. Nam nec nunc quidem constitit: Quando quidem igitur non confusio est: sed ordo uniuersi: non astitus: sed modus: non deformitas: sed ornatus: & compositio mundi omni & parte conueniens: necesse est cogitare: & opinionem eius concipere domini qui ista coniunxit: & copulauit: & concordiam inter ea perculiauit. horum enim principem conditorem: & regem tamen si non uideatur oculis attamen ex ordine & conuenientia rerum contrariarum percipere licet: Sicut. n. ciuitatem: quæ ex multis & uariis hominibus constituta sit: magnis & paruis: diuitibus: & egenis: & item senibus: ac Iunioribus: maribus: ac feminis: si recte colli uideamus & homines in ea uarios quidem: sed tamen inter se concordes esse nec diuites egenis: nec paruos magnis: nec iuuenes senioribus infestos: sed omnes æquo iure pacem agentes: Hæc si uidemus principem omnino adesse cogitamus: qui concordiam suggerit: tametsi enim minime conspiciamus: Confusio namque licentiam significat: ordo autem principem declarat: Et enim in corpore quod membrorum concordiam uidemus: nec auribus oculum repugnare: nec pedi manum dissentire sed: suo quemque officio concorditer fungi. ex hoc percipimus esse omnino eorum principem in corpore animam: tametsi eam nequaquam uideamus eodem modo in ordine & conuenientia uniuersi necesse est principem uniuersi intelligere deum: & hunc unum: & non multos: Atqui ordo ipse dispositionis: & cum per sensu rerum omnium concordia: non multos: sed unum principem eius: ac ducem uerbum esse declarat. Neque enim si multi principes essent: hic rerum omnium ordo seruaretur. Sed essent rursus confusa omnia propter multos: cum ad suam quisque uoluntatem omnia traheret: & aliis alii repugnaret: Quemadmodum dicebamus multitudinem deorum deitatem tolli: ita multitudinem principum imperium destrui necesse est. Nam si imperium alter alterius irritum faceret: nullus deinde princeps relinqueretur: sed essent priuati omnes: ubi uero princeps non est: ibi confusio prorsus efficitur: Et e contra multarum rerum: ac uariarum unus ordo: atque concordia unum esse principem indicat: Non aliter quam si quis procul audiat Lyram multis uariisque neruis instructam: & concentus eorum concordiam admittitur: quod non grauis solum neruus: nec acutus tantum: uel medius sonum perficitur: Sed omnes parari inter se repercussione: concinant: & ex his omnino Lyram intelligat non se ipsam mouere neque a multis pulsari: Sed unum esse musicum tantum et si eum non uideat: qui ut apte consonent uniuscuiusque nerui sonum docte temperet pari ratione cum ordo sit in toto mundo omni est parte conueniens: nec superiora cum inferioribus certent: uel e contra: Sed una omnium series perficitur: consequens est: non multos. sed unum totius creationis principem: ac regem intelligere: qui suo ipsius lumine omnia illustret: ac moueat: Neque enim multos arbitrari oportet creationis principes: atque factores: sed ad pietatem accuratam: & ueram pertinet: unum eius opificem credere: cum id etiam creatio ipsa manifeste demonstrat: signum. n. hoc certum est unum esse factorem uniuersi: quod non multi sed unus est modus Oportebat. n. siquidem multi fuissent dii: multos etiam & uarios que mundos esse Nam neque multos mundum unum condere: neque unum a multis fieri decebat. id enim

multipliciter absurdum perhibetur. Primo quia si mundus unus a multis condi-
tus esset eorum qui cum didissent imbecilitas foret. Opus enim a multis unum
perfectum fuisset. hunc signum esset minime contemnendum imperfectam singu-
lis esse faciendi scientiam. Nam si unus sufficeret: multi quod minus esset aliud in
alio necquicquam implerent. in deo autem dicere aliquid minus esse: non modo impi-
um est: uerum etiam plusquam nefas: Nam & artificem inter homines perfectum ne-
mo diceret sed imbecillum: si non solus: Sed cum multis opus unum perficeret:
quod si totum singuli perficere poterant: ideo autem omnes operati sunt: quia
res communis fiebat. hoc quidem ridiculum esset: si propter gloriam unus quisque
operatus est: ne non potens esse existimaretur: at manem gloriam rursus dicere
in diis rerum omnium absurdissimum est: Deinde si ad uniuersi opificium singuli sa-
tis erant: quid multis opus fuit: cum per se unus ad omnia sufficeret: alioquin ne-
fas et absurdum uideretur cum id quod factum est unum sit factores eius multos
ac uarios existere. Naturalis enim ratio est: unum & perfectum pluribus di-
ferentibus excellere. illud quoque sciendum si mundus factus esset: a multis diuer-
sos: & sibi ipsi dissimiles motus habuisset: Diuersos. n. factores obseruans diuerse
moueretur: indiueritate uero. sicut ante dictum est: confusio rursus et uniuersi dif-
formitas esset. Nam et nauis quae a multis gubernatur recto cursu non uit: nisi
gubernator unus clauum tenuerit: nec lyra: quae a multis pulsatur. Cum igitur
creatio una sit: & mundus unus: & unus eius ordo: unum etiam ipsius regem: &
opificem intelligere opificem iccirco enim & ipse opifex uniuersum mundum unum
condidit: ne multorum constitutione: multi et artifices putarentur. Sed cur id quod
factum est unum sit: unum etiam factor eius esse credatur: nec quia unus est opifex. iccirco et
unus est mundus (Poterat. n. & alios facere deus) sed quia unus factus est in mo-
dus unum et eius opificem credere necesse est quis igitur hic fuerit? Nam & hoc ostende-
re imprimis ac dicere necessarium est nequis hanc rem ignorantia seductus alienum aliquid
arbitretur. & eadem cum superioribus impietatem incurrat. De hoc autem puto neminem ambigam
habere sententiam. iam. n. quia apud poetas dii dicuntur: si deos non esse omnino patefecit. et qui
creationem deificat: eos errare conuicit: et ut summatim dicam: gentilium idolatriam sacrile-
gium: et impietatem esse monstrauit: his confutatis necessarium omnino reliquit pietatem apud nos re-
ligionem existere: et hunc solum deum uerum qui a nobis colitur: et predicatur: et creationis do-
minum: et omnis substantiae opificem esse: Quis igitur hic? quis nisi sanctissimus ille et super om-
nem generatam substantiam christi pater: qui tam gubernator optius propria sapientia: pro-
prioque uerbo domino nostro iesu christo quicquid ubique est salubriter omnia gu-
bernat: disponit facitque: ut ipsi bene habere uidentur: bene autem habent: quem
admodum facta sunt et fieri uidemus. Sic enim uult: et hoc nemo non crediderit:
Si enim irrationabilis esset creationis motus: & uniuersum temere uagaretur: haec
aliquis quae dicta sunt recte non crederet. Quod si uerbo & sapientia & scientia con-
stitutum est & omni ornatu distinctum: necesse est presidem: & moderatorem eius
non alium quemquam esse: praeter dei uerbum: uerbum autem dico: non quod est nascentium
unicuique conuinctum: & conaturale: quod etiam seminabile quiddam appellare
consueuerunt: sicut anima quae nihil rationatur: nihil cogitat: sed externa tantum arte
operatur iuxta scientiam rei: quae ad illud pertinet nec quale habet rationale genus
uerbum: quod ex syllabis componitur: & in aere significat: Sed summi boni: ac dei
uniuersorum uiuentem: ac potentem deum ipsum uerbum dico: qui alius est quam facta
sunt. & omnino creata: Proprium & solum boni patris uerbum: qui sua ipsius provide-
ntia uniuersum hoc distinxit: & illustrat: Nam boni patris: bonum est uerbum regis omnium
ordinem ipse disposuit: contraria contrariis anectens: concordiam ex his unam com-
parauit: hic cum dei uirtus: & dei sapientia sit: celum quidem uertit: terram autem suspen-
dens re nulla pitentem proprio nutu stabiliiuit: hoc sol illustrates terram orbem

irradiat. per hunc in nebulis aqua libratur: Pluuię terram inundant: Mare circū
cluditur: terra: uariis frondescit arboribus: & gramine spargitur. Tamen si quę
rat de his: quę dicimus infidelis quidam: ansit omnino uerbum dei: Sed tamē ha
bet ex his: quę uidentur inditum: Omnia uerbo dei: ac sapientia constituisse: & eo
rū: quę creata sunt: nihil stabilitum iri nisi id uerbo fieret: & uerbo: ut dictum
est: diuino: uerbum autem est: quod: ut dixi: non p̄hemium similitudine compo
nitur ex symillis. sed sui ipsi⁹ patris imago est impermutabilis. Homines enim
ex partibus compositi & idem ex nihillo facti siui habent compositum: & resolu
bile uerbum: Deus autem substantia ē in composita. ideo & uerbum ei⁹ substan
tia est in cōposita. unus & unigenitus deus. qui ex patre q̄i ex fonte bono bonus
p̄cedit: & omnia disponit. & p̄tinē: causa uero continē: omnino dei uerbū reb⁹
creatis p̄sideat: uere admirabilis est: & cognoscere facit non aliter decuisse fieri.
quam sicut & factū est. Rerum enim creatarū natura si per se comperetur: fluxa
quedam: & in firma. & mortalis est ut u3. quę ex nihilo subsistat: Deus autē natu
ra uniuersorū bonus superq; bonus est iccirco & humanus. Bono quippe rei nu
lius inuidia fuerit: quare nec esse qdē cuiquā inuidet sed omnes esse uult: ut hu
manitatē meditari possit: Videns igitur naturam omnem creatā quātū quit pro
priis eius in ē rationibus labilē esse atq; resolui: ne hoc pateret & rursus ad nihil
um resolveretur uniuersū: ab eā rē cū oīa suo ipsius: & eterno uerbo fecisset: &
substantiā creationi dedisset: nō permittit eā iua ipsius natura ferri: & agitari: ne
retro ad nihilū p̄clitet: sed eā omnē utiq; bonus uero suo: q; & ipse deus est: gu
bernat & regit: ut uerbi ductu: & prouidētia & dispositione illustrata creatio ita
biliter possit permanere: ut uidelicet quę ueri ex patre uerbi particeps facta sit:
& p̄ eū inesse sustentata: nec patiat: qd' certe passa fuisset: dico autē nihil esse: ni
si eā uerbū d'i seruasset: q; est imago d'i inuisibilis: prim⁹ p̄nes toti⁹ creaturę q̄
per ipsum & in ipso p̄stituta sūt oīa uisibilia: & inuisibilia: & ipse est caput ecclesi
ę: ut in sacris litteris ministri ueritatis docent. Ipse est igitur omnipotens: oīo per
fectus & sanctus p̄ris uerbū q; p̄sidet omnibus: & in omnē partē iures suas pan
dit: & oīa illuminans uisibilia & inuisibilia in se ipso continē: atq; coartat: nihilq;
pōtate sua destitutū relinquēs sed oīa & p̄ oīa & unū qd'q; seorsū: et oīa coiunctū
pariter uiuificans: atq; conseruans totiusq; substantie sensibilis primordia: quę
calida sunt: & frigida humida: & arida in unū contēperans: ea non dissentire: sed
unam & concordē p̄uenientiā perficere iubē per ipsū et pōtatem eius: neq; ignis
frigidus repugnat: nec humidū arido: sed tāquā aīca & cognata ipsa qd' per se con
cordia: cum in unū coierī. animalia uisibilia generant: & corporibus essentię p̄
mordia fiunt. huic obediētia uerbo deo animalia: & in terris nascūtur: & in cęlis
consistunt: per hūc mare uniuersū: & oceanus ingens motū suum propriis fini
bus retinēt: & omnis arida graīe uestitur: ac diuersis ut dixi: frondescit arborib⁹
Et ne in manifestis rebus singula dinumerans tēpus terram: eorū quę sunt q̄q; na
scūtur nihil est quod non in eo & per eum factū fuerit & maneat sicut & uir the
ologię dicit. In principio erat uerbum & uerbū erat apud deum: & deus erat uer
bum hoc erat in principio ap̄ deū: oīa per ipsum facta sunt: & sine ipso factū est
nihil: ac ueluti si quis lyram musicus tendat. & acutis obtusa & media reliquis ar
te concordet: p̄positā unam cantilenam absoluet: sic & sapientia d'i uniuersū tan
quā lyram tenens cū acrea terrestribus aereis cęlestia. & singulis uniuersa cōnec
tat: & ea suo ipsius nutu: ac uoluntate circunducat: mūdum unum & unum eius
ordinem bene: & eleganter absoluit: ip̄e qd' stabilis cū patre manens omnia p̄ ut
quicq; patri iusū fuerit. sua ipsius constitutiōe mouet: Illud enim diuinitatis ei⁹
opstupescedum est: q; uno et eodem nutu omnia simul non ex interuallis: sed p̄
tinenter oblūga retūda: sup̄a: media: infima: humida: frigida: calida uisibilia in

uisibilia p̄ uni⁹ cuiusq; natura circūducit: & moderat̄: obliu⁹ n. reāe: rotūdū
 ūo circum agit̄: mediū quoq; sicuti est mouetur: callidū callescit: aridū arefcit:
 & uniuersa quēadmodum eorū natura fuerit ab eo uniuersificat̄: & constituūtur
 et per ipsū admirabilis quedā: & uere diuina cōcordia pficitur: Et ut hoc intelli
 gatur exotrēo sit: quod dico īsimilitudinē chori magni: Quēadmodū igitur cho
 rus: q̄ ex uariis hominib⁹ p̄stiterit pueris ac mulierib⁹: et seniorib⁹ itē ac et iūiori
 b⁹ duce ūo ip̄ate p̄ sua quisq; natura et uertute apparebit: uir ut uir: puer ut pu
 er: senex ut senex: & iuuenis: ut iuuenis: oēs aut̄ concordia; unā perficient: uel ut
 anima nostra eodem tēpore ī nobis sēsus p̄ cuiusq; opatione mouet: ut una re p̄
 posita oēs pariter moueāt. oculus ad uidēdū. auditus ad audiēdū. manus ad pal
 pādum. olphatus ad odorañ. gustus ad gustandum. sc̄pe etiam alię corporis par
 tes: ut pedes ad ambulandum: uel uel ut tertio id: quod dico ostenditur exem
 plo: Simile est prorsus magnę urbi conditę: quę colitur in p̄ntia conditoris eius
 principis et regis illo. n. p̄ntē & imp̄ate: et oculū ad omnia itendente: p̄cedūt om
 nes alii ad agriculturam: alii aquatū festināt. pars frumētātū p̄git. hic ad senatū
 uidit. ille templū ingreditur. iudex ut ius dicat: princeps ut leges serat: serat autē
 iuste. artifex ad operā. naua ad mare descēdit. Faber ad fabricandū. Medicus ad
 curandū: architectus ad edificandū. hic in agrū p̄ficiscit̄. ille ab agro reuertitur.
 alii circa urbē agitant non nulli ab urbe recedūt: quidā ad urbē r̄deūt. hęc autē
 omnia principis unius p̄ntia: & imperio fiūt: & constituūtur. Similiter et in om
 ni creatione: tametsi parū sit exemplū: matori tamē cogitatione intelligendū est
 Sub uno et. n. actu nutus dī uerbi omnia simul reguūt: & quę sua cuiusq; sunt: &
 singulis gerunt̄: et ab omnibus pariter unus ordo pficit̄. Nutu. n. p̄s̄idis et p̄i
 cipis uniuersorum diuini ac patrem uerbi cęlū uoluit̄. Sidera mouentur Sol ap
 paret: luna uagatur. aer ab eo illustrat̄: ether incendiū. uenti spirant. montes in
 altū expliciti constāt. Mare fluctuat: & quę in eo sunt animalia nuerit: Terra ma
 nens īmobilis fructificat. homo nascitur: et uiuit: deinde ac moritur: et in unī
 uersum omnia animantur: atq; mouētur ignis comburit. Aqua refrigerat: fontes
 scaturiūt. amnes inundāt: Tempora & anni partes redunt. imbres descendūt:
 nubes implentur. Grando generat̄: nix et glacies concrefcūt: uolucres uolant: r̄p
 tilia reptant. aquatilia natant. Mare nauigatur. Terra ferit̄: & pro suis temporib⁹
 herbā p̄ducit arbores uegetat et alia quidē adolefcūt: illa maturefcūt quędam
 crescentia senescūt atq; deficiūt. ps̄ euanescūt: non nulla gignūtur: & apparent.
 Hęc autē oīa & his et̄ plura: quę p̄ multitudinē diceñ n̄ possum⁹: destupescēdū: et
 admirabile dī uerbū illustrās. atq; uiuificās suo ipsi⁹ nutu mouet ac r̄git: & mūdū
 unū pficit: nec īuisibiles potestates suas a se ipso dimittit: Nā et as rursus ut q̄ earū
 factor ē ī uniuersis cōphēdēs suo ipsi⁹ nutu: & p̄uidētia cōriet: atq; uiuificat: Neq;
 hoc fuerit ad incredulitatē uaticum: Sicut. n. ip̄ius p̄uidētia corpora crescūt:
 & anima rōnalis mouet̄: & uim cogitandi hēt: ac uiuendi: quod haud multa indi
 get approbatione (uidemus enim ea quę fiunt) ita & ipsum dei uerbū uno ac si
 plici nutu sua ip̄ius in mūdū uisibile īuisibiles. q; potestates mouet et continet
 suā cuiq; opationē distribuēs: ut & diuina īuisibiliter moueāt. Visibilia uero eodē
 quo uidētur mō: ipse uero sup̄ omnib⁹ oīum dux. et rex et cōstitutio factus oīa
 ad gloriā: et cognitionē patris operatur: et ferme per ea quę fiunt opera eius do
 cet ac loquitur: Ex magnitudine ac pulchritudine rerū autor propemodū specta
 tur. Vt. n. cū in cęlū suspicimus ornatū eius lumēq; siderū cernentes cogitare li
 cet uerbū conditorē eorū: ita cū uerbū dei intelligimus: et p̄rem eius deū itellige
 re necesse est: ex quo p̄cedens cōgrue p̄ris sui it̄pres: et nuntius dicitur. Et hoc
 ex rebus: quę ad nos pertinēt aliquis it̄lligeret. Si. n. p̄cedente ex ominibus uer
 bo mētem cogitam⁹: fontē eius esse et uerbe intenti mētē: quę significatur consi

deratione intuemur: multo maiori contēplatione: et in comperabili excellentia
potentiam uerbi spectantes incogitationem ueniamus boni patris eius: sicut ipse
saluator inquit: qui me uidet: uidet & patrem. Hęc autem manifestius: & maiorē
in modum scriptura predicat: tota deo inspirata: quibus & nos freti hęc tibi scri
bimus: & tu in eadem incidens eorum quę dicimus fidem habere poteris. oratio
enim a prestantioribus confirmata probationem habet irrefragabilem. superio
ri igitur tempore ab idolorum hęresi iudeorum populo diuinum uerbum caue
bat: dicens: ne feceris tibi idolum: nec omnino simulacrum: quęcunq; i cęlo sur
sum: & in terra deorsum. Causā uero abolitionis eorum alibi significat dicens.
Simulacra gentium: argentum: & aurum opera manuum hominum: Os habent
& non loquentur. oculos habent: & non uidebunt: aures habent: & non audient
Nares habent: & non odorabunt. manus habent: & non palpabunt. pedes habent:
& non ambulabunt. Nec uero tacuit de doctrina crationis. Sed cum probe scir &
rerum ipsarum pulcritudinem: ne aliqui spēm earum intuentes non tanq̄ opera
dei: sed tanq̄ deos colerent. cauet omnibus dicens: & ne suspiciens oculis: & ui
dens solem: & lunam: & omnem ornatum cęli captus adoraueris eos. Hęc tribu
it dominus deus tuus omnibus gentibus: quę sub cęlo sunt: tribuit autem: non
ut dii sint ipsis ea: sed ut horum operatione cognoscant gentes rerum omnium
opificem deum: quemadmodum ante dictum est. Antiquus enim iudeorum po
pulus doctrinam maiorem in modum habuit: q̄ non modo ex operibus creatio
nis: uerum et ex diuinis scripturis dei cognitionem habuerunt: & in uniuersū
homines ab idolorum errore: & irrationabili cogitatione reprimōs inquit: non e
runt tibi dii alieni p̄ter me: Nec uero q̄i dii sūt alii: hos uetat ipsos habere: Sed ne
quis uerum deum auersatus falsos sibi deos facere incipiat: quales apud poetas:
& scriptores: qui cum dii non sint: nominantur tamen: & perhibentur: & dictio
ipsa eos non esse deos ostendit: per quam dicit: non erunt tibi dii alieni: quod de
futuro significat: nam qd̄ in posteris fit tunc non erat: cum ista dicebantur: Nū
quid igitur cum gentium uel idolorum impietatem tolleret: plena deo doctrina
reticuit: & humanum genus diuinę cognitionis expers: passim ferri permisit: nō
utiq; . sed occurrit cogitationi dicens. audi israel: dominus deus tuus: christus u
nus est: & rursus diliges dominum deum tuum in toto corde tuo & ex totis uiri
bus tuis: & iterum dominum deum tuum adorabis & ipsi soli seruiēs: & ipsi ad
hęrebis. q̄ autem per omnia & in omnibus uerbi prouidentia: & regimen ab om
ni diuinitus inspirata scriptura corroboratur. hęc sat erit dicere: ut uerbi fidem
ostendant Sicuti uiri theologi dicunt: Fundauit terram. & permanet constituti
one sua: Permanet dies. & rursus: psalite deo nostro in cythara: qui circuit
cęlum in nubibus: qui preparat terrę pluuiam: qui educit e montibus foenum: &
herbam seruituti hominum: & qui dat iumentis pabulum: per quem autem dat
nisi per quem & omnia facta sunt? nā per quem facta sunt: per eum consequenter
est: & omnium prouidentia: Quis igitur hic fuerit nisi dei uerbum? de quo & ali
bi dicit: uerbo dei cęli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis potestas eorum. & e
nim omnia per ipsum: & in ipso facta persistunt: Vnde & nobis persuadet: dicēs
ipse dixit & facta sunt: ipse precepit & creata sunt. quemadmodum & magnus p̄
omnia moyses in principio creationis mundi hoc dictum affirmat exponens & in
quiens. & dixit deus faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram
Et. n. cum & cęli & terre & rerum omnium generationem ipsi subieceret: pater
dixit. Fiat cęlum & congregentur aquę: & appareat arida: & p̄ducat terra her
bam: & omne animal Vnde & iudeos aliquis reprehenderit: qui parum ingenue
scripturis intendunt. Cum quo enim loquebatur queret aliquis? quando quidē
loquitur qui iubet Si his quę fierent iubeat & loquebatur: superuacaneus fuit

sermo: Nundum enim fuerant: Sed futura erant: Nemo autem cum eo: qui non ē loquitur. Nemo q̄ factum nondum est ei ut fiat iubet & loquitur. Nā si his iuebat: quę futura erant dicere oportuit. Fias o cęlum. fias terra: & egredere herba: & fias homo nunc autem hoc non dixit: Sed iubet dicens faciamus: hominem & egrediatur herba. Quappr ostenditur deus his de rebus cum aliquo quasi disere rere: qui pones eum erat: Neceſe est igitur aliquem fuiſſe cum eo qui cum loquēs uniuersa faciebat: quis igitur fuerit: niſi uerbum eius: Cum quo enim dixerit aliquis deum loqui: niſi cum uerbo ipſius: uel quis cum eo erat cum ſubſtantiā omnem creatam faceret niſi? huius ſapientia: quę dicit quando faciebat cęlum et terram cum eo aderam: Sub cęli autem ac terrę appellatione omnia in cęlo et terra creata cōphendit: qui uero ſimul cū eo ut ſapientia ut uerbū erat p̄m ituens uniuersum fabricabat: conſtituebat: ornabat: & qui uirtus p̄is ē uniuersa corroborabat: ut exiſtere poſſent. Sicut etiam ſaluator inquit. omnia quę cunq; uideo p̄m facere: & ego ſimiliter facio. per ipſum uero: & ad ipſum omnia facta ēe ſancti eius diſcipuli docent: et cum bonus ex bono foetus ſit: uerus q; filius: uirtus eſt patris: et ſapientia: et uerbum: et hęc non per participationem: neq; ex trī ſecus ipſi adueniunt: ſicut his qui participes ſunt eius: et per eum ſapientes: et in eo competes: ac logici facti ſunt: ſed per ſe ſapientia: per ſe uerbum per ſe ueritas: per ſe iuſticia: per ſe uirtus: nec non et character: et illuminatio: & imago: & ut breui complectat fructus patris perfectus eſt et unicuſ filius impermutabilis imago patris quis igitur patrem recensuerit: ut & uerbi eius poteſtates inueniat ſit enim patris uerbum eſt ac ſapientia: ſic et rebus creatis influens efficitur ad genitoris noticiam: & cogitationem per ſe ſanctificatio. per ſe uita & ianua: et paſtor et uia: et rex: et dux: et in omnibus ſaluator: et uiuificans: et lumen: et prouidentia rerū oīum. Cum igitur tale de ſe bonum pater hēat: et opificem filium non abdidit ut clam eſſet hominibus: ſed ipſum quotidie reuellat omnibus ea: quę per ipſum ē rerū oīum conſtitutione ac uita. in ipſo autem: et per ipſum ſe quōq; ſignificat: Quēadmodū ſaluator inqt. ego in p̄e: er pater in me: ut neceſſe ſit et uerbum i generante: et genitum in p̄e per ſęcula uiuere. Cum hęc igitur ita ſe habeant et nihil extra ipm ſit: ſed cęlum: et terra: et omnia quę in eis ſunt ab ipſo depēdeāt: ſtulti tamen hōines cognitionem eius: et cultū retractantes falſa ueris digniora duxerūt: et pro eo qui uere eſt deus: inania deificauerunt: qui creature: et non creatori ſeruirent: rem admittentes ſtultam: et impiam: ueluti ſiquis opera ſupra artificem admiretur: uel mēibus urbis obſtupefactus: eorū conditorem peſſūdet. uel ſi quis instrumentum muſicū laudet cū uero: qui compoſuit: et conglutinauit eii ciat: dementes et uiſu omnino priuati. quomodo enim ꝑdificitiū aliter nouiſſent: uel nauem: ſiue lyram: niſi faber ꝑdificaffet: architectus condidiſſet: muſic⁹ compoſuiſſet. quemadmodū igitur qui talia cogitat furit: atq; omnem inſaniam ſuperat: ſic mihi maleſani eſſe uidentur: qui deum non agnoſcunt: et uerbum ei⁹ non adorant: ſaluatorem oīum dominum noſtrum ieſū chriſtum: per quem p̄ omnia gubernat: et continet: et prouidet uniuerſis: in quem tu fidem: ac diuinuꝝ cultum intendens o amator chriſti gaude et bene ſpera: quoniam fidei: et pietatis in eum fructus eſt: immortalitas: regnumq; cęlorꝝ ſi mō aīa ſecundum leges ipius ornata fuerit: ut enim premium his eſt: qui ſecundum eum uiuent ęterna uita: ſic his: qui aduerſum: et non uirtutis iter gradiuntur: confuſio magna et inexorable diſcrimen in die iudicii: quoniam cum uirtutis uiam cognouiſſent his: quę cognouerant contraria fecerunt.

CONTRA ARIANOS SERMO PRIMVS.

h Ereses quotquot ipse sibi ueritatis insaniam consistuunt: manifeste sunt: & eorum impietas plana omnibus iam pridem facta est: eos et qui talia inuenerunt discessisse a nobis constat: quemadmodum beatus Ioannes scripsit: quoniam eiusmodi nec nunc quidem nobiscum est uoluntas: Propterea sicut & saluator dixit non colligentes nobiscum: spargentes cum diabolo: cum dormientes obseruent: ut proprium perditionis uenenum spargentes habeant: qui cum ipsis moriantur: Quoniam uero una heresim ultima & nunc erumpens antechristi prænuntia: que ariana uocatur cum dolosa sit & fallax: hereses alias sorores suas uerustiores. palam notatas aduertens ipsa scripturarum uerbis circumdata: simulat quemadmodum pater eius a diabolus: & rursus incitur in ecclesie: paradysum irrumperet: ut se quasi christianam effingens aliquos argutarum suasionem decipiat (Nihil enim est apud eam rationale) & non nullos iam decepit insipientes: qui non solum auditu corrupti sunt: sed etiam secundum euan gelium gustarunt: Et ignari deiceps existimant amarum dulce: & abominabilem heresim bonam dicunt: necessarium putauit persuasus a nobis plicam euoluere thoracis scelerate huius hereseos: & ipsius amentie cetorem ostendere: ut qui procul ab ea sunt: fugiant tamen: qui uero decepti sunt penitentiam agant: & aptis luminibus cordis agnoscant: quia sicuti tenebra non est lux: nec mendacium ueritas: ita nec ariana heresis bona: quin etiam ualde & nimium falluntur: qui eos christianos uocant quasi nec scripturas legerint: nec christianismum: & que in eo fides sit omnino cognouerint: quid enim hereseos pie fidei simile conspiciant nugantur: tanquam illi nihil mali dicant: hoc profecto est: & caipham christianum dicere: & proditorem iudam apostolis connumerare & eos dicere nihil mali fecisse qui barabam pro christo petierunt: & hymenem alexandrumque quod bene sentiant confirmare: & apostolum contra eos mentium fuisse: Sed hec christianus nec audire pateretur: nec qui diceret hunc mente sanum arbitraretur: pro christo enim apud istos arius: sicut apud manicheos manicheus pro moysse uero & aliis sanctis: Sorades quidam apud ipsos inuentus est qui etiam apud gentiles fuit & filia herodiadis: alterius enim enerues & effocum natus more arianus scribendo imitatus est: illius etiam conuiuui saltationem gemulatus est ipse insultans. & illudens dum blasphematur in saluatorem: Eo fit ut qui in heresim inciderint mente peruertantur: & insaniant: & domini glorie nomen in similitudine permutent imaginis corruptibilis hominis: & in reliquum per christianis: ariani nominentur: & impietatis eius signaculum habeant: Ne pretextuerint: ne ue conuiciantes mentiti fuerint ea esse: que non sunt. Cum ita uocent a magistris etiam christianos: ut ostendant quod & ipsi ita uocantur ariani: ne illuserint: qui suum erubescunt uituperabile nomen: Quod si erubescunt tegantur: uel resiliant ab impietate sua: nunquam enim populus ab episcopis denominationem habuit: sed a domino: in quem credimus: Nam cum beati apostoli preceptores nostri fuerint: & domini euangelium ministrauerint: non ab illis uocati sumus: sed a christo christiani: & sumus & neminemur: qui uero ab aliis fidei: quam colunt principium habent: eorum etiam de nominationem conuenienter habent: ut quod eorum possessio facti sunt. quippe cum omnes nos a christo christiani simus. & uocemur. Eiectus est ite marcion: qui heresim inuenerat: qui cum euiciente steterunt: christiani manserunt. Qui uero maerionem secuti sunt non christiani posthac: sed marcioniani uocati sunt Sic & ualentinus. & basilides. & manicheus. & simon magus sectatores suos neminis etiam participes fecerunt. & hi quidem basilidiani hi uero manichei

& illi simoniani: alii ut phryges a phrygia: & a nabata nabatiani appellantur: Ita et melitius a petro eiectus episcopo: et martyre: suos non iam christianos uocauit: sed melitianus: Sic ergo cum beatus alexander arium eiecit: qui ab alexandro steterunt: christiani manere: Qui cum ario senserunt nomen saluatoris nostri his relinquunt: qui a alexandro erant: ipsi deinde ariani uocati sunt: En igitur est post alexandri mortem. qui successori eius athanasio comunicant: quibusque athanasius ipse comunicat: hi formam eandem seruant: nec illi huius nomen: neque hic ab illis denominantur: Sed omnes itidem: ut consueuerant: christiani uocantur: Nam si etiam magistrorum successores habemus: auditores eorum efficimur: Sed tamen quae christi sunt ab eis discunt nihilominus christiani: sumus: et uocamur: qui uero sequuntur hereticos etiam si successores in numeros habuerint: eius tamen qui heresim inuenit nomen omnino ferunt: Quippe mortuo ario a ex suis multi successerunt: tamen qui cum illo sentiunt: ab ario cogniti ariani uocantur: Et huiusmodi utique rei mirabile signum quod gentiles & qui nunc ingrediuntur ecclesiam gentiliu superstitionem omittentes: non eorum a quibus instruuntur sed saluatoris denominationem accipiunt: & christiani a gentilibus incipiunt appellari: Qui uero ad illos abeunt uel quot quot ab ecclesia ad heresim transfugerunt christi nomen relinquunt: & ariani deinde uocantur: quasi qui iam christi fide non habeant: sed ariani furoris successores facti sint: Quomodo ergo christiani si non christiani sed ariani: uel quomodo catholice sunt ecclesiae: qui apostolicam excusare fidem: & nouarum iniquitatum inuectores facti sunt: qui diuinarum scripturarum eloquia deserunt: & arii conuersiones sapientiam nouam appellant. hoc cum dicunt nouam heresim non absurde profitentur: Quapropter miratus fuerit aliquis: quod cum multa precepta multi: multas hominibus in uetus nouumque testamentum scripserit: nec apud ullum conuersionis inueniatur: Sed neque apud gentiles doctrinae studiosos: nisi apud eos solum qui talia in conuiujs canunt cum plausu & theatralibus ludis: ut alii risu persequantur ad mirabilis arius nihil honestum mutatus: sed & ea ignorans: quae ad doctos uiros pertinent: cum aliarum quoque heresum plurima surripuerit: unius solati ridicula & mulatus est: quid enim ipsum facere oportebat: nisi cum saluatori insultare uellet: in resolutis ac lasciuis modulationibus misera impietatis suae uerbula significare: ut quemadmodum sapientia dicit: ab exitu orationis uir cognoscitur: ita et ab illis effeminatio animi: et corrupta scribentis sententia cognosceretur: nec profecto latuit miser: sed quis ipse se quasi serpens sursum: ac deorsum diu sinuaret: cecidit tamen in errorem phariseorum. Nam ut illi cum inique agere uellent: uerba legis meditari simulabant: cunctaque ex peccatum: ac partem dominum negare studerent: deum nominare simulabant: arguebantur autem blasphemare dicentes: quare tu cum homo sis te ipsum facis deum: & dicis ego et pater unum sumus: ita & adulterimur ac solatius arius simulat quasi de deo dicere: cum uerba scripturarum apponat sed undique arguitur arius sacrilegus: qui dei filium negat: et eum his quae facta sunt: connumerat: Hoc igitur principium est arianarum conuersionis: et nugationis quae ritum habet: & modulationem effeminatam. Secundum fidem inquit electorum dei sapientum dei filiorum sanctorum: qui recte definiunt qui sanctum dei spiritum acceperunt: haec ego quidem de his didici: qui participes sunt sapientiae gratiosi diuinarum rerum doctores: per omnia sapientes: horum per uestigia gradiens: et ego sectator notus: qui multa passus sum propter gloriam dei: et cum a deo didicerim: noui sapientiam: & intellectum: Haec ipsius ludibria: quae in ea continentur euitari poterant. Sed fuit inquit cum deus solus erat: & ita pater fuit: sed postea quia factus est pater: non semper filius fuit: Nam cum omnia facta sint: & ex nihilo & omnia creaturae sint: et facturae: factus est et ipse dei filius ex ex nihilo: et aliquando non fuit: nec fuit priusquam gigneretur sed principium creationis habuit & ipse: Erat enim inquit solus deus: & nondum uerbum erat: & sapientia:

Deinde cum nos condere uellet: tunc unum quendam fecit: & eum nominauit uerbum: & filium: & sapientiam: ut nos per ipsum faceret: Duas igitur dicit sapientias esse unam propriam, & cum substantialem deo: filium autem in ipsa sapientia factum esse: & huius participem nominasse solum sapientiam, & uerbum: Sapientia. n. inquit in sapientia fuit dei sapientis uoluntate: sic & uerbum alterum fuisse dicit præter filium in deo: & huius item participem filium ipsum per gratiam: nominatum, esse uerbum: & filium: Est autem & hæc sua ipsorum hæreseos sententia: quæ in aliis eorum scripturis ostenditur: Multas potestates esse et unam quidem dei naturaliter propriam: & sempiternam: christum uero non esse ueram dei potestatem: sed ex his: quæ potestates dicuntur: unam esse & ipsum: quarum unam & locustam & bruchum: non potestatem solum: sed & magnam appellari: alias uero multas esse: & similes filio: de quibus & dauid cantat: Dominus potestatum & natura quidem: ut omnes ita & uerbum mutabile esse. sed suo ipsius libero arbitrio: donec uult: bonum manere quando tamen uult mutari: & ipsum posse: sicut & nos cum natura sit mutabilis. iccirco enim inquit: & deus preuiscens ipsum fore bonum: hanc ei gloriam preueniens dedit: quam postea per naturam quoque habuit: Eo fieri ut ex operibus quæ deus preuiscerat: nunc ipse talis existat: Ausus est item dicere: quod uerbum non est uerus deus quod si etiam dicitur deus non tamen uerus est: sed participatione gratiæ: ut omnes alii: sic & ipse dicitur nomine deus & cum omnia per substantiam diuersa sint: & dissimilia deo: ita & uerbum a substantia: & sempiternitate dei patris per omnia diuersus est: atque dissimilis. eorum autem: quæ facta sunt & creata proprius & unus est: Post hæc autem quasi & successor petulantis diaboli factus in comestatione posuit: esse igitur & filio inuisibilem patrem: & uerbum nec perfecte: nec omnino suum ipsius patrem intueri: & cognoscere posse: Sed quod & cognoscit: & uidet proportionem mensuræ suæ cognoscere: atque uidere sicut & nos pro uia natura cognoscimus. & enim filius inquit: non modo patrem non plene cognoscit (neque enim ad comprehendendum satis est) quin etiam filius ipse suam ipsius substantiam non nouit: & dispertite: natura ac diuersæ: & disiunctæ: & alienæ: & singulares inter se sunt substantie patris: & filii: & ipsius spiritus sancti pronuntiauit: & ipse omnino dissimiliter eos esse inter se substantiis & gloria in infinitum: Verbum igitur quantum ad similitudinem substantiæ pertinet & gloriæ alienum omnino esse dixit: ab utrisque patre uidelicet & spiritu sancto: his enim uerbis pronuntiauit impius: & diuisum esse: per se ipsum: & in omnibus singularem a patre filium esse dixit: Hæc fabellarum sunt partes quæ in ridiculo posite sunt arii commentarios. Quis igitur qui hæc: qui uel comestationis cantum audiat: non merito arium oderit: de his rebus tanquam in scena ludentem? quis non uideat hunc mulieridum nominare deum ac de deo dicere uidetur: quasi serpentem insidiari? Quis deinde cum in hæc incidit: non inspiciat impietatem eius? sicut & serpentis subsequentem errorem: quo mulierem captam deduxerat? Quis non super eiusmodi blasphemias obstupescat? Cælum quidem: ut propheta inquit: obstupuit: & terra tremuit intransgressionem legis: Sol uero cum magis indignaretur: nec sustineret corporis contumelias quæ tunc in dominum nostrum omnium communem fiebant: Quasque non inuitus ipse pro nobis patiebatur: contractis radiis auersus est: ac diem illum sine luce reddidit. At uero super arii blasphemias: quomodo non attenuata obmutescit natura omnis humana quomodo non aures obturat: oculos quæ premit: ut nec talia audire: nec eum qui eiusmodi scripsit uidere possit? ipse uero dominus quomodo non iuste magis aduersus hos impios pariter: & sine christo ea clamat: quæ per prophetam quoque predixit oseeum? Væ ipsis. quoniam resiliuerunt a me. miseri sunt quoniam impie fecerunt contra me:

ego autem redemi ipsos: ipsi uero contra me locuti sunt mendacia. et paulo post: et contra me cogitauerunt: mala auersi sunt ad nihilum: Quippe qui cum uerbum dei uerbum auerterint: falsumque sibi ipsi fixerint: in nihilum ceciderunt: iccirco enim et uniuersalis synodus arium: qui haec dicebat: ab ecclesia deiecit. & anathema fecit impietatem eius non sustinens: & haeresis deinde: reputatus est arianus error: quae plus aliquid haberet aliis haeresibus quia uidelicet impugnatrice christi appellata est: & quam si praenuntia antichristi reputata est: quam igitur hoc: ut ante dixi: iudicium aduersus ipsam haeresem: ipsum pro se ad suadendum maxime iufficeret: ut omnes ab ea fugerent quoniam tamen eorum nonnulli: qui christiani uocantur: in differentem: quod ad ueritatem attingit: haeresin arbitrantur: siue illi ignorent: siue ut antedictum est simulent: eos etiam: qui talia sentiunt: christianos nominant. age pro uiribus interrogaemus eos et haeresis reuellemus: astutiam: fortasse hoc etiam modo erubescerent reprimentur: et fugient ab ea: tanquam a facie serpentis igitur si quia scripturae uerba quaedam in comestatione possita sunt: maledictiones propterea benedictiones esse existimant: necessario cum uideos nunc etiam legem: & prophetas: legere uideant: una cum illis christum negabunt: et ipsi. Fortasse etiam si manichaeos audiunt: qui aliquas euangeliorum partes legunt: cum ipsis quoque leges: prophetasque negabunt. Si uero ignorantes: ita uexantur: & haec inepte loquuntur: discant a scripturis: quae haeresis diabolus excogitans: propter suum malitiae fetorem uerba de scripturis mutuo sumit: ut sub eorum praetextu: cum uenenum suum sparserit: simplices capiat: Sic euam decepit: Sic et alias haereses subornauit: Sic & ario nunc dicere persuasit: & personam utique aduersus haereses induere: ut propriam haeresin clandestinim iniceret: Et tamen nec sic quidem uersutus latuit: Nam cum in dei uerbum impie faceret: statim ex omnibus cecidit: & palam omnibus fuit: ipsum etiam derelictum ignorare: et nihilo omnino uerum sentientem simulare: Quomodo enim uerum de patre dicit: qui filium negat: a quo ille reuellatur? Vel quomodo recta de sancto spiritu sentiet: qui maledicit in uerbum: a quo ille donatur: Quis autem isti crediderit de resurrectione dicenti qui christum primo genitum propter nos factum a mortuis surrexisse negat? Et quo nam modo qui plane: filii ex patre propriam: ac ueram generationem ignorat nunc etiam de ipso in carne praesentia fallitur? Sic enim & iudaei: qui tunc erat: cum uerbum negarent: & dicerent: non habemus regem: nisi caesarem: omnibus simul priuati sunt: & exortes facti luminis: lucerne odoris: unguenti prophetiae: cognitionis: & ueritatis ipsius: & nunc nihil intelligentes: tanquam intenebris ambulant: Quis enim talia unquam audiuit? unde: uel a quo haeresis assentatores: & largitione corrupti homines talia preceperunt? Quis eis dum instruerentur: talia locutus est? Quis dixit eis accedite omnes. ut omisso creatoris cultu: creaturam facturamque colatis: Quod si haec & ipsi nunc primum audiisse fatentur? negari nolint haeresin hanc esse alienam: neque a patribus traditam: id uero: quod non a patribus: sed nunc inuentum est: quid aliud fuerit quam de quo beatus paulus praedixit? in posteris temporibus deficient quidem a sana fide attendentes spiritibus erroris & doctrinis demonum auertentes ueritatem: Ecce enim nos quidem ex diuinis scripturis palam loquimur: de pia fide: & tanquam lucernam super candelabrum ponimus dicentes: Filius uerus natura: proprius est patris: proprius substantiae ipsius: Sapiencia unigenita: et uerbum uerum: & solum dei hoc est. Non creatura: neque factura: sed propria patris substantiae generatio: propter quam deus est uerus: ueri patris cum substantialis existens. Alii uero: quibus ait: Ego dixi: dii estis solum participatione uerbi per spiritum sanctum hanc habent gratiam a patre. Character enim est substantiae patris: & lumen de lumine: & potestas et imago: uera substantiae patris. hoc enim rursum dominus dicit: qui me uidet: uidet et patrem: Sempiternus autem est: et nunquam non fuit: Nam cum sempiternus sit pater: sempiternum

& huius fuerit uerbum: & sapientia: ipsi uero quid nobis ex criminosa conuersione pronuntiant? legant primū ipsam, imitantes, morē scribentis: ut et cū ab aliis irridentur: discant in qua ruina iacent, et ita deinde dicant: quid nam ex ea fateantur: nisi quod deus non semper fuit pater, sed postea factus est: non semper fuit filius, non enim erat ante quam genitus est, non ex patre, sed ex nihilo factus est et ipse. Non est proprius substantiæ patris. Creatura enim est et factura. Nec est uerus deus christus: Sed participatione & ipse deificatus est: Non nouit patrem absolute filius: Neq; uidet perfecte filius patrem neq; intelligit: nec cogō scit plene patrem uerbum: Non est ipse uerus: & solus patris uerbum: sed nomine tantum dicitur uerbum & sapientia: & per gratiam dicitur filius: & potestas non est immutabilis ut pater: sed mutabilis est: natura sicuti creature: & non fuit sufficit ad comprehensionem cognoscendi perfecte patrem: Admirabilis utiq; heresis: quæ nec persuasibile quicq; habeat: sed falsum semper contra uerum sonat & recte dictis omnino aduersetur. Si quis ergo his: quæ ab utroq; dicuntur excusis interrogaretur: utrius fidem eligeret: is quæ nam uerba deo conuenire diceret & Sed dicant ipsi potius assentatores impietatis qd de deo dicere conueniat. Erat ne deus uerbum: interroganti respondere: ex hoc enim cognoscetur: & reliquum utriusq; prepositionum: Quid dicere conueniat, fuisse aliquando tempus: cum non erat: an semper fuisse illum? prius genitum esse? an sempiternum? an a tempore? Et ex tempore, Naturalem? an adoptione? & participatione? & unum cum diceret ex his: quæ facta esse animaduertimus: an patri connectere ipsum? dissimilem ne patris eum secundum substantiam: An similem patris & sempiternum esse? creaturam esse: an creaturas: per ipsum factas esse: ipsum eē patris uerbum: an alterum præter hunc? & per illum hunc: per q; aliam sapientiam factum esse: & hūc nomine tantum modo uerbum: & sapientiam uocari: & illi? sapientiæ: hunc participem & secundum factum esse. Vtra igitur uerba deum loquuntur: deumq; esse demonstrant: & filium patris dominum nostrum iesum christum: An hæc quæ uos euomistis? an hæc quæ nos ex scripturis diximus ac dicimus. Quod si neq; deus est: neq; uerbum: neq; filius saluator: licitum est ut gentilibus: & Iudeis: ita & uobis dicere: quæ uultis Sed si uerbum patris: & filius uerus est: & ex deo deus est & super omnia benedictus in secula: quomodo non dignum est tolli: & aboleri cum cetera uerba: tum etiam arianā insaniam quasi malorum exemplar: & omni impietate plēna? inquam qui inciderit: non uidet: q; apud eam terrigenæ peunt? & profundo barathri occurit: & hoc sciunt & ipsi: sed calidi occultant: cum ea loqui non audeant: & ab his diuersa pronuntiant: Nam si dixerint: damnabuntur: si (u suspecti fuerint: scripturarum argumentis: ab omnibus ciuentur. Quamobrem tanquam seculi huius filii callide lucernam ipsorum consuetam ex caprifico accedentes: & ea ne statim extinguatur uerentes (Lumen enim impiorum extinguitur) Hanc sub modio simulationis occultant: & alia sub inde pronuntiant: & amicorum presidia: & constantis inetum proponunt: ut qui ad eos accedunt præ simulatione: & nimis turpitudinem heresis non uideant. Quomodo igitur non ex hoc etiam heresis odio digna? quandoquidem a suis etiam ut quæ fiduciam non habeat occultatur: & quasi serpens fouetur: Vnde omni hæc ipsis collecta sunt uerbula? aut certe aquo sumentes: talia dicere ausi sunt: hominum quidem neminem dixerint: qui ista tradiderit: Quis, n. hominum fuerit? gētilisne? an barbarus, q; quem deum esse fatetur: hunc ex creaturis unum dicere audeat: & non fuisse illum prius: quā fieret: An est qui deo creat? & ei fidem non habeat dicenti hic est filius meus dilectus? Sed dicat non esse filium: sed facturam: Omnes potius indignabūtur in eos: qui talia insaniūt Sed nec ex scripturis occasionē hnt Demonstratum est enim sapius: demonstrabit uero nunc etiam: hæc ab eloquiis

diuinis aliena esse. Cum igitur reliquum sit dicere: quod hæc a diabolo sumentes in
saniunt (hæc. n. illi solus est sator) age contra ipsum stem. Ad illum. n. per istos nobis est pu
gna: ut domino iuuante cum ille argumētis de more cesserit. erubescant et isti confusum
uidentes eum: qui hæresin in ipsis seminauerat: & discant aliquando sero licet se cum
ariani sint: christianos non esse. Dixistis & sentitis id: quod ille uobis subiciebat:
fuisse aliquando cum filius non erat: Hoc enim primū opinionis uestre palium
exuere oportet. Quid igitur fuit. quando filius non erat? Dicite infames: & impii:
si patrem fuisse dicitis: blasphemia uestra maior: Nefas est enim dicere quod aliquan
do fuerit uel ipsum in tempore aliquo significare. Est enim semper: & nunc est et:
& cum sit est filii pater: & ipse est: qui est: & filii pater: Sin autem dicitis: quia fili
us aliquando fuerit: cum ipse non erat: fatua est ac stulta responsio: Quo
modo enim fuit ipse: et ipse non erat? Non ne igitur uos in his trepidantes dice
re necesse est: fuisse tempus aliquod: cum uerbum non erat. hoc enim proprie si
gnificat: & ipsum uestroque hoc aduerbium aliquando: Et illud item: quod scribē
tes dixistis: Non erat filius antequam genitus esset: Idem est: ac si diceretis: fuit aliquan
do cum non erat. Et illud enim et hoc significat tempus ante uerbum fuisse. Un
de igitur uobis inuenta sunt hæc. Ut quid et uos tanquam gentes fremuistis? & uana
meditamini contra dominum: & christum eius disputando: Sacerdum enim scrip
turae nulla tale: quicquam de saluatore dixit: sed sempiternum potius: & cum patre se
per fuisse. in principio enim erat uerbum: & uerbum erat apud deum. et deus erat
uerbum: et in apocalypsi hæc dicit: qui est: qui fuit: et qui uenturus est: ex eo autem
qui est: et qui fuit quis sempiternum tollat? hoc enim: & paulus ad romanos scri
bens iudæos in epistola arguebat: Ex quibus christus est secundum carnem: qui
est super omnia deus in secula benedictus: Gentiles uero admonens dicebat: Vi
sibilia enim ipsius a creatura mundi per ea: quæ facta sunt: conspiciuntur: & semp
terna potestas ipsius: atque diuinitas: Quæ uero potestas dei sit: paulus docet dicēs:
christus dei potestas: & dei sapientia: Non enim cum hoc dicit patrem significat:
quæadmodum inter uos susuratis: sepe numero dicentes: Pater est sua ipsius sem
piterna potestas: Non est autem sic: Neque enim dixit ipse deus est potestas. Sed
ipsius est potestas. Planum autem omnibus est. quia ipse aliud est: quam ipsius: quamquam alie
num nihil est sed potius suum ipsius. Sed uerba legite: quæ sequuntur: & conuer
timini ad dominum: Dominus autem spiritus est inquit: Videte ergo de filio si
gnificari: Nam cum de creatione commemoraret: consequenter etiam de opificis in
creando potestate scribit: quæ est uerbum dei: per quem & omnia facta sunt. Quod
si creatura sola sine filio ipsa per se ad id satis est: ut dominum cognoscere faciat:
Prouidete: ne cecideritis: arbitrantes creaturam quoque absque filio factam esse: &
quia in ipso omnia consistunt: necessario qui creaturam recte contemplatur: con
templatur et filium ipsius opificem et nemo cognoscit patrem nisi filius: & cui fi
lius reuelauerit: & philippo dicenti ostende nobis patrem: non respondit aspice
creaturam: sed qui uidet me: uidet et patrem. Conuenienter paulus cum gentiles
accusaret: quod concinitatem: et ordinem creationis contemplantes de opifice in ea uer
bo non cogitarent: Opera enim suum ipsorum opificem loquuntur: ut per ea
uerum deum agnoscerent: et a cultu creaturarum desisteret: dixit: et sempiterna
ipsius potestas atque diuinitas: ut filium significaret. Sancti cum dicant. qui est ære
sæcula: et per quem fecit sæcula: Nihilo item serius filii eternitatem annunciant:
In qua et ipsum deum significant. Hesaias enim ait deus æternus: baruch autem
scripsit. clamabo ad deum æternum in diebus meis: et paulo post: Ego autem spe
raui in æterno saluatore nostro: et uenit mihi gaudium a sancto: Quoniam uero:
et ad hebræos apostolus scribens ait: qui cum sit splendor gloriæ: et imago sub
stantiæ ipsius: Canit autem et dauid in octogesimo nono psalmo: et splendor domini

fit in nobis. & in lumine tuo uidebimus lumen. Quis est a deo demens. & filium dubitet semper fuisse? Quando enim lumen quis uidit sine splendore. uel claritate ut & de filio dicere possit: fuit aliquando: cum non erat: quoniam ante quam genitus esset: non erat: illud etiam quod ad filium in psalmo dicitur centesimo quinquagesimo quarto: regnum tuum: regnum omnium seculorum neminem sinit: uel quantuluncunq; internallum considerare: in quo non fuerit uerbum: Nam si omne in seculis continetur internallum: omnium autem seculorum rex est: & creator uerbum: necessario cum ante ipsum nec breuiusculum quidem fuerit internallum insania est dicere: fuit aliquando cum non erat: uerbum eternum: & ex nihilo filius est: Cum uero & ipse dominus dicat: Ego sum ueritas & non dicat: ego factus sum ueritas: sed sum semper dicat. Ego sum pastor: ego sum lux: & ite uos me dominum dicitis: & magistrum & benedicitis: sum & enim: quis qui hoc uerbum audiat a deo & sapientiam: & uerbum patris de se ipso loquentis: adhuc de ueritate dubitauerit? & non statim crediderit: quod in hoc uerbo sum sempiternitas filii: quod est ante omnia secula sine principio significatur: scripturas igitur sempiternitatem de filio dicere ex his constat: quae dicta sunt: scripturas easdem e conuerso de creaturis dicere: quae ariani pronuntiant: cum non erat: & priusquam: & quando ea demonstrabunt: quae dicenda sunt. Moyses enim cum de ea: quae ad nos attingeret generatione nararet. Omnis inquit uiriditas agri: ante quam gigneretur in terra: Et omne foenum agri: antequam surgeret: non enim pluerat deus super terram: & homo non erat: qui exerceret terram: & in deuteronomio: quando diuisit altissimus gentes: Dominus autem per se ipsum dicebat si me diligeretis gauderetis utique: quia dixi: uado ad patrem: quoniam pater meus maior me est: Et nunc predixi uobis priusquam fieret: ut cum factum fuerit. credatis: De creatione uero per solomone dicit antequam terra fieret: & antequam abissi fierent: antequam erumperent fontes aquarum antequam firmarentur montes: ante omnes colles: ego parturiebar: & antequam abraam fieret: ego sum: De hieremia uero dicit antequam tu me in uentre plasmares cognoui te: & dauid canit: domine refugium factus est nobis in generatione: & generatione: antequam firmarentur montes & formaretur terra: & orbis terrarum. & a seculo: & usque in seculum tu es: In daniel uero clamauit: uoce magna: Susana & dixit: Deus celestis cognitor occultorum: qui nouit omnia ante generationem eorum: hoc igitur non erat aliquando: & priusquam fieret & quando & quotquot eiusmodi dictiunculae sunt: de his: quae generata: quae uel creata: & ex nihilo facta sunt: diei consentaneum est: & a uerbo aliena sunt. Quod si de creaturis: haec dicunt scripturae: de filio autem hoc aduerbium semper: Non igitur o impugnatores dei factus est: ex nihilo filius: neque omnino filius est eorum unus: quae facta sunt: sed patris imago: & uerbum sempiternum est: nec unquam non est: sed semper fuit: ut sempiterni uere luminis sempiternus splendor: Quid igitur tempora ante filium soniatis? uel quid post tempora filium per uerse dicitis? per quem & secula facta sunt: Quomodo enim omnino tempus: uel per quos fuit? si nondum: ut uos uultis: filius apparuerat per quem omnia facta sunt: & sine ipso factum est nihil uel quid tempora significantes: non dicitis a per te: fuit tempus quando non erat uerbum? Sed temporis nomen tegitis: ut simplices decipiatis: sensum autem uerbum non omnino occultatis: immo uero occultantes: latere non potestis Nam tempora significatis itidem: cum dicitis fuit aliquando: cum non erat: priusquam genitus esse: Cum haec ita demonstrantur: magis etiam insolescitis dicentes: si non aliquando fuit: cum non erat: sed sempiternus est filius: & cum patre simul. ipsum iam non filium: sed fratrem patris esse dicitis. Domestici illi quidem: & contentiosi. Nam si eum sempiternum tantum simul esse diceremus. & non filium. probabilis quidem esset eorum in hoc simulatus

pudor: Si uero sempiternum dicentes ipsum fatemur ex patre filium: quomodo genitus generatis frater existimari potest: & si nostra in patrem filiumque fides est: quæ nam his fraternitas inest? uel quomodo uerbum potest huius frater dici: cuius & uerbum est? non ne contradictio ista quæ uelut ab amentibus fiat? Conspiciunt enim & ipsi ueritatem: Sed occasio est iudaica & eorum qui ut ait salomon a ueritate discedere uelint: Non enim ex aliquo principio quod ante sit: pater & filius geniti sunt: ut etiam fratres existimentur: sed pater filii principium est & genitor: Et pater pater est & non filius cuiuspiam genitus. At uero filius filius est & non frater: Quod si sempiterna patris generatio dicitur recte dicitur: Nunquam enim substantia patris imperfecta fuit: ut sempiternitas ipsius huic superueniat: Nec tanquam homo genitus est e celo filius: ut sit paternæ substantiæ posterior: Sed dei generatio est: & cum dei qui semper est filius sit proprius sempiternæ manet: suum enim est hominum in tempore gigni propter naturæ imperfectionem: Dei uero sempiterna est generatio propter sempiternam naturæ perfectionem: Si filius non est sed factura ex nihilo facta demonstrent prius: & quasi defactura somniantes clamant fuisse aliquando cum non erat: Creaturæ enim cum non essent factæ sunt: Quod si filius est: hoc enim et pater dicit: & scripturæ clamant: filius autem nihil aliud est quam quod ex patre gignitur: quod autem ex deo gignitur: uerbum est ipsius & sapientia et splendor: quid dicere oportet nisi quod cum dicunt: fuit aliquando cum filius non erat: uerbum a deo quidam quasi latrones arripiunt? & plane aduersus enim loquuntur quod aliquando sine proprio uerbo & sapientia fuit: & lumen aliquando sine splendore et fons sterilis & fuit aridus: Quamuis enim temporis nomen uereri simulantes propter eos a quibus uituperantur? ipsum ante tempora fuisse dicant: tamen quia dant interualla quædam in quibus ipsum non fuisse somniant nihilo secius tempora significantes & sine uerbo deum introducetes nimis impie faciunt: Sed si filii nomen etiam confitentur quia nolunt ab omnibus manifeste deprehendi esse autem hunc substantiæ patris propriam generationem inficiantur: quasi hoc esse possit absque suspitione: quæ ex partibus ac diuisionibus est nihilominus negant rursus uerum filium esse quem nomine tantummodo filium dicunt: Quomodo autem non ualde errant de eo qui in corpore est ea cogitantes quam corporum sunt? & propter suæ ipsorum naturæ imbecillitatem id negantes quod est naturale & sempiternum patris: Eos enim uideas qui nec quomodo sit deus: nec qualis sit pater cogitent: ipsum etiam negare quando quod patris quoque generationem ex se ipsis stulti mentiuntur: Sed eos ita dispositos & arbitantes filium dei esse non posse miserari dignum est: interrogare autem & refellere non alienum forrasse uel sic ad se redibunt: Filius: si ut uobis placet ex nihilo est & prius non erat quam genitus esse prorsus & ipse participatione filius & deus & sapientia uocatus est: Sic enim & alia omnia consistunt & sanctificata glorificantur: Cuius igitur particeps sit dicatis necesse est: Alia namque omnia spiritus participia sunt ipse uero secundum uos: Cuius nam particeps fuerit? spiritus nec atqui spiritus ipse potius de filio sumit: sicut ipse dixit. Et ratione caret ut hic ab illo sanctificari dicatur ergo particeps est patris: hoc enim relinquitur necessario dicendum: Quid est igitur: aut unde est quod participatur? Nam si extrinsecus est intellectum a patre: non iam patris particeps fuerit: sed eius quod extrinsecus est: nec iam erit ipse secundus a patre qui habeat quod est se ipso prius: Nec uero patris filius diceretur: sed illius cuius & particeps filius uocatus est & deus: Quod si absurdum hoc et impium. Cum pater dicat hic est filius meus dilectus: & filius quoque patrem suum dicat esse deum manifestum est non extrinsecus: sed substantiæ patris esse quod participatur: Hoc item si aliud esset quam substantia filii non minor absurditas occurreret: quod id ex patre et filii substantia: quæcumque sit ea medium rursus?

inueniretur: Considerationes igitur eiusmodi cū absurdæ & præter ueritatem appareant: dicere necesse est: ex substantia patris suū ipsius uniuersum esse filiū: Deum. n. oīo participari perinde est ac si dixeris gignere: Gignere uero quid nisi filium significat? ipsius igitur filii participia sunt omnia secundum spūs gratiā: quæ ab eo est: Idq; ex hoc planum esse ostenditur: q; filius quidē nullius ipse particeps est: Quod autē participatur ex patre id filius est: nā ipius filii participes dei partē habere dicimur & hoc est quod petrus dicebat: ut sitis diuinæ naturæ participes quemadmodū apostolus dixit. Nescitis quia tēplū dei estis: & nos tēpla sumus diuinentis: & ipm filiū uidētes uidētm^r patrē: Si quidē cogitatio & cōprehēnsio q; filii cognitio p̄ris est: cū propria sit ex ipsius substantia generatio: hoc. n. quod participari est: quemadmodū nemo uestrū substantiæ dei passionem partitionēq; ee diceret: Conceditis. n. & fatemini participari deū & idem ee participari & gignere: eodem modo generatio & beatę illius substantiæ nec passio est neq; participio: Non igitur passionē partitionē ue substantiæ dei significamus cū filium & generationē dicimus: sed propriū potius et uerum & unigenitū dei ut cognoscimus ita credimus: hoc igitur cū ita ostensum demonstratūq; sit: q; generatio ex substantia p̄ris filius ē: nulli deinde ambiguū sed omnibus manifestū fuerit. hunc ee patris sapientiam & uerbū: in quo & per quē omnia creat & facit: et hoc est ipsius splendor in quo omnia illuminat ac reuellat quibuscūq; uoluerit: hoc ipius exemplar & imago in quo contemplatur & cognoscitur propterea & ipse & pater unum sunt: Et enim qui hunc uidet: uidet et patrem: hoc christus ē in quo redemit omnia et nouam denuo creaturā operatus ē. Cū uero sit hoc modo filius non iam conuenit: quin etiā ualde piculosum est: hunc dicere ex nihilo factū: uel non fuisse priusq; genitus eēt: Nam qui hoc de eo dicit quod ē patris substantiæ propriū blasphemiam in patrem ipsum occupat: de quo eadem sentit: quæ d̄ ipius generatione sōnans mentitur: Sufficiēt quidem hoc quoq; solū heresim arianā euertere: Sed tamē ipius errorem sic etiam uideres: Si factor & creator deus ē per filium autē opera facit: nec aliter uidere licet: quæ sūnt nisi per filium fieri: quomodo non blasphemiam fuerit: cum deus factor sit dicere ipius operabile uerbum & sapiam aliquando non fuisse: idem ē ac si diceres quia deus factor non est qui suum ex se non habeat operabile uerbum: Sed id extrinsecus introducat & alienum sic ab ipso et dissimile substantia in quo ipse operatur: Dicāt præterea nobis: sed ex hoc potius dicendo uideāt impietatem suā: fuit aliquando cū non erat & non erat priusq; genitus eēt: Nam si sempiterna non est cum p̄re uerbum Non ē sempiterna trinitas. s; unitas prius fuit postea ex additione facta est trinitas & procedente tēpore iuxta ipsos creuit & theologiæ cognitio constitit: Ad hæc si filius non est sua p̄ris substantiæ generatio: sed ex nihilo factus est. ex nihilo trinitas consistit: aliquando at plena Deerat enim filius anteq̄ genitus esset plena tunc fuit cum genitus est: Ergo quod creatum est. cum creatore numeratur: & qđ. aliqñ non erat cum eo qui semper fuit deus dicitur & conglorificatur: Et qđ maius est trinitas sui ipsius dissimilis inuenitur: quæ naturis & substantiis externis alienisq; consistat Hoc autem nihil aliud est q̄ si factam esse dixeris trinitatis constitutionem Quæ nam est ista religio quæ nec sui quidem similis sit. Sed ex additione impleatur cum tempore: & modo non ita: modo ita sit. Par enim est ipsā rursum additionem accipere: et hoc in infinitum: quando semel et ab initio constitutionē hūit ex additione: nec ambiguum est: quin minui possit: Nam quæ adduntur eadem et demi posse constat. Sed non ita est ablit uero: Non est facta trinitas sed intrinitate sempiterna est. et una diuinitas. et una sanctę trinitatis gloria: Et eam uos in diuersas naturas scindere audetis: Cum pater sempiternus sit uerbū quod simul cum eo sedet dicitis fuit aliquando cum non erat. Et cum filius simul cum patre sedeat:

hunc ab eo seungere cogitatis Creatrix est & opifex trinitas: & uos eam deducet non ueremini Sed ad ea que ex nihilo facta sunt: & ignuitati trinitatis seruilia cogitare & regem dominum Sabaoth in subditorum ordinem cogere non erubescitis: Desinite que pura sunt confundere uel potius falsa quasi uera cum ueritate coniungere: Hec enim dicere non est gloriam et honorem domino reddere: sed dedecus & ignominiam: Nam qui filium spernit: spernit et patrem: Atqui theologia que nunc est in trinitate perfecta: est et ipsa uera & sola religio: Que si bona est ueritas que subsequitur: ex additione uero theologiæ perfectio non consistit: oportuit hanc semper esse: que si non semper nec nunc eam ita esse oportuit: sed quemadmodum uos ipsam fuisse supponitis: ut nec nunc quidem sit trinitas: At enim christianorum nemo est qui eiusmodi hereticos toleret: Gentilium enim propria hæc: ut factam introducant: trinitatem eterhis eam que sunt facta coæquent: Factorum enim est defectus & additiones accipere: christianorum uero fides inmutabilem nouit beatam trinitatem & perfectam: & semper eodem modo manente nec plus aliquid trinitati addit: nec imperfectam hanc genitam esse considerat: horum enim utrunque impium est: Propterea & ab his eam: que facta sunt seiunctam esse cognoscit: Unitatem uero eius in diuisibilem obseruans adorat & arianorum blasphemias fugit: Confitetur autem et nouit filium semper fuisse: Est. n. sempiternus pater cuius & uerbum sempiternum est: Et in hoc certe rursum inspiciamus: Si fons est sapientiæ ac uitæ deus et ita uocatur ut per hieremiam me dereliquerunt fontem aque uiuentis. Et item thronus gloriæ sublimis. Sanctificatio nostra. Expectatio israel domine: omnes dereliquerunt te: confundantur deficientes super terra scribantur: quoniam dereliquerunt fontem uitæ dominum in baruch autem scriptum est. De reliquistis fontem sapientiæ: consequens fuerit: uitam et sapientiam non alienas esse a substantia fontis sed proprias non aliquando fuisse sed semper: Est autem filius qui hæc dicat: Ego sum uita: et ego sum sapientia locaui in tabernaculo consilium Quomodo igitur non impie facit qui dicit fuit aliquando cum non erat filius: Perinde enim est ac si dixeris fuit aliquando fons haridus: fuit absque uita et sapientia hic autem fons non esset: Quicquid enim ex se ipso non gignit fons non est Hoc uero quantum plenum est absurditatis? Deus enim eos qui uoluntatem suam faciunt quasi fontem futuros esse pollicetur: cuius aqua non deficiet qui per hesaiam prophetam dicit: et impleberis quemadmodum desiderat anima tua: et ossa tua pinguescent: et erit tanquam ortus irriguus et tanquam fons cuius aqua non deficit: isti uero deum qui dicitur et est fons sapientiæ sterilem ipsum et aliquando propria sapientia caruisse calumniari audent: Sed quæ ab his dicuntur falsa sunt: Veritas deum testatur sapientiæ suæ fontem sempiternum esse: que si fons sempiternus est necessario sapientiam quoque sempiternam esse oportet. in hac enim et omnia facta sunt: quemadmodum canit dauid: Omnia in sapientia fecisti: et solomon ait: Deus sapientia fundauit teream: parauit autem celos in prudentia et ipsa sapientia est uerbum et per ipsum ut iohannes inquit facta sunt omnia: et sine ipso factum est nihil: et ipse christus est: unus enim deus pater ex quo omnia et unus dominus iesus christus per quem omnia: et nos per ipsum: que si omnia per ipsum cum omnibus ipse non numerabitur Nam qui deum per quem omnia dicere non audet: unum ex omnibus esse: consequens est. ut et unigenitum filium que suus est paternæ substantiæ alium ab omnibus esse dicat. et cum ex omnibus ipse non sit: Nefas est de ipso dicere fuit aliquando cum non erat: et non erat priusquam genitus esset: Huiusmodi. n. uoces de his que facta sunt: dici conuenit ipse uero filius talis est qualis pater: cuius est substantiæ propria est generatio: uerbum et sapientia: hoc. n. proprium est filii ad patrem et hæc patris filii proprium ostendit: ut nec deum quandoque sine uerbo nec filium aliquando non fuisse dicendum sit: Quid enim ex

ipso nisi filius? uel quid uerbum & sapientia nisi sempiternitas ipsius? quando igitur deus absq; eo tuit quod est suum? uel quomodo potest aliquis de propria quasi de externa & aliena substantia considerare? alia enim ueluti quæ facta sunt nihil per substantiam simile habent cum eo qui fecit: Sed extra ipsum gratia & uoluntate ipsius uerbo facta sunt: ut possint aliquando deficere si is uelit qui ea fecit: Talis enim naturæ sunt res facte Proprietatem uero substantiæ patris hanc esse iam conuenit filium silicet Quomodo igitur non fuerit audacia & impietas hūc ex nihilo dicere & prius non fuisse q̄ genitus esset: sed superuenisse & item posse aliquando non esse: hoc etiam qui tantummodo cogitat consideret quomodo substantiæ patris perfectionem & plenitudinem tollit: Et enim manifestius denuo quis uiderit hæresis absurditatem: si cogitauerit filium patris imaginem esse atq; splendorem & characterem & ueritatem: Si enim luminis imago & splendor est: & substantiæ character perfectus & ueri patris ueritas est filius consideret qui diuinitatis imaginem & formam tempore meruatur in quantum impietatis barathrum precipitentur? Nam si filius non erat prius q̄ genitus esset: non semper fuit in deo ueritas quæ filius est cum dicat ego sum ueritas & cum substantia sit oīo characterem eius & imaginem statim esse oportet: non enim imago dei est quæ pingatur extrinsecus: Sed deus ipse genitor est eius in qua se ipsum uidens congaudet huic sicut ipse filius dicit ego sum cui congaudebat: Quando igitur se ipsum pater in sua ipsius imagine non uidet: uel quando non congaudebat? ne quis dicere audeat imaginem ex nihilo esse: Quomodo autem se ipsum factor creatorq; uideret in facta creatq; substantia? Tale enim esse oportet imaginem qualis pater eius est? Age igitur uideamus quæ patris sunt. ut & imaginem cognoscamus an ipsi sit. Pater sempiternus est immortalis potens. lumen rex omnipotens deus dominus creator & factor: Hæc esse oportet in imagine ut uere qui filium uidet uideat & patrem: Quod si non ita est sed ut ariani sentiunt factus & non eternus filius est non est hæc uera patris imago: nisi forte erubescerent deinde dicant quia filiū imaginem dici: non est similis substantiæ significatio: ipsius autem nomen est solū Sed hoc item o impugnatores christi nec imago est neq; character: quæ nam similitudo est eorum quæ ex nihilo sunt ad creatorem qui ea facit esse quæ non sunt? uel qui fieri potest ut id quod non est simile sit ei quod est imperfectum est igitur aliquando non fuisse: & ad ea quæ facta sunt similitudinem habere: Talem enim esse cum uelint ariani rationes sibi ipsi cogitarunt: dicentes si generatio filius patris est & imago & patris per omnia similis: debet omnino filius ut genitus est ita & se gignere & ipsum filii patrem fieri: & item qui ex eo genitus est gigneret & ipsum & sic deinceps usq; ad infinitum: Hoc enim ostendunt genitum gignētis similem esse blasphemiarum inuentores: christi uere impugnatores qui ne filium patris imaginem confiteantur corporalia de patre ipso terenaq; sentiunt: ceteras fluxiones & affluentias de ipso predicantes: Igitur filius si est. ut homo sit etiam genitus ut homo ut filius pater alterius fiat: & ita deinceps gignantur ex aliis alii ut in deorum multitudinem successio secundum eos crescat: Quod si dicitur non ut homo est sicuti certe non est: quæ hominum sunt de ipso ratiocinari non debent: Alia quidem animantia & homines ipsi ex operabili principio per successionem inter se gignantur: & qui gignitur ex genito patre genitus conuenienter & ipse pater alterius sit cum in ipso hoc ex patre habeat ex quo & ipse genitus est iccirco non est in his propriæ pater: nec propriæ filius nec manent in eis id quod pater est & filius: ipse enim filius sit & pater: Filius quidem generantis pater autem ex ipso generati At uero in diuinitate non ita est: non enim ut homo deus neq; enim pater ex patre est. Propterea non eum gignit qui futurus sit pater: nec filius ex defluxione patris est: nec ex patre genito genitus Propterea non ut etiam gignat

genitus est: Quo fit ut indiuitate sola pater proprie pater sit: & filius proprie filius & in his & in solis maneat id quod pater est semper pater. & ed qđ est filius semp filius: Quod ui ergo quærit cur filius non sit filii generatiuus quærat cur patrem pater non habeat: Sed hæc utraq; magna cum impietate sunt: Vt enim pater semper pater: nec unq; filius ita filius semper filius nec unq; pater fiet. Nam et in hoc præcipue character et imago patris esse demonstratur: Cum id maneat qđ est: non uarians sed ex patre hñs id entitatem: Si ergo permutatur pater: permutetur imago: Nam ut his qui genuit ita et imago eius & splendor manet: Quod si pater immutabilis est: & ita permanet quod est: necessario & imago sicuti est permanebit neq; uertetur: Est at ex patre filius n̄ ergo aliud aliqd gignetur q̄ quod est patris substantiæ proprium: Temere igitur & hoc ex cogitarunt amentes qui a patre imaginem eximere uoluerunt: ut rebus creatis filium exequarent in his igitur cum ariani dum pro Eusebii doctrina constituunt & hunc esse existimant ueluti quæ pereum facta sunt: resiliuerunt illi quidē a uarietate: et argutiæ uerbula sibi ipsi fingentes circuibant ab initio cum primum hæresim ista comenti sunt: & ad huc etiam ex his quidam in foro pueris obuiam facti eos percontantur non de sacris quidam scripturis: Sed cordis sui quasi repletiones eructant dicentes q̄s est eum qui non erat fecit ex eo quod est? an eum qui erat? ipsum igitur cum esset fecit an cum non esset? Et rursus unum est non genitum an duo: Atq; liberi arbitrii est & propria uoluntate non mutatur cum sit natura mutabilis: Non enim ut lapis est qui a se ipso maneat immobilis Deinde: mulierculas etiam adeuntes ipis item muliebria proferunt uerbula: Habebas ne filium priusq; peperisses? sicuti n̄ habebas ita & dei filius non erat priusq; genitus esset: Talibus uerbis exultantes ludunt inepti & deum hominibus assimilant: cum se christianos esse dicant imaginem dei comutant in similitudinem corruptibilium hominū: Ad hæc igitur nihil responderi oportebat: quæ adeo stolidæ sunt & fatuæ: Sed ne firmum aliquod Hæresis eorum habere uideatur. Conuenit Sic etiam ex superfluo in his ipsis differere: propter mulierculas potissimum: quæ ab ipsis facile decipiuntur: Oportebat eos cum hæc dicerent architectum interrogare potes ne sine materia ædificare? Quemadmodum non potes ita & deus non potuit uniuersa sine materia facere: Oportebat & unum quemq; hominum ipos interrogare potes ne sine loco esse? Quemadmodum non potes: ita & deus in loco est ut sic etiam ab audientibus confundi possent. uel si audierint q̄ filium deus habet cur eum negant se ipsos q̄ siderantes: At si audierint q̄ creat q̄ facit iam non proponunt res humanas: sed tamen ipsos in creando etiã oportuit humana respicere & materiam deo subicere ut creatorem etiã deum esse negarent. & cum manichæis postea uolutarentur: Quod si cogitatio quæ de deo est: ista transgreditur & qui tantum audierit eum esse credat ac nouit q̄ est non ut nos sumus: sed ut deus est & creat n̄ ut homines creant: sed creat ut deus planum est quia generat non ut homines generat: sed ut deus. Neq; enim deus hominem imitatur: quin & homines quia deus proprie & solus uere sui ipsius filii pater est: patres & ipsi filioꝝ suoꝝ nominati sunt ab ipso enim patria omnis in celo & in terra denominatur: Sed quæ dicunt si manserint in ex quæ sita quasi sapiens aliquid dixisse putantur Si rationabiliter ex quæ sita fuerint magno risu & illusione digni reperientur. Primo quidem prima eorum eius modi est interrogatio fatua & obscura non enim significant de quo interrogent ut qui interrogatur respondere possit: sed uniuersaliter dicunt qui est enim qui non erat: quis igitur quis est? quæ ue ea quæ non sunt o ariani? Aut quis est ille qui est? & quæ dicitis esse uel non esse? Potest enim qui est facere quæ non sunt. & quæ sunt. & quæ ante fuerunt. Faber igitur & aurifex. & figulus materiaꝝ quæ ante ipsos erat pro sua quisq; operatur arte uasa quæ uoluerit fabre faciens. ipse

uniuersorum deus puluerem qui erat & ab eo iam factus erat suspiciens e terra hominem format: cum tamen ipsam quæ prius non erat postea per propriū uerbum terram esse fecisset: Si ergo sic interrogant certum est quod & creatura prius non erat quæ facta esset & homines materiam quæ est operantur. Atque eorum haud consistere apparebit oratio cum & fiant quæ sunt: & fiant quæ non sunt quemadmodum diximus. Quod si de deo ac uerbo eius loquuntur addant interrogationi ea quæ desunt: & ita interrogent: deus quis est fuit ne aliquando sine uerbo: & qui lumen est sine splendore an semper fuit uerbi pater: uel sic denuo qui est pater uerbum quod non erat fecit: an uerbum quod est sua ipsius substantiæ generatio secum semper habuit: ut cognoscantur quia de deo & qui ex eo est omnino cauiantur & argumentari audent: Quis enim eos sustinebit si dixerint deum aliquando sine uerbo fuisse: Inciderunt enim rursus in idem cum prioribus: Tametsi id fugere & argutiis suis uellare student: sed non possunt: quos ne audire quidem omnino quispiam uellit disputantes. quia deus non semper fuit pater: sed postea factus est: ut & somnient. uerbum aliquando non fuisse: cum multa aduersus eos predicta sint argumenta: & Ioannes dicat. In principio erat uerbum paulus item qui cum sit splendor & qui est super omnia deus benedictus in secula amen. Et melius quidem ipsis fuisset quiescere: Quoniam uero non desinunt ideo ad hanc impudentem eorum interrogationem hoc aliquis audax ut ipsi ex aduerso interrogaret: fortasse cum se uiderint similibus circumueniri absurditatibus contra ueritatem pugnare desistent: Multum igitur aliquis deum precatus in primis ut propitius sit hoc modo ipsis occurrerit qui est deus: factus ne est cum non esset: an & prius est: quæ fieret: fecit ne igitur se ipsum cum esset: an ex nihilo est & cum prius nihil esset ipse repente apparuit: Absurda hæc interrogatio absurda sane & blasphemie plena sed similis est interrogationis illorum. Verum omni dixerint: Id omni impietate plenum est: De ipso quoque uerbo talia interrogare nepharium esse: sic tamen ab eorum destruendam interrogationem huiusmodi irrationabilem & fatuam respondere necessarium est: Nam qui est sempiternus deus est: Cum igitur semper sit pater: Est & huius sempiternæ splendor: quod est uerbum eius: & rursus qui est deus ex ipso & uerbum habet quod est: & nec uerbum postea factum est. quod antea non esset nec pater unquam sine uerbo fuit: Nam audacia contra filium: blasphemiam inducit in patrem: si quidem extrinsecus sibi excogitauit sapientiam & uerbum & filium. Quod cunq; enim horum dixeris hoc ut dictum est generationem ex patre significat: Itaque talis eorum interrogatio minime & recte quidem qui uerbum negant irrationabilem: etiam interrogationem habent: Ut enim si quis solem intuens de splendore interrogaret ac diceret quis est eum. qui non erat fecit: an cura esset se ipsum fecit: is non sanam mentem habere existimaretur: sed uesanus esset quia quod ex lumine est: hoc extrinsecus cogitat. & de hoc interrogat: Vnde & ubi & quando & an factum sit: ita & qui de patre filioque talia considerat: & hoc modo interrogat: reprehensionem multo maiorem a buerit: quia uerbum quod ex patre est extrinsecus ipsi superinducit: & generationem quæ naturalis est. oblique tanquam facturam appellat: non erat inquit priusquam genitus esset: Audiant tamen pro eorum & interrogatione: quod pater qui est filium fecit qui erat. Nam uerbum caro factum est. & ipsum qui est dei filius ad mundi utilitatem fecit: & hominis filium: nisi forte ipsum iuxta samosatæ umne fuisse quod dicerent priusquam homo fieret. Et hæc quidem ad primam eorum interrogationem dixisse sat est. Vos autem ariani dictorum uestroum memores dicite. Qui est eius qui non erat ad uniuersi opifitium indigebat an eius qui erat? Dixistis enim instrumentum sibi ipsi filium ex nihilo preparauit: ut per ipsum omnia faceret: quid quo melius est? Id ne quod indiget: an id quod indigentiam supplet?

nunquid utriq; necessaria in uicem suppleant? Hęc enim cum dicitis eius qui pręparauit imbecillitatem prorsus ostenditis si solus etiam concta creare non potuit Sed extrinsecus instrumentum sibi ipse ex cogitauit: quasi faber quidam & structor nauis qui nihil sine ascia & sera operari possit: Quid igitur hoc magis impiũ fuerit? uel quid in his omnino uersari oportet quasi fabrilibus? Cum ea quę prediximus satis ostendant nihil ab eis nisi somnium esse: Ad alteram uero interrogationem eorum stultam fatuamq; nimis q̄ ad mulierculas faciunt: nihil item de hac nihil respondere oportuit nisi hoc solum qđ in superioribus etiam diximus non decore generationem: quę ex deo est irrationabilium natura metiri: Sed tamen ut in hoc etiam se ipsos agnoscant: bonum est ex eisdem rursus eis in hunc modum occurere: Si oĩo de filio pentum interrogant cogitent unde natus est filius: Et si enim filium pens non habebat priusq̄ generaret: Attamen imaginem q̄ non extrinsecus nec alienam sed ex se ipso habuerat propriam substantię & impmutabilem habuit ut & hunc in illo inspicere et illum in hoc intueri possent Si ergo ex humanis exemplis tempus genitorum capiunt cur non ex eisdem cogitant id qđ filii cum parentibus naturale habent & proprium? Sed ritu serpentum id solum quod aptum est ueneno ex terra deligunt Oportebat autem eos cum d̄ parentibus interrogarent ac dicerent filium non habebas priusq̄ generares. addere ac dicere an uero si filium habeas extrinsecus emis ut domum ut aliud aliquid ex his quę possidentur? ut ille respondeat non extrinsecus habeo sed ex me est: Nā quę extrinsecus sunt: mancipia sunt: & ab altero in alterum conferuntur: Filius aut̄ ex me est: & substantię meę proprius ac similis non qui ab altero ad me deuenit: sed ex me factus fit: Et propterea totus in illo sum manens ipse quod sum: Sic enim res habet: & si enim pens tempore differat ut homo qui & ipse in tempore natus est filium tamen habet: qui cum eo semper est: nisi potentiam natura impediatur ac prohibeat: Et enim leni in humbo erat proauis atēq̄ ipse genitus esset: & auus generaret: Cum igitur ad id etatis homo prouenerit. si & natura potentia prebeat statim libere naturaliter homo filii qui per ipsũ est pater efficitur: Quare si cum de filiis ex parentibus interrogarent naturales filios non extrinsecus esse sed ex patre cognoscerent: fateantur etiam de uerbo dei qđ ex patre totus est. Et cum de tempore quærunt dicant quid deum impediatur: Conuenit enim in quibus. quasi ipsi ludentes interrogant: ex his eos qđ impie faciant arguere: Dicant igitur quid deum impediatur quo minus semper ipse sit filii pater: Id enim quod generatur consentiunt ex patre esse: Vt autem se ipsos omnino condemnent qui deum aliquid eiusmodi esse cogitarunt nunc quod mulieres interrogarunt de temporibus hoc ipsi interrogentur de sole ac splendore eius de fonte ac flumine qđ ex eo est ut hęc discant tametsi generationes sint semper tamen cum illis esse ex quibus sint Quod si eiusmodi parentes hoc hñt ut cũ filiis naturaliter sint & semper quid non impietatem suam plane declarant qui deum creatis rebus minorẽ arbitrantur Si uero hoc plane dicere non audent filiũ tamen non extrinsecus sed naturalem patris generationẽ esse consentiunt nihil aut̄ est quod deũ impediatur (Nō enim deus est ut homo) sed & sole maior. Immo uero deus est solis manifestũ est qđ ex ipso & cum ipso semper est pater uerbum: Per quod pater oĩa fecit: Quod igitur non ex nihilo filius sed proprius est & ex parte res ipsa demonstrat: Nec n̄ hereticorum interrogatio quam ad parentes faciunt malitiam redarguit eorum: Nouerunt enim qđ per naturam est: & de temporib? qđ reliquum erat cõfusi sũt: Quod autem dei generationem hominum naturę comparare ac dei partem filiũ eius existimare. aut generationem oĩo passionem aliquam significare non deceat cum in superioribus dicere preuenimus. tum uero hęc quoq; nunc dicimus: Nō est ut homo deus: homines enim passiuę generant qui fluxam naturam habent

& propter naturę imbecilitatem tempora expectant: In deo autem hoc dicere nõ licet: neq; enim ex partibus compositus est: Sed cum impassibilis sit & simplex nec passibiliter. nec diuisim pater est filii: Et huius ite rei pectura ex sacris scripturis est ac demonstratio nequaquam parua uerbum enim dei filius est ipsius & filius uerbum est patris & sapientia nec pars huius est: cuius & uerbum est nec per passionem generatio Vtrunq; igitur scriptura connectens filium dixit: ut naturalem ueramq; substantię generationem euangelizaret: ne uero humanam aliquis generationem arbitraretur: ipsius denuo substantiam significans uerbum ipsum esse dixit & sapientiam atq; splendorem: ex hoc enim generationis & Impassibilitatem & sempiternitatem quę deo conuenit consideramus: Quę nam igitur passio uel quę pars patris uerbum est & sapientia & splendor: Et hoc ipsi quoq; insipientes discere possunt: Ut enim ex mulieribus interrogabant de filio: itic & uiros interrogent de uerbo ut discant uerbum quod proferunt mentis eorum neq; passionem esse neq; partem. Quod si hominum qui & passibiles sũt & diuisibiles uerbum eiusmodi est: cur de incorporeo. & indiuisibili deo passiones ac partes raciocinantur? ut hoc uereri quodam modo simulantes filii generationem ueram naturalem quę de negent: & per ea quod quę ante dicta sunt satis demonstratum est generationem ex deo passionem non esse demonstratum est: autem & nunc precipue uerbum non per passionem genitum esse: Audiant & hęc de sapientia: non est ut homo deus: neq; in hoc humana de illo somniauerint: Nam cum homines sapientię susceptibiles sint: deus nullius rei particeps suę ipsius sapientię pater est: cuius qui participes sunt sapientes uocari solent: Et hęc quoq; sapientia nec passio nec pars est: sed sua patris generatio: propterea semper pater nec accessit deo ut pater esset: ne mutabilis etiam esse existimetur: Nam se patrem ipsum esse bonum: non semper autem pater fuit: non igitur semper in eo bonum: Age uero & factor inquit. semper fuit deus & est nec ipsi accessit operandi facultas Ergo ne quia opifex est opera sempiterna fuerunt? neq; de his dicere fas est: non fuerunt priusquam genita esset? Dementes ariani quid enim simile. deus & factura? ut quę de patre hęc & de creatis rebus dicant? Quomodo autem cum insuperioribus differentia tanta generationis & facture demonstrata sit in ignorantia pstant Rursus igitur idem dicendum est: Factum extrinsecus est a faciente ut diximus filius autem propria substantię generatio est: Propterea necesse non est facturam semper fuisse: Opifex enim cum uult operatur Generatio autem uoluntati non subiacet: Sed substantię proprietas est Et factor quidem esset ac diceretur: etiam si nunquam opera forent: pater autem nec diceretur nec esset: nisi filius esset: Quod si cauillantur deus cum semper facere possit cur non semper facit? insanientis quoq; hęc temeritas est: quis enim mentem domini nouit? aut quis consiliarius factus est eius? uel quomodo fictile figulo dicet cur me ita fecisti? Sed ut aliquit dicam? Licet obtusam quandam inuenerimus disputationem. audiant tamen quia si etiã deus semper facere potest. At tamen ea quę facta sunt propria esse non poterant ex nihilo enim sunt: & non erant priusquam fierent quę uero non erant priusquam fierent: ea quomodo simul cum deo esse poterant qui semper est? Propterea id aspiciens deus quod ipis conducibile erat: ubi uidit permanere posse quę facta sunt tunc omnia fecit: Et quemadmodum cum ab initio & adę & noę & moyse temporibus suum ipsius uerbum mittere posse t? non misit nisi in plenitudine seculorum (tunc enim uniuerse creationi conducere uidit) Ita & quę facta sunt fecit eum uoluit. & ubi eis utile fuit: Filius autem non factura sed proprius substantię patris semper est: Nam cum semper sit pater semper id esse oportet: quod est substantię ipsius proprium: hoc est uerbum ipsius ac sapientia: Et creaturę etiã si nunquam essent factorem nihil minuerent: Habet enim creandi eum uoluerit po

testatē sed generatio nisi cū patre sēper esset diminutio p̄fectionis substātię p̄ris
ip̄ius existeret. Hinc est q̄ ea quę facta sūt ubi uoluit p̄ uerbū fecit filius at̄ semp̄
est sua p̄ris substātię generatio. His letāt̄ fideles tristāntur hēretici: q̄ hēresin suā
destrui uidēt: Nā & illa quoq̄ iterrogatio eorū cū dicūt unum ē ingenitū an duo?
Non rectā esse demōstrat sententiā ip̄orū sed suspectā & dolo plenā: non. n. ad ho
norē p̄ris hoc mō iterrogāt: sed ad ignominiā uerbi: Si qs ergo q̄ eorū argutias
ignorer: unū respondeat ingenitū esse. Itā euomunt uenenū suū dicentes filius
ergo ex rebus factis est. & recte dicimus nō erat prius q̄ genitus esset. Omnia enī
mīscēt atq̄ confundunt modo uerbū a patre seiūgāt: & opificem operibus con
numerent. Primū igitur & ī hoc sūt damnatione digni: q̄ ep̄iscopis ip̄robati qui
nicēam conuenerāt. quoniā hi uerbis usi uerant nō sci ip̄tis. recte tñ dictis: & ad
ip̄ietatis eorū destructionē posit̄is: ad eandē ip̄i causā transfugerūt. ex his quę scri
pta non sunt uerba p̄ierentes & ī dominū conuitia cōminiscentes: qui nec sciunt
quidē quid dicāt: nec de quibus asserant. Interrogent itaq̄ gentiles a quibus ac
ceperunt: nō scripturarū. n. sed illorū est inuentū ut cū audierint quot habet dic
tio significationes: discāt quia nec de his quidē quę dñe bene iterrogare sciunt:
Nā & ego p̄p̄ ip̄os id accepi ingenitum dici quod nunq̄ fuit potest tamen esse. &
itē dici ingenitū: quod neq̄ fuit unq̄ nec esse pōt ut triangulus nunq̄ fuit quadrā
gulus nec unq̄ erit & par numerus dispar nec fuit nec erit unq̄. Dicit̄ at̄ rursus ī
genitū id quod est quidē sed ex nullo genitū: nec ullū oīo patrem habet: Addidit
autem asterius sophista uersutus: qui & patronus est hēresis ī suo cōmentario di
cens ingenitū esse quod factū non ē: sed semp̄ ē in qua igitur significatione intelli
gunt ingenitum? Oportebat. n. addere ip̄os & iterrogare ut qua iterrogabatur
recte responderet: Quod si bene iterrogare putant cum dicūt: unum est ingenitū
an duo: audiāt primū uelut indocti & multa esse & nihil: Multa. n. quę esse pō
sunt nihil uero quod nō pōt ut dictū est. Sed si ut asterio placet sic iterrogant inge
nitū esse quod factū non ē sed semp̄ ē: audiāt non semel sed sapius q̄ et filius hoc
mō iuxta hanc expositionē ingenitus diceret: nā nec factura ē: nec ex eorū nume
ro quę facta sūt: sed cum p̄re sempiternus ē: quēadmodū ēt demōstratū ē tamen
si uarie permutēt hoc solū ut contra dominū dicāt. q̄ ex nihilo ē & nō erat prius
q̄ genitus esset. Cum igitur ī omnib⁹ uicātur si & illud quod reliquū ē iterrogare
uoluerint id. u. quod ē sed ex nihilo genitū qđ p̄m non habet. audient etiā a no
bis unū et solū qui ita significetur p̄rem esse ingenitum: Sed hoc audiēdo nihilo
plus cōsequentur: Non. n. q̄ ita ingenitus dicatur deus filiū oñdit factū ēe cum ex
his quę supra demōstrata sūt: manifestū sic tale ēe uerbū qualis est qui genuit il
lud Ergo si non factus est deus. nō facta imago eius sed generatio est quę ip̄ius
uerbū ē. et sapiētia: Nam quę similitudo ē eorū quę facta sūt ad id quod factū nō
est: neq̄. n. uerendū ē eadē rursus dicere: quoniā si factū simile esse uoluerint nō
facto. ut q̄ hoc uidēt uideāt illud: Parū abest quin dicāt id qđ factū nō est imagi
nem esse creaturarū et iō perturbata sūt apud eos omnia si quidem facta nō tac
to adq̄quātur: non factū uero destruitur quod ex factorū mensura cōputatur:
dum mō filiū ad ea deducāt: quę facta sūt. Sed nec ip̄i quidem ut arbitrator hęc
iā dicere uellēt: Si asterio uidelicet sophistę crederet: Ille. n. tamen si ariane patro
cinari studeat hēresi & unū dicat esse ingenitū: Attamen istis contraria dīc sapiē
tiam dei nō factum et sine principio esse et hęc ps est eorū quę scripsit et nō dixit
beatus paulus p̄dicare se christū dei uirtutē uel dei sapiētia sed sine additione
uirtutē dei. et dei sapiētia: p̄dicans aliā esse propriā ip̄ius dei uirtutē: quę insita ē
ip̄i et cū ip̄o non facta: et paulopost et tñ sempiterna est ipsius uirtus ac sapiētia:
quam sine principio et non factā esse ueritatis cōsideratio declarat: una igitur ias
eisset et hęc: Et si. n. apostoli dictū non bñ p̄cipiēs duas putauit sapientias esse:

atramen cum sapientiā dixisset cum ipso esse non facta non iam unum sed cum eo alterum etiam dixit esse non factum: Nam qd' simul est non secum sed cum altero est: Siue igitur asterio credunt nolint post hac interrogare unum est ingenitum uel duo: nec contra illum quasi dubitantes pugnent siue aduersantur & illi caueant iniri comentario ne inuicem mordentes inuicem destruant. Et hęc quidem pro eorum inscitia paucis dicta sint ac pro callido eorum pposito quis merito dixerit: quis eos adeo insanientes digne oderit? Quippe qui cum iam dicere non audeant ex nihilo factus & non erat aliquando in his enim facta & creata significantur Oportebat igitur si dictis suis confidunt in eis etiam permanere: nec uarie se ipsos transmutare. sed negabunt qui se omnino facile posse existimant: si hęcresin hęc nomine uellantes ingenitum proponant Nam & hęc ipsa ingeniti dicuuncula significatum non habet ad filium tam& si murmurent isti sed ad ea quę facta sunt: & huic simile uideas & illud omnipotens & domine uirtutum. Si enim omnium pater per uerbum potens est: & dominus & rex & fgūm patris filius regit: & potentiam omnium habet ut pote uerbum & imago patris: manifestum est q̄ nec ita quidem filius in omnium numero ponitur nec propter ipsum pater dicitur omnipotens & dominus sed propter illa quę per filium facta sunt quorum potens est & dominus per uerbum: Et ingenitum ergo non ad filium s; ea quę per iesum christum facta sunt rectę significationem refert: sic & pater significatiuus est filii & qui factorem & opificem deum nominant ea quę creata sunt & facta spectat concipit qui uero deum patrem uocat statim filium contemplat & cogitat quo fit ut eorum admireris in impietate contentionem q̄ cum bonum habent huius nominis ingeniti sensum qui predictus est: & dici cum pietate possit. Ipsi iuxta hęcresin suam in filii contemptione pronuntiant qui non legerint q̄ filium honorat & patrem & qui filium contemnit & patrem: Decuit magis idq̄ melius fuit: & maius patrem eos deum nosse ac dicere. Nam illi cum dicunt non factum esse deum ex operibus quę facta sunt factorem tantummodo sicuti dixi & opificem dicunt putantes uerbum iccirco pro libidine sua facturam ostenderē posse: qui uero deum patrem nominat: hunc ex filio significat non ignorans q̄ cum filius sit necesse est omnia quę facta sunt per filium creata esse: & hii quidē cum eum dicunt non factum esse ex operibus ipsum tantummodo significat nec filium norunt & ipsi ueluti gentiles: Qui uero patrem deum dicit hunc significat ex uerbo: qui uero uerbum nouit ipsum opificem esse & omnia per ipsum facta esse comprehendit: Non ne igitur pui magis & uerum esset deum ex filio significant: & patrem eum dicere: q̄ ex solis operibus nominare & non factum ipsum dicere: Opera eum & singula ut dixi & comuniter omnia quę sunt ex dei uoluntate facta significat. Pater uero ad filium tantummodo signatur & tēdit: Quātum autem uerbum ab his distat quę facta sunt: tantum & eo amplius refert uerum deus pater dicatur an ingenitus: Hoc enim significationem habet nō hab& scriptam suspectam & uariam ut eius qui de illo interrogetur mens in multa distabatur: Pater uero simplicem & scripta & ueriores & quę filium tantummodo significet. Et profecto ingenitu agentilibus inuentum est per filium ignorant Pater uero a domino nostro cognitus ac uobis donatus est: Et enim ipse qui nouerat cuius est filius dicebat ego in patre & pater in me est: & qui me uidet uidet & patrem: & ego & pater unum sumus: & nusquam ipse patrem ingenitum appellare deprehenditur: Sed et nos orare docens non dixit: Cum oratis dicite ingenite qui es in cęlis: Sed pater noster qui es in cęlis: Et quod fidei nostrę caput est huc tendere uoluit: qui nos batizari iussit: non in nomine ingeniti nequę in nomine in creati et creature sed in nomine patris et filii et spiritus sancti: Sic enim initiati et nos qui ex creaturis sumus filii

posthac efficiuntur: Et cum patris nomen dicimus ex nomine eius uerbum etiam quod in ipso est patris cognoscimus: De ac igitur dictione ingenito stultus eorum conatus ostenditur: quæ nihil plus habet quam tantum modo somnium: Quod autem dicunt mutabile uerbum esse super uacaneum est & de hoc querere: Sufficit enim ea me tantum scribere quæ ab ipsis dicuntur: & eorum impietatis audaciam ostendere sunt enim hæc quæ uelud interrogantes uentur, liberi ne arbitrii est an non? Voluntate igitur per liberum arbitrium bonus est, & potest si uoluerit mutari: cum sit nature mutabilis: an ut flos & lignum uoluntatem liberam non habet ut moueri ad utrumque & mutari non possit? Hæc quidem dicere ipsos atque sentire non est ab eorum heresi alienum: Nam cum sibi ex nihilo deum creatumque finxerint filium consequenter: & hæc ut pote creatio congrua uerba collegerunt: Quoniam uero cum aduersus ecclesiam pugnent: & ab ea de uero soloque uerbo patris audiant talia ipsi de illo dicere audent, quid hac quispiam uiderit opinione scelestius: Quis non his perturbetur: & aures obturet? & si contra iscere non possit obstupescens quæ & illi loquuntur & ipse audit uerba noua: quæ habent sponte sua et ex ipso fore blasphemiam: Nam si mutabile est & uariabile uerbum quale igitur stabit: & qualis erit accessionis eius finis uel quomodo mutabilis poterit immutabili similis esse? Quomodo autem qui mutabilem uiderit immutabilem uidisse putabit? et quam in constitutione fuerit ut in eo patrem aliquis inspicere possit? Manifestum enim quod non semper in eo patrem quis uiderit, si semper miratur filius & uariabilis est ipse nature pater enim immutabilis est & inuariabilis & semper eodem modo se habet et idem ipse est: Atque filius si iuxta illos mutabilis est & non semper idem sed nature semper uariabilis quomodo talis ipse potest imago patris esse qui similitudinem immutabilitatis non habeat: quomodo autem omnino in patre est qui ambiguam uoluntatem habeat: Et forsitan si mutabilis est et quotidie proficit nondum perfectus est: Sed hæc missa fiat arianorum insania ueritas autem luceat & eos mente captos ostendat: Quomodo enim non perfectus qui equalis est deo: uel quomodo non immutabilis sit substantia patris immutabilis erit & propria quæ ex ea est generatio: Quod si ueri uerbi mutabilitatem mentiuntur, Discant ubi nam uerbum eorum consequenter esse probetur: Ex fructu enim cognoscitur & arbor: Et propterea qui uidet filium uidet patrem Et cognitio filii cognitio patris est, Ergo immutabilis est imago immutabilis dei. Nam iesus christus heri & hodie idem & in secula: Et dauid de ipso canens ait: Et tu ab initio domine terram fundasti Et opera manuum tuarum sunt celi ipsi peribunt tu autem permanens, et omnes sicut uestimentum inueterascent: & sic oportium mutabis eos & mutabuntur: Tu autem idem ipse es: & anni tui non deficient: Dominus autem per prophetam de se ipse dicit, Videte me quia ego sum et non uarior: Nam si hoc etiam dici potest de patre dictum, At tamen et filio congruit imprimis quia factus homo his qui eum per carnem uariatum & aliud aliquid factum putarent, identitatem suam immutabilitatemque demonstrat, Sancti & precipue dominus fide digniores sunt, quam malicia impiorum: Et enim secundum hymnodicam lectionem: quæ dicta est: cum per celi ac terre significationem scriptura omnium quæ facta sunt & totius creature naturam mutabilem uariabilemque dicat: Ab his autem filium excipiat ipsum omnino non factum esse demonstrat: sed eum potius esse docet qui alia mutet ipse non mutetur. Cum dicit tu autem idem ipse es & anni tui non deficient, et conuenienter sane quæ facta sunt ex nihilo et quæ non erant priusquam fierent quia fiunt tanquam omnino non sint: natura habent, quæ uariatur: Filius autem qui ex patre est et ipsius substantiæ proprius in uariabilis est et immutabilis sicut ipse pater: neque enim fas est, dicere ex immutabili substantia gigni mutabile uerbum et uariabilem sapientiam, Quomodo enim iam uerbum?

si mutabile: uel quomodo sapientia: si uariabilis nisi forte quoniam in substantia gratiam
quandam conuenisse dicant habitumque uirtutis: & ita uerbum uocatum esse hanc &
filium & sapientiam ut auferri possit & addi. Hec enim sentientes sepe numero dixe
runt. Sed non est fides ista christianorum: neque enim uerbum esse demonstrat &
filium & uere deum: nec sapientiam uere sapientiam: Quod enim mutatur & uaria
tur nec in uno & eodem permanet quomodo uerum esse potest? Et dominus uti
que dicit ego sum ueritas. Si hoc igitur dominus de se ipse dicit: & hoc ipsius imu
tabilitate ostendit & hoc quod didicerunt sancti testantur: Quin et cogitationes de deo
pium hoc esse nouerunt: Unde hoc excogitarunt ipsi? Ex corde igitur ea tanquam excor
ruptione euomuerunt: Quoniam uero diuina quoque pretextunt eloquia: & hac ex
sententia sua perperam exponere nituntur: necesse est eis respondere tautispor dum uer
ba defenderemus & ipsis planum fecerimus ea quidem rectum sensum habere illos uero
male sentire: Dicunt igitur apud apostolum scriptum esse propter quod & deus exaltauit il
lum. & dedit ei nomen: quod est super omne nomen ut in nomine iesu omne genu flect
tatur: celestium & terrestium & infernorum. Apud dauid autem propterea unxit te deus de
us tuus oleo leticie participibus tuis: Deinde inferunt quoniam sapiens aliquid dicat: Si propter
hoc exaltatus est. & gratiam accepit: & propter hoc unctus est: primum uoluntatis acce
pit. Qui uero uoluntate facit mutabilis certe nature est: Hec non solum dicere sed
et scribere ausi sunt eusebius & arius & qui ab eis descendunt. medio foro loqui
non ueretur: nec uident uera sua quantum habeant insanie. Si. n. uoluntatis primum
ea que habet accepit? Neque. n. ea habuisset nisi desiderantis opus edidisset ex uirtute
igitur hec & bonitate persecutus propterea uenienter filius dicitur & deus: nec ue
rus est filius. Quod. n. ex aliquo naturaliter est: uera generatio est qualis isaac fu
it abrahe & ioseph iacob & splendor soli. Qui uero ex uirtute & gratia filium dicuntur
solum modo habent quam acceperunt pro natura gratia: & alii sunt quam id quod eis datum est. que
les sunt homines que per participationem spiritum acceperunt de quibus dicebat: filios ge
nu & exaltaui ipsi uero me spreuerunt: quippe quoniam non erant naturaliter filii propterea
a & illis mutatis spiritus ablati sunt: & ipsi abdicati sunt: Et eos si penituerit denuo susci
piet: & lumen eis prebens deus que ab initio pariter gratiam dederat filios iterum uoca
bit: Quare si talis est saluator dicitur nec uerum ipse deus nec filius nec patri similis esse
demonstrabitur: nec omnino deum habere substantialiter patrem sed gratiam solum que ei da
ta est: habere autem deum ad similitudinem reorum omnium substantialiter creatorem: Quid si ta
lis est qualis isti dicunt apparebit potius non ab initio iam filii nomen habuisse. si que
dem hoc habuit operum & meriti primum: non aliusmodi quam cum factus est homo & serui fo
rma accepit. Tunc. n. fuit cum factus est obediens. usque ad mortem. Exaltatus autem fu
isse dicitur: & donum accepisse nomen ut in nomine iesu omne genu flectatur: Quid i
gitur antea fuit si nunc exaltatus est? & nunc adorari cepit? & si filius dicitur est cum
factus est homo? Videtur. n. nihilo meliorem reddidisse carnem sed ipsum potius per car
nem redditum esse meliorem si quidem pro malignitate eorum tunc exaltatus est: filiusque di
ctus cum homo factus est: Quid igitur erat antea? necesse est. n. eos denuo interrogare
ut impietatis eorum finis perspiciatur. Dominus. n. si est deus filius & uerbum: non erat ante
hec ante quam homo fieret & aut aliud aliquid fuit propter hec & horum postea ex uirtute factus est
particeps ut diximus aut illud eos ducere necesse est. que in caput eorum redimet nec
fuisse quidem ipsum antea sed totum natura hinc esse nihilque propterea. Hec uero non ecclesie
sed samotei est & iudeorum opinio: Quid igitur quando cum illis sentiunt non circumcidunt
& ipsi tanquam iudei: sed christianissimum simulat. & aduersus eum pugnam mittunt: Nam si non
erat siue erat quidem sed melior factus est postea: quomodo per ipsum facta sunt om
nia: uel si perfectus non erat quomodo pater congaudebat in eo: & ipse quidem si melior
nunc factus est: quomodo antea letabatur in persona patris? Quomodo autem si post
mortem adorari meruit abraham ipsum adorare deprehendit & moyses in rubo? & sicut

daniel uidit centies centū milia & milies milia ip̄m adorabāt. Quomodo aut̄ si nūc ut ipsi uolunt melior euasit gloriā suam quę ante mūdū et supra mūdū est filius ip̄e comemorans dicebat glorifica me pater gloria quā apud te habui ante q̄ hic mundus esset. Quod si nunc ut ipsi sentiūt exaltatus est: quomō ante hac cęlos inclinauit atq; descendit & rursus dedit altissimus uocē suā: Ergo si ateq; mūdus fieret gloriā filius habuit: & dominus glorię altissimus fuit & ex cęlo descendit & semper adoratus est nō igitur cū descendisset melior factus est: sed ipse n̄ potius meliora fecit quę deteriora fuerāt: Et si descendit ut meliora faceret: an igitur premiū habebat ut filius diceretur & deus? Quin & nos patri adoptauit & homines deificauit ip̄e cū hō factus est: Non ergo homo cū esset postea factus ē deus sed deus cū esset postea factus est homo ut nos potius deificāret. Si. n. cum factus est homo tūc filius & deus dictus ē ante uero q̄ hō fieret populos ātiquos deus filios dicebat & deū pharaonis moysen ponebat. Et de multis scriptura dicit de⁹ stetit in reductione deorū planū est hūc post eos dictū esse deū: Quomō igitur omnia p̄ ip̄m et ip̄e ante oīa? uel quomō primogenitus uniuersę creaturę: cū eos iueniat q̄ ante se filii uocati sunt. & dei? Quomō aut̄ primi participes parte ip̄ius uerbi cepunt? Hęc opinio uera non est. Iudaizantiū puerſa est inuētio. Quonā mō ulli omnino deū patrē cognoscere possent? neq; n. adoptatio fieret si ne uero filio cū ip̄e dicat nemo cognoscit. p̄rem nisi fili⁹ & cui filius reuellauerit. Quomō at̄ sine uerbo & ante uerbū deificatio fieret: si deos dixit illos ad quos uerbū dei factū esset p̄sertī cū ipse ad iudęos horū fratres loqueret̄: Quod si omnes quicūq; filii ac dei uocati sūt siue int̄ terra siue in cęlis p̄ uerbū adoptati dīficati q; sūt ip̄m uerbū filius est. & constat quia p̄ ip̄m omnes. & ipse ante omnes immo uero filius ipse uerus & solus est. ex uero deo deus uerus. qui hęc non premiū uirtutis accepit: nec ab his alienus sed hęc p̄ substātiā naturaliter habet: Est enī substātię p̄ris generatio: ut dubitā nō sit qui p̄ similitudinē imutabilis p̄ris imutabili sit & uerbū: haften⁹ igit̄ de filio cogitātes irrationabilib⁹ eorū opinio nib⁹ quēadmodū de⁹ ipse dedit occurrim⁹. Bonū ē at̄ deiceps diuīa quoq; eloqa subiūgere ut hoc ēt magis simul filiū imutabilitas & paterna ip̄i natura nō uariabilis simul ēt illoꝝ malitia demōstret̄. Apostolus igit̄ scribēs philippēlib⁹ ait hoc sc̄rite ī uobis qđ & in christo iesu qui cū in forma dei eēt nō rapinā arbitrat⁹ ē eē æqualē deo: sed se ip̄m exinamuit formā serui accipiēs ī similitudinē hominū fact⁹ & habitu iuētus ut hō hūiliauit se ip̄m factus obediēs usq; ad mortē: mortē autē crucis pp̄ quod & de⁹ ip̄m exaltauit: & dōauit ei nomē qđ ē sup̄ omne nomē: ut ī noīe iesu omne genu flectat̄ cęlestiū terrestriū & infernoꝝ & omnis līgua cōficeatur qđ dñs iesus christ⁹ ī gloria dei p̄ris ē: Quid hoc lucidius fuerit & clari⁹: Non enī ex deriore factus ē melior: sed potius cū de⁹ esset: serui formā accepit. & in accipiēdo melior factus nō ē sed se ip̄m hūiliauit: Vbi ergo ī his premiū uirtutis? aut quę accessio ē in hūiliatiōe: quę ue p̄stātia. Sin. n. de⁹ cū eēt factus ē hō & ex alto descēdēs ex altari dicit̄ ubi exaltat̄ cū deus sit: cu hoc itē manifestum sit. Quoniā deus altissius ē oportere & uerbū eius necessario altissimū eē. Vbi ergo āplius exaltari potuit q̄ ī patre ē: & p̄ri p̄ omnia similis: Nulla igit̄ accessiōe idiget nec ē ut ariani arbitrat̄: Nā si ut exalteret uerbū descēdit et hoc ita scriptū ē: quæ oīo necessitas fuit ut se ip̄m hūiliaret? ut hoc ip̄m qđ hēbat acciperet: Quam uero gratiā is accepit qui grāꝝ dator est? uel quomō nomē accepit ut adoraret̄ qui sēper ī ip̄i noīe adorat̄ & iō antequā hō fieret iuocat̄ facti: deus ī noīe tui saluū me fac. & iterum alii in curribus alii in equis nos in nomine dei nostri magnificabimur. Et a patriarchis adorabatur. De angelis uero scriptum est adorent cum omnes angeli dei. Quod si ut canit dauid in septuagesimo primo psalmo ante solem permanet nomem eius & ante lunę generationem generationum quomodo igit̄

tur accepit quod semper habuit etiam priusquam nunc acceperet: uel quomodo exaltatur qui priusquam exaltaretur altissimus erat: uel quomodo accepit ut adoraretur qui antequam hoc acciperet semper adorabatur: Non est enigma sed mysterium diuinum. In principio erat uerbum & uerbum erat apud deum & deus erat uerbum propter nos postea uerbum hoc caro factum est Et quod nec dicitur exaltauit ipsum: non substantiam uerbi significat exaltatam: Erat enim semper & est equalis deo: sed humanitatis est exaltatio: Non prius igitur dicta sunt hec quam uerbum caro factum est ut manifestum sit quod de humanitate dicitur humiliari & exaltauit: Cuius enim est humiliari huius etiam exaltari fuerit Et si propter carnis assumptionem scriptum est humiliari propter eandem uidelicet scriptum est etiam exaltauit: hoc enim homini deerat propter carnis mortisque humilitatem: Quoniam igitur cum imago sit patris & immortale uerbum serui formam accepit & propter nos mortem in sua carne sustinuit ut ita per mortem se ipsum patri pro nobis offerret. ideo etiam sicut homo propter nos & pro nobis exaltari quoque dicitur ut quemadmodum in ipsius morte omnes nos in christo mortui sumus ita nos denuo exaltemur in christo a mortuis resurgentes & in celum ascendentes quod precursor christus pro nobis ingressus. non quod instar ueri est. sed celum ipsum ut nunc personam dei pro nobis appareat. Quod si nunc pro nobis celum ipsum ingressus est christus eum & antehac & semper dominus esset: & opifex celorum: pro nobis ergo & nunc exaltatus esse scribitur: & quemadmodum omnes ipsi sanctificans si ipsum denuo patri pro nobis sanctificare dicit non ut sanctus fiat uerbum: sed ut omnes nos ipse in se ipso sanctificet: sic ergo quod & nunc dicitur: exaltauit ipsum non ut ipse exaltaretur (est enim altissimus) sed ut ipse pro nobis iusticia fieret nos aut in ipso exaltaremur. & portas celorum ingrederemur quas ipse pro nobis reseruauit. Cum precursores dicant attollite portas principes uestras & eleuamini portae eterne: & introibit rex glorie Et hic. n. non ipsi clausae sunt portae qui dominus est & factor omnium: sed propter nos hoc quoque scriptum est: quibus paradisi porta clausa erat: quo circa & quasi de homine propter carnem quam gestabat de ipso dicitur Attollite portas & introibit tanquam homo ingressurus sit: & quasi de deo rursus de ipso dicitur cum deus sit uerbum iste dominus est. & rex glorie. Talem uero exaltat iohannem quem in nos dicitur prenuntiabat spiritus psalmo octogesimo octauo & in iusticia tua exaltabuntur: quia gloria uirtutis eorum tu es iusticia uero filius est non ergo ipse est qui exaltari desideret: sed nos qui iusticia exaltamur: quem est ipse: Et enim quod donauit ei non propter ipsum uerbum scribitur: quippe qui adorabitur item & antea quam homo fieret quemadmodum diximus & ab angelis & ab omni creatura in proprietate paterna: Sed propter nos & pro nobis hoc quoque de ipso dicitur. Quemadmodum. n. christus tanquam homo mortuus & exaltatus est ita ipse tanquam homo dicitur accipere quod habebat tanquam deus ut & hec in nos gratia data preueniat Non. n. corpus assumpsit diminutum est uerbum ut gratiam requireret sed potius quod induerat deificauit. Et hoc plus generi hominum gratificatus est: Ut. n. semper adorabatur. quia uerbum ex & in forma dei est ita cum idem sit & homo factus iesus quem uocat nihilominus creaturam omnem sub pedibus habet quem in hoc quoque nomine genua ipsi flectit: & confitetur quia uerbum carnem factum esse et mortem in carne passum non pro merito deitatis eius factum est: sed ad gloriam dei patris Gloria autem patris est eum qui factus erat et perierat inuentu esse et qui mortuus erat uiuificatum fuisse: & templum dei factum esse. Nam quod in celis uirtutes angelorum & archangelorum semper illum adorent: adorent autem et nunc in nomine iesu dominum: quod item homo factus adoretur dei filius nostra hec gratia est & exaltatio: & celestes uirtutes non indignabuntur intuentes nos omnes qui simul saluandi sumus in regiones suas introduci uti uero aliter hoc factum esset nisi quod

in dei forma erat: serui formam accepisset seque ipsum humiliasset corpus ad mortem usque proire concedens: En igitur quid apud homines fatuus dei putabatur • propter crucem factus est omnibus augustior Nam resurrectio nostra in ipso reposita est iam uero non solum israel sed etiam omnes gentes posthac ut propheta dicit idola sua derelinquunt et uerum deum christi patrem agnoscunt. et somnia demonum arcentur et solus qui uere deus est in nomine domini nostri iesu christi adoratur. Manifestum est autem dominum in corpore factum esse & iesum uocatum adorari ipsumque dei filium credi & per ipsum ut dictum est patrem agnoscere: Neque .n. uerbum pro ut uerbum est tale donum accepit sed nos nam propter cognationem que nobis est cum corpore eius templum dei facti sumus . et nos et filii dei posthac euelimus: ut iam in nobis etiam adoretur dominus et qui uident uelut apostolus dixit prophiteantur quia uere deus in his est quemadmodum et iohannes ait in euangelio: Quot quot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri: et in epistola scribit. in hoc cognoscimus quod manet in nobis ex spiritu eius quem nobis dedit. Est autem et hoc signum ipsius in nos bonitatis quod nos exaltati sumus cum altissimus in nobis dominus sit: & propter nos gratia data est cum pro nobis homo factus sit dominus qui gratiam donat ipse uero saluator se ipsum humiliavit dum humile nostrum corpus assumeret: & serui formam accepit dum carnem induit peccato subiectam & nihil ipse ut melior fieret habuit a nobis perfectum enim est & plenum dei uerbum: sed nos potius ab eo meliores facti sumus ipse enim lux est que illuminat omnem hominem uenientem in mundum & frustra mituntur ariani huic locutioni propter quod quia paulus dicit propter quod & deus exaltauit illum .n. premiū uirtutis aut prestantiā accessionis eius significās dicebat: sed exaltationis nostre causam: Hęc autē que nā ē: nisi filiū qui in forma dei erat: & in similitudine patris se ipsum pro nobis humiliasse & seruū pro nobis factū esse: Dñs. n. si homo non fieret nos a peccatis redēpti a mortuis nō resurgētm⁹ . s; subter terrā manerem⁹ nō in celos exaltaremur. Sed in inferno iacētm⁹ : Propter nos ergo et pro nobis ē quod dicit exaltauit & donauit : Hunc igitur dicti sensū esse arbitror quod ēt ualde ecclesiasticū ē. Et tamen iterū in hoc dictū arguens eadē ex collatione dicēs: quia nō uerbū ipsum put uerbū ē exaltari significat (ē .n. ut paulo ante dicebā altissim⁹ cū patri similasit) Sed quia homo factus ē propterea dictū hoc resurrectionē ostendit. Cū igit dicit humiliavit se ipsum usque ad mortē statim subiūxit pro hoc exaltauit ostendere uolēs quod tametsi mortuu⁹ dicat ut hō tñ ut uiuens resurrectionē exaltatus ē idē .n. ē qui descendit quiq; ascendit. Descēdit .n. quoad corpus: Surrexit atē quia deus erat in corpore: Et hęc itē causa ē cur huic scētētiq; subiūxit hęc locutionē pro quod nō premiū uirtutis nec accessionē: sed causam significat ob quā resurrectio factā ē : alii quod homines ab adā usque nūc moriebā t . & mortui manebāt: hic atē solus integer resurrexit a mortuis: hęc atē causa ē quā ipse prōdixit: quod cū de⁹ eēt factus ē homo. homines .n. alii omnes qui ex adā solū erāt moriebāt : & mortem habebāt i eos dominatē hic atē de celo secūdus ē hō: Uerbū .n. caro factū ē Er dñs hic de celo & celestis hō quia uerbū de celo descēdit: Propterea nec a morte uict⁹ ē: Et si .n. se ipsum humiliavit corpus suū ad mortē usque proire cōcedēs erat .n. susceptibile mortis attamen a terra exaltatus ē quia dei filius erat in corpore: Ergo quod hic dicit pro quod et de⁹ exaltauit illum par ē ei quod a petro i actib⁹ dicit: quē de⁹ suscitauit soluēs doloris mortis: quod .u3. a b ea uici nō poterat. Quēadmodū .n. apud paulū scriptū ē: quod cū in forma dei esset fact⁹ ē hō et humiliavit se ipsum usque ad mortē pro quod et de⁹ exaltauit illum. Sic a petro dicit quia cū de⁹ esset factus ē hō signa uero et miracula deū ipsum ituentib⁹ ostendūt propterea a morte uicti ipse nō poterat. hoc atē nō erat hūnæ uirtutis. Mors .n. propria ē hominū itcirco quod de⁹ eēt uerbū caro factū ē ut carne mortificat⁹ oēs sua ipsi⁹ uirtute uiuificat

Quoniam uero ipse exaltari dicitur: & quod deus donauit: ei & hoc heretici detrimē-
tum esse putant ac defectum substantiæ uerbi necessarium est diserere quomodo
hec quoque dicantur: Exaltari enim ipse dicitur ab inferioribus terrę partibus:
quia & mors ipsius esse dicitur: ipsius autem utrunque dicitur: Nam & corpus quod
amortuis exaltatum est: & in celos receptum ipsius fuit. & non alterius. Sed cum
ipsius corpus sit nec seorsum ab eo uerbum: conuenienter dum corpus exalta-
tur ut homo propter corpus exaltari dicitur. quod si homo factus non esset hec de
ipso nequaquam dicerentur: Sed si uerbum caro factum est necesse est ipsius re-
surrectionem & exaltationem tanquam de homine dici: ut mors quoque ipsius esse dicitur
hominum peccata redimat: mortemque dissoluat Resurrectio uero & exaltatio in
nobis firma permaneat: & de utroque dictum est deus ipsum exaltauit & deus ipsi
donauit. ut ex hoc item appareat quod pater non est. quod caro factus est: sed huius uer-
bum quod factum est homo quod a patre accepit ut homo: & ab eo ut prediximus
exaltatus est: Manifestum est autem nec dubitauerit quisquam quin ea que pater dat
per filium det. Idque est preter opinionem & quod uere ostupescere possit: quia
enim filius a patre dat gratiam hanc ipse filius accipere dicitur: & quam filius a
patre facit exaltationem hac eodem modo filius est qui exaltatur. ipse enim cum
dei sit filius. Idem & hominis factus est filius. Et a patre dat quod ut uerbum: sed ip-
se a se ipso more hominum accipere dicitur ut hominis filius quia ipsius & non
alterius est corpus quod ut dictum est accipiendę gratię naturam habet: accepit
enim pro ut exaltatus est homo: Exaltatio autem tuit ipsum deificari: sed hoc uer-
bum ipsum semper habuit pro paterna sui ipsius diuinitate Quod igitur apud a-
postolum scriptum est cum talem sensum habeat: impios redarguit: Quod autem
apud psalmistam dicitur sensum eundem rectum habet quem isti peruersę inter-
pretantur. Sed psalmista piū demonstrat. Nam & ipse ait sedes tua deus in seculu-
lum seculi. Baculus rectitudinis baculus tui regni: dilexisti iusticiam & odisti ini-
quitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis pro participibus
tuis Videte ariani & agnoscite hinc & ueritatē participes domini nos omnes psal-
mista dixit: quod si ex nihilo erat & eorum que facta sunt unus unus etiam partici-
pum fuisset & ipse: Cum uero deum ipsum cecinerit eternum sedes tua in seculu-
seculi & alia omnia ipsius participia esse ostenderit: quod intelligi oportet: nisi quod
ab his que facta diuersus est: Solus autem patris ipsius uerus est filius splendor
& sapientia. Cuius participia sunt omnia que facta sunt & spiritu sanctificantur ab
eo: itaque etiam iungitur: non ut deus fiat: erat enim & antehac nec ut rex fiat: erat
enim rex sempiternus cum imago dei sit sicut eloquiū demonstrat: Sed hoc quo-
que pronobis scriptum est. Reges enim israel quando ungebantur reges fiebant cum
antea reges non essent sicuti dauid ezecias iolias & alii saluator autem contra cum
deus esset & patris imperium semper regeret: & spiritus sancti solus ipse donator
esset: nunc tamen ungi dicitur. ut cum ungi quoque spiritu dicatur ut homo nobis
hominibus que admodum exaltationem & resurrectionem ita & spiritus in habi-
tationem & familiaritatem preparet: hec autem significans & ipse per se dominus
dicebat in euangelio secundum iohannem: Ego misi ipsos in mundum: & pro ipsis
sanctifico me ipsum ut sint & ipsi in ueritate sanctificati: hoc autem cum dicat
ostendit non esse se qui sanctificetur: sed qui sanctificet: non enim ab alio sanctifica-
tur: sed se ipsum ipse sanctificat ut nos simus in ueritate sanctificati: qui uero ipsum se sanctifi-
cat: sanctificandi dominus est. Quomodo igitur hec fit? quomodo hoc dicit. quod ego cum uerbum
si patris ipse mihi ipsi qui factus sum homo secundum deum: Et me hominem faciū in hoc sanctifico
ut postea in me qui ueritas sum (scriptum est. n. uerbum tuum ueritas) omnes sanctificentur:
quod si causa nostri se ipsum sanctificat & hoc facit cum homo factus est planum fue-
rit quod est descensio spiritus quoque in iordane facta est ad nos facta est quod corpus ipse gesta

bat: nequid ad utilitatem uerbi factum erat sed ad nostram denuo sanctificationē
ut unctōnis eius participes essemus. et de nobis diceretur: nescitis quia templū
dei estis: & spiritus dei habitat in uobis nos sumus qui eius susceptibiles euasim⁹:
propterea non sic aaron uel dauid uel omnes alii: ut et ipse unctus est oleo: sed a
lio modo pre omnibus participibus eius unctus est oleo exultationis uidelicet q̄
ipse spiritum esse interpretans per prophetam dicit spiritus domini in me cuius
causa unxit me. quemadmodum apostolus dixit quia unxit eum deus spiritus sac
to: Quando igitur hęc quoq; de ip̄o dicta sunt: nisi cum in carne natus baptiza
tur in iordane. & ad eum spiritus descendisset: Et tamen dominus ipse discipulis
dicit spiritum ex me accipietis & ego ipsum mittam: & accipite spiritū sanctum:
et qui aliis prebet ut uerbum et splendor patris: nunc tamen sanctificari dicitur.
Postq̄ homo factus est et corpus eius est quod sanctificatur: Ex illo igitur et nos
unctōnem hanc & signum capere cepimus. cum iohannes dicat et uos unctōnez
habetis a sancto: Apostolus autem. et uos signati estis spiritu sancto re promissio
nis. hęc igitur propter nos et pro nobis dicitur: Quæ igitur ex hoc quoq; digni
tatis accessio premium q; uirtutis: uel omnino dominicæ actionis ostenditur.
Nam si deus fieret qui deus non esset si ad regnum promoueretur qui non impe
raret: oratio uestra umbrę cuiusdam persuasionem haberet: Si uero deus est et r̄
gni eius sedes æterna est: ubi crescere potuit deus? uel quid in solio patris sedenti
deficiebat. Quod si ut ip̄e dominus dixit ipsius est spiritus: et ab eo ipse accipit e
umq; ip̄e mittit. non ne uerbum est & sapientia quę spiritu ungitur. cuius ip̄e da
tor est? Caro autem quę in ip̄o & ab ip̄o ungitur assumpta est ab eo: ut sanctifica
tio quę in domino sicut in homine fiebat in omnibus hominibus ab ip̄o fieret:
Non enim a se ip̄o inquit spiritus loquitur: sed uerbum est. quod eum merenti
bus tribuit: nam et hoc priori dicto simile. Vt enim scripsit apostolus qui cum in
forma dei esset non rapinam arbitratus est esse æqualem deo. sed se ipsum exina
muit forma serui accipiens sic dauid dominum canit æternum deum et r̄gem mis
sum autem ut nostrum mortale corpus assumeret. hoc enim ab eo significat̄ dū
cait myra et gutta et cassia a uestimentis tuis & i nicodemo & inariis ostēditur: Il
le uenit unguentum ferens myrę & aloes libras centum: hæ aromata prepauerāt
in sepulturam corporis domini: Quę igitur accessio rursus immortalī fuit mor
tale assumenti? uel quę dignitas æterno temporaneum induenti: Quod uero pre
mium deo maius qui æternus est & rex & in sinu patris? An non uidetis hoc quo
q; propter uos et pro nobis factum et scriptum esse? ut factus homo domus nos
qui mortales ac temporaneos fuimus immortales fēderet & i æternum cęli r̄gnū
introduceret? Nunquid non erebescitis aduersus diuina eloquia mentiri? Et enī
quia hęc dominus noster iesus christus uenit nos a peccato liberati meliores fac
ti sumus. ipse uero idem est & non quia homo fit (Iterum enim idem dicendum
est) ideo mutatur sed ut scriptum est uerbi dei manet in æternum: Quippe qui si
cut anteq̄ homo fieret cum uerbum sit spiritum tanq̄ proprium sanctis dōabat:
Ita & homo factus homines spiritu sanctificat: & discipulis dicit accipite spiritū
sanctum: & moyli quidem dedit: et aliis septuagita et per ipsum p̄ri dauid suppli
cabat dicens spiritum sanctum tuum ne auferas a me: At uero factus homo dice
bat. mittam uobis pacitum spiritum ueritatis et misit: neq; enim mentitur uer
bum dei: Igitur dominus iesus christus heri & hodie idem et in secula immutabi
lis p̄manēs: & idē ē q̄ dat et accipit dat qdē ut uerbū dei: accipit at̄ ut hō: nō ergo
uerbū p̄ ut uerbū ē meli⁹ fit. hēat. n. oīa et sēp̄ habet. sed hoīes sūt q̄ p̄cipiū hnt
i ip̄o et p̄ ip̄m accipiēdi Nā cū ipse nūc ut hō dicat̄ ūgi: nos sum⁹ q̄ i ip̄o ungiu
mur: Siqdē cū et baptizetur ipse sūus nos q̄ i ip̄o baptizamur: Sed d̄ his omnib⁹
saluator planū magis efficit patri dicēs. et ego gloriā q̄ dādisti mihi dādi eis: ut unū

sunt sicut: & uos unum: propter nos igitur & gloriam petit: & de ipso dictum est accepit donauit exaltauit: ut nos accipiamus nobis donetur uos exaltemur in eo Sed quoniam in psalmo positum est propterea unxit te deus: si ex hac dictione propterea occasionem sibi ad ea quae uolunt iterum uendicant: agnoscant scripturarum rudes & impietatis inuentores quia dicitio haec propterea hic etiam non premium uirtutis uel actionis uerbi sed causam denuo ipsius in nos descensionis significat: & unctionis spiritus quae pro nobis in eo facta est: Non enim dixit propterea unxit te ut deus fias uel rex uel filius uel uerbum. Erat enim & ante hac & est semper. sicuti demonstratum est sed potius quia deus es & rex & propterea unctus es: quando nec alterius quidem: sed tuum erat hominem spiritu sancto coniungere cum sis imago patris iuxta quam ab initio quoque facti sumus tuus est enim spiritus est: Eorum quidem natura quae facta sunt ab hoc non erat idonea. Tamen angelos rebelles homines fuerant. propterea opus erat deo (Deus autem uerbum est) ut eos qui sub maledictione erant ipse redimeret: Quod si ex nihilo esset nec christus quidem fuisset: cum unus omnium & particeps esset & ipse: Sed quia deus est & dei filius rexque sempiternus splendor & imago patris conuenienter ipse est qui expectatur dominus: quem pater misit hominibus reuellans sanctis prophetis suis ut quemadmodum per ipsum facti sumus ita & in ipso omnium a peccatis redemptio fieret & omnia sub ipsius imperio: Et haec unctionis quae in eo fit: & uerbi in carne presentiae causa est. quam & psalmista contemplans diuinitatem & paternum ipsius regnum canens resonat: Sedes tua deus in seculum seculi uirga rectitudinis uirga regni tui: Ipsius autem ad nos descensionem annuncians dicit Propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis pro participibus tuis. Quid autem mirum uel in credibile si dominus qui spiritum dat spiritum nunc ipse ungi dicitur: quando quidem necessitate rursus postulante non recusauit propter humanitatem suam se ipsum spiritum minorem dicere: iudicis enim dicentibus ipsum in belzebu eicere demonia (uatur spiritus dator in spiritu) postquam eos redarguit blasphemantes respondat. Si ego inquit in spiritu dei eicio demonia. Ecce spiritus dator in spiritu nunc sed dicit eicere demonia hoc autem non est aliter dictum quam propter carnem quasi enim hominis ipsa per se natura. sine spiritus uirtute demonia eicere non sufficiat. Idcirco dicebat ut homo si ego in spiritu dei eicio demonia. Quippe quae & blasphemiam in spiritum sanctum humanitate maiorem significans dicebat: quicumque uerbum dixerit in filium hominis habebit remissionem: quales fuerunt qui dicebant. Nonne hic est fabri filius? qui uero in spiritum sanctum blasphemant & uerbi opera diabolo ascribunt in exorabilem poenam habebunt haec igitur iudicis dominus dicebat ut homo discipulis autem diuinitatem & magnitudinem suam ostendens non iam se spiritum minorem sed maiorem & aequalem esse significans: dabat quidem spiritum & dicebat ego ipsum mittam & ille me glorificabit & quaecumque audiet loquetur: Quemadmodum igitur hic dator spiritus qui filius est dicere non recusat se ut hominem demonia in spiritu eicere: eodem modo idem spiritus dator dicere non recusauit spiritus domini in me cuius causa unxit me quia ipse caro factus erat: quemadmodum iohannes ait: ut in utroque ostenderet quia sumus nos qui in sanctificando spiritus gratia indigemus: nec demonas sine uirtute spiritus eicere possumus. Per quem autem & a quo dari spiritum oportuit nisi per filium? cuius & spiritus est? quando autem accipere potuimus non nisi cum uerbum factum est homo? & quemadmodum id ostendit quod apud apostolum dicitur quod redempti non essemus nisi qui in forma dei erat seruus formamumpsisset: ita & dauid ostendit quod aliter nec spiritus participes nec sanctificati essemus: nisi dator spiritus uerbum ipsum diceret ungi se spiritum pro nobis ideo & consequenter accepimus cum ipse unctus esse dicatur in carne Nam cum prima

in eo sit sanctificata caro: & ipse propter eam accepisse dicatur: Ita homines nos consequentem spūs gratiam habemus. qui ex ipsius plenitudine accipimus: hoc uero dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem apponitur in psalmo non ut uos accipitis mutabilem uerbi naturam ostendens sed ex hoc potius immutabilitatem eius significans Nam quia eorum qui facti sunt: natura mutabilis est qui ut dixim⁹ p̄m transgressores fuerunt p̄m rebelles: nec eorū actio constans: sed sæpe coniungit eum qui nunc bonus erat postea mutari & alium quedam fieri ut qui nup̄ iust⁹ erat: paulopost iniustus inueniatur. propterea eo quoq; opus fuit immutabilis esset ut immutabilitatem iustitie uerbi homines imaginem formāq; uirtutis haberent: hic autem sensus cām apud eos qui bñ sentiūt probabilem hēt: Nā quia primus homo adam mutatus erat: & per peccatum mors mundum introierat: iccirco secundum adam decuit immutabilem ut si rursus conaretur serpens. serpentis dolus euanesceret: & cum dominus immutabilis inuariabilisq; sit serpens conatibus in omnes uanus euaderet: Vt enim cum p̄uaricauit adam dolus ī omnes homines penetrauit: ita cum dominus p̄ualuerit talis deinde uirtus ad omnes p̄ueniet: Quo fit ut nostrum quisq; dicat (non enim cogitationes eius ignoram⁹) Conuenienter dominus ungitur qui semper & ex natura constanter dilexit iusticiam & odit iniquitatem. & ip̄e mittitur: ut qui idem p̄manet cum mutabilem carnem assumpsisset. peccatum in ea damnet ipsum uero liberam efficeret: quo deinde posset ī ea legis iustificationem implere ut et nos dicere possemus non in carne sumus sed in spiritu: Siquidem spiritus dei habitat in nobis. Frustra igitur & hęc nunc uobis ariani facta est opinio: & frustra scripturarum uerba p̄teixtis. Verbum enim dei semper immutabile est: eodemq; mō se se habet: nō temere sed ita ut pater: Et enim quomodo similis si ita non est? uel quomodo p̄ris omnia filii sunt nisi immutabilitatem & inuariabilitatem patris habet? non ille sicuti q̄ legib⁹ subiaceret & inclinationē habet ī alterutrum. hoc quidem amat illud aut odit ut alterum metu excidendi non admittat in casum denuo mutabilis introducatur: Sed uelud deus & patris uerbum iustus est iudex et uirtutis amator. immo uero uirtutis largitor: Cum igitur natura sit iustus p̄p̄ea iusticiam diligere & iniquitatem odisse dicitur: ac si diceretur quia bonos amat & admittit iniquos aueritur & odit: Nam & de patre hoc idem diuinę scripture dicunt: iustus iudex iusticias dilexit. & omnes odit facientes iniquitatem: & portas sien diligit. tabernacula autem iacob non magnificat: & iacob dilexit et esau uero odio habuit: Et rursus uox dei est per hesaiam dicentis: ego sum dominus qui diligo iusticiam: & odi rapinas uel ī iusticias: aut ergo et illa uerba sicut hęc accipiant. nam et illa de imagine dei scripta sunt aut hęc quoq; sicut illa male intelligentes patrem etiam mutabilem ex cogitent: Hoc uero si dicentibus. aliis ne audiri quidem sine piculo potest bene ergo intelligimus deum dici diligere iusticias et odisse rapinas ex iniuria: non ip̄e sicuti qui inclinationem habet in alterutrum. & cōtrariū admittere potest: ut hoc quidem deligat illud autem respuat. hoc enim suum est eorū qui facti sunt: sed quia deus ueluti iudex iustos diligit: & admittit ab iniquis aut auersus est: consequens fuerit hęc quoq; de imagine dei cogitare: q̄ eodem mō diligit et odit: Talem enim natura esse oportet imaginem qualis est pater eius: tametsi ariani ueluti cęci neq; hoc neq; aliud quicq̄ diuinorū eloquiōrū uideant qui cum a cordis sui cogitationibus immo uero exagitationibus ceciderit ad diuinarum denuo scripturarum uerba confugiunt: In quibus ipsis pro consuetudine insensati non uident sensum earū sed iniquitatem suam quasi regulam statuentes ad hanc eloquia diuina omnia distorquent qui ea tantum modo loquentes: nihil p̄terea aliud audire digni sunt q̄ errate scripturas uirtutem q; dei nescientes: Quod si prexerint merentur coniundi etiam et audire redditę quę sunt hominis

homini: et quæ sunt dei deo: Scripture igitur inquit in prouerbiis habet? dominus creauit me ab initio uiarum suarum & in epistola apostoli dicentis tanto melior angelis factus quanto differentius præ ipsis sortitus est nomē & paulo post: Vnde fratres sancti uocationis cælestis particeps considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ iesum fidelem ei qui fecit ipsum: Et in actibus: Notum igitur sit nobis omnis domus israel qui & dominum & christum deus fecit hunc iesum quem uos crucifixistis: Hæc passim iactantes nec sensum recte capientes exinde arbitrati sunt uerbum dei creaturam esse & facturam & eorum unum quæ facta sunt itaque rudens prætextu decipiunt cum uerba proponant & pro uero sensu proprium hæresis uenenum aspergant: Nam si cognoscerent impie non facerent in dominum glorie nec quæ bene scripta sunt male ipsi interpretarentur: Quare si caiphæ modum probantes iudeos sequi decreuerunt: ut ignorent quod scriptum est quia uere deus in terra habitabit: apostolicas dictiones exquirere noluit non enim iudeorum hæc: Quod si manichæis sacrilegis in mixti negant uerbum carnem factum esse: & ipsius in carne presentiam nollint narrare proueria. Nam & hoc a manichæis alienum est: At si propositi sui gratia & lucri quod inde auare faciunt & opinionis cui ambitiose student uerbum carnem factum esse quia scriptum est negaret non audent: aut de hoc uerba recte intelligant quæ in presentiam saluatoris corpoream scripta sunt: aut si sensum negant: negent & dominum hominem factum esse: non enim decorum est fateri uerbum carnem factum & his quæ deo scripta sunt erubescere: & ob hoc sensum scriptorum corrumpere: Scriptum est enim tanto melior angelis factus: hoc primum exquirere necesse est: Sed quemadmodum in omni scriptura diuina: ita & hic facere oportet ac necessarium est tempus quando apostolus dixerit & personam & exemplum cur scripserit fideliter obseruare ne si hæc aut horum aliquid in incautum lectorem preterierint. id sentiat quod procul sit aueritate: hoc & eunuchus ille discendi cupidus nouerat qui philippum rogabat dicens obsecro te de quo propheta dicit de se ipso an de alio quopiam: Verebatur enim ne si lectionem prætor personam intelligeret a recta sententia declinaret. Et discipuli cum eorum quæ dicebantur tempus dicere uellet dominum rogabant dicentes dic nobis quando hæc erunt: & quod signum presentie tue: & plenitudinis seculi Nam & ipsi a saluatore audientes quæ ad finem pertinent: tempus etiã scire uolebant ut nec errarent ipsi & docere alios possent: Cum igitur didicissent. thesalonicenses qui erraturi fuerant rectam ire uiam docuerunt Si quis igitur eiusmodi cognitionem recte tenuerit: rectum sanumque sensum fidei tenebit. Quod si aliquid horum fefellerit continuo labitur in hæresim tempus ergo hymeneum alexandrumque fefellit qui resurrectionem iam fuisse dicebant galate uero nunc post tempus circumcisionem sequuntur Personæ passi sunt errorem iudei: & nunc quoque paciuntur: qui putant de aliquo ipsorum dici ecce uirgo concipiet & pariet filium & uocabunt nomen eius emanuel quod est interpretatum nobiscum deus & hoc quidem prophetam uobis suscitabit deus eum de aliquo prophetarum dici putant: & illud tanquam eius ad occasionem ductus est: non a philippo didicerunt: sed arbitrantur ipsi de hesaia dici aut aliquo superiorum prophetarum Talia igitur & christi impugnatores passi in abominabilem hæresim ceciderunt Nam si apostolici dicti personam & rem & tempus cognouissent: Nunquam ea quæ hominum sunt in diuinitate capientes adeo impie fecissent malefani: hoc autem uidere potest: Si quis principium lectionis acceperit apostolus enim dixit multifariam multisque modis olim deus lusus patribus nouissime diebus his locutus est nobis in filio cum peccatorum purgatio facta est apostolicum dictum memorat: quando autem locutus est. nobis in filio uel quando facta est peccatorum purgatio: non ne eum homo factus est: post prophetas in nouissimo dierumque

Deinde quia narratio erat de præparatiōe nra d̄ nouissimis temporibus dicens cō
 sequenter memorauit nec superioribus quidem diebus tacuisse hominibus deū :
 quibus per prophetas locutus est : Et quoniam propheta ministrarunt et per an
 gelos dicta lex est : & filius accessit et ministrare uenit : necessario subiunxit : Tan
 to melior angelis factus ostendens quia quantum filius distat a seruo tanto mini
 stratione seruorum melior filii ministratio facta est : Ministrationem igitur apo
 stolus ueterem nouamq; diiudicans cum ad iudæos scriberet palam dicebat .
 Tanto melior āgelis factus propterea nec omnino quidem comperatiue dixit : ma
 ior uel preciosior : ne quis hunc et illos eiusdem quasi generis esse cogitaret : sed
 melior dixit ut ostenderet ab his quæ facta sunt filii differere naturam . Et hoc
 a sanctis scripturis demonstrationem habemus hic dauid cāentis melior una dies
 in atriis tuis super milla . inde salamonis resonantis accipite disciplinam : et non
 argentum et cognitionem super aurum probatum : Melior enim sapientia lapī
 dibus preciosis : omne autem preciosum non est ea dignum : Quomodo non alte
 rius substantiæ fuerint diuersæq; naturæ sapientia & lapides qui de terra sunt .
 Quæ cognatio aulis cælestibus est cum terrenis habitationibus : uel temporanea
 & mortalia quid simile cum æternis & spiritualibus habent : hæc enim & hesaias
 ait . hæc dicit dom̄us eunuchis : quicumq; seruauerit sabbata mea : & elegerit quæ
 ego uolo & amplexi fuerint testamentum meum dabo eis in domo mea & in pari
 ete meo locum nobilem : Melius filis & filiabus : nomen æternum dabo eis & nō
 deficiet : Sic ergo nulla est filio cum angelis cognatio Quod si nulla est non igitur
 melior comperatiue dixit : sed discretiue : quia natura huius distat ab illis Quo
 circa & ipse apostolus quasi interpretatur q̄ melior dixit nulla ī re alia possuit q̄
 indifferentia filii ab his quæ facta sunt dicens quia hic filius est illa uero seruitia
 & hic ut filius cum patre sedet in dextra : sed illa ut serui presto ad sunt mittunt
 & seruiunt . Hæc cum ita scripta sunt : neq; in his filius o ariani factus ostendit
 sed ab his potius quæ facta sunt alienis & patris in cuius est gremio proprius .
 Nam q̄ & hic scriptum est factus : non ut uos arbitramini significat factum esse
 filium . Si enim simpliciter dixisset factus : Et præterea nihil arianis occasio fuis
 set : Nūc uero filium prædixit . per omnem littere progressum filium ostendens ali
 um ab his esse quæ facta sunt nec absolute posuit factus : sed melior factus indif
 ferentem namq; dictionem putauit : eum sciret quia de filio constanter proprio si
 quis enim meliorem factum uel genitum dicit : et esse meliorem dicit . Nam q̄ est
 nihil differt siue quia natum esse dicat siue quis factum : qui uero facti sunt . Cum
 opificia sint geniti dici non possunt : nisi postea sane geniti filii participes gēiti di
 cantur et ipsi non ex propria natura : sed propter filii in spiritu participationem :
 & hoc item diuina scriptura nouit : Nam de his quæ facta sunt dicit omnia per
 ipsum facta sunt : et omnia in sapientia fecit De filiis uero irati sunt iob filii septē
 & filie tres et abraam centum annorum erat cum natus est ei isaac filius eius :
 Moyses autem dicebat sicui nati sint filii Ergo si alius est filius ab his quæ facta
 sunt : et propria solum substantiæ patris generatio : neq; arianis iactatur occasio
 dictionis factus . Nam si in his etiam confusi uerba insent comperatiue dici & iō
 quæ comparantur eiusdem generis esse : ut filius naturæ sit angelorum : arguent
 imprimis ut qui ualentini et carpocratis et aliorum hæreticorum opinionē sequā
 tur . Quorum alter angelos eiusdem cum christo generis esse dixit : Carpocras
 uero angelos mundi opifices esse ait : a quibus cum & isti fortasse didicerint uer
 bum dei comparant angelis : Sed confundentur talia somniantes psalmista di
 cente : Quis similis tibi inter deos domine et quis assimilabitur domino inter fi
 lios dei : Verum tamen audient quia si didicerunt et ipsi q̄ comparatio in his
 procul dubio uult fieri quæ eiusdem et non quæ diuersi generis sunt : nemo deū

hominum comparauerit nec rursus hominem brutis nec ligna lapidibus: propter
dissimilitudinem nature: Sed res incomperabilis est deus homo autem homini
comperatur & lignum ligno & lapis lapidi: & nemo de his diceret melior sed ma
gis & plus. sic & ioseph pulcher magis erat p̄ fratribus eius & rachel pulchrior lia
Stella enim stella non melior est sed potius distat in gloria: De his uero quę di
uersi generis sunt ubi hęc aliquis inuicem comperat: tunc melior ad dicituram
dicitur quemadmodum de sapientia & lapidibus dictum est: Si ergo dixisset apo
stolus tanto magis angelos filius precedit uel tanto maior est fuisset uobis occa
sio quasi filius compararetur angelis: nunc autem cum dicat meliorem esse eum
tantumq; ab illis distare quantum filius a seruis ipsum ab angelorum natura di
uersum esse demonstrat & item cum eum esse dicit qui omnia fundauit ipsum
ab his quę facta sunt: Nam si & illud animaduertent paulus eos simili modo re
darguet cum ait: Cui enim unq̄ angelorum dixit filius meus es tu & ad angelos
quidem dicit qui facit angelos suos spiritus & ministros suos flammam ignis. Ec
ce de his quę facta sunt fieri ea facturam quę esse dicit ad filium uero non facturam:
neq; fieri sed sempiternum & regem & opificem esse confirmat dicens sedes tua d̄
us in seculum seculi & tu ab initio domine terram fundasti & opera manuum
tuarum sunt cęli: ipsi peribunt: tu autem permanes ex quibus & ipsi conspiciere
possent si modo uellent quę alius quidem est opifex & alia sunt opifitia: & ille qui
dem deus est hęc autem creata & ex nihilo facta: Nam quę nunc dicitur ipsi p̄būt
non quasi peritura sit creatura dicitur: sed ut ex fine: eorum quę facta sunt natu
ra ostendat: Quę enim perire possunt etiam si factoris gratia non perierint ea ta
men ex nihilo facta sunt & non fuisse aliquando ipsa testantur. Et propterea quo
niam hęc talem naturam hēt: de filio dicitur tu autem permanens ut semper
nitas eius ostendatur Neq; enim habet ut perire possit sicuti quę facta sunt Sed
cum habeat permanere semper alienum est ab eo dicere non erat priusq̄ genitus
esset proprium uero ipsius est semper esse & permanere cum patre. Quod si nec
ista quidem in epistola ad ebreos scripsisset apostolus ex aliis tamen epistolis e?
& ex omni scriptura prohiberentur certe tale aliquid de uerbo somniare cum
uero & ipse scripserit & in superioribus demonstratum sit generationem substā
tie patris filium esse & ipsum opificem: hec ab eo fabricata ipsum splendor em &
uerbum & imaginem & sapientiam patris quę uero facta sunt trinitate inferiora
presto adesse atq; seruire: diuersi generis igitur diuersę quę substantię filius ab is
quę facta sunt & patris potius substantię p̄prius p̄prius inquam eius deniq; na
turę consistit liccirco enim & ipse filius nō dixit pater meus melior me est ne quę
cum ab illius natura alienum putaret sed maior inquit non magnitudine quadā
nec tempore sed propter eam quę ex ipso patre est generationem: Verum tamen
dicendo maior est: substantię denuo proprietatem ostendit & apostolus ipse nō
qui uerbi substantiam ab his quę facta sunt principaliter discernere uellet dice
bat tanto melior angeli s factus incomperabile enim est immo uero diuersum:
sed qui uerbi in carne aduentum & quę tunc ab eo fiebat preparationem intueretur
hunc non esse prioribus similem ostendere uoluit: ut quantum natura prestat
eis qui ab ipso premissi sunt: tanto etiam eo amplius gratia quę ab eo & per eū
fit melior esset ministracione quę per angelos exhibetur: Seruorum enim erat fru
ctus tantummodo reposcere Filii autem & domini debita remittere: & uineam tra
sponere Itaq; eam & quę ab apostolo subiunguntur filii differentiam ostendunt
ab his quę facta sunt. cum dic̄ propterea abundantius oportet obseruare nos ea
quę audiuimus ne forte effluamus: Si enim qui per angelos dictus est sermo fac
tus est firmus: & omnis preuaricatio: & inobidientia accepit iustam mercedis re
tributionem: quomodo nos effugiemus: si tantam neglexerimus salutem quę cū

initium accepisse enarrari per dominum ab eis qui audiueret in nos confirmata est. Quod si ex his unus quæ facta sunt iustus esset: melior eis non esset: nec in preuaricatione plus propter ipsum ultionis reponeretur: Neque enim in ministerio angelorum preuaricantibus pro uno quoque eorum plus & minus erat: Sed una lex erat una uindicta in eos qui preuaricarent: Sed quia uerbum de his non est quæ facta sunt: sed patris filius est ideo quanto melior ipse & quæ per ipsum fiunt meliora & prestantiora sunt: tanto etiam poena maior: Videant igitur gratiam quæ per christum est. & ipsum agnoscant ex operibus quoque testificantem quæ ab his quæ facta sunt diuersus est: Solus autem uerus ipse in patre filius & pater in ipso: lex igitur per angelos dicta est: & perfectum fecit neminem: cum uerbi indigeret aduentu quemadmodum paulus dixit. Aduentus autem uerbi patris operum perfectit: & tunc quidem ab adam usque ad moysen mors dominata est: Verbi autem presentia mortem exinamuit. Nec iam morimur omnes in adam sed uiuificamur omnes in christo & tunc quidem ad auid usque ad bersabee lex gloriabatur & in sola iudæa notus erat deus nunc autem in omnem terram exiit sonus eorum et omnis terra plena est cognitione dei: Discipuli enim gentes omnes docuerunt et nunc impletum est quod scriptum erat: Omnes erunt scientes dei & imo quæ ostendebatur figura erat. Nuper ueritas patefacta est: & hoc item apostolus ipse manifestius deinde declarat dicens: in tantum melioris testamenti sponsor factus est iesus & rursus nunc autem melius sortitus est ministerium: quanto et melioris testamenti mediator est. quod in melioribus repromissionibus sancitum est lex & enim nihil perfectit. Inductio autem est melioris spei: & iterum dicit necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mundari: ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Melior igitur & hic & ubique domino ascribitur. qui melior est & diuersus ab his quæ facta sunt: Melior enim hostia quæ per ipsum fit: Melior spes quæ in ipso est & repromissiones quæ per ipsum fiunt non ut quæ magna peritus: sed ut naturaliter diuersa diuersio comperantur. Nam & qui hæc disponit melior est quam quæ facta sunt. et illud etiam quod dicitur factus est sponsor: sponsonem pro nobis ab eo factam significat. Vt enim cum uerbum esset caro factum est & factum esse carni computamus: facta est enim ipsa atque creata ita & hic factus est ut hoc iuxta secundam significationem accipiamus. quia ipse factus est homo & cognoscant litigiosi quæ ab hac quoque peruersa eorum opinione reffelleruntur audiant quia non ipsius substantiam paulus factam esse significat qui nouerat ipsum esse filium et sapientiam et splendorem et imaginem patris. Sed factum esse hic quoque testamenti ministerio computatur per quod mors quæ aliquando dominabatur examanita est. Nam ministerium quod per ipsum fit hoc quoque melius factum est quæ uim legis in qua per carnem iniuocabatur condemnauit deus filium suum mittens in similitudine carnis peccati: et de peccato condemnauit peccatum in carne depellens ab ea peccatum in quo perpetuo captiua tenebatur. ut intelligentiam dei suscipere non posset: et carnem uerbi susceptibilem præperasset. nos fecit non iam secundum carnem ambulare. sed secundum spiritum et sepius dicere: nos non in carne sumus sed in spiritu et filius dei uenit in mundum non ut iudicet mundum sed ut redimat omnes et mundus pro ipso saluetur. Tunc enim quasi reus iudicabatur a lege mundus: Nuper autem uerbum in se iudicium recepit: et pro omnibus corpore passus salutem omnibus elargitus hoc intuens clamabat iohannes lex per moysen data est. gratia et ueritas per iesum christum facta est melior autem gratia quam lex et ueritas quam umbra. Melior autem ut dictum est per alium quempiam fieri non poterat nisi per filium qui sedet in dextera patris: hoc uero quid aliud significat quam filii proprietatem: et quæ patris est hæc filii diuinitatem esse: Patris enim impium filius regens in eadem sede cum patre sedet. Et uerbum quod patris

diuinitate contemplamur deus est & qui filium uidet uidet & patrem: & ita deus unus est: & adextra sedens patrem a sinistra esse non facit: sed quod in patre dextrum est ac uenerabile: hoc & filius habet & dicit ipse omnia quęcunq; pater habet mea sunt iccirco enim a dextra sedens filius patrem & ipsum a dextra uidet. Tametsi ut homo factus dicat prospiciebam dominum quia a dextris meis est iugiter: Nam & in hoc item ostenditur qđ filius est in patre: & pater in filio quia cū in dextera sit pater in dextra est filius: & cum a dextris sedeat filius pater est in filio & angeli ministrant ascendentes & descendentes de filio autem dicit & adorēt eum omnes angeli dei: & quando angeli ministrant dicunt ad te missus sum & dominus iussit: Filius uero quis ut homo dicat missus sum & oret opus perficere & ministrare: Tamen ut uerbum & imago dicit ego in patre & pater in me & qđ me uidet uidet & patrē et pater in me manens facit opera: Quę enim aliquis in imagine contemplatur, ea patris opera sunt. Hęc igitur istis ipsam certe impugnantibus ueritatem satis esse possunt: Verum tamen quia scriptum est: melior factus si factum de filio dicitur proinde ac genitum & esse audire nolunt uel qđ melius factum est ministerium: factum ut diximus accipere & intelligere recusāt sed ex hac dictione putant dici factum esse uerbum: hęc quoq; breuiter accipiant quandoquidē superiorib⁹ obliti sunt: si filius est ex numero angelorum dicatur sane de illo sicut de angelis hęc dicitio factus: & nihil ab eis per naturam differat: Sed sint aut & ipsi filii: aut & ille angelus & omnes communiter a dextra patris sedent: uel cum omnibus presto adsit & filius tanq̄ spiritus qui ministret quiq; ad eiusmodi illorum ministeria mittatur & ipse: Quid si paulus ab his filium ternerit quę facta sunt dicens cui enim dixit angelorum filius meus es tu: & hic cęlum terramq; angeli uero ab ipso fiunt: & ipse cum patre sedet illi presto adsunt ministrantes cui non fuerit denuo planum, qđ non de substantia uerbi dixi hanc dictionem factus. Sed de ministerio qđ per ipsum factū ē: Ut. n. cum uerbum esset caro factum est: Sic homo factus tanto melior in ministrando factus est ministerio qđ per angelos fit: quantum distat a seruis filius ab opifitis opifex Desinant igitur de substantia filii dicitā accipere dictionem hanc factus. Non enim de his est quę facta sunt: & cognoscant quia factus dicitio significatiua est ministerii ac dispositionis factę. Quomodo autem rebus creatis in ministrando melior factus sit qui natura melior erat: superiora declarant. Equidem arbitror fore de his erubescant. Sed si forte contenderint, haud absurdum fuerit in uesanam eorum audaciam discedere: simulq; opponere istis uerba huiusmodi de ipso patre dicta ut uel confusi linguam suam maledictis contineant uel certe intelligant quam infanie profunditatem inuenerint. Scriptum ē igitur fias mihi in deum protectorem, & in domum refugii ut salues me & rursus factus est dominus refugium pauperi: ut quotquot eiusmodi dicta in sacris scripturis inueniuntur: Si ergo hęc in filium dicta esse fatentur qđ fortasse uerius est: agōscant quia sancti dignum dicunt ipsum qui factus non est sibi adiutorem esse deumq; refugii Et deiceps cum legunt & factus est & fecit & creauit in presētiam eius quę in carne fuit scriptum accipiant: tunc enim factus est adiutor domus quę refugii cū peccata nostra corpore suo sustulit in ligno: dixitq; uenite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Si uero in patrem hęc uerba dici asserunt ergo qđ & hic scriptum est fias & factus est: huc eorum conatus progredietur ut deum et factum esse dicant, & de ipso haud aliter qđ de uerbo eius differere audebunt: Consequenter enim eos talia de patre suspicari conuincitur: qualia etiam de uerbo sonant: Sed absit ut hoc unquam fidelium cuiuspiam mentem pertranseat. Nam neq; filius ex his est qđ facta sunt. Neq; id qđ ita scriptum est & dicitur fias & factus est principium essentię significat: sed auxilium indigentibus factum. Deus

enim semper est & idem Homines autem postea per uerbum facti sunt sicut pater ipse uoluit: & his qui facti sunt inuisibilis est & inaccessibilis deus: & hominibus precipue qui in terra sunt: Quando igitur filii homines in plorat Quando persecutionem patientes auxilio indigent. Quando iniuria affecti precant tunc inuisibilis ille cum humanus sit beneficio sentitur quod per proprium ipsius uerbum et in ipso facit: & continuo per cuiusque indigentia deus presentis est hominibus & inficitur infirmis robur persecutionem patientibus refugiumque domus salutis iniuria affectis dicit ipsis ad huc loquentibus amo ecce adsum Quod igitur in subsidium cuique fit per filium hunc sibi quisque deum factum esse dicit: Nam et ad iutorum ab ipso deo per uerbum fit: & hoc hominum consuetudo nouit. Et hoc quilibet dici recte consentiret: Saepe et homines hominibus opitulantur & alius iniuria affectum defendit ut abraam loth alius profugo demum aperuit ut abdias filiis prophetarum: alius hospitem suscepit ut loth angelos alius indigenti largitus est, ut iob rogantibus ipsum: Hi ergo si pro cuiusque meritis dicerent, hi mihi adiutor ille refugium alius largitor factus est Haec cum dicerent, non generationis principium nec essentiam eorum significarent qui benefecissent: sed beneficium quod ab illis accepissent pari ratione sancti cum de deo dicunt factus est & factus non principium quodam generationis significant. Deus enim nec principium habet nec factus est: sed salutem ab eo factam hominibus ostendunt. Quod cum ita intelligatur consequens erit de filio quoque quantum libet quotiesque dicat factus est & factus: eadem seruare sententiam ut cum dici audierint factus melior angelis & factus est non factum dei uerbi principium intelligant, nec ex his omnino factum ipsum somnient sed id a paulo intelligent de ministerio ac dispositione dici cum factus est homo: Quando enim uerbi caro factum est et habitauit in nobis: uenitque ut salutem ministraret omnibus atque donaret: tunc salus nobis factus est uita factus est propiciatio factus est: Tunc pro nobis ipsius preparatio angelis melior facta est: & uia factus est ac resurrectio: Et quemadmodum illud factus mihi in deum protectoris essentiae ipsius dei generationem significat sed ut diximus humanitatem: ita & nunc factus melior angelis & factus est et in tantum melior factus est sponsor iesus non substantiam uerbi factum significat: absit sed ipsius: erga nos beneficium ex humanitate factum licet heretici ingrati sint & litigiosi.

Vm in superioribus de errore ac superstitione gentilium pauca ex multis libantes id quod ad idola pertinet satis dixerimus quoniam modo ea ab initio inuenta fuerint quae ex peccato homines sibi ipsi idolorum cultum excogitarunt: Quin etiam dei gratia non nihil de uerbi paterni diuinitate significamus de ipsius in res omnes prouidentia atque uirtute quae per eum bonus pater omnia disponit et ab eo concta mouentur: & in ipso uiuificantur: Age o macari & pietatis fide uere christi amator consequenter etiam de uerbi humanitate narremus & ipsius ad nos apparitione diuina ostendamus quam iudaei calumniantur gentiles irrident: nos autem ueneramur ut in quo uerbi exinanitio uideatur: hic etiam multo maiorem multoque ampliore erga eum pietatem habeas: Quantum enim ab ipsis irrideretur tanto maiore diuinitatis suae testificationem praebet: Quae enim homines quasi fieri non possint minus comprehendunt ea ipse fieri posse demonstrat: & quae homines tanquam absurda ludificant ea ipse bonitate sua consentanea reddit, & quae arguti homines tanquam humana rident ea ipse uirtute sua diuina esse demonstrat qui excogitatione idolorum per cruce solita ipsius humilitate peruertit illudentes uero & in credu

Ios. ut sua ipsius diuinitatem uimq; cognoscerent occulte conuertit Sed ad horū narrationem opus est eorum quę prædicta sunt reminisci ut causam cognoscere possis cur tale tantumq; patris uerbum in corpore apparuerit nec saluat e rem putes qui corpus naturali quadam ratione gestauerit: sed cum incorporeus sit et & uerbum pro sua tantum humanitate simul & bonitate ut nos saluaret humano in corpore nobis apparuit: Sed nos qui de hoc uerba facimus prius de creatione uniuersi ac de opifice eius deo dicere conuenit ut hoc pacto quispiam uideat hanc etiam a uerbo per ipsa fabricante primordia merito factam fuisse renouationem Nihil enim contrarium uidebitur si per quem pater eam creauit in ipso etiam salutem eius operatus est Conditionem mundi & rerum omnium creationem differenter accepere multi & pro sua quisq; uoluntate diffinierunt. Alii enim dñt sponte omnia & ut casus tulit genita esse: ut epicuri qui pro sententia sua nec uniuersi quidem prouidentiam esse fabulantur. plane contra ea dicentes quę clara sunt atq; uidentur: Nam si sponte omnia sine prouidentia ut ipsi uolunt genita essent oportebat omnia simpliciter nasci & similia esse minimeq; uaria. Opus enim erat tanq̃ in uno corpore solem omnia esse uel lunam Et in hominibus totum oportuit manum esse uel oculum uel pedem: nunc autem non ita est. Videmus. n. aliud solem aliud lunam aliud terram: Et in corporibus item humanis aliud pedem aliud manum aliud caput: Hęc autem distinctio. res ipsas non sponte natas esse declarat: Sed earum causam præcedere demonstrat ex qua deum etiam qui distiguit & omnia facit Cognoscere uos alii inter quos & magnus ille apud gentiles plato ex ante subiecta & non generata materia deum uniuersa fecisse disputant neq; enim potuisse quicq̃ facere deum nisi ante subiecta fuisset materia sicut & fabro lignum ante subiectum esse oportet: ut operari possit: Hoc uero cum dicunt non intelligunt se deo circum ponere imbecilitatem: Nam si nõ est ipse causa materię sed omnia omnino facit ex ante subiecta materia imbecilis ipse inuenitur q̃ sine materia nihil eorum quę sunt operari possit sicut & fabri certe imbecilitas ẽ sine lignis nihil quorum usus indigeat operari posse Et enim pari ratione nisi materia fuisset & nihil deus operatus esset. & quonam modo factor iam & opifex dictus esset si aliunde operari habuisset & dico autem ex materia. Quod si res ita habet ut ipsi uolunt deus ad hęc ut res sint: artifex solum non etiam creator erit: Si quidem in subiecta materia operatur & materię autor non est ipse: nec uniuersi creator dictus esset & si materiam utiq; non creat: ex qua omnia consistunt quę creata sunt qui uero alias sequuntur hęreses rerum omnium sibi fingunt opificem preter domini nostri iesu christi patrem in his etiam quę dicunt nimium cęcutientes: Et enim dicente ad iudęos domino non ne legistis q̃ qui ab initio creauit: masculum & feminam creauit eos & dixit huius causa reliquet homo patrem & matrem & ad hęrebit uxori suę & erunt duo in carne una Deinde significans eū q̃ creauit Quod igitur inquit deus coniunxit homo non separet quomodo isti alienā a patre creationem introducunt? Si uero est ut uult Ioannes qui omnia complectitur: & dicit omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil quonammodo alius opifex esse & preter christi patrem hęc quidem isti fabulantur: diuina aut scriptura & christiana fides eorum certe stulti loquutum tanq̃ sacrilegiū damnat Neq; enim sponte quia in prouissa non sunt neq; ex ante subiecta materia quia imbeciliis non est deus sed ex nihilo & ex eo quod nusq̃ nullatenus erat deum omnia per uerbum fecisse cognoscit sic per moysen ait. In principio deus fecit celū & terram Sed per utilissimum pastoris librum ante omnia crede: q̃ unus est deus qui omnia creauit & continet & ea ut essent ex nihilo fecit: Quod & paulus significans fide inquit credimus perfecta esse secula uerbo dei ut ex inui

sibiuisibilia fierent: deus enim bonus est immo uero fons bonitatis bono autem nullius rei foret inuidia: quo circa nulli esse inuidens ex nihilo coneta creauit per proprium uerbum dominum nostrum iesum christum. Et ex omnibus quæ super terram genus humanum miseratus est. quod cum uidisset non esse idoneum per proprie generationis rationem durare semper. plus aliquid ei gratificans homines creauit non ut cetera animalia simpliciter sed eos ad imaginem suam fecit quibus uero tribuit uerbi sui ut cum uerbi quidam quasi umbra tenerent rationales facti permanere in beatitudine possent. & ueram uereque sanctorum in paradiso uitam exigerent. Sed rursus qui hominum nostet arbitrium: quod in utrumque poterat inclinari gratiam quam eis dederat preueniens lege firmavit & loco Nam in suum eos paradysum introducens legem dedit eis ut si gratiam seruariet & boni esse persisterent uitam in paradiso iocundam sine dolore sine solitudine uiuerent preterquam quod celestis etiam beatitudinis promissionem habebant. Quod si transgredirentur et peruertentes ignaui fierent se ipsos in morte pro natura sua corruptionem passuros esse cognoscerent nec deinde in paradiso uicturos: sed extra eum morientes quod reliquum erat in morte et corruptione mansuros: Hoc et scriptura significat dicens ex persona dei: Ab omni ligno quod est in paradiso comestione comedas autem a ligno cognoscendi bonum & malum ne comedetis ab eo:

Quacumque autem hora comederitis morte moriemini. hoc autem morte moriemini quid aliud fuerit quam non mori solum sed in mortis & corruptione permariere?

Miraris fortasse. quid ita cum de humanitate uerbi dicere proposuerimus: nunc de omnium primordio narremus. Sed ne hoc quidem est a narrationis consideratione alienum: Necessse est enim qui desaluatoris ad nos apparitione dicimus. de hominum quoque primordio dicere cognoscas quia causa nostra illi occasio descendendi fuit et transgressio nostri a uerbi humanitate exciuit: ut preueniret & ad nos dominus & appareret inter homines. Nos enim incarnationis illius causa extitimus et pro nostra salutem humano etiam in corpore nasci & apparere concupiuit: Sic igitur deus hominem fecit & incorruptum persistere uoluit: homines uero ubi contempserunt & auerterunt a deo cogitationem & ut in superioribus dictum est considerarunt & cogitarunt sibi ipsi peccatum: cuius antea minas audiuerant condemnati sunt nec deinde sicuti facti erant permanserunt: sed pro eorum considerationem corruptibiles erant: & mors illi dominans uictoriam obtinebit: Transgressio namque precepti in id eos conuerterat quod naturaliter erant ut quem admodum facti erant. cum antea non essent ita nunc cum essent corruptionem temporis conuenienter paterent: Nam si naturam habentes ut aliquando non esset uerbi presentia et humanitate ad hoc uocati erant ut esset: consequens erat dei cogitatione priuatos & ad ea conuersos que non sunt (Non esse. n. prohibet mala esse at prohibet bona) quam quidem eum que est reliquerant deum hoc etiam priuati homines ne sepe esset ut. uidelicet resoluti in morte & corruptione manerent: Est. n. homo naturaliter mortalis ut que ex nihilo factus sit: sed naturale obtudissimam corruptionem pro similitudinem quam ad eum habet que est: siquidem eam pro ipsius cogitationem serualet: ac deiceps incorruptibilis mansissimam: quem admodum sapientia dicit: Observatio legis confirmatio incorruptionis incorruptibilis at factus: reliquum uixisset tamquam deus sic quodam in loco scriptura significat hoc dicens. Ego dixi dii estis et filii altissimi omnes uos at tamquam homines morimini: et tamquam unum principium caditis: Deus. n. non solum ex nihilo nos fecit. sed et uitam nobis tamquam diuinam dedit gratia uerbi: homines at ab his auersi que eterna sunt et consilio diaboli ad ea conuersi participationes uerbi cum id quod naturaliter erant e fugerent. siquidem boni persistisset ipsis naturalis corruptio non appropinquasset sic et sapientia dicit deus hominem creauit ad incorruptionem & imaginem eternitatis sue: Inuidea autem diaboli mors introiuit in mundum: hoc autem facto moriebantur homines & co

ruptio aduersus inualeſcebat & hoc ipſo contra uniuerſum genus pluſq̄ p̄ natura ualebat: q̄ in eos diuinitatis nimas p̄cepti tranſgreſſione p̄ſumerat nā & homines peccando non ad certos ſecuti ſunt fines ſed paulatim progredientes in iminensum uſq; proceſſerunt. cum ab initio mittentes malitię fuiſſent. & contra ſe greſſi qui non in uno uitio ſtarent. ſed noua omnia ſuper aliis alia excogitarent peccando inſatiabiles facti ſunt: Siquidem adulteria ubiq; erant & furta uniuerſa terra cędibus atq; rapinis imbuta. lex de corruptione & iniuria ſancta non erat: mala omnia priuatim et publice apud omnes fiebant. Ciuitas contra ciuitatem pugnabant & gens contra gentem inſurgebat: Totus terrarum orbis diſſenſionibus & bellis diuiſus. Cum omnes pro ſe quiſq; de iniquitate certarent nec ab his uitia contra naturam habiant: ſed ut apoſtolus ait chriſti teſtis & foemine eorum permutauerant naturalem uſum in eum qui eſt contra naturā ſimiliter & mares omittentes naturalem uſum foemine accenſi erant in cupiditate ipſorum ad inuicem: mares in maribus turpitudinem operantes & mercedē q̄ oportebat erroris ſui in ipſis capientes propterea iam magis inualeſcente morte & aduersum homines corruptione perſtante genus humanum corumpebatur Rationalis uero & ad imaginem factus homo periebat. & q̄ adeo factum erat opus p̄debat. Et enim mors ut ante dixi lege contra nos poterat. nec facultas erat effugere legem: nam adeo propter tranſgreſſionem lata fuerat & proſectio absurdum ſimul: & indecorum facinus erat: absurdum quidem deum qui dixerat. mentiri ut cum legē ipſe tuliffet morte moriturum hominem ſi p̄ceptum p̄teriret poſt tranſgreſſionem homo non moreretur. ſed uerbum illius ſolueretur: Neq; enim ueridicus deus eſſet ſi cum ipſe dixiſſet morituros nos: homo non moreretur: indecorum autem ruruſ eos q̄ rationales facti eſſent uerbiq; participes perire ac per corruptionem ad nihilum de integro redigi: Neq; enim dei bonitate dignum quę ab eo facta ſunt aboleri propter diaboli fraudem quam hominibus intruxerat. Aloquin etiam omnium maxime indecorum erat dei artem in hominibus euaneſcere uel propter eorum negligentiam uel propter demonum fraudē Cum igitur rationalia eiufmodi opera corrumpentur atq; perirent: quid deū qui bonus facere oportuit? an permittere. ut aduersus ea corruptio ualeret. & mors ipſa occuparet & quid ea profuiſſet ab initio fieri p̄ſtabat enim non facta eſſe quam facta negligi atq; perire imbecilitas enim & non bonitas ex negligentia dei cognoſcitur ſi cum fecerit ſuum permittit opus corrumpi: & id quidē magis q̄ ſi non ab initio feciſſet hominem. Nam ſi non faceret non eſſet qui imbecillitatem argueret cum autem fecerit & cum in eſſe produxerit abſurdiſſimum fuit opera perdi & maxime inconſpectu eius qui fecerat. Non igitur permittendum fuit. ut homines corruptione ferrentur: cum indecorum id eſſet & indignum bonitate dei: Sed quemadmodum hoc neceſſe erat ita e contrario ruruſ obicitur deo par fuit: ut in lege quam de morte tulerat uerus eſſe appareret: Abſurdum enim erat propter umilitatem perpetuitatemq; noſtram patrem ueritatis apparere mendacem: Quid igitur de hoc etiam fieri oportuit uel quid deo faciendum fuit: an exigere ab hoīnibus ſuper tranſgreſſione poenitentiam? hoc enim quiſpiā dixerit deo dignū fuiſſe ut quęadmodū ex tranſgreſſione uenerāt in corruptionē ita ex penitētia redirent ad integritatē: Sed nec penitentia quę ſeruabat q̄ deo cōueniebat: Mendax. n. denuo māſiſſet niſi detinerent in morte hoīes: Ad hęc penitētia nō reuocat ab his q̄ naturalia ſūt ſ; peccatis rātūmō liberat: Si ergo peccatū ſolū eſſet: nec dñ corruptio ſequeretur bñ tūc penitentia fuiſſet. Quđ ſi trāgreſſione ſemel occupante hoīes in naturali corruptiōe detinebāt: & ea quę ſecundum imaginem eſt gratia priuati erant. quid aliud fieri oportuit? uel cuius ad hanc gratiam & reuocationem uſus fuit niſi dei uerbi qui ab initio cuncta

ex nihilo fecit & ipsius enim erat quod corruptum fuit ad integritatem reducere .
Et qui pro omnibus esse possidet consequenter omnia solus regent pare poterat .
& pro omnibus pati & de omnibus ad patrem legatus erat idoneus : hac igitur de
causa incorporeus & incorruptibilis & immaterialis dei filius in regionem nostram
uenit : qui nec antea quidem procul cum patre suo manens : Venit autem cum
suas in nos humanitate & apparitione descendens : & conspicatus rationale genus
periens & mortem ipsis de corruptione dominantem : conspicatus deinde transgressio
nis minas corruptionem aduersus corroborantem : & quod absurdum erat . solui le
gem priusquam impleretur . Conspicatus propterea quod contingerat dedecus ut quo
rum ipse artifex fuerat ea tollerentur : Conspicatus interea superabundantem . ho
minum malitiam quod eam ipsi contra se paulatim protendissent haud quam tolerabi
lem : Conspicatus etiam omnes homines morti obnoxios esse genus nostrum mi
seratus et infirmitatem dementia persecutus & cum nostra etiam corruptioe sub
missus . & mortis uictoria minime per pessis ne quod factum erat perderetur : & o
pus patris sui uanum efficeretur sibi ipse corpus assumit & a nostro minime alie
num : neque enim temere uoluit incorpore nasci : nec solum apparere uoluit : & per
aliud prestantius diuinam ipsius apparitionem facere : Sed nostrum corpus as
sumit & hoc non inconsulte sed ex pura & intemerata uiri nescia uirgine purum
uere quod ab ore a comixtione uirorum : Ipse enim cum potens sit et rerum omnium
opifex in uirgine sibi ipse templum preparat corpus et hoc suum sibi quasi orga
num facit in quo cognoscatur et habitet & cum nostris hoc modo corpus simile
sumpsisset quod omnes eramus corruptioni mortis obnoxii pro omnibus illud mor
ti exponens patri obtulit id quod humaniter fecit : ut omnibus morientibus lex de cor
ruptione hominum in eo solueretur tanquam mortis potans in dominico corpore im
pleta est nec deinde contra eiusmodi homines locum haberet : homines autem ut
pote ad corruptionem reuolutos proprietate corporis & gratia resurrectionis ad
incorruptionem ipse redigeret . & eos a morte suscitaret mortem ab eis quasi stipu
lam igne resoluens : Sciens enim uerbum quod hominum corruptio non aliter solue
retur quam omnino per mortem cum uerbum mori non possit quod immortale est .
& patris filius ob eam rem corpus sibi ipse quod mori posset assumit ut hoc quia
uerbi in omnibus particeps esset pro omnibus morte sufficiens fieret et propter
uerbum quod in ipso habitaret incorruptibile permaneret & in reliquum ab om
nibus gratia resurrectionis corruptio desisteret : Quamobrem tanquam sacrificium
& uictimam & uictimam omnis expertem maculae corpus quod sibi ipse assume
rat morti destinans mortem continuo ab omnibus sibi similibus mutui oblatio
ne deleuit : Nam uerbum dei quod pro omnibus esse possidet conuenienter tem
plum corpus quod suum exponens instrumentum creatum precium anime pro om
nibus id quod debebatur in morte persoluit : & quod ad fieri potuit propter simili
tudinem quam cum omnibus habet incorruptibilis dei filius omnes incorruptio
nem induit promissione resurrectionis : Nam et ipsa in morte corruptio locum
aduersus homines non habet propter uerbum quod in his propter unum corpus
in habitat . Et quemadmodum si rex magnus magnam urbem quandam ingres
sus in aliqua eius domo habitaret talis omnia urbs honore multo dignaretur : nec
deinde quispiam inimicus eam autem predator insultans euerteret : sed omni poti
cultis digna diceret propter regem uidelicet qui in una eius domo habitaret : ita & de re
ge omnium fuit : ipse enim cum in regionem nostram uenisset : & in uno similitudinum cor
pore habitasset : omnes deinde hostium in homines cessarunt insaniam : & mortis sub
lata est corruptio : quod dui aduersus eos inualuerat : perierat enim genus humanum ni
si omnium dominus & saluator dei filius ad finiendam mortem uenisset : hoc au
tem opus uere magnum bonitatem dei maxime decuit : Si enim rex domum

uel uerbū quā ipse condidit prenegligentia eorū qui inhabitant a preclatoribus oppugnari omnino non negligit: sed eam uelut opus proprium ulciscitur & liberat non eorum qui inhabitant negligentiam sed suam ipsius dignitatem respiciens: multo magis deus omnis boni patris filius non neglexit hominum genus quod per ipsum factum est. incorruptionem precipitari: sed mortem quę contingerat proprii corporis oblatione deleuit: negligentiam autem eorum. sua ipsius doctrina correxit qui res omnes hominum sua ipsius potestate regit. hęc etiam theologis ipsius saluatoris hominibus quispiam credere potest si forte in eorum scripturas inciderit ubi dicunt dilectio enim christi continet non cerentes hoc quod unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes moriebantur: & pro omnibus mortuus est: ut nos non etiam nobis uiuamus sed ei qui pro nobis mortuus est: & resurrexit a mortuis domino nostro iesu christo: & rursus paulominus ab angelis inmutum uidemus iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatū ut gratia dei pro omnibus mortem gustaret: deinde & causam cur non alium quā ipsum uerbum deum in carnari decuerit significat dicens: Decebat enim ipsum propter quem omnia & per quem omnia multos filios in gloriam ducentem principem salutis eorum per passiones perficere: hoc autem significat dicens quod alterius non fuit ab ea quę erat corruptione homines reducere quā dei uerbi qui iam inde ab initio fecerat eos: Quod autem corpus & ipse dei filius sibi sumpserit quod sacrificium de similibus erat corporibus hoc quoque significant dicentes: quoniam igitur filii participes fuerunt sanguinis & carnis similiter: & ipse participes fuit eorum ut per mortem euacuaret eum qui potestatem mortis habebat: hoc est diabolum & hos liberaret quicumque metu mortis per omnem uitam obnoxii erant seruituti. Nam proprii corporis sacrificio legi quę contra nos erat finem imposuit & uitę principium nobis renouauit spem resurrectionis prebens nam quia ex hominibus in homines mors uictoriam obtinebat iccirco per incarnationē uerbi dei rursus destructio mortis facta est: & resurrectio uitę dicente uiro qui christum gestabat: Nam quia per hominem mors & per hominem resurrectio mortuorum: sicut enim omnes in adam moriuntur. ita in christo omnes uiuificabuntur: & quę deinde sequuntur: Neque enim nunc etiam quasi damnati morimur. sed tanquam excitari communem omnium resurrectionem expectamus quam tempore suis deus qui eam operatus est: atque donauit ostendet. & hęc quidem prima fuit incarnandi saluatoris causa: Sed ex his etiam aliquis bonā ipsius ad nos presentiam rationabiliter factam esse cognosceret. Deus enim qui rerum omnium potestatem habet cum genus humanum per proprium uerbum faceret: eorum imbecillitatem nature perspiciens. quod non sufficeret cognoscere opificem nec omnino dei cogitationē capere cum hic esset increatus illud uero ex nihilo factum hic in corporeus homines ex inferiori corpore creati & omnino facta multum a factoris comprehensione & cognitione distare: miseratus denuo genus humanum ut qui bonus est: non reliquit eos ipsius cognitione destitutos ut esse haberent non inutile: quid enim factis esse profuisset non cognoscentibus deum factorem suum uel quomodo rationales essent non cognoscente patris uerbum in quo etiam facti sunt: nihil enim ne abrutis quidem animalibus different si nihilo plus quam terrena cognoscerentur. Et quid uero deus fecisset eos a quibus cognosci nollet. Quare hoc ne fieret cum bonus sit propriam eis communicauit imaginē domini nostri iesu christi. & eos fecit ad imaginem & similitudinem tuam ut per hanc gratiā considerantes imaginē uerbū dico patris per id possint ipsius patris cogitationē capere & factorem cognoscentes uitā iuuant felicē & uere beatā: Sed rursus stulti homines sic et data sibi gratiā negligentem deū usque adeo uerterunt & animam suam eo usque perturbant ut non solum cogitationis dei abluiscerentur sed et

sibi alia ex aliis confingerent. & idola sibi pro ueritate formarunt et ea quę non sunt. deo qui est p̄p̄osuerunt creaturę pro creatore seruientes & hoc utiq; peius q̄ ad ligna etiam et lapides et materiam omnem & ad homines dei honorem transtulerunt & his ampliora facientes ut in superioribus dictum est. in eorum munus retribuere cum ipsi se magis illorum furioribus astringerent: ob hoc igitur & ueneficia apud eos dicebantur: & uaticinia homines in loco fallebant: Et omnes quę ad natiuitatem & esse suum pertinerent stellis ac cęlestibus signis attribuebant. nihil p̄terea quamquę uiderentur considerantes et omnino impietatis omnia plena erant et iniquitatis. & unus deus cum uerbo eius non cognoscebatur: tamen si non inuisibile hominibus seipsum absconderet. nec eis simplicem cognitionem suam p̄beret sed eam uarie et per multos explicaret: Siquidē gratia quam ex similitudine habemus ipsa per se sufficit deum uerbum & per ip̄m uerbum patrem ostendere: Sciens autem deus hominum infirmitatem prouidit eorū negligentię: ut si deum p̄ seip̄os negligenter cognoscere: opificem possent p̄ creationis opera non ignorare: quoniam uero negligentia hominum indeteriora paulatim labebatur: prouidit item deus huic eorum infirmitati legem prophetas q; mittens ut ipsis monitores essent ut si etiam oscitarent cęlum suspicere factorē q; cognoscere doctrinam ex domesticis haberent nā de p̄stantioribus rebus homines ab hominibus discere familiarius possunt: licebat enim suspicientes magnitudinem cęli & contemplantes creaturę concordiam cognoscere eius principem patris filium qui sua in res omnes prouidentia patrem omnibus notum esse facit & p̄p̄ea mouentur uniuersa ut deum omnes per ipsum agnoscat uel si hoc eis tardum erat cum sanctis colloqui poterant: & per eos discere rerum omnium opificem deum christi patrem & culeum idolorum sacrilegium esse: & rem omni impietate plenam: licebat & legem cognoscentes eos ab omni iniquitate desistere & uitam secundum uirtutem uiuere. Neq; enim lex propter iudęos solum erat: nec prophetę propter eos solum mittebantur: sed ad iudęos quidem mittebant & eos iudęi persequebantur ipsi autem erant uniuerso orbi sanctum diuinę cognitionis & uitę quę ad animam pertinet instituendę p̄ceptum. Cum igitur tanta dei bonitas esset: tantaq; humanitas homines tamen patis uoluptatibus & dęmonum illusionibus illecebrisq; uicti ueritatem non respiciebant: sed se ipsos ampliorib; uiciis atq; peccatis replebant: ut non iam rationales uiderentur s; orrationales p̄ moribus putarentur: Sic igitur efferatis hominibus sic diabolico errore quicquid ubiq; erat inumbrante & ueri dei cognitionem tenebris inuolvente: quid deum facere oportuit? Tantam ne rem tacitum ferre? & homines permittere a dęmonibus seduci ne deum cognoscerent: & quid profuisset hominem ab initio factum esse ad similitudinem dei: oportuit enim simpliciter ipsum tanq̄ irrationalium fieri uel rationalem factum irrationalium uitam non uiuere: Quid uero profuisset ipsum ab initio cogitationem de deo accepisse: si nunc eam indignus esset accipere: oportebat nec ab initio quidem datam esse: At factori deo quid emolumentum uel quę gloria fuisset si ab eo facti homines ipsum non collerent: sed alios sui factores esse putarent: Deus enim uideretur aliis eos non sibi creauisse. Ad hęc humanus rex condita ab ipso loca aliis dediticia seruire non sunt nec ad alios p̄ fugere: sed litteris eos commonefacit: sepe etiam amicos eis mittit: Quin etiam si opus fuerit adest ip̄e tum domū presentia componens mō ne aliis seruiant & opus ei; inane reddat: nō ne multo magis deus peccerit opibus suis ne ab ip̄o deficiat: & manibus rebus seruiat: cū p̄serti hęc illis defectio p̄nici ē & exitiū ferret: Sed his pereundum non fuit quibus semel communicata erat imago dei: Quid igitur deum facere oportuit? aut quid faciendum fuit? nisi ut renouaretur denuo quod secundum imaginem fuerat. ut per ipsum rursus homines

eum cognoscere possent hæc autem quæ nam modo facta fuissent nisi ipsa dei
affuisset & imago saluatoris nostri iesu christi per homines enim fieri nõ poterat
Nam & ipsi ad imaginem facti sunt: sed nec per angelos nam neq; ipsi imagines
sunt: Quapropter dei uerbũ per se ipsũ affuit: ut qui est tãq; patris imago homi
nẽ qui secundũ imaginẽ est. regenerare posset: Quin & nat⁹ nõ fuisset nisi mors
& corruptio tolleretur Propterea conuenienter mortale corpus assũpsit ut in ip
so mos deinceps aboleri posset. & homines itẽ qui iuxta imaginẽ sunt renouaret
Ad hoc igitur alio non fuit opus q̃ imagine patris Vt enĩ si picta i ligno forma
exterioribus maculis deleatur opus est adesse rursus eum cuius forma est ut in
eadem materia renouari possit imago Nam propter illi⁹ picturam ipsa quoq; ma
teria in qua pictus est non abicitur sed in ipsa reformatur: eodem modo sanctus
omnino patris filius qui est imago patris uenit in regiones nostras ut hominem
qui secundum eum factus erat renouaret: & qui propemodum parierat: hunc p
peccatorum remissionem inueniret: ut & ipse inquit in euangelis: ueni quod p
ierat iuenire & saluare hinc & ad iudeos dicebat nisi quis regeneratus fuerit: non
ex muliere generationem significans: sicut illi suspicabantur. sed animam osten
dens quæ in eo regeneratur & instauratur qui secundum imaginem est: Quoniã
uero idolorum insania & impietas terrarum orbẽ occuparat: & cognitio dei ob
tenebrata erat: cuius nam interfuit orbem docere de patre? hominis inquiet alq;
Sed non suum est hominum omnem quæ sub sole est peragrarẽ terram qui neq;
natura tantum percurrere ualent: nec fide digni tanta de re fieri possunt: neq; c
tra dẽmonum fraudem & illusionem ipsi per se stare sufficiunt: nam cum omnes
diabolica fraude ac idolorum uanitate animam saucii forent atq; turbati qui fie
ri potuit ut humanam animam humanamq; mentem flecterent quas nec uidere
quidem possunt: Quod autem non uidet aliquis docere quoniam modo poterit
Sed creationem dicet fortasse aliquis sufficere At si creatio sufficeret mala tanta
nunq; facta fuissent: Erat enim creatio & tamen homines in ipsum de deo precipi
tauerant errorem. Rursus igitur quis opus erat? nisi dei filius qui & animam
& mentem uidet qui & uniuersa in creatione mouet. & per ea patrem notum esse
facit. Nam qui per propriam prouidentiam & gubernationem uniuersorũ de pa
tre docet. eius & fuit eandem renouare doctrinam: quomodo igitur inquiet for
tasse aliquis factum istud? per eadem enim licebat ut ea quæ ad ipsum pertinent p
opera denuo creationis ostenderet: Sed neq; hoc tutum erat non utiq; id enĩ om
nes antea contempserant & cum quidem non sursum oculos. sed deorsum tene
bant. Quæ ex re conuenienter homines iuuare uolens descendit ut homo simile il
lis corpus assumens & ex his quæ inferiora sunt. Per corporis inq; opera iuuare
uolens ut qui eum noluerant. ex ipsius in res omnes prouidentia & imperio co
gõscere saltem per ipsius corporis opera dei filium in corpore cognoscerent &
per filium patrem: Vt enim bonus preceptor qui discipulorum suorum curam a
git: si ex maioribus proficere non possunt eos omnino per minora decendẽs doc
tiores facit ita & dei uerbum quemadmodum & paulus inquit quoniam enim in
sapientia dei non cognouit mundus per sapientiam deum uoluit deus per stulti
ciam predicationis saluare credentes: Nam quia dei contemplationem homines
auerterant & oculis uelut in profundo submersi deorsum tenentes in generatio
ne sensilibusq; rebus deum requirebant cũ mortales homines ac dẽmonas sibi
ipsi deos p̃fingerent: hac de causa huãnus & cõmunis oĩum saluator dei fil⁹ sibi
ip̃i corpus assumit: & in hoĩbus tãq; homo uersatur & omnes hoĩum sensus indu
it: ut qui deum in corporeis rebus cogitabant ex his quæ de minus per corporis
opera faceret ueritatem intelligerent & sensus tentendissent ibi se ipsos suscipi
et ueritatem ex omni parte doceri uidebant siue enim creationem admirarentur

at eam fateri uidebant christum dominum: siue in omnibus meis eorum occupa-
ta esset ut eos putaret deos esse: ac ex operibus saluatoris ipsis quoque iudicibus
unus apparebat in hominibus saluator dei filius cum apud illos talia non essent
qualia a dei uerbo fiebant: Siue in demonibus occupari fuissent: ut eos item puta-
rent esse deos: at cum eos a domino eici uiderent cognoscebant unum esse hunc
dei uerbum: & daemones non esse deos: Siue in motuis mens meorum detenta es-
set ut heroas quique apud poetas, dii nominantur colerent at cum domini resurrec-
tionem uidere etiam falsos eos esse fatebantur: & unum dominum uerum patris fi-
lium qui etiam morti dominatur: propterea natus est: & homo apparuit et mor-
tuus est. & resurrexit rex hominum qui unquam fuisse per sua ipsius opera obtundens
& obscurans: ut ubicunque homines occupari fuerint: eos inde reducat: & uerum
patrem suum doceat: Sicut et ipse dicit ueni saluare & inuenire quod perierat:
Nam cum semel in res sensibiles mens hominum cecidisset: uerbum se ipsum sub-
missit ut per corpus appareret. ut ad se homines ipse tanquam homo transferet & sen-
sus eorum ad se reuocaret & illis deinde qui eum tanquam hominem uidebant persua-
dere ab operibus quae faciebat ipsum non hominem esse solum sed deum etiam
& dei ueri uerbum ac sapientiam: hoc & paulus significare uolens ait in dilectio-
ne uel caritate radicari et fundari: ut ualeatis comprehendere cum omnibus sanctis
quae latitudo & longitudo & profundum & altitudo & cognoscere caritatem dei
quae superat omnem sensum ut impleamini in omni perfectione christi Verbum
enim cum se in omne partem extenderit sursum et deorsum in profunditatem
& latitudinem: sursum quoniam in creationem deorsum in incarnationem, in pro-
fundum ad inferos in latitudinem ad mundum: omnia dei cognitione compleuit
Ob hoc autem cum in ipsis esset sacrificium pro omnibus exhibuit corpus mor-
ti tradens: ipsumque suscitans per quod se in uisibilem fecit immo uero per hoc se ui-
sibilem constituit in eo manes et opera eiusmodi perficiens: quae ipsum non etiam
hominem: sed deum esse ostendebant: Vtrumque enim saluator per suam humani-
tatem humaniter fecit: Nam & mortem e nobis tollens nos renouauit: & cum oc-
cultus esset inuisibilis per opera se ipsum indicauit: & ostendit uerbum patris esse
uniuersi principem atque regem: non enim circumscriptus erat in corpore neque in
corpore quidem erat: alibi uero non erat: Neque illud mouebat uniuersa autem op-
eratione eius et prudentia carebant: Sed quod obstupescendum est cum uerbum
esset continebatur a nullo: uniuersa ipse continebat: Et quemadmodum cum in
omni creatura sit. Extra omnia est per substantiam in omnibus per uirtutem cum
omnia gubernet ad omnia: in omnibus prouidentiam suam extendat: singula pa-
riter & uniuersa uiuificet: omnia comprehendat a nullo ipse comprehendatur: sed
in solo patre suo totus per omnia sit: ita et in corpore humano cum esset: & ipsum
ipse uiuificaret conuenienter uniuersa & uiuificabat et in omnibus erat. & extra
omnia. & ex corpore quidem per opera cognoscebatur: Sed neque ex uniuersorum
operatione indicari non poterat: Anie quidem opus, quae extra proprium cor-
pus sunt consideratione contemplari: nec tamen extra proprium corpus opera-
ri uel quae ab eo procul sunt presentia sua mouere eadem nunquam mouet Nunquam igitur
homo cum ea consulerat quae procul sunt eadem etiam mouet ac transfert: ne
si quis domi sedeat. & ea consideret quae in caelo sunt: solem iam mouet caelumque
conuertit: Sed ea moueri & facta esse uidet non tamen efficere potest. ut ea ope-
rentur: iam talis non erat dei filius in homine neque enim corpori conexus erat:
sed hoc potius ipse continebat Itaque & in ipso erat: et in omnibus consistebat. & ex-
tra res omnes erat: & in patre solo quiescebat: et quod mirum est, quae tanquam homo
gubernabat: et tanquam uerbum spiritalia cum cuncta gignebat. et tanquam filium cum patre manebat. Vnde
nec pruriente quod uirgine patiebatur ipse: nec cum in corpore esset poluebat immo uero corpore

sanctificabat. nec enim cum in omnibus sit omnium particeps est. Sed ab eo spirantia cuncta gignuntur & aluntur: Si enim sol qui ab eo factus est: & conspicitur a nobis circumflectere coelum non sordescit terrestria contingens corpora: nec obscuratur a tenebris. sed eas ipse illuminat potius ac purgat: multo magnis sanctus omnino dei filius solis auctor ac dominus in corpore cognitus non polluebatur: Immo uero incorruptibilis esse corpus: quod mortale erat uiuificabat purumque reddebat: qui peccatum inquit non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius: Quando igitur edentem & bibentem & nascentem illum theologi dicunt qui de hac re loquuntur cognosce quia corpus nascebatur. & habilibus cibis nutrebat: Ipse uero qui cum corpore erat deus uerbum omnia gubernas per ea quae in corpore faciebat se non hominem sed deum uerbum ostendebat: haec autem de ipso dicuntur: quandoquidem & corpus edens & bibens & patiens. & nascentem non alterius cuiusdam erat se domini & ipsius hominis facti decebat: haec tanquam de homine dici ut uerum & non imaginarium corpus habere uideretur sed quemadmodum ex his cognoscebatur corporaliter adesse: ita ex operibus quae per corpus faciebat se ipsum dei filium ostendebat: unde & ad incredulos iudeos clamabat dicens Si non facio opera patris mei ne credite mihi: Si autem facio & mihi non creditis operibus meis credite ut intelligatis cognoscatis quia in me pater & ego in patre Ut enim cum inuisibilis sit & creationibus operibus cognoscitur: ita homo factus & in corpore locatus ex operibus cognosci potest. quia non homo sed dei uirtus & filius est qui talia operatur: nam demonibus imperare ipsum & eiicere illos non humanum est sed diuinum opus an qui eum uidebat curare morbos quibus humanum genus subiacet. hominem deinde & non deum esse putabatur. Leprosos enim mundabat claudos ambulare faciebat. & omnes summatim morbos ac debilitates ab hominibus propulsabat: Quibus ex rebus cuius uis hominis fuisset diuinitatem eius intueri: Quis enim qui eum uidisset hominibus id reddere inquit eis natura defuisset: & illius qui anatiuitate caecus fuisset oculos aperire non intellexisset hominum ei subiectam esse naturam & huius opificem eum esse atque factorem: Nam quia homini reddit. quod a natura non habuit: hunc manifestum est naturae dominum esse: ob hoc etiam ad nos ab initio descendens. ex uirgine corpus sibi ipse formauit. ut breue diuinitatis suae documentum omnibus preberet quia qui hoc formauit ipse uniuersorum etiam factor est. Quis enim cum uideat sine uiro corpus: ex sola uirgine progredi non cogitat quod in eo manifestum est. aliorum etiam corporum factorem ipsum ac dominum esse: Quis cum uideat aquarum substantiam permutari in uinum quod conuerti non eum considerat: qui hoc fecit aquarum omnium substantiae dominum & creatorem esse ob hoc enim tanquam dominus mare ascendebat: & quasi super terra gradiebat ut hoc intuentibus suae in res omnes dominationis noticiam preberet qui uero ex paucis rebus multitudinem tantam pascebat ex inopia copiosus ipse ut ex quinque panibus quinque milia saturarentur: & aliud tantundem relinqueretur: nihil aliud significabat quam ipsum uniuersorum prouidentiae dominum esse haec autem omnia facere saluatori conuenire uidebatur ut quoniam ipsius in res omnes prouidentiam homines ignorabant nec diuinitatem eius per creationem cognoscebant: saltem per corporis ipsius opera respicerent: & per ipsum cognitionem patris cogitatione conciperent ipsius in uniuersa prouidentiam ex particularibus ut ante dixi ratiocinantes. Quis enim cum uideat ipsius in demonas potestatem: uel quis cum uideat fateri demonas hunc suum esse: mentem posthac habebit ambiguum hic ne sit dei filius & sapientia & uirtus? Neque enim creaturam ipsam tacere fecit. Sed quod mirandum est in morte etiam imo uero in ipso de morte tropheo dico aut in cruce omnis creatura fatetur eum qui cognoscebatur & patiebatur in corpore

non simpliciter hominem esse sed dei filium & saluatorem omnium: Quando. n. sol conuersus est terra q; mota & scissi montes attoniti sunt homines: Et hac eum qui in cruce pendebat christum deum esse ostendebant: ipsius uero seruam creaturam omnem ac metu pntiam domini testificantem: Sic igitur per opera se ipu deus uerbum manifestauit hominibus. Consequens autem esset narrare ac diceŕ Quid ita in corpore uixerit quid pgrarit: Et cuiusmodi mors eius corporis fuerit idq; potissimum qd fidei nostrae suma est: & omnes pariter homies de hoc uerba faciunt ut ex hoc etiam deum christum & dei filium nihilominus cognosci p ciperes: Causam igitur praediximus apparitionis eius corporae quantum ex patŕ fieri potuit: quantumq; nos intelligere ualuimus q; alterius non fuit id qd corruptum erat ad incorruptionem trãssere: Præter q̄ saluatoris ipius qui ab initio uniuersa ex nihilo fecit nec alterius fuit: id quod secundum imaginem erat hominibus reparare præter q; imaginis paternae. Nec alterius fuit immortale ex mortali restituere præterq̄ eius q; p se uita est dominus noster iesus christus: nec alterius fuit docere de patre: & idolorum ex purgã cultum præterq̄ dei uerbi: qui omnia gubernat: quiq; unius patris uerus. est iilius unigēitus. Quoniam uero id quod est ab omnibus debebatur oportebat deinde persolui: Debebatur autem ut dixi omnino mori: ex quo uel maxime descendit ac de causa postq̄ diuinitatem suã ex operibus ostendit. demum sacrificium pro omnibus obtulit: templum suũ morti pro omnibus tradens ut omnes ueteri transgressione solutos ac liberos faceret: se ipsum uero mortis uictorem ostenderet: planum faciens suum incorruptibile corpus uniuersorum resurrectionis esse primitias. Ne uero admiratus fueris si d̄ iisdem eadem sepe dicimus. Nam quia de uoluntate dei loquimur eundem sensũ per plura interpretamur: ne forte aliquid præterire uideamur. & accusandi sim⁹ tanq̄ minus aliquid dixerimus: Et enim melius est superflui sermonis rephensionem subire: q̄ eorum aliquid que scribenda sunt præteriŕ: Corpus igitur ut qd comunem & ipsum cum omnib⁹ substantiam haberet: (Corpus enim erat humanum tamen si noua quadam admiratione ex sola uirgine consisterat tamen mortale cum esset consequenter pro aliorum similitudine moriebatur uerbi autem accessione non & pro natura propria corrumpebatur: sed q; in habitante dei uerbo pcul a corruptione factũ erat: & utrũq; in ipso præter opinionem fieri contingebat. ut & mors oium in corpore dominico impleretur. & mors atq; corruptio pp uerbum q; cum eo erat abolerentur: Mortis enim necessitas: & mortem pro omnibus oportuit ut id esset qd ab omnibus debebatur: Quade re cum uerbum ut dixi mori non posset immortale enim erat) corp⁹ sibi ipsi assumpsit qd mori posset: ut ipum tanq̄ proprium pro omnibus offerret: & tanq̄ dei filius pro omnib⁹ patiens: Nam ab corpus ipse accesserat euacuaret eum qui mortis potestatem habeat diabolum Scilicet & eos liberaret quicunq; seruituti mortis præ metu subiecti erant: Quippe comuni saluatore pro nobis moriente non nuc & ut antea secundum legis minas morimur qui in christo credimus. Talis enim pena desistit. Sed corruptione cessante ac pteunte in resurrectionis gratia secundum mortale tantũ modo corpus resoluimur tempore qd deus statuit unicuiq; ut uictoris resurrectionis compotes simus Nam more seminum quae in terra spguntur dissoluti minime pimus sed tam seminati resurgemus euacuata morte secundum saluatoris grã Ob hoc etiam beatus paulus sponsor resurrectionis omnib⁹ factus: Oportet inquit corruptibile hoc induere incorruptionem. & mortale hoc induere immortalitatem. cum autem mortale hoc induerit immortalitatem. tunc fiet sermo qui scriptus est Absorpta est mors i uictoria: Vbi est mors stimulus tuus. Quid igitur inquiet aliquis si necesse erat ipũ p omnibus morti corpus tradẽ. Quid non hoc ut homines uulgo deposuit? Sed ad crucifixionem usq; pcessit. Decebat

enim ipsum honorifice potius deponere corpus quam contumeliose mortem e^o
modi sustinere: Sed uide numquid non humana hæc obiectio sit: quod autem a sal
uatore factum est. uere diuinum & ipsius diuinitate multipliciter dignum: Primo
quidem mors quæ hominibus contingit pro eorum imbecillitate nature aduenit
Nam cum diu durare non possint tempore dissoluuntur Ob hoc enim ipsi mor
bi contingunt & languescunt moriuntur: Dominus aut non imbecilis est
sed dei uirtus & dei uerbum & per se uita: Quod si forte uulgo & pro hominum
consuetudine in lecto corpus deposuisset. putaret & ipse hoc secundum nature i
becillitatem pati: & nihilo plus habere quam ceteri hominum: Sed quoniam uita
erat & dei uerbum & oportebat mortem pro omnibus esse: Ob eam rem cum &
uita uirtus esset corpus in ipso corroborabat: Cum uero mors deberetur non si
bi ipse. sed ab aliis perficiendi sacrificii occasionem capiebat quando quidem nec
egrotare oportuit dominum qui morbos curabat alienos: Sed nec corpus item
debilitari in quo aliorum debilitates roborabat. Quid non igitur mortem sicut
& morbum prohibuit: quia propter hoc corpus habebat: & prohibere indecorum
erat: ne resurrectio impediretur. Sed item indecorum fuit morbum morti precede
re: ne ipsius qui in corpore erat imbecillitas putaretur Non fameſcebat igitur: &
fameſcebat quia id proprium corporis erat & fame non peribat quia dominus
ipsum ferebat: Quare etiam si propter omnium redemptionem præterquam ipsius ui
tæ corpus erat: sed oportuit inquiet aliquis illum se ab insidiis iudeorum subripe
re ut suum ipse corpus immortale seruaret: audiat hic iam indecorum id quoque do
mino fuisse: ut enim par non fuit dei filium qui uita est mortem suo ipsum cor
pori dare Ita nec ab aliis datam fugere sed ipsam potius destruendam persequi
deciuit. Qua ex re conuenienter nec suum ipse corpus deposuit nec rursus iude
os insidiantes subterfugit: hoc autem non imbecillitatem uerbi ostendebat: Sed ip
sum potius saluatorem: ac uitam esse iudicabat: quia mortem destruendam expe
ctabat: & quæ pro omnium salute mortem absolueret: Qua ex re corpus non p
pria morte deposuit quam ipse qui uita erat nullatenus habebat: Sed eam ab ho
minibus accepit ut in suo etiam corpore aduenientem omnino destrueret: Præte
rea ex hoc etiam uideret. aliquis non irrationabiliter dominicum corpus eiusmo
di interitum habuisse quod præcipue domino curæ fuit resurrectionem corporis quæ
facere debebat: Id enim erat de morte tropheum omnibus ostenderem fidem quæ
prestare factum ab eo corruptionis exitum & corporum deinceps immortalita
tem: Cuius tanquam sponſionem cum uibus & uniuerse resurrectionis futuræ noti
ciam: suum ipsius corpus seruauit incorruptum igitur si corpus ita egrotasſet
& sub omnium conspectu uerbum ab eo segregatum esset indecorum fuisset eum
qui alienos morbos curauerat suum ipsius corpus morbis tabescens negligere
Quomodo enim creditus esset aliorum expulſiſſe debilitate si suum in ipso templo
debilitaretur: Aut enim irrisus esset ut qui morbos propellere non posset aut quæ
posset & non faceret in humanus & in alios putaretur: Si uero sine morbo sine
dolore ullo priuatim & per se ipsum in angulo uel solitudine uel habitaculo uel
quo uis in loco abdidisset corpus: & post hac denuo repente uisus dixisset se ip
sum a mortuis uocitate fabulas apud omnes dicere iudicatus esset: Multo autem
minor fides fuisset si de resurrectione dixisset: & cum nullus omnino esset qui te
stimonium de ipsius morte perhiberet. Atqui resurrectionem mors præcedere
debet neque enim resurrectio foret nisi mors præcederet. quia ex re sicubi clā mors
corporis fuisset morte non apparente nec subarbitris facta ipsius etiā resurrectio
in certa & sine teste fuisset. uel qui ita resurgens resurrectionem predicaret: mor
tē uero occulte faceret: uel quid demonas sub omnium conspectu eiceret: & anat
uitate cæcū respicere faceret. & aquā in unū quæteret ut per hæc dei filius crederet?

At uero quod mortale erat non sub oīum aspectu imortale ostenderet . ut ipse uita esse crederetur. Quomodo autem & discipuli eius de resurrectione uerbi dicebant: nisi dicere possent quod ante mortuus erat: uel quonammodo fidem facerent dicentes mortem primo fuisse deinde resurrectionem nisi eos mortis testes habuissent: Apud quos liberius loquebatur Nāsi sic etiam cum sub oīum conspectu mors & resurrectio foret qui tunc erat pharisaei credere noluerunt: sed resurrexerunt eos qui uiderant ipsos negare cogebant: Hęc si occulte omnino gesta fuissent quantas illi occasiones incredulitatis ex cogitassent: Quomodo aut mortis exitus & quę de morte parata est uictoria ostenderetur nisi sub oīum conspectu prouocans ipsam corporis integritate mortuam in posterum & exinanitam argueret: Sed quę ab aliis etiam dici possent ea nos responsionibus proponere necesse est . Nam et hoc fortasse inquiet aliquis . Si mortem huius in conspectu oīum & sub testibus fieri oportuit ut resurrectio uerbi crederetur: Oportuit etiam ipsum sibi ipsi gloriosam ex cogitare mortem ut uel crucis ignominiam fugeret: At si hoc fecisset suspicionem de se ipso prębuisset quod non aduersum quamlibet mortem uires haberet: sed una tantum modo quam sibi ipse excogitasset: & fuisset item de resurrectione: nihil minor incredulitatis occasio: Quam non ab se ipso sed ex insidiis mors corpori fuit: ut quacunq; illi mortem saluatori attulisset: hanc ipse destrueret: & ueluti pugil strenuus prudentia & fortitudine magnus non sibi ipse concertatores deligit ne timiditatis apud aliquos suspicionem prębeat. sed id spectator potestati permittit: & pręcipue iam si inimici fuerint ut cuiuscunq; ipsum congregari uoluerint hunc ipse allidens omnibus. fortior esse credatur: ita & omnium uita dominus & saluator noster christus non a se ipso mortem corpori excogitauit ne aliam quam timere uideretur sed quę ab aliis afferebatur & pręcipue ab inimicis: quā illi grauem & ignominiosam & execrabilem esse putabant: hanc ipse excipiens in cruce sustinuit: ut hac sublata ipse uita esse crederetur: Mortis autem potestas funditus euacuaretur factum est autem mirabile quiddam et pręter opinionem: quam enim putabant ignobilem inferre mortem: hęc fuit de ipsa morte trophæum Propterea nec iohannis quidem passus est mortem ut capite truncaretur: nec ut hesaias crematus est ut indiuisum corpus & integrum & in morte seruaret: ne his occasio daretur: qui ecclesiam diuidere uellent: & hęc quidem ad externos qui se ipsos cogitationibus opprimunt: Si quis autem ex nostris etiam quęsierit non quasi contendere uelit. sed discere quid non aliam mortem sustinuerit quam crucem hic quoq; audiat quod alia pręter hanc nobis non expediebat: & hanc pro nobis dominus recte sustinuit Nam si uenit ut maledictionem portaret quę contra noscerat: quomodo aliter maledictio fuisset nisi eam quę pro execratione fuit mortem excepisset: hęc aut crux est: sic enim scriptum: maledictus qui pendet in ligno Preterea si mors domini redemptio est oīum: & morte sepe huius intermedius soluitur: & genitum uocatio efficitur: quomodo nos uocasset nisi crucifixus fuisset in sola .n. cruce manus extensis moritur aliquis: Propterea hoc etiam dominum sustinere decuit: & manus extendere: ut altera antiquum populum: altera gentes traheret et utrunq; in se ipso conecteret hoc enim et ipse dixit significans qua morte oēs redempturus. esset cum ex altatus inquit fuero omnes ad me traham: Ad hęc si diabolus generis nostri inimicus celo desapsus circa aerem hunc inferiorem uagatur: & illic demonum qui cum eo sunt incontumacia similes potestatem habet ac per eos his qui decipiuntur illusiones operatur hos autem qui ascendunt impedire molitur & dicit hoc apostolus ait ad principem potestatis aeris qui nunc operatur in filiis diffidentie: dominus uenit ut diabolum prosterneret aerem uero expurgaret et reditum nobis in celum prępararet. sic apostolus inquit per uellum hoc est per carnem ipsius autem fieri oportebat per mortem: hęc igitur quam alia morte fieret: quā quę in aere fuit hoc est in cruce.

solus enim in aere moritur: qui in cruce conficitur: & propterea conuenienter hanc dominus sustinuit: Sic enim exaltatus aerem ab omnibus diaboli ac demonum expurgauit insidiis dicens uidebunt satanan tanquam fulgur cadentem: reditu uero in celum preparans renouauit dicens. Attollite portas principes uestras. & eleuamini porte aeternales. Non enim ipse dei filius portarum reuerentia indigebat cum sit omnium dominus: nec eorum quae fecerat quicquam fautori clausum erat. Sed ea nos indigebamus. quos ipse per proprium sui corpus restituebat. Ut enim ipsum pro omnibus morti obtulit ita per ipsum denuo reditum in celum preperauit. Decens igitur & consentanea mors sui quae pro nobis in cruce facta est. Et eius causa per omnia rationabilis apparet: & considerationes habet non iniustas quae non aliter salutem omnium quam per crucem fieri oportuit: & enim nec ita quidem se ipsum incognitum nec in cruce dimisit. Sed ex super habundanti creaturam domini sui presentiam testari fecit: Corpus autem templum suum non diu mortuum passus: sed tantisper dum morti concreditur ostendens tertio statim die suscitauit trophaeum ac uictoriam de morte referens immortale corpus atque diuinum: Poterat statim sub mortem excitare corpus & denuo uiuum ostendere. Sed hoc saluator non fecit recte providens: Diceret enim aliquis ipsum nouo omnino interiisse uel ne plena quidem morte tactum fuisse. si statim resurrectionem ostendisset fortasse etiam si par mortis interuallum ac resurrectionis fuisset incerta fieret de immortalitate gloria Quapropter ut mortuum corpus ostenderetur uerbum die intermedium sustinuit & tertio immortale omnibus ostendit: Ergo ut in corpore mortem ostenderet ipsum tertio die suscitauit: Ne uero si diutius permansisset. & omnino corruptum fuisset & postea resurgens non idem sed alterum corpus referere crederetur: Futurum enim erat ut aliquis propter tempus apparenti non crederet. & eorum quae facta erant obliuisceretur: Idcirco non plus quam tres dies sustinuit: nec in longum traxit eos qui de resurrectione ipsum audierant: Sed cum uerbum adhuc insonans aures sentirent oculi expectarent mens errata esset: & qui eum occiderant adhuc interris uiuerent. & in loco essent. ac testimonium de dominici corporis morte perhiberent. Ipse dei filius tridui spacio corpus quod mortuum fuerat immortale & incorruptibile ostendit. & planum omnibus factum est. corpus non naturali imbecillitate uerbi quod in eo habitabat mortuum esse: sed uirtute crucis mortem in eo sublatam fuisse: Nam quod mors delecta fuerit & uictoriam ex ea crux pepererit: nec in posterum uires habuerit: sed ipsa uere mortua fuerit noticia non parua est. & clara fides: hanc ab omnibus christi discipulis contemni: omnes in eam res nouas struere nec deinceps istam metuere: sed signo crucis ipsam christo fretos quasi mortuam calcare nam superiori tempore priusquam diuina saluatoris decessio fieret mors ipsis quoque sanctis terribilis erat: & qui moriebantur quasi pereuntes lugebantur ab omnibus Nunc uero cum saluator suscitauerit corpus. non iam terribilis mors est sed eam quasi nihil sit proterunt omnes in christo credentes: & mori potius deligunt quam christi fidem abuuere: Sciuimus enim uere quod morientes non pereunt sed uiuunt. & incorruptibiles per resurrectionem euadunt: At uero malus ille diabolus qui antiqua morte insultabat deuersis doloribus eius solus uere mortuus ipse permansit: & huius rei signum est quod homines antequam in christo credant mortem terribilem uident: ipsamque formidant Vbi uero se ad ipsius fidem doctrinamque contulerint: mortem usque adeo contemnant ut in eam cupide ruant: & resurrectionis testes fiant quae contra mortem a saluatore facta: Et enim infantes ad huc aetate mori festinant & aduersus mortem prelude meditantur non uir solum: sed haec foemine adeo imbecillis facta est: ut quae prius ab ipsa decipere fuerant mulieres eam nunc quam mortuam abiectamque Iudi ficerent: Ut enim si profligatus fuerit a legitimo lege tyranus: hunc deinde pedibus manibusque

Vinctum transeuntes omnes pulsatione illudunt atq; conuitiis: nec iam propter uictorem regem ipsius futorem ac feritatem metuunt: ita mortem deuictam & in cruce a saluatore triumphatam: pedibus manibusq; uictam oēs in christo transeuntes perierunt: & christo facti testes mortem uerbis mordacibus illudunt: quæ de ipsa sunt antiquitus scripta dicentes: Vbi mors stimulus eius iam uictoria tua. Nūquid igitur imbecillitatis eius puerum hoc argumentū fuerit? uel uictoriæ quæ de morte saluatoris peperit demonstratio parua? quando pueri atq; puellæ presentem ac uitam in christo contemnunt: & mori meditantur: Homo enim mortem naturaliter timet & corporis separationem hoc autem est præter opinionem ut qui fidem crucis induerit: naturalia contemnat: & propter christum morte non timeat. Et quemadmodum si quis de igne qui naturam habet urendi aliquid esse diceret. quod incendium eius non timeat quale iam apud indos dicitur amianton: & esset qui hoc non crederet ac deinde periculum eius rei facere uellet cum illud accepisset quod uri non potest & admouisset igni cum denique ignis imbecillitatem crederet: uel quemadmodum si quis uinctum tyrannum spectare uellet in regionem & imperium uictoris profectus uideret eum qui terribilis erat imbecillum factum. Ita si quis si tamen adhuc dubius animi sit: mortem ex austam esse atq; finitam: recte quidem facit rem tantam admirans: Sed ne in contumacia durus ne ue in re tam manifesta impudens esto: Sed ueluti qui amianton accepit illud ab igne intactum esse cognoscit: & qui tyrannum uinctum spectare uolens inditionem uictoris proficiscitur: sic et is qui de mortis uictoria non credit christi fidem accipiat se quoque in eius doctrinam conferat & mortis imbecillitatem partamque ex ea uictoriā aspiciet multi enim cum prius non crederent ac ludos faceret: posteaque in fide confirmati fuerunt: mortem usque adeo contempserunt: ut ipsius christi martyres fierent: Quod si crucis signo & in christum fide mors pessundatur: ueritate uideat. planum est alium non esse quam christum ipsum: qui de morte trophæum atque uictoriā ostendens illā debilitari fecit: Et si prius mors uires habebat & iccirco terribilis erat: nunc aut post saluatoris aduentum & corpoream mortem eius ac resurrectionem contemnit: Manifestum est mortem esse deuictam: Ut enim si post noctem sol oriatur & ab eo uniuersus orbis illustretur nil omnino dubium est. quin sol spargens ubique lucem ipse est qui tenebras expulit & omnia illustrauit: eodem modo cum mors contempta sit atque calcata ex quo saluatoris apparitio saluatoris in corpore fuit & crucis honos: clarum est saluatorem qui in corpore apparuit ipso esse qui mortem exinanuit qui quoque trophæa quotidie in discipulis suis ostendit: Nā si quis homines uiderit qui natura sunt. imbecilles in mortem proficere: nec ipsius corruptionem refugere: nec descensus ad inferos metuere: sed ipsam alacri animo prouocare: nec tormentum pauescere: sed potius mortis odorem huic uitæ propter christum anteponeere uel si quis spectator fuerit uiroꝝ ac foeminarum iuuenum ac puerorum in christi pietate ruentium ac properantium: quis adeo stultus uel quis adeo infidelis est: quis ut adeo mentem occæcatus qui non intelligat. atque consideret christum in quem homines credunt ipsum esse qui mortis uictoriā unicuique præbet ac donat: mortemque ipsam in omnibus languescere facit quicumque fiduciam in eo collocant: & crucis signo custodiunt: Et cum qui serpentem colcarum uidet: cuius pristina feritatem probe nouerit: nihil deinde dubitat quin mortuus sit & penitus exanguis: præterquam si mentes captus fuerit: nec sanos corporis & sensus habuerit. Quis. n. cum leonem uiderit apueris illud hunc nesciat uel mortuum esse uel uiam suam omnem perdidisse? Quæadmodum igitur oculis hæc uera esse cernere licet: ita cum mors illudatur & contemnatur ab his qui in christo credunt non iam dubius sit aliquis nec incertus mortem a christo exinanitam esse & corruptionem eius uictam destitisse. Quod igitur mors elanguerit: & trophæum de ipsa crux dominica fuerit: non mediocri argumento sunt ea quæ prædiximus: Quod autem

immortalis deinceps resurrectio corporis a christo facta sit qui communis omnium saluator est uereque uita: demonstratio per ea que uidentur clarior est quam per ea que dicuntur: his quidem qui mentis osculum sincerum habet. Nam si mors ex hausta est sicuti ratio monstrauit: & propter dominum omnes eam prosterunt multo magis hanc ipse proprio corpore prostrauit & exhausit: At uero morte ab eo exinanita quid aliud fieri oportuit? quam succitare corpus. & hoc de morte ipsa tropheum ostendere: Quoniam modo enim mors euacuata apparuisset nisi corpus dominicum resurrexisset: Quod si forte hec de ipsis resurrectione demonstratio non sufficit: at ex his que in oculis sunt credatur quod diximus: Nam qui mortuus est. operari nihil potest: Sed ad tumulum usque ualet. & in reliquum desinit. Actiones enim & que ad homines pertinent operationes uiuorum tantummodo sunt. Videat igitur quicumque uult: & ex his que uidet: iudex sit ueritati consentiens. Nam cum saluator tanta in hominibus operetur: & undique multitudinem tantam ab his que greciam quique barbariem incolunt quotidie in fidem suam transire ac doctrine sue cunctos per clanculum persuadeat nunquid etiam dubitare quisque poterit. facta ne sit a saluatore resurrectio? & an christus uiuat: immo uero ipse uita sit. An uero mortui fuerit hominum mentes compungere: ut patrios mores abnegent: & christi doctrinam obseruent uel si non operatur: hoc enim suum est mortui: quomodo eos ipse qui operatur & uiuunt ab opere cessare facit: ab adulterio mecum acede homicidam ab iniuria nocentem: ab impietate sacrilegum: Quomodo si non resurrexerit: sed mortuus est mendaces deos. & demones qui coluntur quique ab impiis uiuere dicuntur eos ipse agit in sequitur fundit. Vbi cumque enim christus nominatur omnis inde idolatria tollitur: omnis demonum fraus reffellitur. Nec demon est qui uel nomen eius sustineat. sed tantum audiens continuo recedit: Hoc autem non est opus mortui sed uiui & predicere agitantem uero mortuum qui sua uirtute facit ut isti ne apparere quidem audeant. sed ipsum omnes dei filium esse fateantur: nec uero per unum sibi argumentum obiciunt qui resurrectioni non credunt: Si quidem demones omnes & iidem quos ipsi deos uenerantur christum quem isti mortuum dicunt non persequuntur: Sed christus eos potius mortuos esse redarguit. Nam si uerum est mortuum nihil operari operatur autem quotidie tanta saluator ad pietatem trahendo ad uirtutem suadendo de resurrectione docendo: Celestium inducendo desideria. patri cognitionem reuellando: uirtutem contra mortem inspirando se ipsum unicuique ostendendo idolorum abominationem tollendo horum autem nihil posunt dii demonesque impiorum: quin & christi presentia mortui efficiuntur illusionem cassam habentes & manem: Signo autem crucis ars omnis magica desinit: Venefilicium omne languescit simulacra omnia desolantur ac relinquuntur uoluptas omnis insana sedatur: Vnusquisque de terra in celum suspicit: qui tanta operante mortuum dixerit deum. Non est mortui proprium operari sed nihil omnino facientem exanimatum iacere quod suum est demonum & idolorum perinde ac mortuorum. Nam dei filius qui unus est. & efficax salutem omnium quotidie operatur & efficit. Mors ipsa quotidie languida ostenditur: Simulacra potius ac demones mortui sunt: Quo fit ut nemo iam de corporis eius resurrectione dubitet. Videtur autem qui dominici corporis resurrectione non credit dei uerbi ac sapientie ignorare uirtutem: Si enim corpus omnino sumpsit: & hoc ut par erat: proprium fecit id quod ratio demonstrauit: Quid de hoc dominum facere aut quem finem corporis esse oportuit cum semel in eo uerbum resideret. non mori. nisi non poterat: ut quod genitum erat & morti pro omnibus offerebatur: Cuius rei gratia saluator ipsum sibi preparauerat: manere autem mortale non poterat: ipsum. u. uite templum erat. Qua ex re mortuum quidem est ueluti mortale: reuixit quia ipsi uita inerat:

Et resurrectionis quidem documenta sunt opera. Si uero quia non uidetur ideo resurrexisse non creditur: aduerte quia id etiam quod naturale est non credentes negant. Est enim dei proprium non uideri: sed ex operibus cognosci. quemadmodum & in superioribus dictum est. Itaque si opera non sunt recte inuisibili non credunt. Quod si opera clamant & planius ostendunt: quid ultro negant uictam resurrectionis a deo manifestam: Si enim capti etiam mente forent at uel exterioribus sensibus irrefragabilem christi potentiam ac diuinitatem intueri licet: Nam et cæcus tamen si solem non uideat tamen ipsius calorem excipiens solem nouit super terram esse pari ratione. Si nondum credant adhuc etiam de ueritate cæcutientes: at cum cæterorum credentium uirtutem cognoscant christi diuinitatem & resurrectionem quæ ab eo facta est. frustra non habeant: Manifestum est enim christus si mortuus esset: nec demones fugaret: nec simulacra spoliaret: Neque enim mortuo demones parerent: Quod si nomine huius manifeste fugantur: planum est hunc mortuum non esse: & precipue quia demones cum ea etiam uideant: quæ hominibus inuisibilia sunt christum cognoscere an mortuus esset: & ipsi omnino resistere potuissent: Nunc autem quod impii non credunt demones uident ipsum deum esse & propterea fugiunt ac ipsi prouoluuntur ea dicentes quæ tunc etiam cum in corpore esset enuntiabant: Nouimus te quis es sanctus dei: & dimitte quid tibi & nobis filii dei oro te ne me torqueas: Manifestum igitur fuerit quod cum demones fateantur tum etiam opera quotidie testificentur: nec sit qui ueritatis insolescat: quod & suscitauit suum ipse corpus saluator: quod quod dei filius uerus est ex ipso: ut quod proprium sit ex parte uerbum et sapientia et uirtus qui posteris temporibus pro salute omnium corpus assumpsit: & cum orbem terrarum de patre docuit tum uero morte etiam exinaniiuit: et omnibus immortalitatem donauit promissione resurrectionis cuius primicias suum ipse corpus a mortuis suscitauit & hoc de morte mortis quod corruptione trophæum signo crucis ostendit: Quare cum hæc ita se habeant & manifesta demonstratio sit resurrectionis atque uictoriae quam de morte saluator peperit age nunc & incredulitatem iudeorum & irrisionem gentilium redarguamus in his enim iudei fortasse non credunt: gentiles autem rident crucis & resurrectionis uerbi dei absurditatem ludificantes: Sed utrosque oratio inuadere non hesitabit. Presertim cum certas aduersus eos demonstrationes habeat: Et iudei certe qui non credunt reprehensionem undique ex scripturis incurrunt: quas & ipsi legunt: cum totus omnino deo plenus liber his de rebus clamet sic & ipsa uerba indicant. Nam propheta antiquitus de admiratione in uirginem et futuro eius partu dicentes pronuntiabunt: ecce uirgo concipiet pariet filium: & uocabunt eius nomen emmanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Moyses autem qui apud eos merito magnus ac ueridicus esse creditur: de incarnatione saluatoris dictum pro magno probans: & uerum esse cognoscens posuit dicens exierit stella ex iacob & homo ex israel et percutiet principes & iterum quod domus pulchre iacob: Tabernacula tua israel tanquam ualles inumbrantes et tanquam orti supra flumen. & tanquam tabernacula quæ statuit dominus tanquam cedri iuxta aquas egredietur homo ex semine ipsius et dominabitur gentium multorum: et rursum hesaiam antequam sciat puer uocare patrem et matrem accipiet potestatem damasci et spolia samarie in conspectu regis assyriorum: quod igitur homo apparebit ex his pronuntiatur: quod autem dominus est omnium qui uenit rursum pronuntiant. dicentes ecce dominus sedet super leuem nebulam. & ueniet in egyptum & mouebuntur manufacta egypti: Nam et inde pater ipsum reuocat: dicens ex egypto uocaui filium meum nec uero tacetur mors eius sed dilucide nimis in sacris scripturis significatur: Et enim causam mortis quod non pro se ipso. sed pro immortalitate ac salute omnium passus. et iudeorum insidias et ab eis factas in ipsum contumelias dicere non timuerunt. ne quis eorum ignarus: erraret: dominus igitur homo qui est in plaga: et nouit fere langorem: quod auersa

est facies eius uituperatus est: & consideratus non est: ipse enim peccata nostra fert & pro nobis dolore affligitur: & nos cogitauimus ipsum esse in dolore & plaga & tribulatione: Ipse autem percussus est propter peccata nostra & humiliatus est propter iniquitates nostras disciplina pacis nostrae super ipsum plaga sua nos sanati sumus. Obstupesce uerbi humanitatem quia propter nos uituperatur: ut ipsi honorati sumus: Omnes enim sicut oues errauimus homo a uia sua declinauit: & dominus tradidit eum pro peccatis nostris. & ipse in tribulatione sua cum tribularetur non apparuit os suum tanquam ouis ad occisionem ductus est & tanquam agnus in conspectu tondentis ipsum mutus ita non aperiebat os suum. In humilitate ipsius iudicium eius sublatum est. Deinde nequis ipsum. ex eo quod patiebatur communem hominem putaret: suspensiones hominum anticipat & uirtutem eius & dissimilitudinem quam ad nos habet. scriptura declarat dicens generationem eius quae enarabit: quia tollitur e terra uita eius ab iniquitatibus populi ductus est ad mortem: & dabo malos pro sepultura eius & diuites pro morte eius: quoniam iniquitatem non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius: & dominus uult contere re ipsum plaga: sed qui de prophetia mortis audisti quae de his etiam a discere quae de cruce significantur: nam neque hoc tacetur: demonstratum est autem a sanctis & omnino clare: Moyses enim primus magna uoce pronunciauit dicens: uidebitis uitam uestram pendentem coram oculis uestris & non credetis & item post eum prophetae de hoc testificantur dicentes: Ego autem tanquam agnus qui immolari ducitur non cognoui: Contra me cogitarunt malum dicentes uenite & mittamus lignum in panem eius & excudamus ipsum de terra uiuentium: & iterum foderunt manus meas. & pedes meos. dinumerarunt omnia ossa mea: diuiserunt sibi uestimenta mea & supuestem meam miserunt sortem: Mors autem sublimis & in ligno non aliam quam crux fuerit: & in nulla rursus morte manus fodiuntur: & pedes nisi in sola cruce: Quoniam uero saluatoris presentia gentes omnes deum cognoscere ceperunt nec hoc non significatum reliquerunt: sed de his & in sacris litteris memoria fit: Erit enim inquit radix iese: & resurgens dominabitur gentium: in eo gentes sperabunt: Et haec quidem pauca pro eorum demonstratione: quae facta sunt: Omnis autem scriptura quae iudeorum incredulitatem reprehendit ad impleta est: Quis est iustus unquam sanctisque prophetis & patriarchis quorum in diuinis scripturis memoria traditur ex sola uirgine corporis generationem habuit: uel quae mulier sine uiro ipsa per se homines concipere potuit. at non abel ex adam natus est: enoch autem ex iader: noe ex lamech: & abraam quidem ex tharra: isaac autem ex abraam et iacob ex isaac: non iudas ex iacob. Moyses et aaron ex abraam nam samuel ex helcana genitus non dauid ex iese: non solomon ex dauid non ezetias. ex achaz non hiosias ex amos: non hieremias ex celcio non iezeciel ex buzi: non ne suum quicquam patrem generationis principem habuit: Quis igitur ex uirgine sola natus: quando quidem prophetae maxime curae fuit ac de re significare: Cuius non generationem stella precucurrit in caelis: ut natum cum orbi terrarum significaret: Moyses. nam iam tunc nascens a pentibus occultabatur. Dauid autem ne a finitimis auditus est. quoniam ipsum nec magnus quidem samuel nouerat sed interrogabat an esset filius iesse: Magnus dominus abraam natus uicinis cognitus est sed generationis christi testis est. non homo sed stella quae in caelo apparebat. unde et descendebat. Quis unquam eorum qui nati sunt reges prius quam patrem & matrem uocare posset regnauit ac de hostibus trophaea tulit: An non trigenerarius dauid salomon iuuenis factus regnauit: Non ioas septem natus annos ad regnum accessit: Et item posterior iosias circa septimum aetatis annum imperium suscepit: Sed hi tamen hoc aetatis erant ut patrem uocare posset siue matrem: Quis ergo prius ferme quam nasceretur regnauit ac spoliauit hostes: Quis uero rex talis in israel & iuda fuit: & dicant iudei exquirentes in quo. scilicet. gentes omnes spiritum posuerit. Et cum undique inuestarent et pacem habuerit Nam ex quo hierusalem

condita fuerat bellum ip̄is inexorabile fuit. Et omnes contra israel bellum gerebant assyrii premēdo egyptii p̄sequēdo: babilōii inuadēdo: Et hoc utiq; mirū q̄ ex finitimis syros ēt hostes hēbāt: at non in moab daniel bellū gerebat: et syros euertebat: iofias fines custodiebat: ezechiel senachirim superbiam formidabat. Amalec moȳsi militabat: & amorai ieru nauē infesti erant. q̄ hiericho habitabant in festas acies struebant. Et omnino pax inter gentes & israel conciliari non poterat. Videndū est igitur q̄s sit in quo gentes sp̄e posuerint esse. n. oportet quando quid propheta mentiri non potest. Sed ex sanctis prophetis uel superiorib⁹ patriarchis: cuius nam mors pro salute oīum in cruce fuit: uel quis pro incolumitate oīum percussus est & occisus? Quis autē e iustis ac regibus in ægyptum profectus est. Cuius reditu idola desierint: abraam quid profectus ē: & idolatria denuo inter omnes erat. Moyses ibi natus est: & erat ibidem nihilominus falsa religio: Quis autē ex his quos scriptura testatur posus est manus ac pedes? uel omnino pependit in ligno: & cruce pro oīum salute defunctus est: abraam quidem in lecto deficiens mortuus est. Isaac autē et iacob cū in lectū & ip̄i acendissent occubuerunt: Moyses & aaron in monte obierunt: Dauid in domo cū nullas a populis in fidi as passus esset: et si. n. a saul petitus fuerit: attamen incolumis euasit hesaias quidem sectus est: sed non pependit in ligno hieremias cōtumelia affectus sed dā natus mortem luit: iezeciel passus: at non pro populo sed contra populū: quę futura erat ostendens: Preterea hi ēt qui passi sunt homines erant: quales eiusdem nature sūt oēs. qui uero in scripturis pro omnib⁹ pati significat: n̄ simpliciter hō sed uita oīum dicitur: Et naturā quidem similis hominib⁹: Videbitis. n. inquit uitam uestrā pendentē coram oculis uestris & generationē eius qui enarrabit: Nā sanctorū oīum generationem q̄ didicerit potest. ab antiquis narrare quis & unde natus est quidq;: Eius autē qui uita est. generationem diuini sermones ineffabilē esse demonstrant: Quis igitur est de quo sacrę scripturę talia dicūt uel quis tāt⁹ est: ut etiā prophetę de ip̄o tanta p̄gnūcient? Sed profecto alius nemo in scripturis inuenitur p̄ter cōmunem oīum saluatorem dei uerbū dominū nostrū iesū christum: Hic. n. est qui extra uirgine nascitur: & hō in terra uidetur: & generationem carnis non enarrabilem habet: Neq; n. est qui patrem ip̄ius quantū quidem ad carnem p̄inet dicere possit: cum corpus eius non ex uiro sit sed ex uirgine sola: Ut igitur dauid & moyse & omnium patriarcharū generationem aliquis r̄ censere potest: ita saluatoris id qd̄ ad carnem spectat narrare nemo potest: hic est qui stellam facit corporis generationem significare: Oportebat .n. uerbum de celo descendens signum etiam habere de celo: Oportebat & prodeuntem creaturę regem manifeste ab uniuerso terrarū orbe cognosci: Quippe in iudæa nascitur & uenerunt a p̄side uiri ut eū adorarent: hic est qui & anteq̄ appareret in corpore d̄ demonib⁹ uictoriā. & de idolatria tropheū peperit: oēs igitur undiq; agentibus patriam cōsuetudinē & idolorū impietate ab negates spem in christo r̄ponūt: & se ip̄os illi transcribūt: ut & oculis hoc cernere liceat. Neq; n. alias unq̄. egyptiorū impietas destitit: nisi cū dñs ūuersi corpore illuc quasi nebula uect⁹ accessit: & idolorum errorem euacuauit: oēs autē ad se & p̄ se ad patrem trāstulit. Hic ē qui crucifigīt teste sole & creat̄a et his ēt q̄ ei mortē iculerāt: & ip̄i⁹ morte sal⁹ oīb⁹ parta ē: & creat̄a oīs redēpta: hic oīū uita q̄ corp⁹ suū aīę p̄ciū morti p̄ salute oīū tradidit: q̄ q̄ iudæi mūime credāt. p̄p̄a quę ip̄i rurs⁹ hēnt oracula De quo. n. p̄phete dicūt: Apparui his q̄ me n̄ desiderabāt. iuēt⁹ sū ab his q̄ me n̄ q̄rebāt: Deid̄ ecce sū gēti q̄ n̄ uocarūt nomē meū: extēdi man⁹ meas ad populū n̄ credētē. & p̄tradictē: Quis ē igit̄ qui apparuit diceret aliquis ad iudęos Si enim propheta. est dicitur quando latuit & postea apparuit. Quis autem hic propheta est qui ex inuisibili uisibilis factus est & manus extendit in cruce: iustorū q̄dem hominū

nullus: Sed solus dei filius qui naturaliter in corporeus est. Et propter nos in corpore uisus est: & pro nobis passus est: uel si nec hoc quidem ipsum per se sufficit eis: ut reuerentur alios cum euidentem a deo redargutionem inspiciant: Dicit. n. scriptura: Fortificamini manus remitte & genua debilia: hortamini pusillanimes mente fortificamini ne timete: Ecce deus nostrum iudicium retribuet: ipse ueniet & saluabit nos: tunc apperientur oculi cecorum: & surdorum aures audient. Tunc saltabit claudus tanquam ceruus. & diserta erit lingua muti. Quod igitur de hoc quoque dicere possunt: uel quomodo ab hoc prorsus audent oculos attollere? Prophetia quidem deum aduenire significat. Signa uero presentie quoque tempus ostendunt: Cecos enim respicere: claudos ambulare. Surdos audire: Lingua mutorum disertam fieri de diuina presentia duntur: Quando igitur hec in israel facta sunt signa: uel ubi tale quicquam in iudea factum est? Dicant leprosus mondatus ueniam: sed surdus non audit nec claudus ambulauit: Mortuum suscitauit helias & helisus: Sed anatiuitate cecus non uidit: Magnum certe mortuum quoque suscitare: sed non simile tamen: quale saluatoris miraculum preterea si de leproso & mortuo uidetur scriptura non tacuit: profecto si hoc etiam factum fuisset: ut claudus ambularet & cecus aspiceret ostendere non omisisset: Quoniam uero taceatur in scripturis manifestum est. hec antea non fuisse: Quando igitur hec facta sunt: nisi cum ipse dei filius in corpore uenit: quando autem uenit: nisi cum claudi ambulauerunt: muti locuti sunt: & surdi audiuerunt & anatiuitate ceci uiderunt. Nam & iudei hoc uidentes quia talia nunquam ante alias audiueram propterea dicebant a seculo nunquam auditum est: ut aliquis ceci nati oculos aperuit: nisi esset ipse a deo non posset facere quicquam: Sed hec & ipsi fortasse ut qui manifestis rebus repugnare non possint: hec scripta esse non negabunt: Expectare autem ea & uerbum deum nondum uenisse affirmabunt: hoc enim ubique sermonibus iactare non erubescunt: his que aperta sunt: impudenter renitentes. Sed in hoc pro ceteris redarguentur: non a nobis: sed a sapientissimo danieli qui presens quoque tempus: & diuinum saluatoris aduentum significat dicens Septuaginta ebolomades abreuiate sunt super populum tuum & super urbem tuam sanctam ut consumetur preuariatio: & finem accipiat peccatum & deleantur iniquitates & adducatur iusticia sepe eterna & moliantur iniusticie: & impleatur uisio & prophetia & ungatur sanctus sanctorum: & cognosces & intelliges ab exiru sermonis & deliberetur & edificetur hierusalem usque ad christum ducem: Fortasse in aliis occasiones inuenire possunt & in futurum tempus reicere que scripta sunt. Sed ad hec quid dicere uel omnino contrahere possunt: quando quidem & christus significatur: & qui ungitur non homo simpliciter: sed sanctus sanctorum annunciat: & usque ad ipsius aduentum hierusalem consistit & in israel prophetia deinde cessat & uisio: unctus est dauid antiquitus & solomon & ezechias: Sed hierusalem ad huc locus: que constitit & prophete uaticinabantur gad & asaph & nathan & post eos hesaias & ose & amos. & alii deinceps qui & ipsi uncti homines uocati sunt. sancti & non sancti sanctorum: Quod si captiuitatem obiciunt & propterea hierusalem non fuisse duntur quid de prophetis respundebuntur? Et enim antiquitus descendente in babylonem populo daniel ibi & hieremias fuerunt uaticinabantur uero iezechiel & zacharias & angeus non ne igitur fabulas iudei dicunt: & quod nunc adest tempus supponunt: quando enim propheta uel uisio cessauit ab israel nisi nunc cum sanctus sanctorum christus aduenit: Signum autem est & indicium non mediocre aduentus dei uerbi non posthac etiam steterit hierusalem nec excitatum esse prophetam: nec istis reuellatam esse uisionem & conuenienter sane: Nam ubi his uenit qui significatus erat quid deinde umbra opus fuit: Ob hoc enim uaticinabatur donec ueniret qui per se ipse iusticia est qui quoque hominum peccata redimit ob hoc etiam

hierusalem tam diu constitit: dum ibi prę meditantur ueritatis figuras: adueniē
re igitur sancto sanctorum conuenienter uisio conclusa est ac propheta & ieru
salem regnum cessauit: Tantisper .n. ungebantur apud eos reges donec uentus ē
sāctus sanctorum: Et moyses etiam huc usq; iudæorum stare regnum uaticinaba
tur: Non deficiet princeps ex iuda. & dux eicemōr eius donec uenerit q̄ mittēdus
est: & ipse expectatio genitum: unde & saluator ip̄e clamabat dicens: lex & pphe
tę usq; ad ioannem uaticinati sunt: Itaq; si nunc est apud iudęos rex uel prophe
ta uel uisio recte negant uenisse christum: Si uero nec rex est nec uisio sed omnis
in posterum propheta conclusa est: Ciuitas & templum capta sunt: quid tantum
impietatis admittunt & iniusticię? ut quę facta sunt uideant: Hęc uero qui fecit
christum abnegent? Quid pręterea cum uideant gentiles idola relinquere: & idō
israel per christum spēm habere negant ex radice iesę secundum carnem natum
esse christum ac regnare deinceps? Nam si alium gentes deum collerent. nec deuz
abraam & isaac & iacob & moysē faterentur recte denuo causarentur non uenisse
se deum: Si uero eum qui moysi legem dedit quiq; abraę promissus est deus: cu
ius filium iudęi uituperarunt: hunc gentes obseruant: cur non eum cognoscunt:
immo uero cur uoluntari negligunt: Nam qui pręnunciatur a scripturis domus
affulsit orbi terrarum & in corpore apparuit ei quemadmodum scriptura dicit:
Dominus deus apparuit nobis: & iterum misit uegbum suum & sanauit eos &
rursum non legatus non nuncius: sed ipse dominus saluauit eos: Sed non aliter af
fecti sunt: q̄ si quis mente captus terram quidem sole lustrari uideret solē uero q̄
eam illustret esse negaret: Nam qui apud eos expectatur huic uenienti quid nam
superesset facere? gentes ne uocare? at pręuenit qui eos uocaret prophetiam tolle
re & uisionem: Sed hoc iam factum est idolorum impietatem confutare: at iam p̄
futata est. atq; dānata: Mortē euacuare? iam pridē exausta est. Quid igitur factū n̄
est. qđ christum facere oporteat? Vel quid reliquum est qđ impletum non sit?
ut propterea gaudeāt iudęi & credere nolint? si ergo quemadmodum uidem? iā
neq; rex neq; propheta neq; israel neq; sacrificium est apud eos: sed terra omnis
cognitione dei plena est: & gentiles relicta impietate continuo ad deum. abraę p̄
uerbum domini nostri iesu christi confugiunt plane esset et ualde impudentib?
uenisse christum & suo lumine omnes omnino illustrasse & ueram rectamq; doc
trinam de suo ipsius patre docuisse: Ex his igitur & amplioribus etiam quę sacril
litteris prodita sunt iudęos aliquis merito redarguerit: at gentiles ualde etiam ad
miratus fuerit qui non ridenda rident: ip̄i uere ceci in confusione sua? quam in li
gnis & lapidibus reponentes non uident: Verum tamen cum oratio nostra demō
strandi non laboret inopia: Age hos quoq; refellamus his potissimum quę nos
ipsi uidemus. Quid enim absurdum? uel quid ridiculum apud nos est: an id pr̄
sus qđ in corpore uerbum apparuisse dicimus? sed hoc et ipsi fatebuntur non
absurde factum: Siquidem fuerint ueritatis amici Nam si omnino negant dei uer
bum esse temere faciunt id de quo nesciunt irridentes: Si uero fatentur dei uerbū
esse & hunc principem uniuersi et in ipso patrē fabricasse creaturam et prouiden
tia huius illustrari uniuersa et uiuicari & existere. & ip̄m in omnia regnum habe
re qui ex operibus prouidentię cognoscatur ipse & per ipsum pater: aduerte ob
secro. si non contra se ipsi risum ignari concitent: Mundum inquit phylosophi
gentiles magnum corpus esse: & uere quidem dicunt: Videmus enim ip̄m: & par
tes eius quę sensibus subiacent. Si ergo in mundo & ip̄o corpore dei uerbū est &
uniuersis & singulis ptibus eius insertū? quid nurū uel qđ absurdum si et i homi
ne ip̄m dicim? insertū esse: Si .n. absurdū ē i corpore ip̄m oīo ēē absurdū ēēt i uiuer
so ēēt hūc insertū ēē. & sua ip̄m prouidentia illustrare oīa atq; mouere: Corp? .n. ēēt ui
uersū. Si uero in corpore hūc inseri et i uniuerso ip̄m cognosci decet: Decet hūano

& incorpore ipsum apparere: & hoc ab ipso illustrari & moueri: ps enim uniuersi est hominum quoque genus: Et si partem absurdum est instrumentum ipsius ad cognitionem diuinitatis fieri: absurdissimum esset eandem esse uniuerso quoque modo cognosci: Sicut enim cum uniuersum corpus ab homine moueatur & illustratur: Si quis diceret absurdum esse indigito pedis uim hominis esse: demens esse putaretur: quia in uniuerso contendens procede ipsum & operari in parte illum esse negaret: ita qui in uniuerso dei uerbum esse & uniuersum ab eo illustrari & moueri concedit: non absurdum esse existimabit humanum corpus unum ab ipso moueri & illustrari: Si uero id quod nos dicimus saluatoris in homine apparitionem fuisse hoc ideo non consentaneum putant: quia creatum est humanum genus & ex nihilo factum: tempus est ut eum ipsi e creatione similiter eiiciant. Nam & hęc ex nihilo producta est. Quod si creatura quamuis facta sit in ea uerbum esse non absolum est. non igitur nec in homine ipsum esse absurdum fuerit: Quę cunq; enim de toto cogitauerint eadem necesse est etiam de parte eius considerare: Nam ut modo dicebam totius pars est homo non igitur absurdum prorsus in homine uerbum esse & omnia ab ipso & in ipso moueri & illustrari & uiuere quemadmodum etiam scriptores eorum tradiderunt quod in ipso uiuimus & mouemur & sumus quid ergo ridiculum dicimus: si in quo uerbum est hoc tanquam organo ad manifestatione sui uerbum usum esse defendimus: si enim in ipso non esset: nec eo quidem uti potuisset: Si uero supra concessimus hunc in uniuerso & in singulis partibus esse quid incredibile: Si in quibus est in his etiam se ipsum ostendit. Sicut enim uerbum quoniam potestatibus suis unicuique & omnibus inseritur & omnia preclare gubernat. si per solem uel lunam uel celum uel terram uel aquas uel ignem uoce uti ut se ipsum & patrem ostendere uoluisset nemo ipsum absurde fecisse dixisset: quando semel omnia ipse continet: & cum omnibus & in ipsa parte consistit & inuisibiliter se ipsum ostendit: eodem modo non fuerit absurdum Si omnia ipse gubernans & uniuersa uiuificans. & per homines cognosci uolens hominis corpore ad ueritatis manifestationem & patris cognitionem tanquam instrumento usus est: pars enim totius homo est: & ueluti mens que per totum hominem est a parte corporis lingua uidelicet significatur & nemo propterea mentis substantiam minui dicit: ita uerbum quod per omnia est: si humano usus est instrumento minime id absolum esse uidebitur: Si enim ut ante dixi absurdum est corpore usum fuisse instrumento absurdum etiam erit ipsum in toto consistere. Quod si dixerint quid non igitur per meliores alias creaturę partes apparuit: & meliori instrumento ut sole uel luna uel astris uel igne uel æthere usus est: sed homine solo: cognoscant uenisse dominum non ut se ostentaret: sed ut egrotantes curaret. atque doceret. Ostentantis enim erat apparere solum ut uidentes obstupesceret: curantis autem & docentis non descendere simpliciter: sed pro eorum utilitate nasci a quibus desiderabiliter nec aliter apparere. quam qui indigebant sustinere non poterant ne si esset egrotantium necessitate prestantior eos ipsos qui indigebant confunderet. & deitatis apparitio in utilis euaderet. Nihil igitur eorum que in creatione sunt a dei cogitatione aberrauerat nisi solus homo. Quippe non sol non luna non celum non stelle non aqua non æther ordinę preterierant: Sed opificę suę noscetes regęque uerbum manebat quemadmodum facta sunt homines aut auersi a bono falsa deinde per uerum inxerunt. & in lapidibus honorę dei & cognitione ipsorum demonibus hominibusque dicarunt. Non igitur absolum fuit quia tantum opus negligere bonitate dei dignum non erat si in uniuerso dispensantę ipsum & moderantę cognoscere non poterant: at in parte non ignorarent: etsi uim inuisibilem aspicere nequibant: aut ex similibus considerare ipsum & contemplari possent. Nam cum homines essent. ex proportionabili corpore & diuinis per ipsum operibus

patrem eius citius ac proprius cognoscere poterant . concernentes quę ab ipso
nerent non humana: sed dei opera esse: Et si ut ipsi uolunt absurdum esset uerbū
per corporis opera innotescere: absurdum itidem esset hunc ex uniuersi operib⁹
agnosci: Vt enim cum in creatione sit nihil ipse creatiōis contrahit sed omnia po
tius uirtutis eius aliquid contrahunt: Ita cum et corpore uteretur instrumento :
nihil eorum contraxit: quę corporis sunt sed potius ipse corpus sanctificauit: iam
uero si et plato quę gentiles admirantur: mundum inquit conditor eius turbulē
tum uidens & picilitatem ne ī locum dissimilitudinis precipitet cum ad anime gu
bernacula federit opitulatur: & errores omnes corrigit. Quid apud nos incredi
bile dicitur suum erraret homo: uerbum sedit ad eum & apparuit ipse homo: ut
turbulentum illum gubernatione & bonitate sua protegeret: Sed his forsitam p̄
pudore consentient at tamen dicere uolent. Deū si quidem docere homines & sal
uare uolebat id solo nutu fecisse oportuit: nec ipsius uerbū corpus attigisse: quę
admodum & ab initio fecit cum ex nihilo cuncta creauit: ad hanc eorum obiec
tionem hęc non incongrue dicerentur ab initio quidem cum nihil usq; esset: nu
ru opus fuit et uoluntate sola ad uniuersi opificium cum autem homo esset : &
necessitas urgeret non ea curare quę nusq; erant: sed quę iam facta fuerant conse
quens fuit ut in rebus iam factis medicus & saluator accederet: ut ea curaret
quę substantiam habebāt: Factus est igitur homo & humano instrumento usus
est corpore Nam quo alio modo uerbum ueniret cum instrumento uti uel & aut
unde hoc ipsum assumere oportuit nisi ex his quę iam facta erant et per rem sibi
similem diuinitatis eius indigebant: Neq; enim quę nusq; erant salutem desidera
bant ipso etiam uisu tantum modo contenta erant. sed homo qui iam factus erat
corrumpebatur atq; pibat: Quæ ex re humano recte usus est instrumēto et uerbū
in omnia se ipsum extendit: hoc præterea sciendum: qđ facta corruptio non extra
corpus erat: sed corpori inherbat et necesse fuit pro corruptione uitam accipere
ut quemadmodum in corpore mors erat. ita in eodem uita consisteret: Nam si ex
trīsecus mors fuisset extrīsecus et uitam fieri oportuisset: Si uero corpori mors
copulata erat & ipsum quasi cum eo unita premebat. Necesse fuit & uitam corpo
ri coiungere ut uestitum uita corpus mortem abiceret. Ad hęc etiam uerbum si
extra corpus et non in eo fuisset: uicta quidem ab ipso mors naturaliter fuisset ut
quę uires contra uitam non habeat sed nihilominus corpori inherens corruptio
mansisset: quamobrem non incongrue corpus saluator induit: ne posthac ī mor
te corpus cui uita conuincta sit tanq̄ mortali remaneat: sed immortalitate uestitū
ubi resurrexerit īmortale persistat: Nam corruptionem semel indutum non resur
rexisset nisi uitam induisset: et item mors non nisi incorpore suatim uideretur p̄
pterea corpus induit ut inuentam incorpore mortem aboleret: Quomodo enim
uita esse dominus omnino apparuisset nisi qđ mortale erat uiuificasset? Et quem
admodum stipula quę naturaliter igne comburitur si quis ab ignem prohibeat.
non ardet illa quidem sed stipula manet omnino. stipula denuo minarum ignis
trepida: Est enim ignis naturaliter eius pernicies: Siquis autem stipulam multo ī
uoluerit amianto quod igni resisteret dicitur iam non timet ignem stipula cum
tutamen habeat ex regmine quod uri non potest: eodem modo quispiam de cor
pore dixerit et morte: Si uisu tantummodo mors ab eo prohibita fuisset nihilo
mīus mortale rursus et corruptibile fuisset pro ratione corporis Sed ne hoc fie
ret incorporeum dei uerbum induit: itaq; non iam mortem timet nec corruptio
nem cum pro ueste uitam habeat? & cum in ipso corruptio periret nunq non cō
grue dei uerbum corpus assumpsit & humano instrumento usus est: ut corp⁹ ui
uificaret: & quę admodū ī creatiōe per opera cognoscitur ita et ī homīe operat̄ :
& se ipsum ubiq; monstraret nihil diuinitate & cognitione sui uacuū relinquēs :

hoc enim saluator fecit ut quemad modum presens omnia undiq; complet: ita etiam cognitione sui omnia compleret sic diuina & scriptura dicit Plena est omnis terra cognitione dñi siue qs in celum suspicere uult uidet huius ornatum. Siue in celum suspicere non potest ad homines autem solum respicit uidet ipsius in cōparabilem ad homines uirtutem & hunc inter homines solum deum uerbum esse cognoscit: Siue quis ad demonas conuersus in eos obstupuerit: hunc illos abigere uidet. & ipsum iudicat eorum dominum esse. Siue aquarum absorptus est natura. & has deum esse putat. hanc ab eo permutatam uidet. & harum creatore dominum esse cognoscit. Siue quis ad inferos quoq; descenderit & in heros q̄ illuc descenderunt quasi deos obstupuerit: huius resurrectionem factam uidet & partem de morte uictoriam & inter eos etiam solum christum uerum dominum ac deum esse considerat: Omnes & enim creationis partes dominus attigit & omnia omnia fraude liberauit: & absoluit quemadmodum paulus ait cum spolia: set imperia & potestates triumphauit in cruce ne quis deinde decipi posset. Sed ubiq; uerum dei uerbum inueniat: Sic enim postea conclusus undiq; homo & ubi hoc est in celo in inferno in homine: cum super terram deitatem uerbi extensam in ipso fiat non iam de deo fallitur: sed hunc solum ueneratur & patrem per ipsum probe cognoscit: His igitur gentiles etiam per ea quę probabilia sunt non incongrue reuelluntur a nobis. Quod si uerba ad confusionem eorum ipsa per se minus sufficere arbitrantur: At ex his quę in oculis sunt omnium fidem dñi adhibeant quando enim idolorum cultum homines relinquere coeperunt. nisi ex quo uerū dei uerbum inter homines fuit? Quando apud gentiles & ubiq; oracula cessarūt & euacuata sunt. nisi cum ad terram usq; saluator se ipsum manifestauit? Quando deprehendi ceperunt qui apud poetas dii dicuntur & heroes tantummodo homines esse mortales? nisi ex quo diuinus tropheum de morte peperit & quod assumptum corpus incorruptibile seruauit: cum ipsum a mortis lucitauit? Quando demonum fraus & insania contempta fuit: nisi cum dei uirtus uerbum omnium & demonum ipsorum dominus propter hominum infirmitatem descendens in terram apparuit? Quando autem magica ars atq; doctrinari pessundari cepta est nisi cum diuina uerbi apparitio inter homines fuit? Quando deniq; gentiliū sapientia stulticia facta est. nisi cum uera dei sapientia se ipsam in terra monstrauit: Nam superiori tempore in idolorum cultu totius orbi et locus omnis errabata. & nihil aliud homines quam idola deos esse putabāt: Nunc autem per uniuersum orbem idolorum superstitione relicta ad deum christum confugiunt & hunc deum uenerantes per ipsum etiam quem non uiderunt patrem agnoscunt & hoc utiq; nuntium. Cum uarii in numeriq; ritus essent & suum quisq; locus simulacrum haberet: quiq; apud hos dicebatur deus ad infinitum locum transire non posset. ut ipsum a uicinis coli persuaderetur Sed inter suos tantummodo colebatur (Nemo enim propinque regionis deum coluisset: sed suum quisq; simulacrum obseruabat quod omnium ipsum dominum esse rebatur) Solus christus apud omnes unus & ubiq; idem ueneratur. Et quid idolorum imbecilitas facere non potuit: ut uicinis saltem persuaderet: hoc christus fecit: qui non uicinus solum: sed uniuerso simul orbi persuaderet ut se unum & eundem colerent. & per se ipsius patrem deū: Et antea quidem omnia ubiq; erant plena oraculorum fraude: & responsa delphis in dodona boetia. lycia libya egypto caberis & phytua sacerdos hominum illusionem admirabantur: Nunc autem ex quo christus predicatur ubiq; horum cessauit insania nec est preterea qui inter eos uaticinetur: & demones antea cum fontes uel fluuios uel ligna uel lapides occuparent homines illusionibus fatigabant. & amentes hoc pacto ueneficiis opstupefaciebant: nunc autem cum diuina facta sit apparitio uerbi

istorum cōfauit illusio homo enim signo crucis utens. & uno fraudes eorum propuliat: Et antea qui apud p̄etas dii dicebant̄ cū hoīes essent deos putabāt iouem saturnum apollinem & heros. & hes ipsi colentes erant: Nuper uero cum saluator inter homines cognitus est esse deus ueri dei deus filius: De magica uero quid quis dixerit arte: quam illi admirabantur? Siquidem illa priusquā ueniret uerbum poterat ac pollebat apud ægyptos caldæos & indes & uidentes obstupesciebat: sed hæc etiam ueritatis presentia & uerbi apparitione confutata est ac p̄nitus ex hausta: iam uero d̄ gentilium sapientia & philosophorum magni loquioneminem arbitror oratione nostra indigere: Cum in omnium oculis admiratio sit. q̄ cum apud eos tanta scripserint sapientes de immortalitate et honesta uita nec paucos quidem ex finitimis locis mouere potuerint: christus unus per humilia uerba per homines minime eloquentes: compluribus in toto orbe cōciliis hominum persuasit mortem contemnere immortalia sape temporanea negligere oeterna prospicere terrestrem gloriam nihilipendere solam c̄lestem comparare: hæc autem quæ a nobis dicuntur non uerbo tenus sunt: sed re ipsa testimonium ueritatis habent: Accedat enim quicumq; uult. & uirtutis noticiam in christi uirginibus contempletur in iunioribus pueris continentiam in tanto martyrum coetu immortalitatis fidem: Veniat qui p̄dictorum uult p̄iculum facere: & in ipsa demonum illusione & oraculorum fraude et artis magicæ portentis et crucis quæ ap̄ ipsos ridetur signo utatur christum tantum modo nominans et uidebit quomodo per eam demones fugiant: Oracula cessent: magica omnis & ueneficium ex haustu sit: Qualis est igitur quantus christus iste? qui suo ipsius nomine: & p̄ntia omnia undiq; obumbrat atq; dissoluit: & unus contra omnes uiribus sufficit: & totū orbem sua ipsius doctrina complet? Dicant gentiles qui nimium rident nec erubescunt: Nam si homo est: & quomodo unus homo omnium qui apud eos sunt: doctorum uim superauit? & eos sua ipsius uirtute nihil esse probauit. Si uero magum ipsum dicunt qui fieri potest ut a mago magica omnis soluatur et potius constitutatur? Nam si homines magos uicisset uel aduersus unum tantummodo ualuisset recte apud eos aliorum artem sua meliori uicisse putaretur: Si uero de omnibus simul magica crux eius ip̄o nomine uictoriam tulit: deum est non magum saluatorem fuisse: quem & ab aliis inuocati magis demones tanq̄ dominū fugiunt: Quis igitur est? dicant gentiles qui solum in ridendo studium ponunt: Fortasse demonē etiam ipsum fuisse dicent: & ideo tantum ualuisse: hoc autem si dicerent ultro ipsi ridendi nimium forent: qui prioribus confundit demonstrationibus possent: Qui enim fieri potest ut demon sit qui demones fugat? Nam si demones simpliciter fugaret recte putaretur demoniorum principe aduersus inferiores ualere: quemadmodum iudæi per contumeliam dicebant: Si uero omnis demonium insania huius nomine pellitur atq; fugatur manifestum est in hoc et errare illos nec esse diaboli cam uim quandā ut ipsi putant dominum nostrum et saluatorem christum? qualis obres si neq; homo simpliciter: neq; magus nec demon quispiam saluator est: sed & commenta p̄etaz & illusionem demonum & sapientiam gentilium sua ipsius diuinitate dissoluit: & umbrat: planum fuerit & inter omnes cōueniet hunc de filium esse. qui uerbum & sapientia & uirtus patris est. iccirco n̄ humana sunt ipsius opera: sed supra hominem & hæc uere dei esse cognoscunt: cum ex his quæ uidentur: tum ex ea quæ ad homines est comperatione: is enim hominum qui unq̄ fuere corpus sibi ip̄i ex sola uirgine constituit: uel quis unq̄ hominum tales morbos curauit quales cōminus oīum dominus? quis autem id reddidit quod nature deerat & a natiuitate cecum respicere fecit? Esculapius apud eos deificatus ē: q̄ medicinam exerciuit & herbas egrotantium corporibus salubres agnouit: quas non eterra ipse produxit:

Sed eas naturali quadam vi rationis inuenit : Sed quid simile saluatoris facto q̄ non uulnus sanauit : sed generationem prodixit & corpus restituit : Hercules ap̄ gentiles tanq̄ deus ueneratur . q̄ aduersum homines homo ipse pugnauerit : & in genio feras occiderit : Quid his simile que uerbo facta sunt : morbos demonas mortem ipsam hominum fugauit : Baculus apud eos colitur q̄ hominibus ebrietatis magister fuerit : At saluator uere dominus uniuersi qui magister continentie fuit irridetur ab illis : Si ita sane : Quid alta diuinitatis eius miracula ? Quo moriente homine sol obscuratus . est & terra comota : Ecce ad huc etiam moriuntur homines & antea quam mortui sunt Quando super ipsis tale quiddam miraculum fuit : Et ut gesta corporis eius omittam : & ea commemorem que post corporis resurrectionem fecit : Cuius unq̄ hominum qui unq̄ fuere doctrina a finibus usq̄ ad fines terre : una & eadem per uniuersos obtinuit : ut cultus eius per omnem terram uolitaerit . uel si homo christus est . ut ipsi uolunt non deus uerbum ? Quid non addis eorum cultus eius ineandem ubi ipsi sunt regionem transire prohibetur : Sed ipse potius dei filius peregre ueniens doctrina sua ritus illorum tollit . & eorum illusionem confundit : Multi ante hunc reges faerunt . & domini terrarum multi apud caldaeos memorie produntur : quiq̄ apud egyptios & uides fuere sapientes & magi . Quis unq̄ eorum non dico post mortem : sed & dum uiueret tantum obtinere potuit : ut terram omnem sua ipse doctrina compleret : & ab idolorum superstitione multitudinem tantam auerteret quantam saluator noster ab idolis ad se ipsum transtulit Philosophi gentilium multa uerborum lenocinio & arte scripserunt : Quid igitur tantum ipsi quantum christi crux docuit . Nam eorum argutis quo ad mortem obirent persuasionem retinebant : Quin etiam uiui quod obtinere uidebantur : non sine uaria contentione ipsi inter se disputando uicebant Ad dei filius id quod opstuecendum est . nudis uerbis docens confudit eos qui argutissimi erant : & cum ad se ipsum omnes traberet : illorum quidem doctrinas euacuauit suas uero ipsius ecclesias impleuit : & hoc utiq̄ mirum cum ad mortem tanquam homo descenderet sapientum de idolis magniloquia dissoluit : Cuius enim unquam mors demonas fugauit : uel cuius unquam sicut christi mortem demones timuerunt ? Vbi enim crucis inuocatur nomen inde omnis abigit demones Quis adeo egritudines animi sustulit hominibus ut lenones resipiscerent : homicide arma deponerent . Tumidi fortes euaderent & sumatim barbaris atq̄ gentilibus quis persuasit furorem ommittere paucis sapere nisi fides christi signumq̄ crucis : Quis alius tantam prestavit hominibus de immortalitate fidem : quantam christi crux : & corporis eius resurrectio : & si enim omnia gentiles commentum tamen idolorum suorum resurrectionem fingere non potuerunt : nec omnino quidem cogitarunt fieri fieri posse ut potest . mortem corpus instauretur : In quo eos maxime quispiam ostenderit cum talia sentirent suq̄ ipsos idolatrie imbecillitate redarguisse : potestatem uero christo reliquisse : ut ex his etiam dei filius apud omnes cognosceretur : Quis igitur hominum post mortem : uel etiam dum uiueret : de uirginitate precepit & fieri posse putauit : ut hec inter hoies uirtus consisteret Sed saluator noster de hac tantum precipiendo ualuit ut etiam puella que nondum ad legitimam etatem peruenerant : uirginitatem que supra legem est profiterentur Quis unquam hominum percurrere tantum potuit : ut ad scythas ethiopes per armentos gotthos & qui trans oceanum dicuntur quiq̄ super hyrcaniam sunt : & omnino ad egyptios & caldeos penetraret magice artis peritos : & supra quam natura patitur supersticiosos homines ac moribus efferatos ut ad eos de uirtute demodestia de idolorum impietate predicaret sic omnium dominus dei uirtus dominus noster iesus christus : qui per discipulos suos non solum predicauit eis sed etiam ex sententia persuasit ut morum feritatem deponerent : nec postea diis pris

immolarent: sed ipsum cognoscerent: & per ipsum subinde patrem colerent. Nā
superiori tempore cum seruirent idolis gentiles & barbari bella inter se gerebant
& in consanguineos cruenti erant. Et per inexorabilem inter eos pugnam nō ma-
ria non terras transire licebat: nisi qui gladiis manus armauerant. Et enim omnis
uita traductio illis per arma fuit: & ensis erat eis pro baculo: & totius opis sus-
tentulum: Et profecto idolis ut dixi seruebant. & demonibus uictimas immola-
bant. Et tamen qui hec sentiebant nihil ex idolorum superstitione proficere po-
tuerunt: Cum uero se ad christi doctrinam contulissent. statim exiprouisio tanq̄
tacti ueritate animi. cōdium crudelitatem exuerunt: nec deinde bellica tractarunt:
Sed omnia illis que ad pacem: queq; ad amicitiam spectabant cordi fuere: Quis
igitur hec fecit? uel quis pace coniunxit qui se odio per sequebantur? nisi dilectus
patris filius? cōis oīum saluator iesus christus qui omnia caritate sua pro salute
nostra sustinuit: Nam et antiquitus oracula de pace fuerant que ab eo ministra-
batur scriptura dicente: Conflabunt gladios suos in uomeres & enses suos in fal-
ces: & non relinquet gens in gentem gladium & non discent post hac bellare: nec
hoc quidem incredibile: quando nunc etiam barbari: quibus insita ē feritas mo-
rum: ubi ad huc idolis que apud eos sunt: sacrificant tunc quidem insaniunt in-
ter se nec tempus ullum sine gladio patiuntur: ubi uero christi doctrinam audiūt
continuo pro bellis agriculturam exercēt: & manus quas gladiis armauerant ad
preces tollunt: & qui bella inter se gesserant uidentur contra diabolum ac demones
instruūtur et eos p̄nētia atq; aī uirtute debellant. hoc autē ē diuinitatis saluatoris
iudicium Nam qđ in idolis homines discere non potuerūt: hoc ab eo didicerūt:
quod non p̄uū est demonū ac idolorum imbecillitatis & inanitatis argumentū
Demones enim imbecillitatis suæ conscii hac de causa homines inter se bellare cō-
pellebant. ne si amutuo ip̄oz certamine desisterent. pugnam aduersus demonas p̄-
uerterent: Quippe qui non ipsi inter se pugnant a christo discentes moribus & o-
peribus uirtutis contra demonas parantur: Ethos quidem prosequūtur: Sed dia-
bolum eorum ducem illudunt in iuuentute continentes in temporationibus stre-
nui in laboribus fortes contumeliam patiuntur: ignominia contemunt. & qđ
certe mirandum est. mortem quoq; despiciunt & christi martyres fiunt: & ut unū
dicam quod est omnino mirabile diuinitatis saluatoris iudiciū quis unq̄ simpli-
citer homo uel magus uel tyrannus uel rex tantis ip̄e perse congregari & omnem
idolatriam omnem diabolicam matum: omnem magicā artem: omnem gēnium
sapientiam qui tantum ualebant. & tunc etiam iugebāt. omnes obstupefaciebant
expugnare et uno momento omnibus resistere potuit? quemadmodum dñs no-
ster: uerus dei filius qui unius cuiusq; errorem inuisibiliter redarguit: unus om-
nes undiq; homines captiuos abduxit ut qui simulacra uenerabantur: ea ip̄i de id̄
calcarent: qui magicā admirabantur libros comburerent: Sapientes uero euāge-
liorum interpretationem omnibus rebus anteponerent. Quos enim antea colebāt.
hos nunc derelinquūt: quem crucifixum illudebāt. hunc christum adorant. deū
ip̄m confitentes & qui apud eos dii nuncupabātur eos nunc signo crucis p̄sequ-
untur: At uero saluator crucifixus in toto orbe deus p̄dicatur & dei filius: et
qui apud gētiles collebātur dii tāq̄ turpes damnātur ab eis: qui uero christi doc-
trinā accipiunt modestiorem q̄ illi uita obseruāt: hęc igitur & eiusmodi si quidē
humana sunt talia fuisse priorū facta demonstrat ac suadeat: Si uero non hoīum
hec sed dei opera uidentur & sunt. quid tātum impie agunt increduli qui talia fe-
cit dominum ignorent. Similiter enim affecti sunt ut si quis ex operibus creature
non agnoscat huius opificem deum Si enim ex potestate quam in res omnes ha-
bet ip̄ius diuinitatem agnoscerent cognouissent etiā christi per corpus opera nō
humana esse sed saluatoris oīum dei uerbi: hoc at cognoscentes quemadmodum

paulus inquit non crucifixissent dominum glorię: Vt igitur deum qui naturali-
ter inuisibilis est. nec omnino uideatur si quis uideat uult ex operibus ipsum cogō
scit atq; comprehendit: ita qui christum mente non uidet ex operibus saltē cor-
poris hunc agnoscat & probet an humana sint uel dei: Et si humana fuerint illu-
dat Sin autem non humana: sed dei cognoscat nec rideat quę ridicula non sunt
sed potius admiretur per rem adeo humilem diuina nobis apparuisse per mortē
immortalitatem in omnes pręuenisse: per incarnationem uerbi rerum omnium
providentiam & huius largitorem opificemq; ipsum dei uerbum cognitum fuis-
se ipse enim homo factus: ut nos dii efficiamur Ipse se ipsum per corpus ostendit
ut nos inuisibilis patris cognitionem caperemus ipse omnium hominum contu-
meliam sustinuit: ut nos immortalitatem sortiremur Nihil enim ipse detrimenti
cepit cum pati & corrumpi non possit & ipse per se uerbum sit & deus: homines
autem qui patiuntur per quibus ista sustinuit in sua ipsius diuinitate seruauit: ac
saluos fecit. Et in uniuersum saluatoris opera. quę per assumptionem humanita-
tis fecit talia tantaq; sunt: quę si quis narrare uolet similis esset his qui maris pela-
gus aspicerent. & fluctus eius numerare uellet: Vt enim fluctus omnes oculis cō-
prehendi non possunt: cum superuenientes alii super alios temptatis sensum op-
primant: ita qui omnia in corpore christi opera uirtutis comprehendere uolue-
rit: is nec cogitatione quidem uniuersa capere poterit cum plura sint: quę cogita-
tionem eius pretereant: tamen si ea ipse comprehendisse existimet: Melius igitur
esset non omnia cum qui dicit aspiciere: quorum nemo est uel qui partem conse-
qui possit. sed unius tantummodo memoriam facere: & uniuersa tibi admiranda
relinquere. Omnia namq; admirationem equaliter habent: & quocunq; aliquis
aspexerit inde uerbi diuinitate obstupescit: Quas ob res ut principium eorum q̄
iam dicta sunt exponamus ad ea quę diximus hoc quoq; discere dignum est: &
admirari minimum: q̄ ubi saluator aduenit non augetur posthac idolatria: im-
mo quę est inuitur & paulatim cessat. non posthac gentiliū sapientia crescit
sed quę est continuo euanescit: non posthac demones illusionibus oraculis & ma-
gicis decipiunt: sed si tantum audeant & conentur: signo crucis confunduntur:
& ut summatim dicam: aspice ut christi doctrina ubiq; augeatur: Omnis idolatria
& quicq; christiane fidei resistit quotidie in mutantur debilitetur labatur: Si autē
aspiciens cole saluatorem omnium & potentem deum uerbum: & contemne que
ab eo fraguntur: atq; delentur: Vt enim cum sol adest non iam tenebre ualent:
sed sicubi reliquum est propellitur in sic aduentante diuina dei apparitione non
iam ualet idolorum obscuritas: Sed omnis ubiq; terrarum locus & regio ipsius
doctrina illustratur: Et quemadmodum sicubi regnet: aliquis nec se ostendat. s;̄
intus domi sedeat improbi sepe non nulli solitudine eius abutentes se ipsos r̄ges
pronunciant: & insignibus quisq; regis simplices illudunt & ita homines erant
nomine qui regem appellari audiant: ipsum uero non uideant: cū presertim nec
domum ipsi quidem ingredi possint: Sed ubi rex uerus processerit & apparuerit
tunc improbi illi qui deceperant. ipsius presentia conuincuntur: homines autem
cum illum uideant uere regem eos deserunt: a quibus decepti fuerāt ita & demo-
nes antea quidem homines decipiebant cum sibi ipsis dei honorem asciserent:
Vbi uerbo dei uerbum incorpore apparuit: & nobis patrem suū indicauit: nunc
iam demonum fraus euanescit & cessat: homines qui uerum patris uerbum deū
aspiciunt idola deserunt. & uerum deum protinus agnoscunt: Hoc autem signū
est. christum deū uerbum ac dei uirtutem esse: quod deficientibus f̄bus humanis
& christi permanente uerbo planum est omnibus deficere quidem temporanea
permanere autem deum ac dei filium uerum unigenitum uerbum. hęc quidem
tibi a nobis tanq̄ signa quedam & note fidei christianę paucis libata sint o christi

amator homo tum uero capta hęc occasione: si forte indicta scripturarum incidere: & ad hęc ingenue animum incenderis: ex iđe quę a nobis dicuntur agnosces: perfectius illa quidem planius q; tractata: illa enim per theologos uiros diuinit^o ædita: & scripta fuerunt. Nos autem quę accepimus atheologis præceptoribus q; in ea inciderant. quiq; diuinitatis christi testes fuerant: hęc tibi doctrine studio impertimur: Cognosces autem ipsius & alteram ad nos apparitionem gloriosam ac uere diuinam: quando non etiam cum abiectioe ueniet sed in gloria sua ñ ẽt q; hūilitate: s; i maiestate sua ñ ẽt ut patiat: sed crucis suę fructū oib^o dōet. dico at resurrectionē et immortalitē no etiā ut iudicetur: sed iudicet oēs per suis cuiusq; operibus quę in corpore fecit: siue bona siue mala: ubi repositum est bonis quidem regnum cęlorum: malis autem ignis æternus: & tenebra exterior. Sic enim et ipse dominus ait dicens a modo uidebitis filium hominis sedentem adextris uirtutis: & uententem in nubibus cęli in gloria patris: Propterea etiam salutare uerbum nos ad illam diem præparat & dicit estote parati & uigilate: quia q̄ hora non putatis ueniet: Nam ut uult beatus paulus omnes nos apparere oportet ante tribunal christi: ut pro suis quisq; ferat operibus: quę in corpore fecit: siue bonum siue malum: Sed ad inquisitionem cognitionemq; ueram scripturarū opus est. proba uita anima q; pura & christiana uirtute ut mens per eam incedēs cōsequi quod cupit & cōphendere ualeat. quātū humanę nate datur de deo uerbo percipere: Nam sine pura mente: sine uitæ sanctorum imitatione: nemo dicta sanctorum capere posset: Ut enim si quis lumen solis uidere uellet oculum omnino purgat. & abstergit se ipsum p̄inde atq; illud est quod uidere concupiscit prope modum purificans: ut oculus eo modo lumen ipse factus lumen solis aspiciat uel quemadmodum si quis urbem uidere uellet siue regionem omnino ad locū spectandi gratia peruenit: ita qui theologorum mentem percipere uoluerit: ratione uiuendi animam prius abluere atq; mundare & operum similitudine ad sanctos ipsos peruenire debet: ut cum ipsis degendo uersetur: & ea intelligat quę illis adeo reuellata fuerunt: Et cum ipsis posthac ueluti cōnexus peccatorum discrimen: & eorum indie iudicii damnationem effugiat his autem fruatur quę sanctis reposita sunt in regno cęlorum: quę nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: quanta his preparata sunt. qui cum uirtute uiuunt & deū patremq; diligunt in christo iesu domino nostro per quem & cum quo ipsi patrum i filio in sancto spiritu honor potestas & gloria in sęcula seculorum amen.

Nescientes ariani postq̄ semel ut uidetur decreuerunt præuaricatores esse ac transgressores ueritatis contendunt in se trahere quod scriptum est cum uenerit impius in profundum malorum contemnit: Nam neq; conuicti quiescunt: neq; confusi erubescunt: sed ad omnes tanq̄ frons meretricis in impietate facti sunt impudentes:

Nam cum hęc dicta quorum occasione utebantur: dominus creauit me & melior factus angelis: & primogenitus. & q; fidelis est ei q; fecit ipsum rectū sensum habeant: & pietatē in christū ostendant: nescio quomodo isti rursus tanq̄ serpentis ueneno circūfusi: nec uidentes quę uidenda sūt: nec intelligentes: quę legunt quasi ex profundo impietatis malitiam eructantes cœperit continuo cauillari quod a domino dicitur: ego in patre & pater in me dicētes quomodo potest hic in illo: & ille in hoc esse: uel quomodo omnio potest pater qui maior est in filio minore contineri: Verum tamen quid mirum si filius in patre est: quando quidē & de nobis scriptū est. in ipso enī uiuimus & mouemur

& sumus: sed hoc merito patiuntur malefani qui deū corpus esse arbitrantur: non intelligentes quis uerus pater sit: quis uerus filius: quis splendor inuisibilis quę hypol. alis incorporea: quis ue character: & imago eius: Nam si ea cognoscerent domino glorię nō usq; adeo cum risu detraberit: nec incorporea corporaliter accipientes benedicta male interpretarentur: Satis enim erat dominum ista dicentem audire & credere: Nam si fides simplicitatis melior est clallida per sua sione orationis. Sed quoniam hoc quoq; pro sua hēresi uitiare conantur necesse ē peruersam illorum opinionē redarguere: & ueritatis sententiam aperire ut fideles confirmetur: Non enim dum dicitur ego in patre & pater in me alterius oneratur tanq̄ manibus uasis: quę mutuo repleantur ut filius patris pater filii compleat inanitatē: & neuter eorum plenus sit atq; perfectus. hoc quidem suum est corporum: Propterea id uel tantummodo dicere plenum est impietatis: plenus enim & perfectus est pater & plenitudo diuinitatis est filius nec rursus ut ī sctis deus fortificans est: Ita & in filio: ipse enim est patris fortitudo & sapientia: & ea quę facta sunt participatione eius ī spiritu sanctificantur: ipse uero filius nō participatione filius est. sed propria generatio patris. Nec item sic est in patre filius ut in ipso nos uiuimus & mouemur & sumus. Ipse enim tanq̄ ex fonte patris uita est in quo omnia uiuere & consistere facit: non enim uita uiuit in uita quoniam uita nō esset: Sed ipse potius uiuicat omnia. Nouimus & alterum sophistam hēresis patronum: In hoc enim & ipse iudeos imitatus talia scripsit: Clarum enim est inquit q̄ propterea se in patre dixit & rursus in se patrem: quia nec sermonē quem percurrerat suum esse dixit sed patris nec opera item propria: sed patris qui potestatem dederat: hoc si puer simpliciter dixisset propter etatem ignoscendum esset sed quia is scripsit qui sophista uocatur: quiq; omnia scrie profiteretur quanta esset hic damnatione dignus: Quomodo non etiam abhorre demonstrat ab apostolo: q̄ se ipersuasibilibus sapientię sermonibus extollit: & ī his decipēs posse putatur: qui nec quid dicatur ipse nec de quo asserat intelligit: Quę enim filius propria & soli filio qui uerbum est & sapientia: & imagini substantię patris conuenientia dixit ea ipse in omnes creaturas confert: quibus hęc com filio communia facit Et ait iniquus uirtutem patris uirtutem assumere: ut impietati suę consequens sic dicere & filium in filio factum esse filium & uerbum uerbi potestatem sumpsisse: nec uult ipsum hęc dixisse ut filium sed eum quasi qui hęc & ipse didicerit omnibus pariter creaturis annumerat: Nam si ideo quia filii uerba non erant quę percurrerat sed patris erant: & opera dicebat: ego in patre & pater in me. dauid etiam dixit audiam quid in me loquetur dominus: At salomon uerba mea dicta sunt adeo: Et moyses quę adeo erant uerba ministrabat: et unusquisq; prophetarum aiebat: hęc dicit dominus: quę non sua uidelicet erant sed dei. Et opera quę sancti faciebant: non sua esse dicebant: sed dei qui potestatem dederat sicut elias & elisseus implorantes deum: ut mortuos suos suscitaret quādo & necnam dicebat eliseus dum ipsum alepra mundaret ut cognoscas quia deus est. in israel: samuel & ipse in diebus messis dominum orabat: ut pluuiam daret: & apostoli non propria uirtute signa: sed gratia domini facere dicebant erit uidelicet iuxta illum. uox hęc omnium communis ut unus quisq; dicat. Ego in patre: & pater in me: nec propterea unus patris filius sit uerbum & sapientia. sed & hic e multis unus existat. At qui dominum si talis erat: dicere oportuit non ego: sed potius etiam ego in patre & pater in me est: ut nihil proprium & precipuum hęc cum patre filius. sed gratiam eandem cum omnibus communem: Non est autem ut illi putant: nam quia naturalem non sentiunt ex patre filium: contra naturalem mentiuntur Cui soli dicere cōgruit ego in patre & pater in me. Est enim ut intelligere licet in patre filius: quia totum hoc quod filius est substantię

patris proprium ē: sicut ex luce splendor et ex fonte fluuius ut qui filium uidet p
prietatē uideat: & cum filii essentia ex patre sit hunc ī patre esse intelligat: Est ue
ro et pater in filio quia quod est ex patre proprium hoc filius est. ut sol in splen
dore mens in uerbo fons in fluuiio: Sic enim qui filium uidet substantiē patris p
prietatem uidet et patrem in filio esse intelligit: Nam cum proprietatis paternę di
uinitas. filii substantia sit consequenter filius in patre est. & pater in filio: Nam ic
circo et congrue cum prius dixisset ego et pater unum sumus subiunxit ego in
patre et pater in me ut & diuinitatis identitatem: & substantiē unitatem ostēderet
unum enim sunt. non tanq̄ unius denuo in duas partes diuisus sit nec aliud quic
q̄ sint q̄ unum: nec tanq̄ unus his nominetur: nec tanq̄ idem sui ipsius aliquando
pater fiat aliquando filius: hoc enim sabellius cum dixisset hæreticus appellatus
est: Sed duo sunt: Nam pater pater est nec idem filius: & filius filius est. nec idem
pater: una uero natura: Neq; enim generatio a generante dissimilis: ipsius enim
imago & omnia patris filii sunt. Propterea nec alius deus est filius: Non enim ex
trinsecus cogitarunt: quoniam omnino et multi constituerentur si alia q̄ patris
diuinitas cogitaretur: Nam si alius est prout generatio filius: attramen idem pro
ut deus est: et unum sunt ipse & pater proprietate naturę: & unius ut dictum est
diuinitatis identitate: Nam & splendor lux est. nec aliud a sole nec lux aliud: nec
id participatione eius sed q̄ propria ipsius est generatio: Talis autem generatio
lux est ab initio. nec quisq̄ diceret has duas lucas esse duos quidem solem & splē
dorem: sed unam ex sole lucem quę in splendore luceat ubiq;: sic & filii diuinitas
patris est unde etiam in diuisibilis est: Itaq; unus deus est. nec alius ab ipso: Qua
re cum unum sit & una diuinitas: Eadem de filio quęcunq; etiam de patre dicun
tur: nisi qd' pater de ipso nō dicitur: dicitur de' ut d' erat uerbū oīpotens ut hæc
dicit qui erat et qui est et qui uenit omnipotens. dominus unus. ut unus domin'
iesus christus: lucem esse: ut ego sum lux. tollere peccata sicut cum dixit. ut au
tem sciatis q̄ potestatē habet filius hominis in terra dimittere peccata: & alia eius
modi quotquot inueneris. Omnia enim inquit ipse filius quęcunq; pater habet
me sunt. Qui uero audit: que patris sunt: ea de filio dici uidebit: Et ita patrem in
filio uidebit & filium in patre. q̄n quę de filio dicuntur hæc de patre dicuntur qd
autem quę patris sunt patris de filio dicuntur: nisi q̄ ex ipso generatio filius
Quid item que filii sunt propria sunt? quia substantiē ipsius propria est ge
neratio filius: Conuenienter quę patris sunt. sua ipsius esse dicit: hinc & apte &
consequenter cum dixisset: ego et pater unum sumus subiunxit ut cognoscatis:
quia ego in patre et pater in me: Sed et antea dixerat qui me uidet: uidet & patre
& est in tribus his dictis sensus unus: Nam qui hoc modo cognouerit unum esse
filium et patrem: nouit idem in patre ipsum & in ipso patrem. Diuinitas enim filii
patris est. et hæc in filio est: & qui hoc intelligit credit quia qui filiū uidet. uidet &
patrem: Nam in filio patris diuinitas conspicitur: hoc et statuę regis exemplo p
pius intelligi potest: in statua namq; regis species est. et forma et in rege est. quę
in statua species? in statua enim regis similitudo impermutabilis est. ut qui statu
am uidet uideat in ea regem: et e conuerso qui regem uidet ipsum ī statua esse
cognoscat: & quia non permutatur similitudo: si quis post statuam regem uell
uidere: statua diceret ego et rex unum sumus: ego enim in illo sum et ille in me
et q̄ in me uides in illo aspicias: & quod in illo uidisti in me spectas: qui ergo sta
tuam adorat. in ipsa regem adorat nam illius forma speciesq; statua est: Quoniā
igitur et filius imago patris est. intelligere necesse est patris diuinitatē et proprie
tatem filii substantiam esse: et hoc est qui cum in forma dei esset: et pater in me ē:
Nec uero ex parte est diuinitatis forma: sed paternę diuinitatis plenitudo filii
substantia est: et uerbum deus filius est: iccirco cum et equalis deo esset non

rapinam arbitratus est esse æqualem deo & rursus quia filii diuinitas & forma nullius est alius q̄ patris hoc illud est quod dixit ego in patre: sic erat in christo deus mundum sibi ipse concilians: Nam proprietates substantię patris filius est in quo creatura deo conciliata est. hoc modo quę filius operatur patris opera sunt Nam paterne diuinitatis forma filius est qui opera facit: & ita qui filium uidet patrem uidet: Nam in paterna diuinitate filius est atq; spectatur: & paterna forma q̄ in ipso est patrem ipsi demonstrat: Et ita pater est in filio. Et proprietates ac diuinitas quę ex patre est in filio filium in patre nec unq̄ ab eo diuisum ostendit: & qui audit ac uidet quę de patre dicuntur: ea de filio dici nec per gratiam uel participationem substantię ipsius accedere: Sed quia ipsa filii substantia propria est essentię patris generatio probe ut modo dicebam dictum intelliget: ego in patre & pater in me: & illud ego & pater unum sumus: Est enim filius qualis pater: quia omnia patris habet: & ideo cum patre significatur: patrem enim nemo diceret nisi filius esset: sed non qui factorem dicit deum continuo & facta significat: ē enim factor ante q̄ facta qui uero patrem dicit statim cum patre filii quoq; essentiā ostendit. propterea qui credit in filium credit in patrem: Credit enim in patris substantię proprietatem: Itaq; una fides in unum deum est: & qui adoratur & ueneraturq; filium. in filio adoratur ac ueneratur patrem: una enim est diuinitas & propterea in filio unus est honor una ueneratio quę patri per ipsum impendit & quę sit adoratur unum deum adoratur. unus enim deus est. nec alius preter ipsum Cum igitur & solus pater dicitur deus: & q̄ unus est deus: & ego sum: & pater me non est alius deus & ego primus & ego nouissimus benedicitur: Unus enim deus & solus & primus est: sed hec non in destructionem filii dicit: absit hoc. Est enim & ipse in uno & solo & primo: ut qui unius & solius & primi solum uerbum est & sapientia & splendor: Est enim primus & ipse primi & solius diuinitatis plenitudo: qui totus & plenus est deus: dictum est igitur non propter ipsum sed ut alterum esse tollatur: Qualis est pater talis & filius eius: Et hec quidem mens est prophete manifesta omnibus & certa: Sed quoniam impii hec quoq; iactantes domino detrahunt: nobis autem impropere dicentes ecce unus & solus & primus dicitur deus: quomodo uos dicitis filium esse deum: Nam si deus esset non diceret pater ego solus: & ego unus deus ideo necessarium est de his quoq; dictis quantum fieri potest dicere: ut ex ipsis etiam omnes intelligant arianos uere impugnatores dei esse: Igitur si filio est cum patre certamen tales admittant uoces: & pater si filium uidet quale dicit ad eum audiuit & ab essalō. talia contra eum uerba dicit & proferat. nec forte filius cum se ipse deum dicat aliquos a patre seducat: si uero qui filium cognoscit patrem magis cognoscit: quem ipsi filius reuellat: & in uerbo patrem magis uidebit: ut dictum est Nam cum filius uenit non se ipsum glorificauit: sed patrem: qui se ad eum dixit: quid me bonum dicit nullus bonus nisi unus deus: qui interroganti quod ē maius in lege mandatum respondit audi israel dominus deus tuus dominus unus est. qui turbis dixit de celo descendit non ut faciam uoluntatem meam sed uoluntatem patris: qui me misit: qui discipulos docuit pater maior me est: & qui me honorat: honorat eum qui me misit: Si talis est in patrem suum filius quę contentio fuerit ut ex his dictis talem aliquis suspicionem capiat: Preterea si uerbum est patris filius quis est adeo demens preter impugnatores christi qui deum putet talia locutum fuisse. ut uerbum calumniaretur ac tolleretur. Non hic est christianorum sensus absit: nec propter filium hec scripta sunt: sed ut dii falsi nominis destruerentur quos homines finxerunt & talium dictorum sensus probabilem causam habet: Nam quia falsi dii ad herentes homines a uero deo deficiunt ideo deus qui bonus est curam agens hominum cum eos reuocaret errantes ego inquit deus solus: & ego sum & preter me non ē.

alius deus et quotquot eiusmodi sunt dicta: ut quæ falsa sunt reiciat: & omnes ad se conuertat: Ac ueluti si quis cum dies esset solq; apparet signumq; ex ligno temere fingeret: qui nec cogitationem quidem lucis haberet: & hanc imaginem lucis causam esse diceret: sol autem hoc uidens diceret. ego solus sum lux diei: & n̄ est lux alia diei præter me non ad splendorem suum: sed ad errorem imaginis lignæ & dissimilitudinē fatuæ cogitationis aspiciens: hæc loqueretur: ita ē et illud ego sum ego solus & non est alius deus præter me ut a falsis diis homines abducat: & discant posthac uerum deum: quippe qui cum hæc diceret. deus p̄ uerbū suum dicebat: nisi forte & hoc isti addiderint iudæi quia non per uerbum hæc locutus sit: sed simpliciter dicta sint. quantumlibet insaniant diabolici: factum est uerbū domini ad prophetā & hæc audiebantur: Q̄d si ipsius erat uerbum: & hæc per uerbum dicebantur: nec aliquid est: quod deus dicat: & faciat quod non in uerbo dicat. & faciat. non propter ipsum ergo dicta sunt o impugnatores dei sed propter aliena & quæq; ab eo profecta non sunt: Nam et sol iuxta similitudinem præpositam si uoces haberet non qui splendorem extra se reputaret sed i splendore lucem ostenderet: imaginis redargueret errorem ac talia diceret: Non ergo in destructionem filii nec propter ipsum talia dicta sunt. sed in reprobatione mendacii: Itaq; non dixit ab initio deus tales ad adam uoces tametsi erat cum eo uerbum per quot omnia facta sunt: neq; enim op^o erat cum mundum idola essent: sed ubi homines ueritati rebelles fuerunt & quos uolebant deos sibi ipsi nominarunt: tum uero ad falsorum deorum destructionem talibus dictis opus fuit: dicerem et ego superadices. hæc etiam aduersus amentiam impugnantorum dei prædicta fuisse ut cognoscerent si quem extra patris substantiam deum cogitarent: hunc uerum non esse nec solius et primi imaginem et filium: quare etsi solus uerus pater dicatur: non in reprobationem eius dicitur: qui ait ego sum ueritas sed in eorum destructionem qui non sunt natura ueri: Qualis est pater talis & filius. Sic enim & ipse dominus statim connexuit: & quem misisti iesum christum quod si creatura esset se ipsum non coniunxisset: neq; connumerasset ei a quo creatus erat. quæ enim uero est: cum falso communitas? nunc autem cum se patri coniunxerit se nature esse monstrauit: & nos cognoscere fecit se ueri patris ueram generationem esse. Q̄d quia didicerat ioannes docuit in epistola scribens et sumus in uero deo: & in filio eius iesu christo: hic est uerus christus et uita æterna et cum propheta dicat qui celum explicuit solus ipse uero deus ego solus explicui celum planum omnibus factum in solo solius uerbum significari in quo facta sunt omnia: & sine ipso factum est nihil Quare si per uerbum facta sunt. dicit autem ego solus cum solo filius etiam intelligitur: per quem factum est et celum: Sic ergo etiam si dicatur unus deus: et ego solus et ego primus in uno et solo et primo uerbum simul esse intelligitur: sicut in luce splendor: Nec uero hoc de alto intelligeretur q̄ de solo uerbo: Siquidem alia omnia: ex nihilo per filium subsistunt. et multum naturaliter distant. ipse uero fili^o ex patre naturalis est ac uera generatio quapropter et dictum quod in excusationem heresis suæ stulti p̄ferre putabant uidelicet ego primus: hoc potius insaniam eorum redarguit: de^o inquit ego primus: et ego nouissimus: Quid si ita connumeratus his quæ post eum sunt: primus ipsorum dicitur ut huic illa secunda sint: erit iuxta uos et ipse ex his quæ facta sunt. solo tempore præcedens: sed hoc solum omnem impietate exuperat: Si uero dixit ego primus ut nec se ex ullo nec ante se ullum esse ostenderet: Sed ipsum omnium esse principium et causam atq; etiam ut gentiliū fabulas destrueret. Planum est etiam dum filius primogenitus dicitur non ut ipse cum creatura inumeretur primogenitus dicitur: sed ut omnium filio intercedente

opificium & adoptio demonstratur: Et enim sicuti pater primus est ita ipse primus est ut imago primi cum in ipso sit primus & generatio est ex patre & in ipso creatura omnis creat ac adoptatur: Sed contra hec denuo comenticis ipsorum fabulis contendere conantur nec ira quidem unum esse patrem & filium nec similem ut ecclesia predicat: sed esse ut ipsi uolunt: dicunt enim quando quidem quod uult pater hec uult & filius: & ei nec sensibus resistit neque iudiciis: sed in omnibus cum ipso sentit quia sententia rati identitatem & rationem consentientem copulatam que patris doctrine reddit: Idcirco ipse & pater unum sunt. hec enim audi sunt non nulli ex ipsis non solum dicere uerum etiam scribere: Quid autem absurdum quid ue irrationabilius dici potest: Nam si propterea unum sunt pater & filius & hoc modo similis est patri filius uide & angelos & alia que supra nos sunt principatus potestates thronos dominationes queque apparent solem lunam planetas & ipsos sicut & filius filios esse & de his quoque dici ut sint & ipsi & pater unum & unusquisque patris imago sit & uerbum Nam que uult pater: hec uolunt & ipsi: neque opinionibus dissentiunt neque iudiciis: sed in omnibus factori suo audientes sunt. Neque enim in gloria sua permansissent nisi que uult pater: hec & ipsi uellent propterea qui non mansit sed in soles fuit illud audiuit quomodo exciderit e celo lucifer qui mane oriebatur: quem igitur si hec ita sint solus hic filius est unigenitus & uerbum & sapientia: uel quomodo si tot sunt similia patri: solus hic imago est: Et enim iter homines multi inuenientur patri similes: plurimi quidem martires & ante eos prophete & apostoli & ante hos item patriarche & multi nunc etiam saluatoris mandati custodiunt ut sint misericordes sicuti pater qui in celis est & illud obseruent: Estote igitur imitatores dei tanquam filii dilecti & ambulat in caritate sicut: & ille christi: & tamen ex his nullus est nec uerbum ne sapientia nec unigenitus filius nec imago nec eorum aliquis ausus est dicere & pater unum sumus uel ego in patre. & pater in me: sed de omnibus dictum est quis similis tibi inter deos domine: uel quis similitur tibi inter filios dei: de ipso autem solus imago uera & natura patris est. Nam & si facti sumus ad imaginem & imago dei & gloria appellati non tamen nos ipsos sed hanc uocationis gratiam habemus propter insitam nobis imaginem uerique dei gloriam que est uerbum dei quod propter nos postea factum est caro: Cum igitur ineptus & irrationalis hic eorum sensus appareat necesse est similitudinem & unitatem ad filium referre substantiam Nam nisi ita dicatur nihil ut dictum est. differre uidebitur ab his que facta sunt. nec patri: sed decretorum patris similis erit: Et ea differunt a patre quia pater pater est decreta uero doctrina sunt patris: si ergo secundum decreta & doctrinam filius similis est patris: pater iuxta eos nomine pater est filius aut non impermutabilis imago: qui etiam nec omnino proprietatem ullam uel similitudinem patris habere uidebitur: Que nam similitudo ipsi ac proprietates qui sit a patre diuersus: Nam & paulus qui saluatori similia docebat non erat ei per substantiam similis: hec igitur sentientes mentiuntur: filius autem & pater: ita unum sunt quemadmodum dictum est. & ita est filius similis: & ex ipse patre: sicut filium uidere & intelligere licet ad patrem: & sicut splendorem uidere licet ad solem: Nam quia si filius est. cum filius operatur pater operatur & cum filius ad sanctos uenit pater in filio uenit: sicut & ipse promissit dicens: Veniemus ego & pater: & mansionem apud eum faciemus: Nam pater in imagine spectatur: & in ipso splendore lux est: Quapropter ut paulo ante diximus: cum pater gratiam prebet & pacem hanc filius prebet sicut paulus per omnem epistolam significat scribens gratia uobis & pax a deo est patre nostro & domino iesu christo: Vna enim & eadem gratia est a patre in filio sic una lux solis & ipsa splendoris efficitur: Sic igitur de

nuo: cum pro thessalonicensib⁹ oraret ac diceret ipse autem deus noster & domi-
nus iesus christus dirigat nostrum iter ad nos unitatem patris seruauit ac filii n̄
enim dixit dirigant tanq̄ duplex a duobus gratia: ab hoc et ab illo preberetur: s̄
dirigat ut ostenderet quia pater per filium hanc tribuit: unde erubescere debent
impii et cum possint nolunt: Nam si uerbum substantie patris et sempiterna & p̄
pria generatio nō esset sicut splendor lucis: sed natura differret a patre filius suf-
ficeret patrem solum tribuere cum in his quę tribuuntur nihil factum cum fac-
tore communicet. Nunc uero talis tributio unitatem ostendit patris ac filii: Ne-
mo igitur oraret ut a patre et ab angelis acciperet: uel ab alia quauis creatura: nec
diceret det tibi deus et angelus: sed a patre et filio propter unitatem uniformem
tributionem per filium enim dantur: quęcunq; dantur nec quicq̄ est: q̄ non per
filium pater opetur: Sic enim etiam qui accipit stabilem gr̄am habet. Nam q̄ p̄
triarcha iacob filiis benedicēs ephraim et manasse dicebat deus qui me mituit ex
iuuentute mea usq; ad hunc diem: angelus qui me liberauit ex omnibus malis be-
nedicat hos infantes: non ex creatis unum quicq; natura sunt angeli connexi ei
qui creauit ip̄os nec discedens ab eo qui se nutriuerat deo benedictionem ab an-
gelo petebant infantibus sed cum dixisset qui me ex omnibus malis erripuit: ostē-
dit non ex creatis angelis unum sed uerbum esse dei quem patri connectens ora-
bat: per quem & filius deus si uoluerit liberat: hūc quia nouerat magni consilii ā-
gelum uocari non alium esse dicebat: sed ipsum qui benedicēt ac liberaret ex ma-
lis: neq; petebat se a deo pueros autem ab angelo benedici uolebat: sed ab eo quē
ipse orans dicebat non te dimittam nisi benedixeris mihi : Deus autem erat iste
ut ipse dicit uidi deum facie ad faciem: hunc et filiis ioseph benedicere orabat:
Est igitur angeli proprium imperio dei parere sape etiam precedit ut amorreos
eiciat: et mittitur ut populum in uia custodiat sed hęc sunt non sua ipsius: sed ei⁹
qui imperat mittitq; dei: Cuius est etiam liberare quoscunq; uoluerit : Quapro-
pter non alius quam ipse dominus deus uisus dixit ei: Et ecce ego tecum custodiā
te in uia quacunq; ambulaueris: Nec alius item q̄ deus uisus inhibuit insidias la-
ban iubens ei ne loqueretur praua iacob: Et ipse denuo non alium orabat q̄ deū
dicens eripe me ex manu fratris mei hesau: quia ipsum timeo : Nam et cum uxo-
ribus loquens dicebat non dedit deus laban malefacere mihi propter ea & dauid
non alium q̄ deum ipsum orabat: ut liberaretur: Ad te domine dum tribularer
clamaui et tu exaudisti me: domine libera animā meam a labiis iniquis & lingua
dolosā: huic & gratiam attribuens uerba cantus loquebatur in decimo septimo
psalmo in quo die liberauit eum dominus ex manibus omnium inimicorum ei⁹
et ex manu saul ait Diligam te dōine fortitudo mea: dominus firmamentum me-
um et profugium meum & liberator meus: paulus etiam persecutiōes multas pas-
sus non alii q̄ deo gratias agebat: dicens: sed ex omnibus erripuit. me dominus et
erripiet in quem speraui nec alius q̄ deus benedixit abraam isaac et iacob : Et isa-
ac orans pro iacob dicebat deus meus benedicat tibi: & augeat te: et eris in cōgre-
gatione gentium: & det tibi benedictionem patris mei: nec ali⁹ quispiā fuit: qui ia-
cob liberaret q̄ ip̄e dñs: ip̄m uero qui liberat patriarcha nepotib⁹ implorabat: Pla-
nū est quia nō aliū deo in orōne cōnexuit q̄ uerb⁹ eiē quē iccirco uocauit et an-
gelū qa solus hic ē qui patrē reuellat quod et apostol⁹ faciebat dicēs gr̄a uobis
& pax a deo patre nostro & dño iesu christo: Sic. n. et stabilis erat . benedictio qa
ī diuisibilis ē a p̄re fili⁹ : & q̄ ūa eadē q; gr̄a ē quę dat : Nā et si p̄ dederit p̄ filiū ē
quod dat : et si fili⁹ largiri dixerit p̄ ē q̄ p̄ filiū et ī filio p̄bet : Apostol⁹ . n. scri-
bens corinthiis gratias inquit ago deo meo iugiter pro uobis in gratia dei quę
data est uobis in christo iesu : hoc autem & in luce: et in splendore uideres :

Nam quod lux illuminat hoc & splendor illustrat. quod autem illustrat splendor eius est ex luce luciditas sic & uidente filio uidet & pater patris enim est splendor Et ita pater & filius unum sunt: hoc autem de rebus creatis & creaturis nemo diceret: Neque enim cum operatur pater operatur ea quispiam angelus uel alia que uis creatura Nihil enim horum est operabilis causa: sed ex his qui facti sunt ipsi: quin etiam ab eo qui solus seperari sunt ac distat qui & aliud naturaliter sunt & opera sunt ipsi: nec que deus operatur operari possunt: Nam & se ipsos facere uiderentur: nec ut ante dixi largiente deo collargiuntur: nec uidente angelo patre aliquis uidere diceret: Angeli enim ut scriptum est. spiritus ministrabiles sunt. q ad ministerium mittuntur: Et que ab eo per uerbum dona tribuuntur accipientibus annuntiant: & angelus ipse cum uidetur se a domino missum esse facetur: Sicut ad zachariam gabriel & idem ad genetricem dei mariam confessus est. & q uidet angelorum uisionem scit se angelum uidere non deum: Vidit enim zacharias angelum uidit & hesais dominum. Vidit & manoe pater sampsonis angelum Vidit & moyses deum: Vidit gedeon angelum: Visus est autem & abrahe deus: nec qui deum uidebat angelum uidebat: nec qui angelum uidebat deum se uidere existimabat: Nam que creata sunt multum illa quidem: sed omnino potius natura distant a deo qui creauit ea sed qui angelum uidit aliquando dei uocem audiuit sicut in rubo factum est uisus est enim angelus domini in flamma ignis ex rubo & uocauit dominus moysen ex rubo dicens ego sum deus patris tui deus abrahe & deus isaac: & deus iacob: sed non fuit angelus deus abrahe: in angelo autem deus erat qui loquebatur & qui uidebatur angelus erat: deus autem in ipso loquebatur: Ut enim in columba nubis loquebatur in tabernaculo moysi: ita & in angelis loqui uidetur deus. Sic & filio naue per angelum loquebatur: sed que loquitur deus manifestum est quia per uerbum loquitur & non per alium: uerbum autem cum nec a patre seperatum sit: nec a patris substantia dissimilis & alienus quecumque operatur: patris sunt opera: & unum faciunt opificium: & quecumque tribuit filius tributio patris est: & qui filium uidit scit quia hunc uidit: & non angelum: nec angelis quempiam maiorem: nec omnino creaturis: sed patrem ipsum uidit. & qui uerbum audit scit: quia patrem audit: sicut & qui splendore illustratur scit quia sole illuminatur: Nam diuina scriptura cum nos ita intelligere uellet eiusmodi exempla proposuit sicut & in superioribus dictum est: Ex quibus & proditores in deos increpare possumus & gentilium abiectionem soluere qui dicunt & putant nos quoque propter trinitatem deos multos dicere: Neque enim ut etiam similitudo demonstrat tria principia uel tres partes introducimus sicut marcioni & manichei: nam triplicis solis similitudinem proposuissimus sed solem & splendorem & ex sole lunam in splendore lucem: sic & unum principium nouimus & opificem dicimus: nec alio quodammodo quam solius dei diuinitatem habere quia ex primo genitus est. Sed potius insipientes ariani iure multiplicatis deorum & sacrilegi accusari possent: quod extrinsecus creaturam filium & spiritum item ex nihilo inepte dicunt: Aut uerbum non esse deum dicere fatebunt aut si deum esse dicent: quia ita scriptum est: sed non substantie patris proprium multos deos propter diuersas eorum species introducent: nisi forte dicere audebunt ipsum quoque sicut & omnia per participationem appellare deum unum ex operibus uerbum esse dicentes: hoc autem nec incogitationem quidem nostram ueniat unquam una enim diuinitatis species que est & in uerbo & unus deus pater: qui est in se ipso quia super omnia est atque in filio apparet quia per omnia permanat. & in spiritu quia per uerbum in ipso operatur: Sic & unum per trinitatem confitemur esse deum & multo magis pie dicimus quam multiformis: multiq;

patric hereticorū dicitur quia unā in diuinitate trinitatē sentim⁹: Nam si ita nō est sed ex nihilo est. factura & creatura uerbum: aut non est deus uerus: enim ex creaturis unus: aut si deum ipsum scripturas ueriti nominant necesse est duos deos dicant: unum creatorem alterum uero creatū & duobus dominus seruire uni in genito alteri genito & creato & duplicem fidem habere: unam in uerum deum alterā in factum ac formatum ab eo nominatum quod deum: Necesse est etiam ipsos ita cecucientes cum ingenitum adorant post ponere genitum cum creaturam ad eum deserere creatorem: Neque enim hunc in illo uidere licet quia nature et operationes alienę sunt ac differentes: sed cum ita sentiant omnino plures quoque deos connecunt: hic enim eorum conatus est qui ab uno descendunt: Quid non igitur insipientes ariani se ipsos cum hęc rōcinentur: & cogitent cum gentilibus annumerāt. Nam & illi creature seruiunt ut isti omisso deo qui concta creauit sed gentilium nomen fugiunt ut simplices decipiant: & eandem cum illis sententiam dissimulāt. Nam & scitum illud quod dicere consueuerunt duo ingenita non dicimus: ad decipiendos rudes dicere uidentur. Cum enim inquit: duo ingenita non dicimus duos dicunt deos esse et eos differentes habere naturas hunc genitum illum ingenitum. Quod si gentiles unigenito & multis genitis seruiunt: hi uero unigenito & uni in genito nec ita quidē a gentilibus differunt: Nam et qui unus apud eos genitus dicitur ex multis est et e conuerso qui multi apud gręcos sunt: eandem habent cum uno naturam: Et iste uidelicet & illi creature sunt: Miseri & pulchri miseri cum damnū passi sint quę contra christum sentiunt: Exciderunt enim a ueritate & iudæorum prodicionem superarunt dum christum negant. & cum gentilibus uoluntur impii dum diuersis diis creaturis seruiunt: Unus enim est & non multi: Solum enim hoc formatū patris habet qui cum ipse sit saluator iudeos increpabat dicens: qui me misit pater ille testimonium peribuit de me: nec uocem eius unquam audiui stis nec formam eius uidistis: et uerbum non est in uobis manens quia quem misit ille huic uos non creditis: uerbum forme recte connexuit ut ostenderet quod dei uerbum ipse & imago et character et forma est patris sui & qui loquentem non acceperunt iudei non acceperunt uerbum quod est forma dei. idem et patriarcha iacob cum uidisset benedictus fuit & pro iacob israel ab eo nuncupatus: quemadmodum diuina scriptura testatur dicens ex ortu est. autē ipsi sol quando preterit forma dei hic autem erat qui dicebat qui me uidet: uidet et patrem: & item ego in patre et pater in me et ego et pater unum sumus: Sic enim unus est deus & una fides in patrem & filium: Et enim cum uerbum sit dei: dominus item deus noster dominus est: unus enim proprius & indiuisibilis est filius: secundum proprietatem: unitatemque substantię: Sed nec ita quid conuersi ariani non est inquit ut uos dicitis: sed ut nos uolumus: Nam cum sententias nostras priores euerteritis recentiora super inuenimus & dicimus: Sic est filius & pater unum. & sic est pater in filio et filius in patre sicut et nos in ipso facti sumus: hoc enim scriptum est in euangelio secundum iohannem: quod pro nobis dominus orabat dicens pater sanctę serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi ut sit unum sicut nos unum: Et paulo post. Non pro his autem rogo solum sed etiam pro illis qui per uerbum eorum credunt in me ut omnes sint sicut tu pater in me & ego in te ut et ipsi in nobis unum sint ut et mundus credat: quod tu me misisti & gloriam quam dedisti mihi dedisti eis ut unum sint sicut et nos unum: ego in eis & tu in me ut sit perfecti in unum ut cognoscat mundus: quia tu me misisti: Deinde tanquam occasionem inuenerint: hęc miseri colligunt: si ut nos in patre facti sumus unum ita et ipse pater unum est: et ita unum in patre est et ipse quomodo uos ex eo quod ipse dicit ego et pater unum sumus et ego in patre et pater in me: proprium eum dicitis et patris substantię similem? Necesse est.

enim aut & nos substantie patris proprios esse aut & illum alienum sicut & nos
alieni sumus: hæc quid illi delirantes mitigantur. Ego uero nihil aliud eiusmodi
eorum amentia iudeo nisi irrationabilem audaciam & diabolicam insaniam quæ cum
diabolo dicunt. & ipsi in cælum ascendemus: similes erimus altissimo. Nam quæ
per gratiam dantur hominibus hæc dantis equari uolunt diuinitati: Cum igitur
audiant homines appellari filios putarunt & se uero naturali quæ deo æquales esse:
& nunc item cum a saluatore audiant. ut sint unum sicut. & nos se ipso seducunt
& impudentes existimant ita se fore sicut & filius in patre & pater in filio non ui-
dentes patris sui diaboli ruina huiusmodi cogitatione factam esse igitur si ut se-
pe diximus idem nobis est dei uerbum & nulla re differt a nobis nisi solo tempore
sit similis nobis & dignitatem apud patrem habeat: quam & nos habemus: nec u-
nigenitus nec solum uerbum uel sapientia dicatur: sed idem nomen sit nobis om-
nibus commune ut pote similibus iustum est enim quorum una est natura homo
& nomen esse commune etiam si temporibus inter se differant: homo enim adam
homo & paulus: & qui nunc nascitur: nec tempus naturam generis mutat. Quod
si & uerbum a nobis tempore solum differt: oportuit & nos esse uelut ille sed nec
nos uerbum uel sapientia nec ille creatura est uel factura: Cum enim per unum
omnes facti sumus & solus ipse uerbum est. At hæc tamen illis audiri conueniat:
nobis tamen turpe est illorum cogitare blasphemias: Et licet in his dictis pro tam
manifesta piaque sententia & pro fide in nobis recta nihil quicquam magnopere elabo-
randum sit: uerum tamen ut & hinc ostendantur impii age ut a patribus nostris
accepimus succincte ex eo quod scriptum est peruersam illorum opinionem ar-
guamus: Mos est sacre scripture res que secundum naturam sunt hominibus si-
militudines & exempla subiecere: hoc autem facit ut ex naturali similitudine uo-
luntarii hominum motus appareant: Et ita mos eorum uel prauus ostendatur
uel rectus Et de prauis quidem ut cum admonet nolite fieri sicut equus & mulus
quibus non est intellectus uel cum eos uituperat. qui tales facti sunt homo cum
in honore esset non intellexit comperatus est iumentis insipientibus & similis fa-
ctus est eis & rursus equi insipientes facti sunt & saluator herodem ostendens qualis
esset dicite inquit uulpi huic Apostolis autem dicebat ecce mitto uos sicut oues in
medio luporum. Estote igitur prudentes ut serpentes. & simplices ut columbe
Dicebat autem hoc non ut natura serpentes & columbe efficiamur Neque enim nos
ipse tales fecit neque hoc propterea natura nouit sed ut impetus illos pecudum fu-
giamus & ut cognoscentes non decipiamur a serpente caliditatem eius & colum-
be mansuetudinem recipiamus At contra de diuinis similitudines cum caperet
saluator hominibus dicebat. Estote misericordes sicut pater uester celestis per-
fectus est: dicebat autem & non ut efficiamur sicuti pater fieri enim unus sicut pa-
ter repugnat cum creatura: simus & ex nihilo inesse producti: Sed quemadmodum
adinouebat nolite fieri sicut equus non quod iumenta efficiamur sed ne pecudum
illarum ritus imitemur ita non ut efficiamur sicuti deus dicebat estote sicut pa-
ter: sed ut beneficia illius respicientes quæ facimus bona non propter homines
sed propter ipsum faciamus ut ab eo non ab hominibus premium recipiamus:
sicut enim unus natura sit filius & uerus & unigenitus efficiamur: & nos filii non
ut ille natura & res sed cum homines terrei simus per gratiam uocantis appella-
mur dei non ut uerus deus uel ipsius uerbum sed ut uoluit qui hoc donauit de-
sic & misericordes efficiamur sicut deus non ut æquemur deo: neque ut natura ueri
benefactores simus: Non enim iumentum nostrum est benefacere sed dei quod in
nos per gratiam factum est. sed ut ab eo deo hæc etiam nos in alios sine discrimine con-
feramus simpliciter in omnes beneficii explicantes: sic. n. solum possumus quodammodo imitatores
ipsi esse & non aliter: namque ab eo sunt nobis uicissimi ministrum Sed ut hæc recte ac be-

intelligimus: sic et lectio secundum iohannem sensum habet eundem: Non enim sic est filius in patre sic et nos esse dicimus: quomodo enim? Cum uerbum et sapientia dei sit: nos autem e terra compositi: Et hic quidem natura & substantia uerbum deus uerus est: Sic enim & iohannes ait. Scimus quia filius dei uenit & dedit nobis sensum ut cognoscamus uerum deum: & simus in uero filio eius iesu christo: hic est uerus deus & uita aeterna: Nos autem adoptione & gratia facti sumus filii per spiritum participes spiritus eius. Quotquot. n. igitur eum receperunt dedit eis potestatem filios dei fieri qui credunt in nomine eius quapropter et ipse ueritas est: qui dicit ego sum ueritas cum etiam loqueretur cum patre dicebat sanctifica eos in ueritate tua uerbum tuum ueritas est nos uero per imitationem boni efficimur & mali: Dicebat ergo ut sint unum sicut nos non ut essemus uelut ipse: sed quemadmodum ille qui uerbum est in proprio patre ita & nos formam quandam accipientes & ad illum spectantes unum inter nos simus unanimitate ac spiritus ueritate nec dissensionem ut corinthii sed idem sentiamus ut in actibus quaque milia quae tanquam unum erant. Quae admodum. n. filii non ut filius & dei non ut ipse & misericordes sicut pater: non ut pater: sed ut dictum est pari ratione unum facti sicut pater & filius non ita erimus ut est natura pater in filio & filius in patre sed sic natura possimus & nobis conceditur exinde formari ac percipere qualiter unum esse debemus sicut & misereri didicimus: Paria enim cum paribus naturaliter inuuntur. Nam et omnis caro generatim copulatur. Est igitur uerbum nostri dissimile patris autem simile ideo ille natura est ac re unum cum patre: Nos autem cum internos unigenae simus nam ex uno rati sumus omnes & una omnium est natura hominum unum ad inuicem dispositione sumus cum exemplar habeamus naturalem filii cum patre unitatem sicut enim mansuetudinem a se ipso docuit dicens discite a me quia mitis sum & humilis corde non ut a dequemur ei: Nam fieri non potest sed illum spectantes mansueti iugiter maneamus. Ita & hic cum nos cum nos inuicem uellet dispositionem ueram firmam indissolubilem habere: de se capit exemplum et ait ut sint unum sicut & nos: indiuisibilis est. autem in nobis unitas ut et ipsi cum indiuisibilem a nobis naturam didicerint hoc inter se pacto concordiam seruent: Sed ut dictum est imitatio ex his quae secundum naturam: sunt hominibus capitur stabilior: Nam quia haec manet nec unquam mutantur: hominum autem uita mutabilis est: potest qui ad immutabilitatem naturae spectat praua fugere & in melioribus se ipsum reformare: Nam & hoc modo dictum illud ut et ipsi in nobis unum sint rectam denuo sententiam habet: Quod si fieri posset dixisset. nos esse ut filius in patre: nunc autem hoc non dixit: sed cum diceret in nobis differentiam ac diuersitatem ostendit: quia ipse solus in solo patre est: ut uerbum solum & sapientia: nos autem in filio & per filium in patre: hoc uero cum diceret nihil aliud significabat nisi unitate nostra sint: & ipsi inter se unum: sicut nos natura & re sumus unum alioquin unum non fieret nisi in nobis unitatem addiscerent. Quod autem illud uidelicet in nobis hanc significationem habeat paulum audire licet dicentem: haec autem transfigurauit in meipsum & apollo ut in nobis adiscatis non super ea quae scripta sunt inflari Ergo hoc. scilicet in nobis non est esse in patre sicut est filius in ipso sed exemplum & similitudo quasi dicat nobis addiscant. Ut enim paulus corinthiis: sic filii & patris unitas omnibus exemplar est atque doctrina per quam discere possunt. in naturalem patris & filii unitatem spectantes qualiter et ipsi inter se unanimes esse debeant. Quod si et aliter de hoc dicto responderi oportet illud quod dicit in nobis proinde esse potest: ac si diccret potestate patris ac filii ut unum sint unum asserentes hoc enim absque deo fieri non potest: Et hoc item in sacris eloquiis inueniri licet ut illud in deo fortitudinem faciemus et in deo murum transcendemus et iter inimicos nostros discipabimus: Ergo planum est. quia in nomine patris et filii possimus unum facti firmum carita

ris uinculum habere: Rursus eandem sententiã explicemus: dominus ait: & ego gloriam quam dedisti mihi dedi eis ut sint unum sicut & nos unũ Recte & hic nõ dixit ut sint in te uelut & ego sum sed sicut nos inquit qui dicit sicut non identitatem ostendit sed similitudinem & exẽplum rei de qua dicitur: Verbum igit per essentiam & uere habet naturę cum patre identitatem: Nobis uero si quidem ut dictum est imitari licet Nam & continuo subiunxit ego in ip̄is & tu in me: ut sint perfecti i unum: hic ergo pro nobis dominus maius aliquid petit ac plenius Manifestum est enim quia in nobis factum est uerbum: nam corpus nostrum induit: Et tu in me pater: tuum enim suum uerbum: & quando quidem tu in me quia tuum uerbum suum: ego in illis propter corpus hominum salus propter te perfecta est in me peto ut & ipsi unum sint secundum corpus quod in me est & secundum eandem perfectionem ut & ipsi perfecti sint ad hoc unitatem habentes & unum ad id facti: ut hoc modo apud me omnes unum corpus sint & unus spiritus omnes & in uirum perfectum descendant. Omnes enim ex eodẽ accepimus & unum corpus efficimur unum in nobis dominum habentes hanc sententiam cum dictum illud habeat magis redarguitur impuglatorum christi dissidens opinio Nam denuo recoligens dico si simpliciter & absolute dixisset ut sint in te unũ ut ipsi & ego in te unum simus occasionem habuissent tametsi audacẽ impugnatore dei Nunc uero simpliciter dixit: sed quemadmodum tu pater in me & ego in te ut omnes sint unum. Et item cum dicit quemadmodum procul ostendit eos esse qui fiunt sicut ipse est in patre procul autem non loco sed natura Nihil enim loco procul est adeo sed sola natura longe ab eo est: & ut modo dixi non identitatem nec equalitatem ostendit qui sicut aduerbium dicit sed exemplum eius de quo dicitur quod secundum aliquid consideratur: & hoc irem discere licet ex saluatore qui dicit sicut enim ionas fuit in uentre ceti tres dies & tres noctes ita erit & filius hominis in corde terre: Nec uero ionas erat ut saluator neq; ionas ad inferos descendit nec cetus erat infernus: nec absorptus ionas absorptos a cetu reduxit: sed ex uisso cetu solus exiit: In hac igitur dictione sicut nulla idẽtitas nulla equalitas significatur sed aliud & aliud similitudinem uero ionę per triduum ostendit: Sic ergo & nos cum dicat dominus sicut nec ut filius sumus in patre nec ut pater est in filio: nos enim sicut pater & filius ita unum sumus sensu & spiritus concordia. & saluator sic ionas in terra fuit: & quemadmodum nec ionas saluator est. nec ut ille absorptus est. ita & dominus descendit ad inferos: sed aliud & aliud est. Pari modo & nos si unum erimus sicut filius in patre nõ erimus ut filius nec equals ei: Aliud enim & aliud sumus iccirco enim nobis adiacet sicut: Nam que secundum naturam non sunt cum ad aliud aliquid spectent possunt sicut illa: Quare filius simpliciter ipse & sine complexiõẽ aliqua erit in patre: hoc enim ipsi naturale est. Nos uero qui non habemus per naturam esse similitudine & exemplo indigemus ut de nobis dicat sicut tu in me & ego in te Cum autem inquit hoc modo isti perfecti fuerint tunc cognosceret: & mundus q̄ tu misisti. Nam si non uenisset: & corpus hoc gestassem nemo ipsorum perfectus fuisset: sed corruptibiles uniuersi mansissent Perage igitur in his pater & quemadmodum hoc mihi gestare dedisti da & ipsis spiritum tuum ut & ipsi in hoc unũ sint: & in me perficiantur: horę .n. perfectio uerbi tui aduentũ fuisse demonstrat: Et mũdus perfectos hos uidens atq; precipuos credet oĩo q̄ tu me misisti & ueni his .n. unde perfectio: nisi ego uerbũ tuũ corpus eorũ assumens hõ factus esse & pfecisse op̄ q̄ mihi pater dederas pfectũ est aut opus quod mihi pater dederas Perfectum est autem opus quia redempti a peccato homines non iam mortui manent. sed deificati unum in nobis sunt cum inter se uideant caritatis uinculum. Nos igitur ipsa dicti uerba q̄ simplicius psiderari potuerũt multis disseruimus At beatus ioãnes

in epistola paucis & plene magis scripturę sensum ostendet ac redarguet impio-
rum sententiam docebit q; quomodo & nos in deo sumus & deus in nobis: & quo
modo item nos in ipso sumus unum: & q̄tum a nobis filius natura distat: & ideo
arianos reprimet: ne posthac existiment se fore ut filius: ne & ipsi audiant Tū uero
es homo & non deus & noli cum pauper sis diuiti comparari: Scribit igitur ioan-
nes ita dicens in hoc cognoscimus. q; in ipso manemus: Et ipse in nobis quia de
spiritu suo dedit nobis: Ergo propter datam nobis gratiam spiritus nosq; in ipso
sumus. & ipse in nobis: Et quoniam spiritus dei est propterea cum hic sit in nobis
ueniēter habenter: ut nos spiritum existimāur in deo ēe et ita deus est nobis: non
ergo ut ē in patre filius Nam nō ē et fili⁹ princeps spirit⁹ ut propterea sit et in patre:
nec accipit spiritum sed potius largitur ipse omnibus nec spiritus uerbum patri
connectit: sed hoc potius a uerbo spiritus accipit: Et filius quidem in patre est ut
uerbum proprium: & splendor ipsius Nos uero absq; spiritu alieni fac longe su-
mus adeo: spiritus autē participatione diuinitati connectimur: itaq; nos esse in patre
non nostrum est. sed spiritus qui in nobis est. et in nobis manet. quo ad ipsum in
nobis confessione seruamus. Cum ioannes item dicat quicumq; confessus fuerit
q; iesus est filius dei in ipso manet. et ipse in deo: quę similitudo quę uę equalitas ē
nostri cū filio? uel quomodo non undiq; redarguuntur ariani: & in primis a ioā-
ne. q; aliter est filius in patre aliter nos in ipso sumus: nec nos ut ille prim⁹ un-
q̄ nec uerbum ut nos est nisi forte ausi fuerint inter omnia nunc etiam dicere. q;
filius participatione spiritus & profectu operationis factus est et ipse in patre: Sed
hoc item cogitare tantummodo plusq̄ ualde impium fuerit: ipse enim ut dictum
est. spiritum dat. & quot quot spiritum habent a uerbo habent. ergo saluator cū
de nobis dicit sicut tu pater in me: & ego in te ut & ipsi nobis unum sint: non qui
ipso nos identitatem habere uelit significat. Nam & hoc ionę demonstratum ē
exemplo: sed postulatio est a patre ut ioannes scripsit ut per se spiritum credenti-
bus donet per quem: et in deo esse uidemur & per hunc in ipso coniungi Nam quę
uerbum in patre spiritus autem ex uerbo datur uult nos spiritum accipere ut q;
illum ceperimus tunc spiritum habētes cum uerbum sit in patre uideamur et uos
propter spiritum unum in uerbo esse et per ipsum in patre: iam uero q; ait ut nos si
hoc dixerit nihil item aliud est nisi ut quę talis erāt spūs in discipulos grā firma
& immutabilis fieret: Cum enim ut ante dixi in patre esse uerbo sit per naturam
hoc & nobis uult per spiritum immutabiliter dari. Qd̄ apostolus cognoscens
dicebat: quis nos sepabit a caritate christi immutabilia enī sūt dona christi et grā
uocationis spiritus enim est qui in deo est et non nos per nosmet ipsos et sicut eri-
mus filii & dii propter uerbum qd̄ in nobis est ita et in filio et in patre erimus &
unum esse censebimur quia spiritus in nobis qui in uerbo qd̄ in patre est. Cum
igitur prę malignitate aliquis a spiritu excidit: gratia his qui nolunt immutabilis
manet etiam si cadens aliquis sententiam imutauerit nec uero ille iam indeo est q;
cecidit quia spūs sanctus pactus qui in deo est & ab eo discessit sed in illo erit q;
se ipz q; peccat sumiserit: Sic d̄ saul factū ē discessit. n. ab eo spirit⁹ d̄i et uexabat eū
spūs malus: hęc audiētes ipugnatores dei statim cōuerti oportebat: nec deinde se
ipos deo equales fingere sed non intelligūt: ipius. n. nō intelliget iquit cognitionē
nec pia uerba sustinet: mod̄sta. n. sūt eis et cū dicūt Ecce. n. quomō in impietibus
suis nō deficientes sed ueluti pharao duriores effecti: cū in euangeliis humana sal-
uatoris deuo spectēt: & audiāt: postreō iuxta famoteū paternę diuinitatis filii ob-
liti sunt. & peculanti lingua insolentes dicunt quomō potest: ex patre filius es
se natura & ipsi per substantiam similis? Qui dicat Data est mihi potestas et pater
neminem iudicabat: sed iudicium omne dedit filio & pater diligit filium et om-
nia dedit in manu eius: & qui credit in filium habet uitam æternam.

Et rursus omnia nihil tradita sunt a patre meo & nemo cognoscit patrem nisi filius et cui uoluerit filius reuellare Et item omne quod dedit mihi pater ad me ueniet: Deinde concludunt: si esset ut dicitis per naturam filius non indignisset his ut pote filius uel quomodo potest uirtus patris esse naturalis et uera qui in temporis passionis dicit: nunc anima mea turbata est: et quid dicam pater salua me ex hora ista sed propter hoc ueni in horam istam pater glorifica filium: uenit igitur nox de celo & glorificauit & iterum glorificabo: Simile item dicebat pater si possibile est transeat calix iste. & hec cum diceret iesus turbatus est spiritu & testificatus est & dixit amen amen dico uobis unus ex uobis tradet me Et super hoc dicunt malefahi si uirtus esset non timeret: sed potius uirtutem aliis preberet. Dicunt preterea si natura esset sapientia partis uera & propria: quomodo scriptum esset. Iesus autem proficiebat sapientia & etate & gratia apud deum & homines ueniens in partes tetrarchie philippi interrogabat ex discipulis quem dicerent se homines: In bethania uero cum uenisset interrogat. ubi lazarus iaceat. Dicebat & hec discipulis quot panes habetis: Quomodo igitur inquit sapientia hic qui in sapientia periticit & ignorat que ab aliis discere querit: Sed & hoc ab ipsis dicitur: Quomodo potest uerbum proprium patris esse: sine quo nec pater esset per quem omnia fecit ut nos sentitis qui dicat in cruce: Deus meus deus meus ut quid me dereliquisti: & ante hec orat glorifica nomen tuum & glorifica me pater gloria quam habui antequam mundus esset apud te in desertis orabat & discipulos orare admonebat ne in intrarent in tentationem & spiritus aiebat prumptus est: caro aut infirma Et de die & hora nemo nouit: neque angeli neque filius deinde super hec rursus inquit uult miseri si pro sententia uestra sempiternae cum deo esset non ignoraret de die sed cognosceret ut pote uerbum: non destitueretur: ut qui unitus esset nec gloriam uidelicet accipere quam haberet in patre necque prorsus oraret quis nullus indigeret quippe qui uerbum esset: sed quia creatura est & ex his unus: que facta sunt ideo hec dicebat: & orabat que non habebat. Creaturarum enim est proprium indigere & orare que non habent hec quidem impii loquentes depremunt Sed ipsos quando talia cogitant audacius quoque dicere oportuit: Quid prorsus uerbum caro factum est: & item quomodo deus homo fieri potuit: uel quomodo incorporatus gestare corpus: uel & iudaice magis secundum caiphann quid tandem christus homo se ipsum deum facit: hec enim & his similia intuentes iudei murmurabant que nunc legentes ariani mente capti infideles sunt: & in blasphemias pre-rumpunt: Si quis igitur horum inuicem & illorum uerba comparet in eandem utrosque perfidiam descendere & ipsorum parem impietatis audaciam communemque aduersus uos pugnam esse omnino reperiet: iudei namque dicebant: quomodo cum sit homo potest deus esse: Ariani uero si deus uerus esset ex deo quomodo fieri poterat homo: & iudei scandalizabantur & irridebat dicentes iste si filius dei esset crucem non sustinet: Ariani palam ab eis stantes dicunt nobis quomodo uerbum dicere audetis substantie patris proprium esse cum corpus eiusmodi habeat: ut pati possit: Ad hec iudei querebant occidere dominum quia deum dicebat patrem suum esse & se illi equalem faciebat dum opera faceret que pater facit: ariani didicerunt: & ipsi dicere: nec equalis est deo: nec deus proprius & naturalis est uerbi pater: sed qui talia sentiunt eos occiderunt querunt. Postremo iudei dicebant nonne hic est filius ioseph: cuius nos patrem nouimus & matrem: Quomodo igitur dicit antequam abraam fieret ego sum & de celo: Pari modo ariani subsequuntur: & ipsi dicentes: Quomodo potest uerbum esse uel deus: qui dormiebat ut homo & flebat & interrogabat utriusque ex humanis: que saluator propter carnem patiebatur que habebat uerbi sempiternitatem diuinitatemque negant: Cum hec igitur iudaica sit iniquitas: & iudaica exproditore iuda uel se palam caiphann & heredis

discipulos esse fateantur nec iudaismum sub christiano nomine occultent negent
q; tandem sicut: & antediximus saluatoris in carne presentiam (hic enim heresis
eorum proprius sensus est) uel si iudaica ex aperto sentire ac circumcidi uerentur
ut constantino placeant & his quos deceperunt: nolint ea dicere quae sunt iuda-
eorum equum est enim ut quorum nomina recusant: eorum etiam sensum abhorreant
Christiani sumus: o ariani christiani inquam sumus nos. Et nostrum est proprium rec-
te saluatoris euangelium intelligere: nec eum si de ipsius diuinitate ac sempiterni-
tate audiuerimus cum iudeis lapidare nec uobiscum super his scandalizari quae
pro nobis ille humilibus ut homo uerbis loquebatur: Quod si uultis fieri & uos
christiani infaniam arii deponite: aures q; uestras maledicis uerbis polutas pira-
tis sermonibus expiate non ignorantes: quia si ariani esse desieritis: a praua simul
iudeorum opinione desistetis: Stantq; uobis tam e tenebris ueritas lucebit: Nec uo-
bis posthac impropere quasi duo sempiterna dicamus: sedet uos agnoscite q;
uerus & naturalis dei filius est dominus nec simpliciter sempiternus cognoscit
sempiternitatis patris imitus: Nam sunt quae sempiterna dicuntur quorum ipse
ut pote opifex dominus est. in psalmis enim scriptum est: Attolite portas princi-
pes uestras & eleuamini portae eternales Planum est enim quia per ipsum: & haec
facta sunt: Quid si sempiternorum etiam opifex est: ipse quis uestrum adhuc du-
bitare potest quin & his sempiternis superior sit: Et dominus non tantum ex sim-
plici eternitate cognoscitur quantum quia filius dei est: filius enim cum sit inse-
perabilis est a patre: nec tempus fuit: quando non erat: sed semper erat: Et cum
imago sit ac splendor patris habet etiam sempiternitatem patris Quomodo coniu-
ti sint dicta quae causabantur perperam intelligere. ex his propemodum precipi potest
quae superius paucis absoluta sunt Quid autem et in his quae denuo causantur in-
firmam deprehenduntur habere sententiam nunc ex euangelis facile est cognosce-
re: si nunc etiam metam potissimum cepimus fidei quae secundum nos est christiana:
& hac quasi regula utentes scripturae diuinitus afflatae lectionem quemadmodum apo-
stolus ait aduerterimus: hanc enim ignorantes christi impugnatores a uia ueri-
tatis aberrarunt & offenderunt in lapidem offensionis aliter quam sentire debuerant:
Meta igitur haec signumq; scripturae: duplex in ea est ut sepe diximus de saluatoris
annuntiatio: q; filius & semper deus erat et est: Cum sit uerbum & splendor & sa-
pientia patris: & postea carnem propter nos assumens ex uirgine dei genetrice ma-
ria factus est homo & hoc significari per omnem scripturam inuenire licet spiritu sancto re-
fertur sicut et ipse dominus ait: Scriptamini scripturas quoniam haec sunt quae testificantur
de me: Et ne omnia colligens dicta prolixus in dicendo sim satis est enim nunc pro om-
nibus commemorare hinc iohannem qui dicit in principio erat uerbum et uerbum erat apud
deum: & deus erat uerbum hoc erat in principio apud deum: omnia per ipsum facta sunt:
& sine ipso factum est nihil deinde & uerbum caro factum est & habitauit in nobis: inde
paulum scribentem qui eum in forma dei esset non rapinam arbitratus est aequalis deo: sed
se ipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudine hominum factus: & habitu in-
uentus ut homo humillauit se ipsum obediens factus usque ad mortem mortem autem crucis
Ab his. n. si quis omnem scripturam eadem mentem percurrerit uidebit quomodo hoc pater
in principio dixit fiat lux fiat firmamentum: & faciamus hominem in consummatione uero
temporis ipsum misit in mundum non ut iudicet mundum: sed ut mundus per ipsum saluetur:
et scriptum est: Ecce uirgo concipiet: et pariet filium: et uocabunt eius nomen emanuel
quod est interpretatum nobiscum deus: igitur qui diuinae scripturae congrederetur: ab antiquis
dicta precipiat ab euangelis autem contempletur dominum qui est factus homo Verbum inquit
caro factum est et habitauit in nobis homo autem factus est et non in hominem uenit: Nam et
hoc scire necessarium est ne impii si quando et in hoc ceciderunt aliquos decipiant: et
arbitrentur illi quia sicut priscis temporibus in uno quoque sanctorum erat et ita nunc

uenit in nomine uerbum ut sanctificaret: & hunc & in eo sicut in aliis inueniretur. Nam si ita esset ut in homine solum apparuisset: nihil preter opinionem fuisset nec qui uidebant perturbati dixisset. Quis ergo est iste & quid tu homo cum sis facis te deum: Tenebant enim consuetudinem cum audirent & factum est. uerbum domini ad unum quenque prophetarum nunc uero quoniam uerbum dei pro quod facta sunt omnia: filium est hominis fieri sustinuit & humiliavit se ipsum formam hominis accipiens: ideo iudeis crux christi scandalum est: nobis autem christus dei uirtus est sapientia. Verbum enim ut iohannes ait caro factum: cum scripture consuetudo sit hominem dicere carnem sicut & daniel ait astiagi non collo idola a manu facta. sed deum uiuentem qui creauit celum & terram & qui habet uniuersae carnis dominationem: Carnem enim & hic & ioel hominum genus dicunt: Si quidem antiquitus ad unum quenque sanctorum ueniebat: & sanctificabat qui uere christum suscipiebant: Nec uero cum illi nascerentur dictum est: quod ipse factus est homo: Nec cum paterentur illi dictum est passus est ipse. Cum autem ex maria semel uenit homo in consumatione temporum ad euacuationem peccati: Sic enim cum sibi placuisset pater misit filium suum natum ex uirgine factum sub lege tunc dictum est quod carnem assumens factus est homo & in ea pro nobis passus est quemadmodum petrus ait: christus igitur passus est in carne pro nobis ut ostendatur idque credamus omnes quod cum semper deus esset & eos sanctificaret ad quos ueniebat gubernatque omnia secundum patris uoluntatem: propter nos deinde factus est & homo & corporaliter ut ait apostolus habitauit in carne diuinitas quasi diceret. Cum deus sit proprium corpus habuit. Et hoc utens uellud instrumento propter nos factus est homo & ideo quae carnis huius propria sunt ipsius esse dicuntur quod in ea eiusmodi erant famescere sitire fatigari pati & similia quorum susceptibilis est caro. Quae uero ipsius uerbi propria sunt opera ut est suscitare mortuos illuminare caecos & fluxu sanguinis laborantem sanare haec ipse per proprium corpus facit & uerbum carnis infirmitates portauit ut suas ipsius enim caro erat & caro diuinitatis operibus ministrabat quia in ea erat. Dei enim corpus erat bene autem propheta portauit inquit ipse infirmitas nostras & non dixit sanauit Ne homines item morti relinqueret obnoxios quasi extra corpus esset solumque sanaret sic ut antea semper fecerat infirmitates uero nostras portat & peccata nostra ipse fere ut ostendatur quia & homo propter nos factus est & cum eas corpus ferat. quod in ipso est corpus eius proprium est. Et ipse nihil detrimenti patiebatur cum peccata nostra corpore suo sustineret in ligno quemadmodum petrus ait: Nos uero homines a propriis passionibus redempti sumus & uerbi iusticia repleti: Unde cum caro pateretur & uerbum extra eam non erat. ideo enim ipsius & passio dicitur: Et cum ipse patris opera diuinae faceret extra ipsum caro non erat: Sed haec dominus in ipso corpore faciebat ob id enim cum homo esse dicebat: si non facio opera patris mei: mihi non credite si uero facio & mihi non creditis: operibus meis credite. si uero facio & mihi non creditis operibus meis credite & cognoscite quod in me patris & ego in ipso exempli gratia cum opus esset petri socrum febricitantem erigere manum porrexit ut homo febrem repressit ut deus ut in eo qui fuerat a natiuitate coecus humanum a carne sputum emisit: sed diuinitus oculos per sputum aperuit: At in lazaro uocem humanam emisit ut homo sed lazarus diuinitus a mortuis suscitauit ut deus: haec uero ita fiebant & ostendebantur quia non uanum sed uerum corpus habebat. Decebat autem dominum qui humanam carnem induebatur totam hanc cum suis passionibus induere ut quemadmodum proprium ipsius corpus esse dicimus ita & corporis passiones ipsius solum proprie dicantur: licet enim quod ad diuinitatem attinet minime attingerint: itaque si alterius corpus fuisset illius & passiones fuisse dicerentur:

Sin autem uerbi caro fuit necesse est et carnis passionis ipsius dici cuius est et caro: Cuius autem passiones dicuntur quales sunt cōdemnari flagellari sitire crux mors & alię corporis infirmitates huius beneficiū est et gratia: hac igitur de causa consequenter ac merito non alius: sed domini huiusmodi passiones dicuntur ut ab eo sit et gratia: nec alius cultores simus: sed dei ueri obseruatores: Nā nec ex his ullum qui facti sunt: nec comunem quempiā hominē sed naturalem uerū q; ex deo filium eundem et hominem factum nihilominus dominū ipsum & deū & saluatorem cognouimus hoc autem quis non admiretur: quis non rem uerū diuinam esse consentiat: Nam si opera diuinitatis uerbi per corpus non fierēt hō deificatus non esset et e conuerso nisi ea quę carnis propria sunt uerbi dicerent homo ab his omnino liberatus non esset: sed peccatum atq; corruptio etiam si ut ante dixi parum cessarent: iterum tamen in eo pmanissent sicut in priscis hominibus factum est. Et hoc probari potest quia multi sancti fuerunt et inocētes procul ab omni crimine: Ieremias etiam in uentre matris sanctificatus est. Ioannes cum adhuc gestaretur conceptus exultauit in gaudio ad uocem dei genitricis marie. Et tamen ab adam usq; ad moysen in eos et qui non peccauerant mors regnauit in similitudine transgressionis adam: Et ita homines nihilominus mortales corruptibilesq; manebāt suarum naturę passionum susceptibiles: nunc uero cū uerbū factum sit homo: et ea sibi uendicauerit q; carnis sunt: hęc iā non ānexas corpori quia uerbū in eo factū est sed ab ipso uerbo consumpta sunt: Itaq; homines iam non pro suis passiōib; peccatores manent ac mortui sed pro uerbi uirtute suscitati immortales semper & incorruptibiles pmanebunt. Quare cum caro facta sit ex dei genitrice maria factum ipm dicitur cum aliis generationibus esse tiam p;beat ut nostram iporū generationem in se ipsum transferat: nec iam ut q; terra tantum simus in terram uertamur sed ut cęlitus uerbo connexi in cęlū ab ipso reducamur: Sic igitur & alias corporos passiones non absurde in se ipsum trāstulit: ut iam nō quasi homines: sed ut uerbi peculiare æterne uitę picipes sim; non enim iā p priori generatione in adā morimur: sed nostra deinceps generatione atq; omni infirmitate carnea in uerbū translata suscitamur a terra: cum maledictio quę p peccatum fuerat ab eo absoluta sit: Quam nobis pro nobis maledictio factus est: & recte quidem: Sicut enī cum simus de terra omnes in adam morimur ita de cęlo ex aqua et spiritu regenerati in christo omnes uiuificabimur: Cū caro iam non uelut terrena sit: sed a uerbo dei uerbificata quod propter nos caro factum est: Sed ut naturalem uerbi diuinitatem et infirmitates quę propter carnem ipsius esse dicuntur cognoscere possis beatum petrum audire non inutile ē: Grauis enim hic de saluat ore testis: Scribit uidelicet in epistola dicens christo igitur passo pro nobis carne. Ergo etiā cū famescere dicat & sitire & fatigari & nescire & sedere & flere & petere & fugere & natum esse & recusare calicem & sumatī omnia quę carnis sunt. in singulis consequenter diceretur p nobis carne ut christo igitur passo & sitiente pro nobis carne ē omnino ad omnia eiusmodi pro nobis carne: Nam et apostolus ipse iō non dixit christo passo diuinitate sed p nobis carne ut passiones non ipsius uerbi per naturam proprię: sed carnis intelligant Nemo igitur ex huiusmodi scandalicetur humanis: sed potius cognoscat quia uerbum christum per naturam pati non potest et hęc de ipso propter carnem quam induit omnino dicuntur quando qdem carnis propria sunt saluatoris aut ppriū ē corpus ipsum Et ipse q; uidem sicut est pmanet ut natura pati non possit: nec ab his detrimētū patit sed ea potius abolet atq; dissoluit: homines autem cū passiones i eum qui pati non potest transierint ac euauerint ab his et ipi alieni deinceps ac liberi in secula fiunt quemadmodum iohannes docuit dicens et nostis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret et peccatū i ipso nō est: hoc cū ita sit i simulabit

hereticus aliquis: Cur raro resurgit quæ natura mortalis est: Quod si resurgit cur non ite famescit & litit & patitur mortalisque manet? Ex terra enim est: & quod suum ipsius est natura quomodo eam deserit: Adhuc hereticum usque adeo litigiosum caro ipsa tunc respondere posset: Sum equidem ex terra per naturam mortalis Sed postea uerbi caro facta sum: & ipse passiones meas portauit quamquam pati non possit: Ego autem ab his libera euasi: Quam in his seruire dominus prohibuit qui ab his me liberauit: Quod si accusas quia naturali sum corruptione liberata uide ne in similes quia uerbum dei seruitutis meæ formam accepit: Sicut enim dominus corpore indutus homo homo factus est: Ita homines nos a uerbo deificati sumus per ipsius carnem assumpti & posthac æternæ uitæ sumus hæc necessario prescrutati sumus ut si ipsum uiderimus diuinitus facere dicere uel aliquid hæc eum quia deus est operari cognoscamus: Sin autem humane loqui uel pati notarimus non ignoremus factum esse hominem qui carnem gestabat & hoc modo ea facit & loquitur: Nos enim qui suam cuiusque cognoscimus & utraque ex uno fieri uidemus & intelligimus: recte credimus: nec unquam errabimus: Si quis autem dum uerbi opera uidet facta diuinitus corpus negauerit: aut dum propria corporis intuetur uerbi in carne presentiam non admiserit: aut ex his quæ hominis sunt humilia de uerbo senserit & crucem quasi caupo Iudaicus uinum tum aqua permiscens scandalum esse putabit & predicationem quasi gentilis scilicet ulticiam esse censebit Qualia iam & arianis euenerunt. Impugnatoribus dei: qui cum saluatoris humana uiderent ipsum creaturam esse putarunt. Ergo cum & diuina ipsius opera spectarent par erat ut corporis eius generationem abnuerent & se posthac manichæis connumerarent: sed discant aliquando illi sero licet. uerbum factum esse carnem Nos autem qui metaphisice fidei seruamus quæ isti male intelligunt. ea nos rectam sententiam habere cognoscamus Nam illud pater filium diligere & omnia dedit in manu eius & illud omnia mihi tradita sunt a patre meo & illud non possum facere atque quicquam sed sicut audio iudico: & quæcumque sunt eius modi dicta: non ostendunt filium hæc aliquando non habuisse: quomodo enim quæ pater habet: ipse non sempiternæ habuit: qui solus per substantiam uerbum patris est ac sapientia qui dicit omnia quæcumque habet pater mea sunt: & mea patris sunt. Nam si omnia patris filii sunt: semper autem hæc pater habet planum est quia hic filius habet quæ sunt patris qui semper in eo est: hæc igitur dicebat non quia semper non habuisset non habuisset: sed quia sempiternæ ut filius habens ea quæ habet ex impermutabili similitudine & identitate quam habet deceptus iuxta sabelium impie sentiret: existimans ipsum patrem esse ideo dixit & data est mihi & accepti & tradita sunt mihi ut id solum ostenderet: quia non est ipse pater sed patris uerbum & sempiternus filius qui propter similitudinem patris sempiternæ habet quæ ab ipso habet sed quia filius est: ea quæ propriæ habet ex patre habet Quod autem hæc data est: tradita sunt: primo quidem alius est ab omnibus quæ accepit Deinde cum ipse filius heresi sit omnium est etiam per substantiam sempiternus patris Quod autem denuo hæc uidelicet data est. & tradita sunt non ostendunt ipsum aliquando non habuisse id ex simili dicto potest et de omnibus animaduersi: At. n. saluator ipse sicut pater uita hæret in se ipso ita & filio dedit uitam hæret in se ipso: Nam ex eo quod ait dedit se patrem non esse significat: sed dicendo ita naturalem filii cum patre proprietatem ac similitudinem ostendit: Ergo si quando fuit cum patre non habuit fuit: uidelicet cum filius non habuit Nam sicut pater ita & filius habet Quod si hoc dicere impium est: illud uero pius asserere potius quod pater semper habet: quomodo non absurdum fuerit cum filius dicat sicut pater habet ita & filius habet dicere istos non ita ipsum sed aliter habere: Verbum igitur fidelius est & hæc quæ cepisse dicit semper hæc habet a patre & pater quidem a nullo sed filius

a patre habet ut. n. de splendore si splendor ipse diceret locum omnem lux mihi dedit illuminare ne illum modo a me ipso: sed quemadmodum lux uoluerit hoc cum diceret non se ostenderet aliquando non habuisse: sed illud significaret ego sum lucis proprius & quæ illius sunt omnia mea sunt ita & de filio magis intelligere licet & enim omnia dedit filio pater: pater item omnia habet in filio: Et cum ea rursus cum filio habeat habet & pater Nam filii diuinitas patris est diuinitas: Itaque reuera omnium prouidentia pater in filio facit: Huiusmodi igitur dictorum talis est sensus: Quæ uero humanitate de saluatore dicuntur: hæc quoque primum sensum habent. nam hæc iccirco antea quæ scriuimus at si ipsum interrogare audierimus ubi positus est lazarus: Et cum impares cesariæ perfectus interrogat quem me dicunt homines esse: et quot panes habetis: et quid uultis faciam uobis ex his quæ primum diximus rectam dictorum huiusmodi sententiam cognoscamus: nec iuxta arianos impugnatores dei scandalizemur: primum igitur hæc ipsis dicendum unde primum ignorat putent. Non enim quod omnino interrogat ignorans omnino interrogat sed est cum sciens de his quæ nouit interrogat exempli gratia iohannes christum interrogantem. quot panes habetis non ignorare sed scire intelligebat Ait. n. hoc autem dicebat temptat philippum ipse autem sciebat quid facturus esset: Quod si ea nouerat quæ faciebat non ergo ignorans: sed sciens interrogat. Ex hoc autem similia intelligere licet: quia cum interrogat dominus ubi lazarus positus sit et quem dicant se homines esse non ignorans interrogat: sed cognoscens cum ipse sciat quid facturus: Et hoc modo calliditas eorum quæ primum exploditur: Quod si contendere instent quia interrogat: audiant indiuitate ignorantiam non esse carnis autem ut dictum est: ignorare proprium esse: Quod autem hoc uerum sit inde quomodo dominus quæ interrogat: ubi positus est lazarus ipse dixerit non presens: sed absens lazarus mortuus est et ubi mortuus: hic ignorantibus similis ipse est qui discipulorum cogitationes prouidet quidem cuiusque corde sit quid uerum in nomine intelligit: Et quod maius est solus cognoscit patrem et dicit ego in patre & pater in me hoc igitur omnibus planum est carnis esse ignorare: ipsum autem uerbum pro ut uerbum est omnia prius & quod fiat cognoscere: Neque enim quia factus est homo desinit esse deus Neque quia deus est humanitatem fugit: absit hoc immo uero cum deus sit carnem assumpsit cum in carne esset carnem deificauit: Et. n. sicut in ea interrogabat: ita in eadem mortuum suscitauit & omnibus ostendit qui mortuos suscitaret & animam reuocaret ipsum multo magis omnium occulta cognoscere: Et nouerat ubi lazarus: positus sed interrogabat quia & hoc faciebat: sanctissimum dei uerbum quod propter nos omnia sustinuit: ut ignorantiam quoque nostram hoc modo portans cognoscere donaret solum uerum ipsi patrem sequi ipsum propter nos missum ut homines saluaret quo dono maius nullum esse potest. Quando igitur et ea quæ isti causantur dicta saluator enunciat u3. data est mihi potestas & glorificata filium tuum dicitque petrus data est ei potestas: eodem omnia sensu intelligamus quod humane propter corpus hæc omnia dicit quis. n. non indigeat: ipse tamen quasi accepisse dicitur: quæ accepit humanæ Et rursus ut donum stabile permaneat: quasi dominus accepit: & datum in ipso requiescat: Nam si homo solum acciperet auferri posset Quod demonstratum est in adam qui cum accepisset amisit: ut uero firmum sit donum & stabile seruetur hominibus iccirco datum sibi uedicat et dicit ut homo potestatem accepisse quam semper habet ut pote deus & glorifica me qui alios glorificat ut ostendat se carnem habere: quæ his indiget. Quapropter cum illa accepit quia ipsa quæ accepit in eo est & qui eam assumpsit homo factus est. ipse quodam modo accepisse dicitur Quod si ut saepe dixi uerbum hominum factum non est. uerbi sit sane ut uultis accipere gloriam: & huius indigere & ignorare: quid datem quasi accipientem putamus: & largientem aliis ipsum indigere suspicamur & uerbum a patre diuidimus quasi imperfectum & indignum: humanitatem uero dono priuamus: Nam si uerbum ipsum pro ut uerbum est: pro se ipsum accipit: et illud glorificatum secundum diuinitatem

sanctificatū est ac resurrexit nā q̄ spes hominibus est. Manēt & enim sicut erāt: nudi & miseri & mortales qui comune nihil habent cum his quę filio data sunt. Quid autem uerbum uenit & caro factum est. si ue hęc acciperet quę accepisse dicit. q̄ his antea uacuis esset ipsum potius corpori debere fateatur necesse est. q̄ cum in eo fuit ea tunc accepit a patre quę non habebat priusq̄ in carnem uenit. Ex hoc enim corpus de ipso potius q̄ ipsum de corpore bene meritum uidetur: Si uero ut genus humanum redimeret uerbum uenit: & uerbum caro factum est ut sanctificaret homines ac deificaret cuius etiam gratia factum est cui iam clarū non est quia quę accepisse dicit cum caro factum est: hęc non per se sed propter carnem dicit: in qua enim erat ipse cum diceret huius erāt & dona quę per ipsū tribuebantur a patre. At uero quę præter: quęq; omnino accepisse diceret uideamus ut hinc & illi cognoscere possint: Gloriam petebat dicebatq; omnia mihi tradita sunt: & post resurrectionem: potestatem omnem accepisse dicit sed anteq̄ diceret omnia mihi tradita sunt: omnium dominus erat: Omnia namque per ipsum facta sunt: & unus dominus erat per quem omnia & gloriam habebat. Unus dominus erat & est sicut & paulus ait: si enim cognouissent nunquam dominum glorię crucifixissent: habebat enim quam petebat qui dicit gloria quam habui antequā mundus esset apud te: Et potestatem quam post resurrectionem accepisse dicebat: Hanc antequā acciperet & ante resurrectionem habebat. Nam per se ipse increpabat dicens. Vade retro satana: Et per se discipulis potestatem dabat: quando & ipsis accedentibus dicebat uidebam satanam tanq̄ fulgur de celo cadentem. Sed iterum q̄ accepisse dicebat hoc priusq̄ acciperet habuisse ostenditur. Nam & demones fugabat: & quę satanas ligauerat ea ipse soluebat sicut & abraę filia fecit: & peccata dimittebat cum diceret paralytico & mulieri quę pedes ipsius unxerat dimittuntur tibi peccata tua: & mortuos suscitabat. Cæci natiuitatem supplebat cum usum ipsi gratificaret. Et hec faciebat non qui expectabat donec acciperet: sed qui potestatem habeat: ut ex his planum sit quodq; habeat cum uerbum sit: hęc & factus homo & post resurrectionem humane dicitur accepisse ut propter ipsum homines & in terra tanquam diuine nature participes facti de hinc potestatem contra demones habeant: & in cælis uellud a corruptione liberati perpetuo regnent hoc enim summatim nos scire oportet: quia nihil horum quę accepisse dicit quasi non habens accepit: habebat enim uerbum cum semp̄ deus fuerit nunc uero accepisse dicitur humane: quia ideo accepit ipse ut cum in ipso acciperet caro: ex carne deinceps in nobis stabiliter permanerent. Nam qd̄ a petro dicitur quia accepit a deo honorem & gloriam angelis ipsi subiectis huius modi sensum habet: Sicut enim cum humane interrogaret diuine lazarus suscitauit: Ita hic accepit humane dictum est: Angelorum autem subiectio uerbi diuinitatem ostendit. Delinite igitur inuisi deo nec de primite uerbum nec diuinitatē ipsius quę patris est eleuate quasi indigeat uel ignoret. ne in dominum: quę uestra ipsorum sunt iniciatis sicut iudei faciebant qui tunc eum lapidabant: Non enim sunt ista uerbi pro ut uerbum est: sed hominum propria: & quemadmodū cum spuit ipse cum manum extendit: Cum lazarus uocat Opera hęc timet si pro corpus fierent. non hominis esse diceremus: sed dei ita si humana in euangelio a saluatore dicuntur naturam spectantes eorum quę dicuntur: & q̄ adeo sunt aliena: hęc non diuinitati ascriberemus uerbi sed humanitati eius: Nā & si uerbum caro factum est Passiones tamen proprię sunt carnis: Et caro si adeo portatur in uerbo: uerbi tamen donum est: & uirtus: patris igitur opera per carnem faciebat & carnis item passiones in ipso nihilo secius apparebāt: ut uidelicet rogabat & lazarus suscitauit: Et matrem increpabat dicens nundum uenit hora mea: & statim fecit: Verus enim deus. in carne & uera caro in uerbo erat. Propterea ex

operibus se notum faciebat. filium dei patremque suum: ex passionibus carnis ue-
 rum se ferre corpus. & hoc suum ipsius esse ostendebat: hæc cum ita sint age perscrute-
 mur: & illud de hora nemo nouit neque angelus neque filius. hoc. n. i. primis ualde igno-
 rantes. & in eo tenebris ob uoluntati magnam heresim suam putant occasionem habere. Ego
 uero & in hoc ipsos uideo sicut antiquitus gigantes dum causantur dum hereticos
 instruunt bellare cum deo Dominus. n. celi ac terre per quem omnia facta sunt de
 die et hora apud ipsos iudicatur: Et uerbum quod omnia nouit ab ipsis diem & horam
 ignorare accusatur: Quid istis dementius quisquam dixerit? Quam ipsis insaniam adæ-
 quauerit? per uerbum facta sunt omnia & anni & tempora & nox & dies. & omnis crea-
 tura: & opifex opificium ignorare dicitur: Et ipsa quidem lectionis series dei filium
 diem & horam scire demonstrat. & ariani ignorantia precipitatur: Nam cum dixisset
 neque filius narrabat discipulis quæ ante diem futura sunt dicens hæc erunt & hæc:
 Deinde finem qui uero dicit quod ante diem futura sunt: nouit profectio & diem quæ post
 predicta illucescet: Nam nisi horam nosset nunquam ea significaret quæ ante horam futura sunt:
 qui nesciret quando erit hora. Ac ueluti si quis cum domum uel urbem nescientibus signifi-
 ficare uellet: quæ ante domum sunt: et uerbum percurreret: postquam non omnia signifi-
 casset diceret: statim urbs erit et domus cognosceret certe qui signa diceret ubi
 domus esset et urbs. Nam si nesciret non ea significaret: quæ antea sunt: ne forte pro
 ignorantia uel audientes procul auerteret uel ipse qui dicit falleretur. & id quod si-
 gnificat pertereret.) pari ratione dominus cum dicit: quæ ante diem erunt. & horam
 et accurate nouit et non ignorat quando erit hora: Quid igitur sciens discipulis
 tunc apte non dixit Nullius est curiosius inuestigare quæ ipse reticuit: Quis. n. co-
 gnouit mentem domini? Aut quis consiliarius eius fuit: Quid autem sciret dicebat
 nec filius nouit: Nemiem fidelium ignorare arbitror: quia propter carnem et hoc nihilo-
 minus ut homo dicebat: Nam neque hoc detrimentum est uerbi: sed humane uaturæ
 proprium est ignorare: Et hoc item probe cognosceres si conscientia recta tempus ex-
 quireres quando hæc quibusque dicebat non tunc quidem cum per ipsum factum est celum
 nec cum apud eum erat condita componens: nam nec antequam homo fieret ista dicebat. sed quod
 uerbum caro factum est quapropter et omnia quæcumque dicit postquam factus est homo: ea
 humanitati æquum est ascribere: Nam uerbi proprium est scire creata et horum princi-
 pium ac finem non ignorare: ipsius enim sunt opera et nouit quanta et quatenus eo-
 rum constitutionem fecerit: Nam qui principium cuiuslibet rei nouit. is certe nouit:
 et generalem communemque rerum omnium finem. ut exempli gratia cum in euangelio de suo
 ipsius humano fine dicat. Pater uenit hora glorificari filium tuum profecto cuiusli-
 bet finis horam: ut uerbum sciebat. ut homo ignorabat. hominis. n. proprium est igno-
 rare talia præsertim sed hoc est non erubescere propter carnem quæ ignorabat dicere non
 noui ut ostenderet: quia cum nosset ut deus ignorabat ut caro: non dixit igitur nec
 filius dei ut nati ex homine filii ignorantia esset: Propterea cum ab angelis ad su-
 periora ueniret non dixit nec spiritus sanctus: sed tacuit ut ostenderet: quia si spiritus no-
 uit multo magis uerbum pro ut uerbum est. nouit a quo spiritus accipit et de spiritu ta-
 cens clarum fecit quia de humano ipsius ministerio dicebat neque filius: Et hoc si-
 gnificum est quia cum humane dixisset nec filius nouit: se tamen ostendit diuinitatem om-
 nia nosse: Nam filium quem aiunt nescire diem: hunc dicit cognoscere patrem Nemo. n.
 inquit patrem cognoscit. nisi filius: Nemo autem præter arianos non fateretur quia qui
 patrem cognoscit multo magis totum creature nouit et in toto fine eius et si hora sta-
 tuta est. et dies a patre planum est quia per filium statuta est. et nouit ipse quod per ipsum
 statutum est. Nihil. n. est. quod non per filium factum statutumque nescit: Ergo ipse qui opifex
 est uniuersi nouit quale quantumque et quousque per ipsum pater fieri uoluerit: sed
 in quanto est. et quatenus eorum imitatio est. Preterea si omnia patris filii sunt: hoc
 enim ipse dixit Patris autem est omnia scire planum est quia et filius nouit: cum et hoc habeat

ex patre proprium: Ad hæc si filius in patre & pater in filio nouit autē pater diē & horam: Clarum est quia filius qui in patre est. & scit quæ in patre sunt nouit & ipse diem & horam: Quod si & imago uera est patris filius nouit autem pater diē & horā: Non dubium est quin horæ quoque sciam patris. Similitudine filius habeat haud mirum est. si per quem oīa facta sunt. atque consistunt uniuersa nouit ipse quæ facta sunt. & quādo particularis eorum cōi. q. finis futurus sit: Sed quādo hæc est petulantia: quæ artanorū in sanis conuenit in patre nos responsionē uenire cogit. Nā cum illi sempiternū uerbum dei filiū his quæ facta sunt connumerent solum & ipsū patrem creatura minorē dicere meditantur. Si enim qui patre cogō sit non nouit horā & diē uereor ne ut illi malefani dicerent plus sit creaturā imo uero minima creaturæ patre cognoscere quā patre: Verū illi hoc mō in spiritū sanctum blasphemantes. expectent id quod dominus ait se nunquā impietatis huius remissionē habituros: Nos uero qui christū amamus ac gerimus uerbū p. ut uerbū est. non ignorans dicere scimus non noui. Nouit. n. sed hūanitatē ostendit: quia proprium est hominū ignorare. & carnē ignorātem induit in qua cū esset humane dicebat non noui: Cū igitur tunc dixisset neque filius nouit & hominū qui per noe tempora fuerunt ignorantia addidisset. statim subiunxit. Vigilate igitur quia neque uos scitis qua hora dominus uester ueniet: & item qua non putatis hora illius hominis ueniet: Propter uos enim & ego ut uos factus dixi neque filius. Oportebat enim si pro ut est deus ignorabat dicere uigilate igitur quia nescio & qua non puto hora: Nunc uero hoc nō dixit sed cū dixisset nec uos scitis & qua non putatis: ostendit quia hominem est. ignorare propter quos habens & simile eorum carnem & factus homo dicebat neque filius nouit: Neque. n. carne noui tam & si ut uerbū nouerit: Exemplum quoque temporū noe in prudentiā rursus arguit impugnantium christi. Nā & illic non dixit non noui: sed non nouerant donec diluuium uenit homines enim nesciebāt qui uero diluuiū super induxit erat autē ipse saluator sciebat diē & horā qua chatarraetas aperuit ac rupit abyssos: Et noe dixit ingredere tu & filii tui in arca: Nam si ignorasset haud quāquā predixisset noe Ad huc .n. dies septem: Ecce super induco pluuiā super terrā. Quod si per similitudinē temporum noe significat se diem nouisse diluuii Nouerat ergo suæ quoque presentis diem: At in similitudine quā de uirginibus dixit clarius item ostendit qui nam sint nescientes diem & horam cum dicit: Vigilate igitur quia nescitis diē & horam: Sic igitur cum discipuli de fine interrogarent tunc rē dixit: nec filius uidelicet iuxta corpus ut ostenderet quia ut homo non nouerat: Hominum. n. proprium est ignorare Verum tamen pro ut uerbum est: ipse est qui uenit ipse iudex ipse sponsus nouit quando: & qualis hora uenit: & quādo dicturus est exprobrare dormiens & resurge ex mortuis & apparebit tibi christus Quemadmodum. n. cum factus sit homo cum hoībus famescit & siti & paritur ita cum hoībus uelud hō nouit: sed diuine cū in patre sit ut pote uerbū & sapia nouit: Et nihil est quod nesciat: Sic & de lazaro rursus interrogat: ut homo cū uenisset: ut ipm suscitarer & nosset unde lazari reuocaret aiām. Plus autē erat scire ubi aiā esset quā ubi corpus iaceret: Sed hūane interrogat ut diuine suscitaret. Sic & discipulos interrogat cū in partes cesarie uenisset quæ sciret & prius quā petrus responderet. Nā si pater ea petro reuellauit de quibus dñus interrogabat: maius est quod p. filium factā esse reuelatiōem: Nemo. n. nouit filiū nisi p. & p. nisi filius: & cuiusque uoluerit filius reuellare Quid si p. filium & p. & filii cognitio reuellat nō dubium est quod ipse qui interrogat dñs cū prius quā a p. sūt: petro reuellasset: hūane postea interrogabat: ut & hoc ostenderet quod hūane interrogans diuine sciebat quod petrus dicitur esse Sciebat ergo filius quod p. suū cognoscit: qua cognitiōe nec maius aliquid nec perfectius esse posset: Et hæc quæ ad p. futationē eorum sufficeret poterat Placet autē ipsos interrogat ut hoc et mō inimici uī

ratis & impugnatores christi magis appareant. Apostolus in secunda ad corinthios epistola scribens scio inquit hominē in christo ante annos. xiiii. siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. Quid igitur dicitis : Sciebat ne apostolus quod inuisione passus esset et si diceret. nescio? anesciebat? Si nesciebat: uidete ne qui cadere soletis in phrigum et iniquitatem cadatis: Qui dicunt nescire prophetas & alios qui uerbum ministrant. nec que faciant. nec de quibus annuncient : Sin autē scit cū dicat nescio (hēbat enim in se christū qui omnia ip̄i reuellabat) quomodo non uere peruersum est et in discretū cor eorum christi impugnatorū qui apostolū dicentē nescio scire dicunt : Si enim quia christus in ip̄o erat paulus sciebat: qui dicit nescio: Quomō nō magis christus ip̄e nouerat: et si dicat non noui: Apollolus igitur reuellante filio sciebat quid passus esset: iccirco enim dicit. Scio hominē in christo Sed quid hominē sciebat Sciebat quomō raptus esset homo: Elisse igitur cum spectaret eliam sciebat et quomō assumptus esset : sed quis nosceret tū cū filii prophetarum putarent in uno montū a spiritu proiectum esse ip̄e qui sciebat quod uiderat primo quidē hominibus suadebat. Sed cū illi cogere obtinuit & eum abiisse concessit: Nunquid igitur: quia tacuit nesciebat? Sciebat quidem : Sed tanq̄ nescions acquieuit ut & illi psuali posthac nihil de elise assumptione cōrenderent: multo igitur magis paulus ip̄e qui raptus erat nouerat etiam quomō raptus erat. Nā et elias nouerat quomō assumptus esset: & dixisset si quis eum interrogaret: Dic tamen paulus nescio duorum gratia ut arbitror : unius quidem ut ip̄e dixit: ne quis ip̄m pp̄ magnitudinem reuellarionū aliud esse putet. supra quā uidet: Alterius uero quia cum saluator dixerit non noui decebat. & ipsum dicebat nescio ne maior uideretur seruus domino discipulus preceptore suo : Ergo qui paulo dederat ut sciret multo magis ip̄e sciebat: Nam cum & ea dicit: quæ ante diē erunt nouit: ut antedixi quando diēs erit & hora: Et tamen cum sciat dicit nec filius nouit: Quid igitur tūc dixit nō noui? Ip̄e quidem ut pote dominus nouerat. S; id quod perquirentibus coniciendum est. nostræ ut ego quidem arbitror utilitatis causa fecit: Et ip̄e ueritatis sensū adiectione prebet: utrobique uero saluator obseruat quod utile nobis est. Nam & quæ ante finem occurrent apuit ne cum ea fierent. ut ip̄e dixit perturbemur: Sed ex his eorum que potius erunt finem expectemus: De die uero & hora noluit diuine dicere noui Sed humane ut ante dixi pp̄ ignorantem carnem dixit non noui ne posthac ipsum interrogarent. & ita siue non diceret discipulos tunc tristes redderet siue diceret rem ipsis et nobis omnibus ita utile faceret hoc omnino pro nobis esse: quia pro nobis et uerbum caro factū est. pro nobis igitur dixit et illud: nec filius nouit. Et hoc cum diceret mentitus non est. Nam humane dicebat ut homo non noui & illorum interrogationem repressit: Itaque in actibus apostolorum scriptum est : cum supersedit angelis ascēdēs ut homo carnem in coelum referens quam gestabat discipuli hoc spectantes deuo interrogabant. quando finis erit? et quando redibis? Et clarius dixiteis : Non est uesterū nosce tēpora et momēta que pater posuit in potestate sua: Et tūc nō dixit neque fili? sicut antea ut hō. s; uesterū nō ē noscere. iā. n. caro resurrexerat et mortalitate deposita deificata erat. Nec ip̄s postea cōueniebat. ut hōinē respōdēt cū rediret in celū: s; ut deū docere nō ē uesterū scire tēpora et momēta que p̄r possuit in potestate sua sed que nā ē p̄ris potestas? an nō christ? christ? .n. dei uirtus ē et sapia: Nouerat ergo fili? q̄ uerbum ē: hoc. n. cū diceret significabat ego noui Sed nō ē uesterū scire pp̄ uos. n. cū in mēte federē ufe atq; oīum utilitatis gr̄a hūc dixi neque fili? nouit: Vobis. n. cōducit de angelis deque filio sit audire pp̄ter errores q̄ postea futuri sūt ut si demōes æque et atq; ægeli trāstornati fuerit: et de cōsumatiōe dicere tēpta uerint uos ip̄is ut pote nescientibus minime credatis : Q̄d si antichristus simulās dixerit ego sum christus: & de consumatione tentauerit & ip̄e dicere ut audien

tes decipiat: nec illi quidem credatis qui a me uocem habent neque filium nouit: At
hec illud & hominibus confert nescire quando finis erit uel dies finis ne si nosset
temporis intermedii contemptores fierent expectantes proximos consumationi di
es: Nam occasionem caperent: ut sui curam tunc solum habere inciperent propter
ea & mortis cuiusque finem tacuit ne hac occasione inflati homines maiorem tem
poris partem se ipsos negligere incipiant: Vtrunque igitur finem procul a nobis
uerbum reposuit & uniuersalem & particularem: Siquidem in uniuersali particu
lari continetur & in particulari uniuersalis aggregatur ut cum ille incertus sit
& semper & pectetur proficiamus in anteriora extenti: que retro sunt obliti Quis
enim si finis diem sciret non intermedium tempus negligeret: Sed cum nesciat
quotidie paratus est: Idcirco enim saluator subintulit dicens uigilate igitur qui
a nescitis qua die dominus uester uenturus sit & qua non putatis hora filius ho
minis ueniet hoc igitur propter utilitatem dixit que ex ignorantia proficiscitur
Nam cum hec dicat uult nos semper paratos esse nos enim inquit nescitis. Ego
uero dominus scio quando ueniam tamen si ariani me non expectent qui sum uer
bum patris. Dominus igitur qui utilitatem nostram melius sit quam ipsi nos. Caue
bat hoc modo discipulis: & ipsi cum didicissent thesalonicenses correxerunt quod
in hoc erant erraturi sed impugnatores christi quoniam nec ita quidem refugiunt
tamen si eos habere scientia cor durius pharaone: tamen hoc item interrogare uer
bum: In paradiso deus adam interrogat dicens adam ubi es percunctatur etiam
cain: Vbi abel frater tuus? Quod igitur & de hoc dicitis: Si enim ipsum ignorat
putatis & ideo interrogare: manicheis iam adhereatis: hec enim ipsorum est au
dacia: Sin autem manichei manifeste dici uertentes uos ipsos dicere cogitis. quia
sciens interrogat quid absurdum: uel quid inuisitatum uidentes ita cecidistis: si
filius in quo tunc deus interrogabat nunc idem filius carne uestitus ex discipulis
interrogat ut homo nisi forte manichei facti interrogationem que tunc ad adam
facta est criminari uolueritis ut & uos tantum in prauis opinionibus audaces si
tis Et enim in omnibus confutati fremitis: rursus ex eo quod dictum est. aluca quod
quidem recte dictum est. Vos autem male intelligitis. Sed quid est illud? nam ap
ponere necesse est ut & hoc modo mens eorum corrupta ostendatur: Dicit ergo
lucas: & iesus proficiebat sapientia: & etate & gratia apud deum & homines: Et
dictum quidem eiusmodi est. Quoniam uero & in hoc offendunt necesse est rur
sus eos tanquam sadduceos & phariseos interrogare de quo lucas ait: Est ne ita iesus
christus homo ut alii omnes: an deus carnem gestans? Si enim comunis est. & ip
se homo sicut omnes alii sit etiam ut homo proficiens: qui tamen samotei sensus
est. cum quo re quidem & uos sentitis sed propter homines nomine solum diste
ntis: Sin autem deus est carnem gestans: sicuti uere est & uerbum caro factum
est: & cum deus sit in terram descendit quem profectum habet qui equali est deo
& ubi augeri potest filius qui in patre semper est. Si enim cum semper sit in patre
proficit: quid ergo est ultra patrem? ut preter ipsum proficiat. Deinde non inutile
est eadem dicere: quod super accipere & glorificari diximus: si homo factus proficiebat clarum
est quod antequam homo fieret imperfectus erat. & caro ipsum potius proficit quam ipse carne: Et
rursus si proficit cum uerbum sit quod potest maius euadere uerbo & sapientia & filio & deo & uir
tute: hec enim uerbum est. Cuius si quis uelut radii princeps quodam modo esse potest: hic omnino per
fectus est inter homines & angelis equalis efficiunt: angeli & archangeli & dominationes & uir
tutes omnes & troni uerbi principes patris est iacere sepe aspiciunt quomodo igitur quod aliis perfec
tionem prebet ipse illis inferior proficit? Angeli enim humane et ipsi generationi ministrant
Et quod a luca dicitur post angelorum ministerium dictum est Qui potest igitur hoc in hominibus etiam
cognitionem uenire quo pacto uel sapientia in sapientia uel qui aliis dat gratiam
in gratia ipse proficiat? paulus enim cum sciret. gratiam per ipsum dari ubique

in epistola dicit gratia domini nostri iesu christi cum omnibus uobis Aut enim mentiri dicant apostolum uel nec sapientiam esse filium dicere audeant: aut si sapientia est ut solomon dicit & paulus scribit: christus dei uirtus & dei sapia: profectum non admittit: homines enim qui creaturae sunt: uirtute intendi quodammodo ac proficere possunt. Enoch igitur hoc modo translatus est. & moyses crescendo proficiebatur isaac quoque proficiendo factus est magnus: Et apostolus quotidie se in anteriora extentum esse dicebat. habebat enim quisque ubi proficeret cum gradum anteriorem prospiceret. Dei uero filius qui solus est: quoniam extendi poterat? Nam omnia in ipsum spectantia proficiunt: ipse uero qui solus est in solo patre est: nec ab eo protenditur: sed in ipso semper manet hominum igitur est. proficere: Sed filius dei quia proficere non potest: cum sit in patre profectus se ipsum pro nobis humiliavit: ut in ipsius humilitate nos magis crescere possimus: incrementum uero nostrum nihil aliud est quam a sensibilibus deficere et in ipso uerbo esse quando & ipsius humilitas nihil aliud est quam carnem nostram accipere: Non igitur uerbum pro ut uerbum est proficiebat qui profectus est. ex profecto patre qui nullius indiget: sed alios ad proficiendum inducit: humane uero dictum est. & hoc loco proficere quia profectus hominum est. Nam & euangelista hoc modo accurata cum obseruatione loquens profectui coniunxit etatem: uerbum autem & deus non mesuratur etate. Sed corporum sunt etates: Corporis ergo profectus est ipso enim crescente crescebat in eo specimen diuinitatis apud eos qui uidebant et quanto magis diuinitas reuellabatur. tanto magis gratia crescebat hominis apud omnes homines: infans enim gestabatur puer factus in templo remansit et sacerdotes de lege interrogauit: & corpore sensum adulescente cum uerbum in eo claresceret. confitetur primo petrus deinde omnes quia uere dei filius est iste tametsi iudaei & ueteres & iuuenes oculos claudunt: ut uideant: quia in sapientia proficere non est sapientiam proficere: sed humanitatem potius in ea proficere: & iesus proficiebat. in sapientia et gratia: Et si uerum persuasibiliter dicere oportet. ipse in se proficiebat: Sapientia enim domum sibi edificauerat. & in se domum proficere faciebat: At quis profectus dicitur. deificatio & gratia: quae ante dixi sapientia impartitur hominibus peccato in ipsis & corruptione deleta pro similitudinem et cognationem carnis uerbi: Cum enim hoc modo corpus etate adulesceret coalescebat in eo diuinitatis specimen et constabat apud omnes templum dei esse & deum incorpore: tametsi contendant quia iesus uocatus est. caro factus et ad ipsum referant. proficiebat: Audiant ne hoc quidem spiritu ali derogare luci (haec enim est filius) sed rursus ostendere quia uerbum homo factum est. et ueram carnem gestauit: Et quemadmodum dicimus carne passum esse et carne deinceps reliqua sic etiam non absurde diceretur carne proficere: Nam neque profectus qualem diximus absque uerbo fiebat in ipso enim caro erat quae proficiebat: et ipsius caro dicitur. Et hoc rursus erat ut hominum profectus coniuncto uerbo stabilis permaneret nec uerbi igitur profectus erat nec caro sapientia sed sapientiae corpus caro facta est. Quae ut antediximus non sapientia pro ut est sapientia ipsa per se proficiebat quae naturam humanam sensum transcendebat. ac deificabatur et instrumentum ad opera diuinitatis efficiebatur: et splendorem omnibus: apiebat. Et propterea non dixit uerbum proficiebat: sed iesus: quo nomine natus dominus uocatus est. ut hoc modo humanae naturae profectus sit sicut in superioribus dictum ut igitur proficiente carne dicitur ipse proficere pro ea quae cum corpore est proprietate: Ita etiam quae sub mortis tempus dicitur perturbatum esse fleuisse eodem sensu accipienda sunt: huc enim et illuc circumeuntes et ex his heresim quasi deo constituentes dicunt ecce fleuit et dixit nunc anima mea turbata est. et orauit ut calix transiret. Quomodo igitur si haec dixit deus est et uerbum patris: ita scriptum est. quia fleuit impugnatore dei et dixit turbatus sum: Et in cruce dixit eloi lunas abacthani. quod est deus

meus deus meus ut quid me dereliquisti? & orauit sc̄e ut calix trāsiret hęc enim scripta sunt: Sed uos item respondere uelim hoc enim insingulis quę a uobis pponuntur ex aduerso audiatis necesse est: Si quidem purus est homo qui loquit̄ fleat timeat mortem ut homo: Sin autem ut uerbum est in carne: Non enim dubitandum eadem semper dicere quem deus timere poterat: uel quid mortē timebat cum ipse sit uita & alios morte liberetur. uel quomodo qui dicit nolite eos time re qui corpus occidunt ipse timebat: uel quomodo qui dicit abraç noli timere tecum enim sum & qui moysen contra pharaonem adhortatur & naui filio dicit fortis esto & uiriliter herodem ipse timebat: & pontium: Pręterea qui aliis ne time rent adiutor erat Dominus enim mihi adiutor inquit & non timebo quid mihi fa ciat homo hic duces timebat mortales homines: & qui uenerat aduersus mortē ipse formidabat quomodo non absurdum est & impium: hunc metuisse inferos quem iam cores inferum uidentes teriti sunt: Et si uerbum ut uos uultis pauebat Quid qui de iudeorum insidiis paulo ante dixerat non fugiebat: sed quesitus di cebat ego sum: Poterat enim non mori qui dicebat potestatem habeo ponere ani mam meam: & potestatem habeo iterum accipere ipsam: & nemo aufert eam a me: Verum hęc uerbi propria natura non erat pro ut uerbum erat: Sed in carne quę talia patiebatur uerbum erat o christi impugnatores ingrati quę iudei: Siq dem hęc ante carnem dicta non sunt: sed cum uerbum caro factum est & homo tunc humane hęc dicta sunt & scripta ut exempli gratia hic de quo talia scripta sunt lazarum suscitauit a mortuis aquam uinum fecit: Ceco a natiuitate uisum donauit: dixit ego & pater unum sumus: Quod si ex humanis humilia de filio dei cogitare causantur immo uero hominem ipsum ex terra totū & non de celo arbitrantur: Quid non ex diuinis item operibus uerbum in patre cognoscunt & impietatem suam penitus abnegant: ipsis enim uidere licet quomodo id est qui o pera facit: idem qui mortale corpus ostendit dum flere ipsum ac famefcere: & in ipso quę propria corporis sunt uideri sinit: ex his enim notum faciebat se cum d̄ us immortalis sit carnem cepisse mortalem ex operibus aut ostendebat se dei uer bum esse & hominem postea factum: cum diceret & si mihi non creditis quem hu mano corpore circundatum uidetis ac operibus credite: ut cognoscatis quia ego in patre & pater in me: Omnino mihi impudenter blasphemique uidentur impu gnatores christi qui cum audiant. ego & pater unum sumus sensum de Præuare conantur & unitatem patris ac filii diuidere cum uero audiant fleuisse sudasse: passum fuisse: hęc in corpore non uident. Sed ex his ipsum creature connumerat per quem creatura facta est: Quid igitur iam nunc isti a iudeis differunt: Nam ut illi opera dei blasphemantes belzebu attribuebant: ita & isti dominum q̄ hęc operabatur creaturis connumerantes: eam cum illis damnationem sustinebunt irreuocabilem: Oportebat enim eos cum audirent ego & pater unum sumus u nam ex substantię patris proprietate diuinitatem inspicere cum uero audirent fleuisse & cetera eiusmodi hęc corporis propria dicere cum presertim utrobique occasionem habeant probabilem: Nam & illa tanq̄ de deo scripta sunt: & hęc pro pter humanum ipsius corpus dicuntur Nam quę corporis sunt: in corporeo nō fierent nisi corpus corruptibile ac mortale cepisset: Mortalis enim erat maria ex qua erat & corpus Quapropter necesse erat cum ipse in corpore esset quod flet quod laborat ea etiam cum corpore dici quę propria sunt carnis: Quod si fle uit & turbatus est: non erat uerbum pro ut uerbum est quod flet quod pertur baretur sed carnis id proprium erat. & si orauit ut calix transiret: non erat diui nitas quę paueret sed huānitatis hęc quoque perturbatio fuit: & cum dicit ut qđ me dereliquisti: quāuis mihi patiebatur C Nam uerbum pati non potest hęc tñ euāgelista ut in superioribus dictū est. tanq̄ ipius esse dixerunt: quoniā & hō

factus est et hæc uelut ab homine sunt atque dicuntur ut & has carnis passiones ipse
leuaret: quibus eam liberam preparauit. Quare nec potest quidem a patre dere-
liqui dominus qui in eo semper erat et priusquam uocem ista diceret & cum eam emit-
teret: Nec uero fas est rursus dicere timuisse dominum quo territi ianitores inferi
inferos deserunt & monumenta aperta sunt corpora sanctorum resurrexerunt & ho-
minibus apparuerunt: Refrenetur ergo hereticus omnis et dicere uereatur ti-
muisse dominum quem mors fugit ut draco: quem demones tremunt: & mare
formidat: per quem celi finduntur et uirtus omnis commouetur: Ecce enim ipso di-
cente ut quid me dereliquisti ostendit pater quia semper et tunc erat in eo: Terra
enim dominum qui a loquebatur agnoscens statim tremuit & uelum scissum est sol
obscuratus & petrae scissæ sunt monumenta ut dixi aperta sunt. et qui in eis erant
mortui surrexerunt & quod admiratione dignum est. qui tunc aderant ipsum qui
negabant: postea cum hæc uiderent confitentur uere hunc dei filium esse. Quod
autem dicit si possibile est. transeat calix discant quomodo cum hæc dixisset petrum
increpauit dicens. non intelligis quæ dei sunt: Nam quod recusauerat uolebat et
eius causa uenerat: sed impius erat pauere ideo dicebat ut homo eiusmodi uocem
& utraque rursus ab eodem dicebantur ut ostenderet quia deus erat ipse qui uolebat
sed homo factus pauentem carnem habebat cuius gratia uoluntatem suam cum
humana infirmitate confudit ut hac lege euacuata hominem contra mortem intrep-
idum prepararet: Ecce. n. rem uere in opinam quem quasi ex pauore loqui putant
impugnatores christi hic eo ipso qui pauor putatur intrepidus homines compat:
Beati igitur apostoli post eum huiusmodi uocibus mortem adeo contemnebant
ut nihil eos currarent qui se interrogabant. sed diceret obedire oportet magis deo
quam hominibus: alii uero sancti martyres usque adeo confidebant: ut se ad uitam po-
tius transire quam mortem sustinere putarent: Quomodo non igitur absurdum mini-
mum uerbi fortitudinem admirari: ipsum uero uerbum pro quo illi mortem contempse-
runt pauore affectum dicere? Nam ex constantissimo sanctorum martyrum proposito
ac fortitudine ostenditur quia diuinitas non pauebat: sed pauorem nostrum sal-
uator auferabat: Sicut. n. mortem morte et humane humana omnia destruebat:
sic et eo ipso qui pauor putabatur pauorem nostrum auferabat: & effecit ne posthac
homines mortem metuerent hæc igitur dicebat simul et faciebat: humanum. n. erat
dicere transeat calyx: & ut quid me dereliquisti? diuinum autem facere ut sol defi-
ceret: mortui resurgerent Rursus cum humane diceret nunc anima mea turbata est di-
uine aiebat. potestatem habeo ponere animam meam & potestatem habeo recipere ipsam:
Nam turbata carnis erat proprium potestatem habere ponendi animam ac recipiendi
cum uellet. hoc iam non hominum est: sed uirtutis uerbi proprium. homo enim
non potestate propria: sed necessitate nature est si nolit moritur: Dominus autem
qui immortalis erat: sed mortalem carnem habebat poterat ut deus a corpore sepa-
ari et hoc item recipere cum uellet: De hac dauia est canit non derelinques animam
meam in inferno nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem Decebat. n. car-
nem que corruptibilis erat: non iam pro sua ipsius natura manere mortalem sed
pro uerbo quod eam induerat. immortalem persistere: Nam sicut ipse cum in
corpore nostro esset nostra mutabatur: ita nos cum ipsum acceperimus diuini-
tatis eius participes sumus. Frustra igitur similes scandalizantur ac hu-
milia de uerbo sentiunt ariani quia scriptum est si perturbatus est & fleuit:
Videntur enim nec humanum quidem sensum habere qui hominum natu-
ram ignorent: et que ipsorum propria sunt: Quapropter mirandum potius
erat quod uerbum cum in eiusmodi carne esset: que pateretur: nec prohibuit insidi-
antes nec ultus est interficientes cum tamen posset: qui alios mori prohibebat.
& mortuos suscitabat: sed corpus suum pati permisit. ideo enim uenerat sicut

antedixi ut pateretur carne & caro deinceps pati nō posset. sed immortalis euaderet: Et quemadmodum iam sepe diximus cum in eum conrum & quę debebantur omnia pręuenissent: hęc postea homines minime tangerent: sed ab eo penitus abolerentur & ipsi in reliquum: uelut dei templum per secula incorruptibiles permanerent: hęc si christi impugnatores ita sensissent & ecclesię metam quasi ancoram fidei cognouissent passi non essent infide naufragium: nec usq; adeo insolerent ut his repugnarent qui se prolapsos suscipere uolunt immo uero inimicos eos ducerent qui se ad pietatem hortantur: Sed hęreticus ut uidetur r̄s est uere mala qui cor undiq; ad impietatem uitiatum gerit: Ecce enim cū in omnibus confutentur: & omni cognitione priuati esse ostendantur: non erubescūt sed uelut lydra bellua infabulis apud gentiles celebrata prioribus cesis serpentibus alios fundebat quorum instauratione cum interficere certabat. Pari ratione & hi deo inuisi cum in his quę preparant tanq̄ lydre spiritualiter occidant: q̄stiones alias sibi ipsis iudaicas & fatuas inueniunt: & quasi inimicam ueritatem habeant noua excogitant: dum modo se per omnia christi impugnatores ostendant: Nam post reprehensiones tantas quibus etiam diabolus istorum pater retro confusus abiret ipsi aperuerso corde cogitantes murmurant: Et his quidē insusurant aliis ueluti culices circumstrepunt dicentes: Esto sic interpretamini. Et uincitis ratiocinationibus & argumentis: sed dicendum est prepositio & uoluntate filium a patre genitum. Nam & in hoc multos decipiunt quia dei propositū uoluntatemq; proponunt: hoc uero si quis ex his qui recte credunt simpliciter diceret: nihil cuiq̄ suspicari liceret: quando simplicem uerbum prolationem recte fidei sensus uinceret: Sed quoniam hęreticorum uox est suspecta sunt autem hęreticorum uerba & ut scriptum est gubernant autem impii dolos. & sermones eorum dolosi sunt: etiam si solum nuerint uiciatum enim cor gerunt age & hoc quod ab eis dicitur exgramus: ne forte in omnibus coniuñti continuo uellut lydre dictiunculam nouam excogitarint ut sermone hoc spetioso persuasibiliq; surreptione suam ipsorum impietatem alio item modo disseminent Idem enim denuo significat qui dicitur filius uoluntate genitus est: & creatura est: Sed quia hoc dicere erubescunt conantur miseri hoc rursum aliter significare uoluntatē premittentes sic atramentum sepię ut in hoc simplicibus tenebras obducant: & ipsi heresis sue non obliuiscantur: Vnde enim illud proposito uel uoluntate quauē scriptura denuo talia proferunt: dicant isti uerbis suspecti & impietatis inuentores: Pater enim de cęlo uerbum suum reuellans ostendit. hic est filius meus dilectus & per dauid eructauit inquit cor meum uerbum bonum: Ioanni uero mā dauit ut diceret. In principio erat uerbum Et dauit canens apud te inquit fons uitę in lumine tuo uidebimus lumen. Et apostolus scribit qui cum sit splendor glorię & iterum quę cum informa dei esset: & qui est imago dei inuisibilis Vbiq; essentiam ubi omnes & nusq; & uoluntate ipsum neq; omnino factum esse dicunt ipsi uero ubi nam propositum inuenerunt uel uoluntatem precedere uerbi dei nisi forte scripturis omissis ualentini quoq; prauam opinionem effingunt Ptolomeus enī ualentini duas lances habere dixit ingenitū cogitationem & uoluntatem & primo cogitauit deinde uoluit & quę cogitauit exhibere non potuit nisi cum uoluntatis potestas fuit hinc ariani didicerunt. ut propositum & uoluntatē uerbum precedere uelint illi ergo q̄ ualentini sunt omulentur nos uero diuinis congregientes eloquiis de filio inuenim⁹ erat. & ipsū ipatre solū: & patris imaginē esse audim⁹: De his autē solis q̄ facta sunt ppositū & uoluntatē pcederē legimus hoc enim aliquando naturaliter non erant nisi cum facta sunt. uidelicet canente dauid psalmo centesimo tertio decimo: hic deus noster in cęlo & in terra omnia quęcunq; uoluit fecit: & centesimo decimo Magna opera dñi exquisita in oēs

uoluntates eius et rursus . centesimo trigesimo quarto: omnia quęcunq; uoluit dñus fecit in celo in terra in mari et omni abyſſo: Si ergo opus est & factura et unus ex omnibus dicatur et ipse uoluntate factus: Sic . n . facturas fieri scriptura demonstrat: Et asterius hæresis patronus cum isto consentiens ita scribit: Siue . n . i dignum est opifice . ut uolens faciat in omnibus pariter tollatur uelle ut dignitas ei pura seruetur: Siue deo conuenit uelle: sit qđ melius est in prima etiã generatione: Neq; . n . uni et eidem deo cũ in rebus quę fiunt conuenire possit uelle conuenire oportet et non uelle: Maximã quamq; impietatem in uerbis suis sophista cõposuit ut factura & generatio idem sit: & unus ex omnibus generationibus deus Tandem . n . conclusit quia facturas proposito et uoluntate dicere conuenit. Itaq; si alius est ab omnibus ut supra demonstratum est & p ipm potius facta sunt opera: non dicatur uoluntate: ne et ipse eodẽ modo generetur quo et ea consistunt quę per ipsum facta sunt: Et . n . paulus cũ prius nõ esset p dei uoluntate factus est apostolus: & uocatio nostra cũ antea non esset nũc at sit præcedentẽ uoluntatem habet: & ut ipse iterum paulus dicit secũdũ bñplacitum uoluntate eius factũ est: Et quod per moysen dicitur fiat lux & educat terra: & faciamus hominẽ: hoc ut in superioribus dictũ est: uoluntatis eius qui faciebat significatiuũ esse arbitror . Nam quę aliquando non erat sed ex trinsecus facta sunt: deus facere uoluit: propriũ aut uerbũ ex se ipso naturaliter generans non ante uoluit: in ipso enim pater omnia quęcunq; uult facit: et in hoc fabricat: quemadmodũ et iacobus apostolus docens dicebat . cũ uoluit genuit nos uerbo ueritatis: De omnibus igitur quę regenerantur quęq; simul fiunt dei uoluntas in uerbo est: in quo ea quę decreuerit facit ac regenerat: & hoc item significat . apostolus ad theſſalonicen scribens hæc enim uoluntas dei in christo iesu ad uos: si uero in quo facit in ipso etiã uoluntas est: & in christo uoluntas patris: quomõ potest et ipse in uoluntate et proposito fieri: Si . n . & ipse uoluntate factus est ut dicitis necesse est de ipso uoluntatem in alio quodam uerbo consistere per quem & ipse genitus sit: Demonstratũ est enim uoluntate dñi n̄ in his ee q̄ fiunt s; i eo ppter quẽ et i quo factũ oēs fiunt Deid̄ q̄ idẽ sit diceĩ uoluntate . Et fuit aliquãdo q̄ n̄ erat: satis hoc habeãt . diceĩ fuit aliquãdo q̄ nõ erat: ut dum erubescunt: q̄ tempore significatur cognoscant quia dũ uoluntate dicunt tempora ante filium fuisse significant: his enim quę aliquando non erat uoluntas præcedit sicut in omnibus creaturis Qđ si uerbum creaturarum est opifex ipse uero consubstantialis est patri quomõ uoluntas ei qui sempiternus e quasi non fuerit præcedere potest: Si enim uoluntas precedit quomodo per ipsũ omnia: sed potius unus est ex omnib; uoluntate et ipse generatus fili; sicut et nos uerbo ueritatis generati sumus filii et iõ necesse nobis uerbum aliud ut dictum e querere per quod factum sic hoc et generatum cum omnibus quę deus uoluit: Si ergo alterum est dei uerbum sit et hoc uerbo genitum Sin autem non est aliud sicut certe non est: sed omnia per ipsum facta sunt quę pater uoluit: quomõ non phibetur istoꝝ multiceps astucia? quia cum dicere uereantur facturam et creaturam et non erat priusq̄ genitum esset dei uerbũ: alio item mō ipsum dicunt: creaturã ee premittentes uoluntatem et dñt si nõ est uoluntate genitus necessario igitur et imittus filium deus habuit perniciosissimi quiq; ad hæresim suam omnia trahunt: Nam quod uoluntati opponitur uident quod maius et præponitur nõ uideret: Sicut enim uoluntati opponitur id qđ est præter sententiam: ita uoluntati proponitur ac præcedit quod est secundum naturam: Domum igitur aliquis edificat uoluntate filium uero generat natura: et quod uoluntate edificatur fieri cepit et extra eum est: qui facit filius autem substantiæ patris propria est generatio neq; extra ipsum propterea nec de illo consulit: nec de se ipso consulere uideatur . Quantum igitur creaturæ filius tantum id quod secundum naturam

est uoluntati preponitur: & oportebat eos cum non audirent uoluntate cogitare secundum naturam: hi uero obliti se audire de deo humanas audent oppositiones dicere in deo uidelicet necessario & preter sententiam: ut uerum dei filium esse negent: Et enim dicant ipsi uobis bonum esse misericordemque deum hoc sine adest. ei uoluntate an non: Si enim uoluntate; considerare oportet quia bonus esse cepit: & fieri potest ut bonus non sit: Nam uoluntas & propositum ad utrumque mouetur: & hec est rationalis nature passio: Si uero quia id absurdum est non uoluntate misericors & bonus est audiant que ipsi dixerunt: ergo necessario & inuitus bonus est: & quis ipsi necessitatem imponit Quod si irrationabile est dicere in deo necessitatem: quia natura bonus est: multo magis & uerius filii pater natura & non uoluntate fuerit: Dicant uero & hoc item nobis uolo enim eis pro ipsorum impudenciam interrogationem adducere audacem sane: sed que tamen ad pietatem spectat propicius esto domine pater ipse cum prius consulisset deinde uoluisset sic sine fuit: an & antequam confuduisse? Oportet enim qui de uerbo talia presumunt talia & ipsos audire: ut suam eiusmodi perulantiam ad ipsum quoque patrem preuenire cognoscant: Quando igitur semel de uoluntate consularunt si & ipsum esse dixerint uoluntate quid erat antequam uellet? aut quid plus habuit postquam uoluit: ut uos dicitis: Quod si absurda est eiusmodi interrogationeque consistere potest: neque omnino fas est talia dicere: Sufficit enim cum audimus de deo scire nos & intelligere ipsum esse qui est: Quomodo igitur non absurdum fuerit de uerbo quoque dei talia cogitare? & propositum & uoluntatem premittere Sufficit enim etiam cum audimus de uerbo scire uos & intelligere deum qui uoluntate non est: non uoluntate suum uerbum habere sed natura Quomodo non omnem insaniam exuperat tantummodo etiam cogitare ut consulat ut consideret ut intelligat deus ut sibi ipsi uelle persuadeat ne non irrationalis & insipiens sit sed rationem sapientiamque contineat: Nam de se ipso considerare uidetur qui de proprietate sue ipsius substantie consulit. Cum igitur magna sit in eiusmodi sensu blasphemiam: preter dicitur. ea que facta sunt beneplacito: & uoluntate facta esse filium uero non esse opificium uoluntatis accessarium sicut creatura sed naturaliter propriam substantie generationem. Et enim cum proprium sit patris uerbum non linat uoluntatem aliquam pre se considerari qui uiuens patris est ipse consilium & uirtus & opifex eorum que patri placuerint: Et hec ipse de se dicit in pro uerbis meum consilium & securitas mea prudentia & mea fortitudo: Sic enim ipse cum sit prudentia in qua celos fecit & fortitudo & motus christus enim dei uirtus est. & dei sapientia nunc prosequens dixit mea prudentia & mea fortitudo cum dicat. meum consilium sicuti a propheta didicimus quia ipse magni consilii angelus est. & uoluntas patris ipse uocatus est: Sic enim redarguendi sunt qui humana de deo cogitant: Ergo si facture uoluntate ac bene placito subsistunt & omnis creatura uoluntate facta est: exceptus hic est ab eis que facta sunt: & ipse potius est uiuens patris consilium in quo hec omnia facta sunt. in quo & sanctus dauid gratias agens dicebat psalmo septuagesimo secundo tenuisti manum dextram meam: & in consilio tuo duxisti me: Quomodo igitur uerbum cum sit patris consilium & uoluntas potest ipsum proposito & uoluntate gigni. Preterquam si ut antedixi malefani denuo dicant ipsum per se ipsum uel per alterum aliquod genitum esse: quid igitur per quod genitum est: Fingant alterum uerbum & ualentinum imitati christum alterum nominent Non enim scriptum est sed si etiam commenti fuerint illud denique per quod genitum est & ita deinceps recogitationibus nobis ac discurrentibus ueritatem multiceps sacrilegorum heresis in deo multiplicatam infinitumque furrorum labi reperitur ubi cum filium creaturam ex nihilo esse uelint eadem alio modo significant propositum & uoluntatem premittentes quam rationabiliter

in his prorsus consistunt quæ facta sunt. & creata quomodo igitur non impium fuerit ea quæ sunt operum transferre in opificem. uel quomodo nos blasphemat. qui uoluntatem in patre priusquam uerbum fuisse dicit: Nam si præcedit in patre uoluntas haud uere filius dicit ego in patre aut si etiam ipse in patre est. secundus tamen putabitur: ut ipsum dicere non dicere non deceat ego in patre cum uoluntas priusquam ipse sit in qua facta sunt omnia in qua & ipse substitit ut uultis: Nam etiam si gloria differt nihilominus ex his est. quæ uoluntate facta sunt: Quod si ita est quomodo ut in superioribus dixi hic dominatur illa seruiunt. & quonam modo hic dominus erit quæ sit cum dominatione patris unitus. et creatura omnino serua quæ sit a patris unitate separata. quæ cum aliquando non esset postea facta fuerit: Sed eos decebat cum filium uoluntate dicerent prudentia quoque factum dicere: Ego enim prudentiam et uoluntatem idem esse arbitror: Nam quod quisque uult. hoc prouidet & quod prouidet hoc et uult: Ipse igitur saluator hæc ueluti germana simul conexu it dicens: Meum consilium & securitas idem est Vna enim utriusque uis est. sic idem est dicere prudentiam et uoluntatem quæ dñs est. impij uero nolunt filium uerbum esse consilium quæ uiuens: Sed in deo prudentiam et uoluntatem & sapientiam quasi accidentem contingentemque hñtum esse. non aliter quam in homine fabulantur & omnia mouent: Et ualentini opinionem uoluntatem quæ præmittunt modo filium a prædiliungant nec ipsum fateantur proprium patris uerbum: sed creaturam esse: Audiant igitur illi quod simon magus audiuit impietas ualentini nobis cum sit in proditionem: Et omnes salamoni potius credant. qui uerbum ipsum sapientiam & prudentiam esse dicit Deus enim inquit sapientia fundauit terram: præpauit arcelos in prudentia: Eodem modo in psalmis uerbo domini celi firmati sunt: Sic omnia quæcunque uoluit. fecit: Et apostolus thessalonicensibus scribit uoluntas dei in christo iesu est: Filius ergo dei uerbum ipse est & sapientia ipse prudentia consiliumque uiuens. et in ipso patris est uoluntas ipse ueritas & lumen et uirtus patris est Quod si uoluntas dei sapientia est atque prudentia Filius autem est sapientia uide ne qui filium uoluntate dicit. simile dicat sapientiam in sapientia genitam esse. & filium in filio factum. et per uerbum uerbum creatum. Hoc & deo repugnat et scripturis eius aduersatur: Nam et apostolus filium non uoluntatis: sed ipsius paterne substantiæ splendorem proprium & characterem predicat dicens qui cum sit splendor & character substantiæ ipsius. Si uero ut ante dixi non uoluntate est. sed paterna substantia & hypostasis nec paterne uidelicet substantiæ proprietate uoluntate fuerit: Qualis cunque enim et quocunque modo fuerit beata illa hypostasis talem et eodem modo esse oportet propriam ex ipsa generationem: Et ipse igitur pater non dixit hic est uoluntati mea genitus filius nec quem habui quia mihi complacuit filium: sed simpliciter filius meus. & in quo potius mihi bone complacui: his uerbis ostendens hunc natura filium esse: in ipso enim eorum uoluntas. quæ mihi placent: reposita est. Numquid igitur quia natura est. et non uoluntate filij uolentis inuiti quæ patris filius est. Minime quidem sed uolentis Et ut ipse dicit pater filium diligit: & omnia ostendit ei Ut enim bonus esse. uoluntate non cepit: nec tamen inuitæ et præter sententia bonus est. Quod .n. est hoc & uoluntarij ipsi est ita & filium esse etiam si uoluntate non cepit hoc tamen ipsi nec in uita est nec præter sententiam: Sicut enim substantiæ suæ uoluntarius est ita & filius proprius qui substantiæ ipsius est ipsi non inuito est. Velit igitur & diligit filium pater & quod quod deus uelit non quod nolit pie consideret. Nam filius est uoluntate: Vult enim ipsum pater hac et ipse amat diligit et obseruat patrem Et una ex patre uoluntas est. in filio ut ex hoc spectari possit filius in patre et pater in filio: Nemo tamen secundum ualentinum. præcedentem uoluntatem supinducat: Nec quisquam occasione uoluntatis medium se tradat. inrer solum patrem solumque uerbum insaniret enim

si quis uoluntatem & considerationem inter patrem & filium statueret. Aliud est enim dicere. uoluntate genitus est & aliud amat & uult enim qui suus ipsius est natura filius Nam dicere genitus est uoluntate primo quidem hunc aliquando non fuisse significat: Deinde in utrâq; partem ut dictum est inclinationem habet ut intelligi possit quod pater potuit et nolle filium De filio autem dicere quod potuit non esse nefaria est audacia & quæ in patris substantiâ præueniat Siquidem proprium ipsius diceretur potuisse patrem non esse bonum tuus est. Illud autem pater uult filium & uerbum uult patrem non uoluntate precedentem sed quod suum est nature demonstrat & substantiæ proprietatem similitudinēq; significat: Ac ueluti de splendore diceretur: & luce quia splendor precedentem non habet in luce uoluntatem est autem naturaliter lucis generatio quem ipsa uult tamen si eum non inconsideratione uoluntatis sed naturaliter & proprie generet: Ita de patre & filio recte quis dixerit quia pater filium amat & uult. & filius amat. & uult patrem filius ergo non uoluntatis dicatur opificium nec ualentini superinducatur ecclesiæ: sed consilium uiuens & uere naturalis generatio dicatur uelut splendor lucis: Sic. n. & pater dixit eructauit cor meum uerbum bonum & filius consequenter ego in patre & pater in me: Si uerbum est in corde, ubi consilium? & si filius in patre ubi uoluntas. Et si ipse consilium est quomodo in consilio consilium: Absurdum est. n. uel ut sepe dictum est. & in uerbo uerbum & in filio filius & in sapia sapia sit. Nam filius est omnia patris & nihil in patre priusquam uerbum. Sed in uerbo est et uoluntas & per ipsum quæ uoluntatis in opus rediguntur: quemadmodum diuine scripture docuerunt. Vellem igitur ut impii qui a deo in temeritate precipitarunt qui quæ de uoluntate considerant: Nunc non mulieres suas puerperas. sicut antea interrogabant habebas ne filium priusquam gigneret. sed patres interrogarent: utrum uolentes efficiamini patres: secundum uoluntatis nostre naturam. an nature substantiæque uestre similes sunt filii ut uel a parentibus confunderentur a quibus uoluntate generationis reposcerent: & cognitionem habere sperarunt: Siquidem ipsis responderent: quos generamus non uoluntatis: sed nostri similes sunt nec consulantes efficiamur parentes: sed nature proprium est generare Nam & nos filiorum similitudines sumus: Aut igitur se ipsos condemnent: & mulieres de filio dei interrogare desinant: aut ab ipsis quoque discant. non uoluntate generari filium: sed natura & proprietate: Argumentum de hominibus sumptum conueniens istis & congruum quando quidem humana de diuinitate malefani disputant: Quod igitur adhuc insani ut impugnatore christi Nam & hoc ipsorum problema demonstratum est cuiusmodi & alia & probatum est nihil nisi somnium esse atque commentum Quocirca intuentes aliquando sero licet quantum insanie precipitium in currebant moniti a nobis de laqueo diaboli exire ac refugere deberent: Benigna. n. ueritas quæ ubique clamat Et si mihi non creditis quia corpore uestitus sum operibus credite ut cognoscatis quia ego in patre & pater in me & ego & pater unum sumus & qui uidet me uidet & patrem: Sed dominus ut consueuit homines diligit: Et quemadmodum laus dicit dauid omnes errigunt qui allisi sunt: impiis uero cum domini uocem audire nolint: nec christum uidere sustineant quem omnes deum & dei filium confitentur: Circueunt miseri ueluti scabrones cum patre suo diabolo: querentes impietatis occasiones: Quas igitur posthac denuo uel unde reperire poterunt. nisi a iudeis & a caiphanis mutauerint blasphemias & a gentilibus impietatem sumpserint Nam istis occlusæ sunt diuine scripture ex quibus insani undique redarguuntur et impugnatore christi.

Vi maligne. diuinas scripturas intelligere uolunt humana de filii
 dei humilitate uerba: ut blasphemiam suam confirmant adducere
 student. Omnis autem christianismi sedulitas in humilibus & uer
 bis & rebus inuenit. Quod si beatum paulum audire potuissent. q
 ad corinthos scribit cognoscite gratia domini nostri iesu christi q
 propter nos factus est pauper cum diues esset ut nos illius paupertate diuites effi
 ceremur paupertatis eius modum cognouissent: unde & alibi paulus idem ut ua
 leatis inquit comprehendere cū omnibus sanctis que latitudo & longitudo & p
 fūditas et altitudo & cognoscere super eminentem caritatem cognitionis dei ut
 impleamini in omnem plenitudinē dei iccirco in ipsius humilitate ac passionibus id
 q scriptis mandauit liberius loquitur: Mihi autē absit gloriari nisi in cruce domi
 ni nostri iesu christi per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo: Et ni
 hil iudicauit scire in uobis nisi iesum christū & hunc crucifixū. Et si cognouissent
 nunq̄ dominū gloriæ. crucifixissent. Et hi nūc si diuinas scripturas cognouissent
 creatorem uniuersorū creaturā uel opificiū dicere ausi non essent. Allegant enim
 nobis dicētes quomō similis esse potest uel ex substantia patris: cū scriptū sit: sicut
 pater hēt uitā in se ipso ita dedit. et filio uitā habere in se ipso: Excellentia inquit dā
 tis est p̄ accipiēte: Et quid me inquit bonū dicis? nullus bonus nisi unus de^s: et ite
 rum deus meus deus meus ut quid me dereliquisti et rursus de die nouissimo ne
 mo nouit nec fili^s nisi p̄ & denuo que pater sanctificauit: & misit in mūdū: & item
 que pater suscitauit a mortuis. Quomō igitur inquit qui suscitāt a mortuis simi
 lis est ei qui suscitāt ipm? hęc at̄ ptulim^s pauca de multis ut his liberati reliqua
 facilius intelligant: Debemus igitur ea quā uī habeāt pro uiribus exponere: Cū
 igitur beatus paulus dicat p̄ suscitauit filiū suū a mortuis ioānes nobis declarat
 quia dicebat iesus soluite tēplū hoc & intriduo re ædificabo illud dicebat autem
 inquit de templo corporis sui: Planū ē igitur aduertētibus quia dum suscitatur
 corpus: filius a paulo dicitur suscitari a mortuis: Nā que sūt corporis eius d̄ cor
 pore eius dñatur sic ergo cū dicitur uitā p̄ filio dedit carnī datā esse intelligēdū
 est. Si. n. ipse uita ē quomō uita uitā accipit? Nā & ipse p̄fiteē dicēs. Oues męe uo
 cem meā audiūt et ego agnosco eas & sequūtur me. & ego uitam æternā do eis &
 nō pibūt in æternū: Et si ipse est sapientia dei si ipse omnē fecit etatē quomō dicit̄
 proficiebat iesus sapia & ætate? Et si pater per p̄priū uerbū & filiū oīa fecit: pro
 fecto suscitationem quoq; carnis eius per ipsum fecit per ipm ergo suscitauit
 eum et per ipsum similiter uitam p̄bet: Suscitatur quidem iuxta
 carnem ut homo: & uitā accipit ut homo hītu inuentus ut hō & ipse est qui tēplū
 suū reedificat ut deus & uitā suā carnī dat rursus igitur cum dicat que pater sac
 rificauit: & misit in mundum alibi ait pro ipis ego sanctifico me ipm ut sint & ipi
 in ueritate sanctificati. Et cū dicat deus meus deus meus ut quid me dereliquisti
 ex persona n̄ra dicit p̄ quod formā dei accipiēs & in similitudine hominū fact^s
 & hītu inuentus ut homo humiliavit se ipsū factus obediēs usq; admortē mortē
 at̄ crucis et reliqua & ut hesaias dicit ipse langores nostros sustinet & pro nobis
 affligitur Pari modo non est derelictus adeo sed p̄ nos derelictos uenit in mūdū
 Et cū dicit propter quod & deus. exaltauit eū & donauit ei nomē quod sup om
 ne nomē et reliqua de templo dicit quod est corpus eius neq; enim exaltatur altis
 simus: sed altissimi caro exaltatur: & nomen qd̄ est super omne nomen carnī do
 nauit altissimi nec uerbū gratis accepit ut uocaretur deus. Sed caro eius cū ipso
 uerbificata est neq; enim dixit uerbum deus factum est: sed deus erat uerbum:
 semper inquit deus uerbum et hic ipse deus caro factus ē ut caro ipsius fieret d̄
 uerbum: Quemadmodum & thomas ipsius tacta carne succlauit. dominus me^s
 et deus meus de deo conuincti utrunq; asserens: Similiter et ioānes de uerbo uite

scripsit: quod erat in principio quod audiuimus quod uidimus: & manus nostrae palparunt: Clarum est igitur quia filius & uerbum dei in carne palpatus est: & utrumque conuenienter scriptura diuina uerbum uide palpatum tradidit: & cum dicit mundum spiritus sanctus missus erat quod iesus mundum glorificatus erat carnem eius dicit mundum glorificatam esse: Non enim dominus gloriae glorificatur: sed caro domini gloriae ipsa gloriam accipit: quae una cum eo in caelum ascendit: hinc & spiritus adoptionis non dum erat. inter homines quia humana caro ab initio sumpta mundum in caelum redierat: Quaecumque igitur scriptura dicit eiusmodi filius accepit. & glorificatus est filius propter humanitatem eius non propter diuinitatem dicit & cum dicit pater qui me misit: maior me est. postquam homo factus est maiorem se dicit esse patrem: Sed cum sit uerbum. Sed cum sit uerbum patris ipsi aequale est. ego enim inquit & pater unum sumus & qui me uidet uidet & patrem & non pro rapina habet se esse aequalem patri: sed per naturam aequalis est. & similis patri quia de paterna substantia genitus est: & cum dicit apostolus in christo habitare omnem diuinitatis plenitudinem corporaliter intelligendum est. in carne eius & cum dicit qui nec proprio filio pepercit sed pro nobis omnibus tradidit ipsum: Alibi dicit sicut & christus dilexit ecclesiam & se ipsum pro ea tradidit: neque enim uenit: ut se ipsum saluaret immortalis filius sed eos qui mortui erant: Nec pro se ipso passus est sed pro nobis: per haec igitur paupertatem inopiamque nostram accepit ut nobis diuitias suas omnes donaret Nam ipsius passio nostra est incorruptio: ipsius mors nostra est immortalitas ipsius lacrima nostra leticia ipsius sepultura nostra resurrectio ipsius baptisma nostra sanctificatio Pro ipsis enim inquit ego sanctifico me ipsum ut & ipsi sanctificati sint in ueritate: ipsius liuor nostra sanitas nam liuore eius sanati sumus ipsius correptio nostra pax correptio enim pacis nostrae in ipso: hoc est causa pacis nostrae ipse corripitur ipsius ignominia nostra est gloria: hinc gloriam pro nobis petebat dicens gloria mea pater apud te gloria quam habui antequam mundus esset apud te. nos enim sumus. quod in ipso glorificamur ipsius decensio nostra est ascensio & conuiscitauit: & conuiscere fecit in caelestibus in christo iesu ut ostendat in succedentibus saeculis supereminentes diuitias gratiae suae in bonitate erga nos in christo iesu & dum dicit in cruce pater in manus tuas commendo spiritum meum. Omnes homines per se ipsum patre commendat: qui in ipso uiuificantur Membra enim eius sunt: & membra multa corpus unum sunt: quod est ecclesia quemadmodum beatus paulus galatis scribit: Omnes enim uos unum estis in christo iesu: Omnes igitur in se commendat: Sic ergo etiam cum dicit dominus creauit me initio uiarum suarum de ecclesia loquitur quae in ipso creatur: Non enim factor omnium creatura est atque factura: sed factura in factore renouatur pro ut a paulo dicitur ipsius factura sumus creati in christo iesu ut cognoscatur nunc principatibus & potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiplex sapientia dei secundum praefinitionem saeculorum quam fecit in christo iesu domino nostro in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per gratiam: & rursus dicit sicut elegit nos in ipso ante constitutionem mundi ut sumus sancti & immaculati in conspectu eius in caritate: cum elegeret & nos in adoptione per iesum christum in ipso & iterum dicit de duobus populis ut duos crearet in se ipso nouum hominem faciens pacem & reconciliet utrumque in uno corpore deo per crucem interficiens inimicitias in ipso: Et cum dicit quid me dicis bonum? Nullus bonus nisi unus deus hoc deus secundum carnem dixit cum se hominibus connumeraret per intelligentiam eius quod ipsum adierat: ille. n. hominem cum tantummodo esse putabat: & non deum: & hunc sensum habet responsio Nam si me inquit hominem esse putas & non deum ne me dixeris bonum Non. n. ad humanam sed ad dei naturam bonum pertinet & subiungitur mandata nostri Cum uero ille dixisset quod non moechaberis inquit non occides & reliqua At ille respondit

hæc omnia seruaui a iuuentute mea. Quid præterea mihi deest. Si uis inquit pfectus esse uade & uende omnia quæ habes. & da paupibus et hêbis thesaurû in cælis et accipiens crucem tuâ sequere me ex his igitur bonû ostendit ad se pertinere. Nã qui bonû nõ sequitur quomodo æternæ uitæ sortiri potest hereditatem : & cû dicat de ultimo die nullus nouit neq; filius nisi pater humane dicit Nã si patre cognoscit ultimû diẽ quomodo ignorat: Nemo. n. inquit patrem nouit nisi fili⁹ : et cui uoluerit filius reuellare. Et si spûs sanctus nouit omnia: quæ dei sût quomodo filius diẽ quem creauit ignorat? Et si sæcula per ipsũ facta sunt & tẽpora: clarũ ẽ nouissimũ diẽ in seculis ac temporibus iueniri nec eũ posse ab ipso nesciri: Quæcũq; igitur humilia uerba ad domino dicta sunt ad eius paupertatẽ attinẽt: ut nos in ipis diuites efficiamur nõ ut filio dei detrabamus: fili⁹ hominis factus est. sed ut filii hominis uidelicet adam filii dei efficiant. Nã quod superius genitũ est ex patre uerbu ineffabiliter inexplicabiliter in cõphensibiliter sempiternè: inferius tẽpore nascitur ex uirgine maria: ut qui antea inferius nati erant postea superius renascerentur uidelicet ex deo. Ipse igitur matrem tantũ mō habet in teris: nos patre tantũmodo habem⁹ in cælis et propterea se ipsũ hominis filiũ uocai ut deũ homines patrem in cœlis uocent. Pater noster inquit qui in cælis es : quemadmodũ igitur nos serui dei filii dei facti sumus: ita seruorũ dominus serui fili⁹ hoc est adã mortalis factus est: ut cũ adam filii mortales sint filii dei fiant: sicut dicitur dedit eis potestatem filios dei fieri quare gustat et mortem pp carnalẽ eius patre: ut filii eius participes dei sint ppter spiritalẽ eorũ patrem deũ. Ipse igitur per naturã filius est dei nos uero p gratiã & in dispositionem & grã nostrã filius factus est adam. Itaq; uado inquit ad patrem meũ et patre uestrũ & deum meũ & deũ uestrũ : pater. n. est ipius ut dixi p naturã noster uero per gratiã: & deus factus est ipius per dispositionẽ quia hõ ẽ noster uero p naturã dominus ẽ et deus: Et propterea uerbum patris unitũ carni factum ẽ. caro ut spũs homines uniti unus spũs fiant. Ipse igitur deus ẽ carniger nos uero homines spiritigeri: Cũ. n. ex hominũ substantia primicias accepisset hoc ẽ ex semine abraæ quæ serui forma ẽ. & in similitudinem hominis factus esset: nobis ex substantia patris dedit spũs sancti primicias: ut omnes in similitudine filii dei unus dei filius efficiamur. Ipse igit uerus dei filius omnes nos gestat: ut oēs nos gestemus deũ ipiũ ẽ igitur dicere creatum uel factũ esse spiritum dei: quauddo quidẽ scriptura omnis uetus et noua ipm cum patre & filio cõnumerat & glorificat nã eiu sdem diuinitatis ẽ atq; substantiæ sicut dñs ipse dicit qui credit in me fluuii de uentre eius fluent aque uiuentis hoc aut inquit de spũ dixit quem accepturi erant credentes in eũ quẽadmodũ in ioel ex persona patris dicit: Effundam a spũ meo in omnem carnẽ: & pphetabũt filii uestri: & filie uestre Et iõ insufflat eũ in os apostolorũ dicens accipite spm sanctũ: ut discamus spiritus qui datur apostolis ex plenitudine diuinitatis existere. In christo. n. habitat iquit hoc ẽ in carne eius corporaliter omnis plenitudo diuinitatis sicut & ioannes euãgelista dicit nos de plenitudine eius accepimus Nã spũs sanctus corporali forma hoc ẽ quasi columba descendere uisus est ac super ipm manere : In nobis. n. primitiæ & arrabo diuinitatis habitat: in christo aut omnis plenitudo diuinitatis : Nec quisq; ipsũ cũ non haberet accepisse putet. Ipse. n. eũ desup misit ut pote deus & inferius accepit ut hõ Ex ipso igitur in ipm descendit: ex ipius diuinitate in ipi⁹ humanitatẽ Et esaias qd ex psona patris clamat dicens sic dicit dominus de⁹ tuus qui fecit te & plasmavit te de uentre noli timere filii mi iacob & dilecte israel quem elegi quia ego dabo aquam in siti ambulatibus in arido: Super ponã spiritũ meũ super semen tuũ et benedictiones meas super filios tuos Et in euangelio iesus dare pmittit aquam ambulatibus in siti samaritanæ de spũ sancto loquẽs Si scires donũ dei & qs est qui dicit tibi da mihi bibe⁹ tu perisses ab eo et dedisset

ribi aquam uiuentem. Et paulo post dicit ei ois q bibit ex hac aqua sitiet iterum quicumq; autem biberit ex aqua qua ego dabo ei non sitiet in eternum: Sed aqua quam ego dabo. ei fiet in eo fons aque salientis in uitam eternam & propterea dauid deo canens dicit quia apud te fons uite in lumine tuo uidebimus lumen No uerat enim apud deum patrem filium esse fontem spiritus sancti sicut per hieremiam filius dicit duo mala fecit populus meus me dereliquerunt fontem aque uiuentis & foderunt sibi cisternas perforatas: que non poterunt aquam continere: Et cum cherubim gloriam tertio deo canunt dicentes sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth patri & filio & spiritu sancto canunt. & ideo sicut in nomine patris & filii baptizamur ita & in nomine sps sancti & filii dei non deorum efficiamur Pater .n. & filius & sps sanctus sabaoth dominus est Vna .n. diuinitas. & unus deus propterea que deus in hesaias dicit: hec ioannes filium paulus in actibus spiritum sanctum dixisse ait: Sic enim hesaias uidi inquit dominum sabaoth sedentem super solium excelsum & eleuatum & plena dominus glorie eius: & seraphim steterant circa eum sex a se uni & sex a se uni: & duabus quidem alis tegebant facies duabus autem pedes & duabus uolabant & clamabant alter ad alterum & dicebant sanctus sanctus sanctus dominus sabaoth plena ois terra gloria eius & paulo post idem audiui uoce domini dicentis quem mittam. & quis ibit adhuc populum & dixi ecce ego mitte me & dixit mihi uade ad populum & dixi ei auditu audietis & non intelligetis & uidentes uidebitis & cognoscetis. In crassatum est .n. cor populi huius & auribus grauerunt & oculos suos clauerunt ne quomodo uideant oculis suis & auribus audiant & corde intelligant. & conuertantur & sanentur. At ioannes euangelista propter hoc inquit non poterant iudei credere in iesum quia dixit hesaias Occurrit eorum oculos & indurauit cor eorum ne quando uideant oculis & corde intelligant & conuertantur & sanentur. Hec uero dixit hesaias cum ipsius gloriam uidit hoc est filii itaque dominus sabaoth filius est dominus sabaoth dominus uirtutum interpretatur: Dominus autem uirtutum ut ait dauid ipse est rex glorie sed iuxta paulum dominus uirtutum est christus crucifixus & ut ait dauid dominus regit me & nihil mihi deerit & alibi qui regis israel intende qui de ducis uelut ouem ioseph qui sedes super cherubim illuminare & in euangelio uerendo iesus dicit ego sum pastor bonus hic ergo est qui sedet super cherubim qui regit israel. Sanctus uero paulus in actibus ait spiritum sanctum hec per hesaiam dixisse: que hesaias dixit dominus sabaoth mihi dixit Pater igitur & filius & spiritus sanctus sabaoth dominus est. Et cum scriptura de patre dicit quod oia creauit uisibilia & inuisibilia: alia nos scriptura docet quod per filium creata sunt Non hec seorsum pater creauit illa filius Sed que pater fecit per propria uirtute fecit: uirtus que filius est: Oia namque per ipsum facta sunt: Sic igitur etiam cum filius dicit: soluete templum hoc & in tribus diebus succitabo illud dicebat inquit de proprio corpore alia scriptura dicit quia pater succitauit filium a mortuis: recte dicit succitauit .n. per proprium uerbum filii sui carnem nec corpus sed filii corpus dei filium esse dicimus. Cum igitur succitatur corpus filius succitari intelligitur a mortuis propterea secundum carnem. & mortuum & sepultum & a mortuis suscitatum esse diximus sed secundum spiritum & in celo & in terra esse & ubique Quonia igitur cum prius diues esset hic est deus. postea pauper factus est hic est homo & nobis per oia propter peccatum assimilatus est & in uita accepit quod uita habet ipse .n. uita est. accipit autem propter nos: & ut homo perficit sapientia & etate seipiterna dei uirtus & sapientia & ut homo sanctificatur quod sanctus est & sanctificatione non indiget: pro ipsis .n. inquit sanctifico me ipsum ut sint ipsi sanctificati in uirtute & homo ut exaltatur nomen accipiens quod est super omne nomen quod per naturam semper habet: Deus .n. inquit erat uerbum: quecumque scriptura dicit accepisse filium: propter corpus dicit quod corpus est ecclesie caput. Caput

enim inquit christus cū igitur caput nomē accipiat quod ē sup omne nomē: ma-
saq; uirtute cosurrexit & cōsedit sicut dicitur & conūrgere & considerare fecit et
p̄p̄ea gr̄am homines acceperūt ut dii et filii dei uocarentur Primū igitur p̄p̄riū
corpus dominus suscitauit amortuis & exaltauit postea suscitabit & membra cor-
poris sui: ut quęcūq; ip̄e accepit ut homo oīa eis donec ut deus. itaq; sibi ip̄e uitā
donat et se ip̄m exaltat. Cū igitur dicit q̄ pater sanctificauit eū et donauit ei nomē
qd' ē sup omne nomē et dedit ei uitā. p̄pter ip̄m uidelicet hęc pater facit: Per ip̄m
igitur eū suscitāt sanctificat exaltat. et per ip̄m ei uitā donat: Et cū spiritū suū in
manus patris cōmendat. ip̄e quoq; deo cōmendat ut hō: Ip̄e. n. patris manus. Et
cū dicit ante omnes genuit me ex persona ecclesię dicit: quę prius creata postea
generatur ex deo iccirco in prouerbis primū ponitur creauit me dominus dein
de genuit. Et cū scriptura de patre dicit non ne deus unus creauit nos? Similiter
de filio dicit quia per ip̄m creata sunt omnia Eadē et de spū sancto dicūtur: Aue-
res inquit spiritu ab eis & deficient & in puluerē suū cōuertentur: Emitteres spiritū
tuū & creabūtur & renouabis faciē terrę. Et cū filius petro de patre dicit: beatus
es quia caro & sanguis nō reuellabit tibi sed pater meus qui in cęlis ē. Eadem et
de se ip̄o dicit nemo cognoscit patrem nisi filius. et cui uoluerit filius reuellare:
Similiter et de spū paulus dicit: Nobis autē reuellauit deus per spiritum suum: Spi-
ritus. n. omnia scrutatur et profūda dei Quis enim hominū nouit: quę sūt homi-
nis nisi spūs hominis qui in ip̄o est: Sic etiā quę dei sunt nemo nouit nisi spūs dei:
Quemadmodū igitur spūs hominis ab eius humanitate ac substātia nullatenus
diuiditur ita & spūs dei ab eius diuinitate ac substantia non est alienū Et cū domi-
nus dicat in hesaias filios genui & exaltaui in euangelio dicit qd' natū est ex car-
ne caro est qd' natū ē ex spiritu spiritus ē. et alibi spiritus ubi uult spirat: & uocē
eius audis: & nescis unde uenit uel quo uadit: Sic ē omnis qui ex spiritu natus ē.
In principio euangelii iohannes dicit quotquot at eū receperūt dedit eis potestātē
filios dei fieri his qui credūt in noīe ei: qui non ex sanguinibus neq; ex uolunta-
te carnis neq; ex uolūtate uiri s; ex dō nati sūt quotquot igitur ex spū s̄cto nati
sūt hi ex dō nati sūt et quotquot in xp̄o bap̄tizati sūt: i. spū s̄cto bap̄tizati sūt et itē
q̄ petr⁹ dicat āame. Anama qd' tētauit satāas cor tuū te mētiri spūi s̄cto & frau-
dare de prācio agri: nō mētitus est hominibus sed ex deo: Itaq; qui mētitus ē spi-
ritui s̄cto mētitus ē deo: qui per spūm suū hominibus in habitat. Vbi. n. ē dei
spūs ibi deus est. in hoc enī inquit cognoscimus quia deus in nobis manet quia
ex spū suo dedit nobis Et cū scriptura dicat q̄ spūs sanctus loquebat̄ in p̄phetis
alibi beatus paulus dicit q̄ pater loquebat̄ in nouissimo dierū horū locutus est.
nobis in filio & alibi dicit quia filius loquitur: An experimentū p̄bationē inquit q̄-
ritis christi qui in me loquit̄ filius uero spūm dixit in apostolis loqui cū igit̄ tradi-
derūt uos nolite cogitare quomō aut quid loquamini nō. n. uos estis qui loqui-
ni sed spūs patris uestri qui hitat in uobis. Et apostolus corpora fideliū nū quidē
spūs sancti templū nūc ip̄ius mēbra christi nunc ip̄os templū spiritus esse dicit.
Vos. n. inquit tēplū estis dei uiuētis: quemadmodū de⁹ dixit hab itabo in ip̄is & i-
ambulabo & ero ip̄sōꝝ deus & ip̄si erunt mihi populus. Et si quis corrūpit tēplū
dei corrumpet hunc deus & iterū nescitis quia templū dei estis et spūs dei in uo-
bis. si qs. n. tēplū ē spūs. hic filii tēplū ē et p̄ris: Vbi. n. spūs dī hitat. ibi d⁹ hitat Et
quēadmodū p̄r suscitāt mōrtuos atq; uiuificat: ita et fili⁹ quos uult uiuificat: Nec
min⁹ de spū dicit: Spiritus igr̄ ē q̄ uiuificat. caro nihil prodest. Paulus uero ad
corinthios scribit spiritus uiuificat. Et scriptura dic quę patris sunt opa hęc &
filii eadē et sancti spiritus esse sic ip̄e apostolus docuit dicēs. Diuisiones gratiarū
sunt idē at spiritus. et diuisiones ministeriorū sunt: idē at dñs et diuisiones ope-
rationum sunt: et idē dñs q̄ opat̄ oīa i oib⁹ diuidēs sua unicuiq; ut uult: Et cum

beatus paulus. de spiritu sancto dicat. q. hereditatis nostrę arrabo est. spiritus sã
ctus. dauid dominum dixit hereditatē esse: dominus enim iquit portio heredita
tis meę & calycis mei & alibi dixit clamaui ad te dñe dixi tu es spes mea portio
mea es in terra uiuentiũ hieremias dixit qui plasmauit oĩa ipse hereditas iacob:
dñs nomen ei Cũ igitur prophete dicant dñm hereditatem sanctorũ esse paulus
dicit spiritum sãctum: in quo inquit credentes obſignemini spiritu promissionis
sãcto q est arrabo hereditas uestrę sicut & moyses faciē obſignatus est spiritu sã
cto cũ legem accepit a deo & nullus cũ intueri poterat filiorũ israel: Signata. n. e
rat in eo lux a facie dñi sicut in euangelio scriptum est. tunc iusti fulgebunt ut sol
in regõ patris sui Deus. n. lux est similiter & filius lux est quia de substantia est ue
rę lucis sicut & hesaias dicit & erit lux israel tanq̃ ignis & sãctificabit ipsum in flã
ma ardenti In euangelio aut̃ iohannes baptista de dño dicit ipse uos baptizabit in
spũ sancto & igne Alibi dñm scriptura sãctificare dicit: Ego dñs q sãctifico eos
& cũ deũ uocet ignē ut ibi deus noster ignis assumens. itidem de sãcto ipsius spũ
dicit: Visę sunt apostolis disperſite linguę tanq̃ ignis stetitq; super uno quoq; e
orum & impleti sunt omnes spiritu sãcto & ceperunt loqui uariis linguis sicut
sp̃s dabat eis loqui Quot quot. n. spiritũ dei ferunt lucem ferunt & q lucē ferũt
xpm̃ induiti sunt: & qui induiti sunt xpm̃ sp̃m̃ induiti sunt: Oportet. n. corruptibi
le hoc induere incorruptionē & mortale hoc induere imortalitatem. Nã q ipm̃
dei ferunt incorruptionē ferunt incorruptio aut̃ deus est & cum dauid ait: Multi
dicunt q̃s ostendet nobis bona de spũ sancto dicit & alibi dixit non auferet bona
his q ambulāt in simplicitate & Mattheus de ipso ita dicit. Si uos igitur q ma
li estis nostis dare bona filii uestris q̃to magis pater uester q in celis est dat bo
na petentibus eũ. Lucas uero similiter narrans interpretatur quid est dare bona: Si
uos igit̃ iquit cũ mali sitis nostis bõa dare filiis uestris: quãtomagis pater uester
de celo dat sp̃m̃ sãctũ credentibus ei: Nam si sp̃s sanctus non esset ex eius substan
tia qui solus bonus est nõ uocaretur bonus cũ dñs recuset uocari bonus. p ut
homo factus est dicens quid me dicis bonũ nemo bonus nisi unus deus sed sp̃m̃
sanctum bonũ uocare scriptura non renuit scundũ dauid q dicit spiritus tuus
bonus deducet me in terrã rectã & cũ doñus de se ipso dicat. ego sũ panis uiuus
q de celo descendi alibi sp̃m̃ sãctum uocat. celestē panē panē nostrũ *εμ̃c̃ uõ το̃υ̃*
δα̃ nobis hodie. Nos. n. in orõne docuit quottidianum panē in hoc seculo petē
hoc est futurę panē: cuius in hac uita primitias hēmus p carnē dñi participes fac
ti sicut. & ipse dixit & panis quē ego dabo caro mea est. p mundi uita. Spiritus
.n. uiuificans est caro domini q̃ de spũ uiuificante cõcepta est Nã quod de spiri
tu natum ē sp̃s est Et cum de deo hieremias dixerit q̃ ipse deduxit israhel in p̃ser
tum: & nõ dixistis inquit ubi dñs qui eduxit nos de terra egipti q̃ deduxit nos in
desertum hesaias sp̃m̃ sanctum dixit deduxisse israhel in desertum illum igitur au
dite licet dicentē duxit eum p abyssum tanq̃ equum p desertum & fatigari non
sunt & tanq̃ iumēta p campum & descēdit spiritus a doño & deduxit eos: Ad cor
inthios autem scribit apostolus christum fuisse q̃ deduxit: bibebant enim ex spi
ritualibus sequente petra: petra autem erat christus: Et cum se paulus a deo
uocatum esse dicat: Deus inquit qui me segregauit ex uentre matris meę & uo
cauit per gratiã suam & reuellaret filiũ suũ mihi Idē romanis cũ ad eos scriber̃t
se a christo uocari dixit in quibu? estis & uos uocati a iesu xpo: sed sp̃s sanctus
iquit paulum & barabam uocauit ut christum gentibus euangelizaret & hoc
utiq; mirũ cũ iesus paulo dicat in templo uade quia in gentem logiunquam mit
to te & paul? galatis scribat paul? apostol? nõ ab hoib? neq; p hoies s; p iesum
xpm̃ & p̃rez q̃ suscitauit eũ a mortuis. & paulo post dicat. Notũ aut̃ facio uobis

fr̄es euangeliū hoc q̄ nō ē secūdu hoīem: Nā nec ego ab hoīe accepi nec didici s̄
per reuelationē iesu christi attamen spūs sanctus paulū & barabam misisse uidea
tur ut p̄dicarent gētibus christū et nūc quidē ex persona patris prophete loquū
tur ut cum in psalmis deus dicit semel iuravi in sancto meo si dauid mentiar se
men eius i saeculū manz. & thronus eius. tanq̄ sol in conspectu meo & idē de fruc
tu uentris tui ponā sup sedē tuā & sicut petrus ait Propheta igitur eū esse dauid
& sciret q̄a iuriurādo iurauit ip̄i de^o ex fructu lumbi eius sedere faceret christum
sup thronū eius nunc uero ex p̄sona filii ut cū hesaias ait hęc dicit dñs p̄p̄ nos
ubi q̄ blasphemā nomē meū i gentib⁹ p̄pterea cognoscat populus in die illa no
mē meū quia ip̄e ego sum qui loquor ad iū Nūc ex personā spūs sanctus ut cum
propheta agabus ait hęc dicit spūs s̄ctus uirū cuius zōa hęc et paulus ad timo
theū scribit spūs manifeste dicit in nouissimis tēporibus deficient aliqui a fidē di
xit at spūs philipo accede & adiunge te currui æthyopis eunuchi & propheta ie
zechiel antiquū populū criminās dicebat & cōtristatū me in oib⁹ his dīc domi
nus Paulus at nouo populo scribit & nolite contristare spūm s̄ctum dei in quo
obsignati estis & dauid de iudeis ait irritauerunt deū in deserto: hesaias uero de
ip̄is. ip̄i uero contumaces fuerunt & irritauerūt spūm sanctū & conuersus est eis i
odium. & stephanus i actibus dīc: duræ ceruicis & incircūcisi corde & auribus
uos sēp spū sancto resistitis sicut patres uestri et paulus cū dicat deus ē q̄ uiuifi
cat quis est qui condemnet? eadē et de spū s̄cto similiter dicit. s̄z loti et s̄ctificati
estis i noīe domini nostri iesu christi et i spū dei nostri: Dominus uero satane de
se ip̄o dīc nō tēptabis dominū deum tuū petrus ad saphirā qd quod uenistis in
quit ut tēptaretis spūm s̄ctum Et deus quidē ē qui cōtinet et iplet omnia sicut p̄
p̄phetā ait Cælum et terrā ego impleo dīc dominus similiter et d̄ filio paulus scri
bit ip̄e ē qui descēdit et ascendit super cælos ut iplet oīa Eadē et de spū s̄cto da
uid quo abibo a spū tuo: nobis ostendit s̄ctum quoq̄ spūm esse qui oīa cōplet: et
a facie tua quo fugiā: si ascēdero in cælum tu illic es si descēdero i infernum ades
Quis at ad infernum usq̄ adit? nisi filius qui resurrexit a mortuis. Et q̄ stephanus
dicat i actibus deus glorię uisus est patri nostro abraæ. Eadē paulus et de filio di
cit: si. n. cognouissent nunq̄ dominum glorie crucifixissent: Similiter et dauid
dominus uirtutum ipte est rex glorie una. n. gloria p̄ris et filii et spiritus sancti
gloriam meam inquit alteri non dabo Nō. n. secundus ē deus filius sed unius solū
usq̄ dei uerbum quod diuinit⁹ dicit i p̄re sic et p̄r in filio quēadmodum hesaias
ait diuinitus dicēs cum p̄re filium et adorabūt te et i te uota faciēt quia tu deus.
et p̄ter te nō ē Tu. n. deus et nesciuimus deus israel saluator erubescēt et reuere
bunt oēs qui aduersant̄ ei: aduersant̄ at̄ ei qui nō p̄fitetur cum et spūm eius eiusdē q̄
p̄re substātię et p̄ter ip̄m neminē esse deum quiq̄ passionē eius et paupertatē e
rubescunt nullus. n. deum cognoscere pōt: nisi q̄ apostolo thoma crucifixum et
a mortuis suscitatum confiteatur dominum deum qui discipulis suis dicit: Si
enim cognouissetis amodo autem cognouistis eum et uidistis eum Dicit ei phi
lippus domine ostende nobis patrem et sufficit nobis dicit ei iesus ranto tempore
uobiscum sum et non cognouistis me? philippe qui me uidet uidet et patrem: et
quomō tu dicis ostende nobis patrem non credis quia ego in patre et pater in me
est uerba quę ego loquor a me ip̄so non loquor pater qui in me manet ipse facit
opera: Credite mihi quia ego in patre et pater in me alioquin propter opera ipsa
credite mihi Opus autem dei patris erat eiicere demonia et in spiritu sancto de
monas eiicere dixit: Si ego inquit in spiritu dei eiicio demonia de quo lucas ait.
Si ego in digito dei eiicio demonia: Cum. n. scriptura brachium nominat p̄ris spi
ritum s̄ctum dei i sufflationē dicit. Et rursus q̄ dicat apostol⁹ quādo tradiderit f̄

gnum deo & patri quando euacuauerit oēm principatum & potestatem & uirtutē oportet. n. ipsum regnare donec posuerit inimicos subpedibus eius nouissima inimicitia destruetur mors: oīa enim subiecit subpedibus eius: cum dicat in q̄ oīa ei subiecta esse is uidelicet non est. ille qui omnia subiecit ipsi. ut si deus oīa in omnibus de subiectione mundi loquitur quē in carne eius subiecta Nā de diuino eius regno daniel effatus est: & regni eius inquit non erit finis sicut & lucas ait ā gelum gabrielem ad uirginem de domino dixisse & regnabit inquit in seculum & regni eius non erit finis: Apostolus autē regnū eius finem habere dicit oportet enim inquit regnare donec posuerit inimicos subpedibus eius: Sic etiā dauid dixit inquit dñs dño meo sede adextris meis donec ponā inimicos tuos finē oñdit Cū autē oīa ei subiecta fuerint. tunc & ipse filius subicietur ei qui oīa subiecit ipsi ut sit deus oīa in omnibus hoc uero est eiusmodi. Cū omnes inquit fuerimus filii o subiecti & membra eius inuenti & erimus q̄ in filios ei: Vos. n. inquit unus est in xpo iesu tunc & ipse nobiscum subicietur patri q̄i caput p membris suis Nā cum membra eius oīa nunq̄ subiecta fuerint. ipse qui caput cum membra sua expectet patri nudū subiectus est: Quod si unus ex his esset qui subiciunt iam inde ab initio subiceretur patri neq̄ id in fine faceret Nos. n. sumus qui cum ipso patri subiciuntur: nos qui in ipso regnamus donec inimici nostri sub pedib⁹ nostris positi fuerint Dominus celi in similitudine nostri factus est & accepit humanam sedem dauid sui iuxta carnē patris ut eam reedificet ac restituat & cum restituerit oēs regnemus: Cū regnum humanū patri recuperatū tradiderit ut sit deus oīa in omnibus per ipsum regnans tanq̄ per dei uerbū: post ipsius regnum tanq̄ per saluatore hōiem: Et cum petrus dicit firmiter cognoscite omnis dom⁹ israel quia & dominū & christum ipsum fecit de ipsius hūatate dicit: quē est oīs ecclesia quē in ipso dominatur & regnat postq̄ ipse crucifixus est: quēq̄ i regnū celoz ungitur ut cum eo regnet qui se ipsum pp eam exinanuit quam per seruilem formā reparauit Verbum. n. & filius dei semper fuit dñs & deus & postq̄ crucifixus est dñs & christus factus est. Sed diuinitas eius ut dixi fecit ut domin⁹ & christus esset humanitas: Et cum dicit pater si possibile est transeat calix iste uerum tamē non mea uoluntas fiat sed tua spiritus promptus est caro autē firma duas hic uoluntates ostendit humanā & diuinā humana quē carnis est passionē pp ipsius infirmitatē recusat. diuina uero ipsius est promptitudo: Sed quemadmodū petrus cū de passione accepisset extimuit & ait propitius tibi dñe dñs autē illū increpans abi a me inquit retro satana. Scandalū meum es. quia non sentis: quē dei sunt sed hominū ita & hoc loco intelligitur factus. n. in similitudine hominū passionē ut hō recusat: Sed cum deus esset & prout diuina substācia est patri non posset: passionē propte suscipiebat & mortē quia uinci non poterat a morte Quippe qui cum in similitudine hominum esset sponte moriebatur. & per propriam potestatem ut deus succitabatur: Quemadmodū & dauid ait: Exurgat domin⁹ & discipentur inimici eius & itez: Exurge dñe deus meus in precepto quod mā daui & congregatio populorum circuibit te & super hac in altū reuerrere Dñs iudicabit populos: Alibi uero paulus passus est. inquit ex infirmitate Viuit autem ex uirtute dei. Virtus autē dei est filius q̄ ex infirmitate passus est. hoc ē excōnexionē carnis: & passionē recusat ut hō. uiuit autē p suam ipsius uirtutē. Et cū dñs i euāgelio secūdū ioānē dicat Hęc est uita ęterna ut cognoscāt te solū uerū deū & quem misisti iesū xpm idem ioannes alibi dicit filiū uerū deū Scimus. n. inquit quia filius dei uenit & sumus in uero filio eius iesu christo. hic est uerus deus & uita eterna. Itaq̄ uerus dñs est filius & anteq̄ fieret homo & postq̄ mediator factus est. dei & hominum homo iesus christus unicus patri per spiritum nobis per carnem. Et ita nō hō solū sed deus ē dei mediator & hominū. Sicut ē hieremias

ait hic deus noster non considerabitur alter ad ipm inuenit omnem uia sciē & de
dit eā iacob filio ipius & israel dilecto eius suo Post hęc in terra uisus est. & cum
hominibus cōuersatus est At qñ cū hominib⁹ cōuersatus est ꝛ nisi quādo cū ipis
natus est ex muliere. quando infans fuit quādo adoleuit quādo comedit & alibi
dicit pfundū cor pꝛe omnibus et homo est et quis cognoscer. eū : Sic & hesaias
ait puer natus est. nobis et filius datus est nobis : cuius impiū sup humerū eius &
uocatur nomē eius magni consilii angelus admirabilis cōsiliarius deus fortis po
tens pꝛiceps patris pater futuri sæculi & alibi dicit. Ecce uirgo concipiet et pariet
filiū & uocabūt nomē eius emanuel quod est interpretatū nobiscū deus deus igi
tur est qui ex uirgine natus & homo factus est et alibi rursus dicit et uidimus eū
& non habebat nec spēm nec decorē Nā ipm antea uiderat i diuina et gloriosa ei
us forma sup throno sedentē celfo atq; sublimi . Cū. n. cherubim celebrarent di
centes sanctus sanctus sanctus dñs deus sabaoth : & postea uidet ipm formā serui
accepisse & in hominū similitudine factū : ic circo dicit uidim⁹ eū & nō hēbat spēs
nec decorē : Sed spēs eius idedecora & deficiens p omnibus filiis hominū hō qui i
plaga erat et nouerat portare langorē quia a uersa est facies eius ab eo spretus ē
et æstimatus non est hic peccata nostra portat et pro nobis affligitur : Et nos pu
tauimus cū esse in dolere et plaga et afflictioē ipē at ꝛcussus ē ꝛꝛ peccata nostra :
et alibi de ipō dicit ecce deus noster iudiciū retribuit et retribuet. ipē ueniet et sal
uabit nos : tūc apientur oculi cæcorū et aures surdorū audiēt : Tunc exultabit . ut
ceruus claudus et diserta erit lingua multorū. Dicit item et alibi non angelus nō
legatus sed ipse dñs sal uauit nos . Dauid et mater inquit sion dicet homo : et hō
natus est in ea et ipē fū dauit eā altissimus sic in alio psalmo dicit et cognoscant
quia nomē tibi dñs tu solus altissimus super omnē terrā : hęc carptim scripsi ne
posthac ut apostolus ait simus puuli fluctuantes et iactati omni uento doctrinæ i
nequitia hominū in astutia ad fraudem erroris. Finis

Rouidentia dei carissimis cū fratribus meis ꝛfectus iter ad seruos
dei mihi amatissimos hēbam. Cū uero ꝛꝛ corporis imbecillitatē
remissius cū his quos dixi fratribus incederē uir quidā itineris soci
us me de sermone dñi interrogauit dicētis : qui misit me pater ma
ior me est. et ego ad interrogationē quā ꝛꝛposuerat dulcissime inq
frater nunc quidē quæstione hac supsedas : Vbi uero in domesti
cis deo fauente diuenterimus exq̄sitionē huius sentētię. firmissimā faciemus : Et
cū hoc dixissem repente cor meū religionis cogitatio quedā incessit. loquebar at
mecū ita haud temere beatus paulus timotheo scribēs discipulo suo dicebat te ip
sum extra te ad religionē : Vere. n. diuinus thesaurus ē religio dei ineffabilibus et
inꝛparabilibus bonis plena loquebar in animo mecū Magnifica ē & gloriosa re
ligio et quę saluare pōt quicūq; pulchritudini eius appropinquauerit. Succure
bat at mihi et dñi mei iesu christi de beata religiōe parabola ꝛꝛ maxima ē illa et ꝛ
petuis plena diuitiis. et raro inter homines inuenitur nisi certe ex multis pauci sin
cera mēte pulchritudinē eius uix cōsecuti fuerit et hi qdē nō ꝛꝛpria uirtute ama
bilē eius spēm adepti sūt sꝛ amore i deum ꝛꝛediti assiduis ꝛꝛcibus usi hāc adeo
dono acceperūt. et sempiternā gratiā pectore cōcipiāt qꝛ speciosā huius dignita
tē specularunt. Dñs inquit simile ē regnū celorū thesauro abscondito i agro quē
qui inuenit homo ꝛꝛ gaudio uadit et uendit omnia quę habet et emit agrum il
lum : Deinde tanqꝛ ipē cordi meo isisteret : blande mihi loquebatur et o hō Inquit
tametsi multa sint peccata tua religionem dei obnixuis retine. Per hanc enim reif

fio peccatorum adeo tribuitur & mors uicta subigitur & in regnum celorum homo
introduci optime potest. Ad hec autem illud etiam mente concepi. Nouit deus pios
eripere: iniquos autem ad diem iudicii seruare qui cruciantur eterno igne. Et. n.
iniquus iste impius etiam existit Ex impietate uero peccatum nascitur: Mater er
go malorum omnium impietas nutrix autem improborum omnium ignorantia be
atus igitur religionis filius quoniam iste filius christi uocabitur. iamque locum reti
geramus quo nobis impetus fuit. & amicos nati libenter omnes comorabamur
Nos quod digni habiti essemus sanctos aspicere illi que sibi fratres uidere contin
geret & cum de his que ad uenerandam religionem pertinet multo inter nos or
dine atque modestia colloqueremur. Repente in nos de radice arii christum impu
gnantis fera sub humana forma prosiluit. Et cum religionis uerba non diu acci
peret. impatiens in hec uerba prorupit: Aut me inquit opinionem uestram doce
te aut ego uos meam docebo sententiam: Cui ego non omnes inquam prouocaueris
magni enim utri sunt in domo dei. Quod si me unum uis minimum coram tecum
exquirere hoc ego tibi libentissime dederim. De quo conquiratur propone prior
questionem. Sincere modo exquisitionem faciamus: nec ad uerba que ab altero
diuinitus infusa proferuntur contentiosi disponamur: Ar. mihi uidetur inquit
ante omnia diffiniendum utrique mihi & tibi de quibus queratur. & sub compen
dio uterque nostrum exponat. que de deo serit & christo & spiritu sancto ut ad si
gnum uerba mittamus. nec in casum uerborum certamen intendamus sed manife
sta sit opinio uictrix pariter & uicta. Nam de fide tecum querere uolo precipue cum
uos non recte de dei fide ac religione colloqui audiuerim. Ath. diuinis omnia ti
bi comparata sunt Ego autem quid sentiam sub compendio dicam. Credo in unum de
um patrem omnipotentem deum patrem que semper est & in deum uerbum unigenitum
dei filium. quoniam patri suo consubstantialis est. & ex substantia dei patris filius
existit: & equalis patri filius est. & par honoris deo filius. & ubique diuinitati conpre ipse ad
est. & omnia comprehendit substantia sua et a nullo comprehenditur dei filius. quemadmodum deus pater ipse
& in spiritum sanctum quoniam substantie patris est & coeternus est patri & filio spiritus
sanctus. Verbum dico in carne natum esse. Ar. credo inquit & ego in unum deum
eternum & in filium eius quem ante secula genuit ut deus & filium fecit & omnia que
cumque habet filius cum non haberet accepit a patre quoniam neque equalis est filius nec
par honore patri sed ueluti factura minor est gloria dei minor est uirtute dei & in
spiritum sanctum a filio factum. En & ego hec sentio. Ath. ergo tota scientia questione
incipit: uideo enim in gentibus te malis detineri tamen si tu maxime delinques nos
in culpa posueris que non recte nos de patre & filio & spiritus sancto sentiamus. Ar. quo
modo deum dicis semper patrem qui cum solus deus esset propria uoluntate genuit fi
lium eius? Sicuti scriptum est: Ath. ubi scriptum est solum fuisse patrem? .A. apud
paulum inquit apostolum: ait enim nobis autem unus deus. ex quo omnia. Ath. le
ge que sequuntur apostoli dicta dicit. n. & unus dominus iesus christus per quem
omnia. Ar. uides quare minister est filius & non auctor ipse nisi quid patrem facere uiderit?
Quemadmodum de se ipse dixit: quecumque enim pater fecerat hec & filius facit:
Attende quomodo minister est & non opifex filius. ath. uide ne contra ueritatem
pugnes. Quod enim pauli de deo patre dictum affirmam uideris hoc & de filio in
ueniens ab eodem apostolo dici. Ait enim & ipse posuit in ecclesia primum a
postolos deinde prophetas alios euangelistas alios pastores ad preparationem
populorum ad opus ministerii ad structuram corporis christi: quousque descen
damus omnes ad unitatem fidei & cognitionis filii dei in uirum perfectum in mensuram gra
tatis plenitudinis christi ut non est simus infantes fluctuantes. & agitati omni ueto doctrine
in nequitia hominum & malicia ad insidias erroris. confirmati uero in caritate augeamur
in ipso omnia cuius caput est christus ex quo totum corpus que constituitur & connectitur uictura

tributiōis et reliqua uides quia hæc uox ūus cōiuniter dē patre et filio prædicat et tu simpliciter de patre capiebas: Ar. Recte de hoc mōuisti uniuersum apostoli p̄cessū: Sed ego prædictū a me domini eloquiū fide dignus arbitrator: quā apostoli dictum: dicit enim dominus non posse a se ip̄o facere quicquid nisi patrem facere uiderit ath. Quid fecit in principio deus. Ar. cælum et terrā et mare. & omnia quæ in eis sunt quemadmodum scriptū est. Ath. nūquid igitur potest a te demonstrari quos primū cælos. terrā mare: et que in eis sunt deus fecerit. Quos deinde conspiciatus filius patri similiter effinxerit. Ar. nefas esse arbitrator dicere primū a deo fabricatum esse mundū alterum a filio cum secundus ostendi nō possit. Constat. n. apud omnes unū esse mundū qui uidetur. ath. ergo filius a se ip̄o fabricat uniuersum. Ar. dic obsecro mihi quomodo a se ip̄o? non est qui hoc dixerit. Ath. Sapiens consilium suū ubi inuenit. Ar. in sapiētia sua. Ath. christus autē iuxta beatū paulū. est nec ne dī uirtus et sapiā? Ar. nimis christus dei uirtus & sapiā. ath. sapiā igitur nūquid aliunde sapit? Ar. Minime. ath. ergo a se ipsa omnia facit sapiētia. Ar. Ita est inquit. ergo pater nihil fabricauit. Ath. audi nec temere profer: quæ nec dicere. nec audire fas est. quasi nemo hæc conuertere possit: Verū tñ mihi de quo interrogo responde. quisquē potis est quomodo id operatur quod potest? Ar. in uirtute sua facit quodcunq; facit. ath. Conuenit autē christū dei uirtutem esse. Ar. conuenit. Ath. ergo cū christus dei uirtus sit quæcunq; uirtus id est christus fabricat ea pater fabricat. Ar. Quomodo quæcunq; fabricat christus ea fabricat deus? Ath. uirtus nūquid ab eo seperatur qui potis est? Ar. minime quis. n. unquē in palaestra uidit athletā seorsum certare ip̄m. seorsū uirtutē eius? Nā si hoc esset ad utrūq; uidelicet palma referretur: atq; corona. Ath. recte dicis si hoc igitur in homīe existimas neq; uirtutem sepatim facere quicquid nec itē corpus seorsū operari aliquid ergo christus qui paterna uirtus est. inseparabiliter quæcunq; pater facit ea ipse facit. Ar. Sit ita sane inseparabiliter omnia filiū fabricare cū patre nō ideo tamē potest equalis esse deo quemadmodū & tu saluatore audiisti dicentem qui me misit pater maior est me. Ath. interrogabo. te tu uero mihi responde. Saluator nūquid prætraria sibi ipse locutus est. ar. nequaquā ubiq; n. sibi ipse constat dei filius. Ath. quomodo igitur alio loco dōminus dicit Ego et pater unū sumus. Ar. tu sabellius es. ath. cur sabellius sum? Ar. quia dixisti pater & filius unū ē. Ath. aduersū me falsa ne dixeris nō enim ita duo pater & filius unū ē. sed dominus inquit ego et pater unū sumus. Ar. hæc sabellii hæresis ē. Ath. ergo dominus qui dixit ego et pater unū sumus? sabellius fuit. Nō ne iesū christiani oēs dei filiū nouimus? Tu uero sabellium eundē et magistrum dicis. Ar. absit ut hoc sentiam nam de concordia saluator dicebat ego et pater unum sumus. Ath. Cur talia dixit dominus? quid præ se ferre uolebat? concordiam ne pro sententia tua? an diuinitate pro recta ratione. Nam si concordiam ut sentis. ergo ne testes aduersus patrem astruebat? ne forte emanciperetur a patre (si quidem id ita est) tanquā ingratus nec stans fœderi paternæ concordia? Si uero et hoc ita est filius ut tu quidem uis patrē accusat. Cognosce igitur quoniam tua te sententia deducat. Ar. Quid tandem nos dicere uis? An quæ pater et filius unum est? Ath. dominus iesus non dixit ego et pater unum sumus: sed sumus et dualitatem plenam ostendit quia dixit unum sumus: sed unum dicens significauit id quod est substantiæ: Tu uero parum aduertens absurditatem incurristi. Ar. Non ne dominus dixit qui me misit pater maior me est? Ath. nō ne saluator dixit ego et pater unum sumus? et rursus qui me uidet uidet et patrem: sed tamen et apostolus æqualitatem filii quam cum suo ipse patre habet plane ostendit dicens qui cum informa dei esset. non rapinam arbitratus est esse æqualem deo: sed se ipsum exinaniiuit: Vides quæ equalis ē patri suo filius et non minor. Ar. multa mihi quidem ut nunc ē uidei discordia scripturarū. ath. Absit ut homo scripturis

diuinis & diuinitus infusis contradicat: quasi non hæc omnia concorditer enun-
tiant: Sicut enim castigatum examen ita scripture omnes secum ipse consentiunt
Ar. Quomodo consentiunt? saluator dicit qui me misit pater maior me est. rur-
sus idem dicit ego & pater unum sumus & aliter qui me uidet: uidet & patrem
per quod impermutabilem significat ideam suam quã habet cum patre suo quẽ
admodum & paulus dixit æqualem patri suo filium esse: Ath. Audi homo & in-
tellige ut sententia illa quẽ dicit qui me misit pater maior me est. nihil ab aliis sen-
tentis dissidet. Ar. Si hoc demonstraueris quod locum non habet fortasse & me
facies opinioni tuẽ adherere. Ath. dei filius est ne deus an non? Ar. deus creatus a
deo: Mihi ut uis de quo interrogo responde: Dei filius omnia fecit nec ne? Ar.
demonstratum est ante omnia fecisse ut qui uirtus est. & sapientia dei. Ath. non
igitur dei filius quẽ ab eo facta sunt omnia uisibilia sicut ac inuisibilia cõphedit
Ar. ita est inquit. Ath. ergo ubiq; adest substãtia magnitudinis sue. Si ubiq; ad eẽ
negaueris opera igitur opifice maiora essere dices Ar. adest ubiq; ath. si ergo p̄
sens ubiq; adest uerbum dei quomodo illud dicis qui me misit pater maior me
est redde mihi rationem? Ar. de hoc quidem dubito: sed dic obsecro qua ratione
saluator dixit patrem se ipso maiorem? Ath. nisi prius dixeris quod interrogo ti-
bi non dicam quod iubes. Ar. dic quid uelis ath. angeli ne ad homines incorpo-
rei sunt? ar. homines incorporei sunt. angeli autem cum sit spiritus sine corpore
existunt. ath. utri ergo fatigantur homines ne an angeli. ar. angeli incorporei sũt
ne dum ministrant. lassitudinem experiantur: hominis autem proprium est
fatigari propter grauem corporis mollem ath. dominus igitur quomodo fanga-
tus est? Scriptum est enim iesus fatigatus ex itinere sedebat. ar. deduxisti me quo
uolebas angelorum & hominum exemplo: Non ut deus uerbum fatigatus eẽ sed
ut eam ostenderet quam prius uerbum & deus non habebat assumpsisse carnem
propterea carni quod suum est. pati concessit ut se carnem esse ostendere. ath.
memeris hoc iam inter nos conuenire q̄ ubiq; uerbum & deus adest. ar. conue-
nit ath. ergo si ubiq; est cur dixit qui me misit pater maior me est: ar. obsecro ne
te pigeat quod littera uellatum est reuellare q̄ primum ualde enim sollicitor. ath.
quis est qui fatigatus est homo ne? an deus uerbum. ar. homo. ath. tuum est igit̄
reliquum percipere. ar. mentem tuam hoc sermone percepi deum uerbum cum
ubiq; sit hoc dixisse qui me misit pater maior me est. propter carnem uidelicet.
quẽ itineris labore fatigatur & de loco in locum migrat inmirum hoc recte habet
ath. dictum igitur illud cogita mihi quod dixisti. Deus uerbum creatus est. undẽ
principium sumemus. Non audeo sic intrepide loqui de ipsius filii diuinitate se-
piterna. ar. ego quidem a scripturis dico illud Tu uero unde sempiternum dicis
filium? ath. scripturis diuinitus infusis didici q̄ sempiternus est filius dei. ar. ubi
scripture sunt quẽ sempiternum dei filium dicunt. ath. uenies celebratus paulus
ueritati testimonium dabit. Inuisibilia enim ipsius inquit a creatura mundi per
ea quẽ facta sunt intellecta conspiciuntur & sempiterna ipsius uirtus & diuinitus
ue inexcusabilis sint quia cum deum cognoscerent non tanq̄ deum glorificarũt
uel gratias egerunt. ar. de patre hoc dicit scriptura. ath. non ne igit̄ beatus pau-
lus accusat eos qui cum deum dei filium cognouissẽt qui corpore apparuerat se-
piternæ diuinitati eius gubernatis omnia gratias non egerunt. Nã opifici ex ma-
gnitudine pulcritudinis edificiorũ p̄portionabiliter cognito grã debebat. Maife-
stum est autem omnia quẽ facta sunt per uerbum facta esse & sine iplo factum
esse nihil & te igitur oportebat ex elementorũ mira compositione opificem ratio-
nabiliter considerare & tui ipsius arbitrum esse q̄ mundus dei sempiterni opus
est: non nature create quẽ ad res tantas satis esse non potest. ar. Estote semper-
nus filius sed & sempiternũ creatus sempiternitatem habet: ath. si sempiternus

est filius creatura non fuit . si creatura est sempiternus non fuit: ar . non enim
hec ego ex auctoritate propria dico: filius dixit . quod ipm deus primū oīum cre
auit . Ath . tibi ne soli reuelatū est . an & aliis hoc de dei filio misterium . Ar . nō om
niū fides est uerū tñ non mihi soli cognita: sed et aliis multis . ath . unde uobis re
uellata ē: ex deo an ex hominibus? Ar . ex deo: Ath . audistin tute ipse an alii de hoc
tibi narrarunt? Ar . non mihi narrarūt sed sancti ī spū dī loquentes multi dixerūt
creatum esse filiū . Ath . qui nā isti sūt? non ne et nos cognoscere possum? . Ar . no
sti et ipse & et prophete et apostoli multis in locis filiū creaturā esse loquuntur .
Ath . audiui te modo asserentem quod filius dixisset: nūc ad apostolos et pphetas
transisti uerū tñ declara quis nā propheta de hoc talia dixerit: Ar . et nunc assero
deum per sanctos prophetas et apostolos dicere sicut . et per salomonē ait dōinus
creauit me in initio uiarum suarū ad opera eius . Vides quod ante omnia creauit
eum dñs propter opera quę ipius gratia fut ura erant . Ath . Ergo creaturā oc
casio pro sententia tua creandi filii causa fuit? Ar . ita est inquit . Ath . nomquid igi
tur deo preciosiora sunt quę creatur ab eo : quomodo fieri potest? Nā si ille ut tu
sentis pp hęc factus est: et non pp hunc illa: in mirum hęc preciosiora sunt illo :
Sed ablit ut hęc sentiamus nos nā pp filiū oia sicuti scriptū est Dicebat . n . aposto
lus inquit pp quem et p quem oia multos filios in gloriā ducētem principē salu
tis eorum p passiones perficerē . Ar . mihi ignosce qui dixerī ppter oia creatū esse fi
lium . ante oia tñ creatus est: Ath . quis ante oia opera creatus ē? Ar . filius ppterea
et primo genitus scriptus . Ath . si quis satanam adoraret beneficeret nec ne ? Ar .
at impius et sacrilegus est iste nec humane quidē mentis compos quem fas est nō
hominem dicere: sed extra hominē . Ath . deus iob respondens sic de satana loqui
tur: hoc est principium figmenti domini factum ut illudatur ab angelis meis : tu
igitur primā facturā: adorans satanā adorans quemadmodū ratio monstrauit:
Qd si cauillari uolueris ut satana factura sit filii prima antiquiorē igitur illum
spiritu sancto dicis: Sic . n . difinisti filiū quidē a deo creatū spūm uero a filio geni
tum cōfirmasti . Ar . ueritas me non tu circūscribis sed tñ quādo tu me huc dedu
xisti et ego te multis circūcludā testimoniis quę filiū asserūt creaturā esse . Ath . p
me de thesauro quę reposita sunt a patre tuo . Ar . Pater meus est quem adoro de
us attamen de hoc mihi respōde dñs creauit me: Vbi dominus fatetur se ipm a
patre suo creatū esse . Ath . dictū hoc aliā spirtuale reconditā hēt & thesaurū inclu
sum possidet . Ar . non in uerbis solū statuo salomonis uocē neq; . n . nescius sum
sed scio spirituale sensū ad oīs contemplari: Quare & ego doctrinæ nō exps ita
dico dominus creauit me hoc quidē secundū uerba esse . habere autē interius uim
maiores quam ego uideo: tu non intelligens ignorātia uictus tergieris . Ma
li est autem hominis inuidere melioribus: Quę igitur sentis dic et mihi absq; in
uidia . Sic enim tibi pulchre uideri ostendis . Nam dominus creauit me pro me ge
nuit accipio . Ath . Si ergo genitus est filius profecto non creatus si uero creatus nō
genitus . Ar . tu uim istā non intelligis . ath . Ne te pigeat obsecro sustinere me do
nec intellexero . Ar . ne corporalis affectus cogitaretur creauit . me dominus dixit
in deo igitur creare idem est ac generare . Ath . ergo si creare in deo idem est ac ge
nerare: omnia a deo creata generata sunt . Si uero hęc ita sunt ergo secundum te
omnium frater est dominus quę propter ipsum facta sunt . ubi ergo genitus dei?
Ar . unigenitus pro electo quodam & excellenti & maximo ponitur . Ath . Non ne
uidetur tibi cęlum maximum esse? Ar . et ualde quidem . Ath . ergo filius est ut ipse
uis terra & aqua filia . Ar . nequaquā unum enim deus fecit solum filium . Ath . Vi
dentur ne tibi omnia eodem fine generationis unigenita esse an non? ar . est ita sa
ne . ath . ergo si filius ut reliqua opera factus est . quomodo dei filius est . ar . obse
cro te tu quomodo intelligis dominus creauit me . ath . tibi non responderem

ne dubita: sed propter eos qui audiunt dicam solomon iustus cū esset & sapiētia plenus habitus est dignus cui pręfiguraret edificium templi hoc est corporis domini iesu: quemadmodum ipse dominus iudęis dixit: Soluite templū hoc & tri duo excitabo illud hoc autem dicebat de templo corporis sui ut ait iohannes: Sed rāmen & solomon de his ipsis rebus planius dixit ita distinguens: Sapiētia edificauit sibi domum & sustentauit septem columnis Immolauit uictimas suas & temperauit in cratere suo uinū & preparauit mensā suam Misit seruos suos cō uocans alta uoce ad craterē dicens qui demens est. declinet ad me & mente captis dixit. Venite comedite panem meū & bibite uinū quod temperaui uobis reliquite dementiā ut uiuatis Conuenienter sapiētia deus uerbū est qui cum diues esset propter ineffabilem suam & patris humanitatem factus est pauper ut nos paupertate sua diuites efficeremur qui cū in forma dei esset informa serui factus: & cum equalis esset patri suo tanq̄ seruus est conseruus nobiscum uersatus: perfectus in diuinitate perfectus in humanitate: hic ergo uerbum & deus sapiētia & uirtus paterna in corpore sicuti deus & pater eius propter nostrā salutem corp⁹ creauit in uentre marię matris dei sine uiri cōmixtionē & homo ut dixi factus est & se ipsum totius uirtutis fecit exemplar ut qui sequi uolunt quasi per semitā diuinitatis speculū habeāt ad quod ipsi se formantes diuinę naturę participes fiāt sicut uas electionis ait Imitatores mei estote sicut & ego christi Post passionem igitur suam & resurrectionem: sapia uirtus uerbū & deus apostolos ad amentes omnes misit gentiles uidelicet imprudentes: qui deum non nouerat mensam propones hoc est altare sanctum & in eo panem cęlestem & incorruptibile sacrum & uenerabile corpus suum donās omnibus uitā qui pticipes eius sunt: & uinū quod cor letificat & sobrietatem cuiusq; animę ingenerat: qui ex eo liberauit: sic ad craterem mixto sāguine suo uocatos & electos inuitauit per apostolos suos: Et qui uocem ipsius audiunt amentiam omnē deferentes eos regni cęlorū ciues declarat. Ar. quoniam dictū hic dominus creauit me ad corpus pulcre deduxisti: & ego tecum per testimoniū scriptum pacifcor. Et tu igitur ad ueritatem perge: Neq; aliter feceris. ath. quid uis faciā Pacifcor & ego quod ueritati amicū est. Ar: Testimonium peribebo tibi quod aliter intrepitari non poteris: Planū ē. n. qđ de uerbi substantia loquitur quoniā a patre factum est: Ath. Si mihi a diuinis scripturis testimonium exhiberis de his confirmare non dissimulo id mō caueas ne uos pro uestra uoluntate nuper scripseritis & ego dicta uestra non patiar. Ar. ne aduersum nos dixeris q̄ i qui deū non uereamur apostoli uox est quā me obtinere dixi: ath. loquere ex ea. Ar. Illustrissimus apologetus petrus cum testimoniū de eo ferret qui prepositus erat israel sic ait. Firmiter ergo cognoscat. omnis domus israel qđ ipsum & dominum & christum deus fecit. Nūquid hanc nos uocem simulauimus? Ath. non simulastis uos. sed dissimulastis Ar. te ipsum uidisti circū scriptum & ad contumeliam uersus es quin age siquid ad hęc potes uel te ipsum ueritati dede ath. lege sententiam totā Ar. Firmiter ergo cognoscat omnis dom⁹ israel qđ ipsum & dominum & christum deus fecit. Ath. ne pręcideris uerba scriptę Nam & corpus si quemadmodū ab initio formatum est manserit formosum est. Si uero absq; membro fuerit manu uidelicet uel pede uel digitis de forme ostēditur. Dic ergo scripturę ea etiā quę sequuntur. ar. hoc est iesū quē uos crucifixistis. ath. Quis crucifixus est: deus uerbum an corpus: quod deus uerbum ex maria uirgine sumpsit? Ar. Tu ne uerbum non fateris crucifixū esse: ath. Ego deum uerbum fateor: hominōm factum crucifixum esse carne. Ar. Quid est carne? non ne filius dei passus est. Ath. tu qđ sentis primum dicito. Ar. etiā si tu non dixeris ego dicam deus uerbum una cum carne crucifixus est passus est. Ath. p similitudinem representare oportet demonstrationem an uerbum & deus passus

fuerit: Ar. Dic quid uelis. ath. cruci ne unq̄ affixū quēpiā uidiſti. Ar. Quid ni. Ath. nūq̄d igit̄ dōec ī cruce corpus detinet̄ clauis detinetur & aīa: ut quē a corpore nō possit ſecedere Ar. ſecedit quoniā spūs est anima. Ath. Secedit. u3. quia nō detinetur in cruce: hoc ē ligno et clauis & ita res habet. Nam dum corpus detinet̄ anima quē libera est atq; ſoluta relicto corpore in locū suū p̄ficiſitur. Ar. Et hoc quidē ita est. Ath. Si in homine noxiō cōcedis nō pati aīam in corporis p̄nti ſupplicio: Quomodo uerbū et deū dicis una cum corpore paſſū. Ar. concedat̄ deus uerbum ſimul cū corpore paſſum non eſſe. Ath. ergo apoſtolus uerbum affirmat̄ quia neminē p̄ ignorantia perire uolebat. Nā cū filii iſrael eū qui ſecundū nos chriſtus eſt hominē eſſe putarent teſtimonio ſignificauit quia electus eſt iſte dei et ait tametſi uos eum tanq̄ hominem iuſtum crucifixeritis hūc ne ignoraritis q̄ eum chriſtū & dominū deus fecit: En ergo chriſtus & dominus a deo factus eſt: ath. Deus uerbū dei filius ante paſſionē dominus erat. an nō? Ar. ita ē: dōinus erat ath. petrus ait quē iudī crucifixerūt. hūc factum eſſe dominū. Ar. Quid hoc eſt crucifixerunt chriſtū dominū factum. Scire uellem quid dicas. ath. Deus uerbū dominus eſt omniū qui ſemp dominus eſt: Poſtq̄ at̄ ſubacta peccato carne carnē aſſumpſit ut ſcriptū eſt: Et uerbum caro factū eſt. Carnē aut̄ dico hominem p̄fectum quales et nos ſumus id ſolum qd̄ homines ſumus Nam ip̄e abſq; peccato factus eſt homo hunc igitur chriſtū & dominum deus fecit hominē de ſemīe dauid ſubiunctiones ei principatus & poteſtates & dominatiōes & homines & angelos: & ut ſummam dicā oīum. quē ſubiecta ſunt ei chriſtus et dominus factus eſt chriſtus propter effuſionem ſpiritus ſācti quē in eum cēlitus inſtar olei facta ē. dñs quia rex omniū poteſtatē accepit. Ar. Seorſum igitur filius & dominus ē. uerbū et deus et ſeorſum homo. ath. nequaquā. Ar. age igitur quomodo deum uerbū: dominum dicis et tēplum ip̄ius hoc ē hominē dominum: ego uero duos dominos eſſe exiſtimo. ath. duo nō ſunt abſit: hoc unus ē enim dei filius qui pro nobis hō factus ē. Dic age nūq̄d rex terreſtris ſeorſū hō r̄gnat ſeorſū purpura ei? Ar. q̄ fieri pōt. ut et hō per ſe r̄gnet et purpura eius priuatim imperet. at tamen uideo quid afferre uellis exemplo. Ath. Si ergo abſurdum ē. duos dicere reges de rege uno d̄ homine dico et purpura quomodo procedit aliud uerbi ac dei regnum dicere aliud ſanctę et uerecundę carnis quali purpureę ueſtis imperium proficere? Quare regis uerbi dei ueſtis facta ē: uerum tamen & apoſtolus paulus poteſtatis unitatem quam humanitas ſimul cum corpore habet. plane ſignificat. cum dicit quorū patres et ex quibus chriſtus ſecundū carnē qui eſt ſup omnia deus in ſecula amē Ar. uides ne quia & deum ſuper omnia deum dicit hominem. Ath. paulus non timuit: neq; ego timeo quoniam dei diſpoſitionem ex parte uideo. Ar. quam ne diſpoſitionē? Ath. ut homo fiat qui ſuper omnia eſt d̄us Ar. ut homo fiat uerbū conſentio et ego: ut autem deus ſuper omnia ſit qui crucifixus eſt dicere uereor. ath. audi & admirare uehementius quia et deum ſuper omnia confiteor. nec deum q̄ eſt ſemper conſiderari poſſe alterum ab eo qui factus eſt hō et pro nobis crucifixus. Ar. ubi nam hoc ſcriptum eſt longe magis admirandum. Ath. apud hieremiam prophetam ait enim hic deus noſter non conſiderabitur alter ab ipſo inuenit omnem uiam ſcientiæ et dedit ipſam iacob filio ſuo & iſrael dilecto ſuo. Poſt hęc in terra uiſus eſt & cum hominibus uerſatus eſt ergo qui uiſus eſt deus fuit et hic eſt aquo non aliter conſiderabitur deus an non ita eſt? Ar. pro uerbis propheta ipſe eſt deus. Nefas. n. ē de patre dicere quia uiſus fuerit uel quia hō factus cum hominibus habitauerit cū res manifeſta ſit deum uerbum factum eſſe hominem. Ath. Non ne igitur filius unus qui eſt ante omnia ſecula cū patre ſuo cū deus eſſet inuiſibilis homo factus eſt uiſibilis. Ar. Quod unus ſit deus filius cōuenit non eſt tñ cum patre infinitus. Ath. ac non cū patre & ſp̄itu ſācto ſap̄ia eſt

& uirtus? ar. ita quidē. Ath. unus igitur filius dei qui est inuisibilis & uisus in corporeus & corpore unicus. Inamortalis & mortem carnis expertus impalpabilis & palpatus. Ar. consentio quę dixisti. Ath. hic ergo pp uerbi & carnis connexionem dominus & deus est: neq; diuisim. Et proprietates quidē dicuntur sed filius dei iesus christus uerbum & deus unus est. Ar. quod de in carnatione dicis recte mihi quidē ostendi uidetur: Attamen uerus deus non est filius sicuti pater. Ath. unde hoc sumptum ad nos detulisti? Ar. Nunq̄ ne legisti euangelium quomō ad patrem suū dñs dicit hęc est uita eterna ut cognoscāt te solum uerum deum & quem misisti iesum christum. Vides q̄ patrem solū uerum deum dixit q̄i qui uerus deus non sit ipse: Ath hęc est uerborū coniunctio predictorum atq; sequentiū quę disunctionem non facit & constanter apud oēs per bene sentiunt id ē cōiūctum esse conuenit qđ a domino dicitur: Verum tamen patienter audi quod dico Si quis amicum admoneat. de constantino loquens in hunc modum si miter tene solum augustum terrę marisq; principem imperatorem cōstantinum & cōstāntium filium eius: Nunquid non complexus est. cum patre filium. Ar. non me diocre periculū est dicere non cū patre suo constantino regnare constantium ex quo hic illi subiunctus est. Ath. de constantino quidem & constantio uides periculū ingens: ad de christo iesu & patre eius non uereris talia loqui hanc te oportet in dominum habere pietatem quam & in constantinum habes nec a filio ei⁹ constantino remoues non ipsum uidelicet augustum non oīa quę de patre eius paulo ante dicta sunt. dignitatis unitatē non aliunde q̄ ab ipso dignoscēs. Ar. de clinasti ad syllogismos. da mihi demonstrationē scriptam si deus uerus est filius sicut & ego tibi euangelicam uocē adduxi. Ath. audi scriptam quoq; de hoc demonstrationē: nec deceptus fueris loānes apostolus sic ait: Et scimus quia filius dei uenit & dedit nobis intelligentiam ut cognoscamus uerum deū & simus i uero filio eius iesu christo hic est uerus deus & uita eterna: Vides quia de filio uoces eadem ac de patre feruntur s̄qualem patri filium docentes? sicut .n. de patre dixit hęc est uita eterna ut cognoscant te solum uerum deum ita & hic de filio dicit hic est uerus deus & uita eterna hoc ē igitur & quem misisti iesum christū ut cognoscant filium tuum uerum deum quemadmodum & te patrem. Item & alibi hoc dixit dominus ego sum ueritas: Veritas autem nunq̄ mendacium fiet Ar. Consentio & ego quia uerus est deus dei filius: Nunquid ēt dicere petes simul deus simul filius. Ath. Quod aīas simul deus simul filius? an q̄a filius simul fili⁹ dei est? Deus. n. uerbum deus est qui patris est filius. Ar. Non ita dico sed q̄a dicere non potes simul deus pater simul cum patre filis. Ath. quamobrem hoc dicere non possum? Ar. quia deus pater ingenus est filius at̄ genitus. ath. hęc uox i genitus de deo solum dicitur an & de aliis quibusdam? ar. absit ut aliud quippiā ingenitum dicam Nam quod ingenitum est: hoc & principio caret: ath. hęc uox non genitus substantia ne est. an substantię significatiua? ar. substantia est. ath. Falleris non est substantia sed substantię significatiua. Ar. Nam quid significat uult. Ath. quia nec facta est. nec genita dei substantia unde substantiam dei comode ingenitam dicimus. interea dic mihi adam genitus est an non. Ar. non genitus est sed formatus: Ath. genitus non creatus ne esset interrogauit: Ar non genitus ē. Ar. ergo secundū te principio carebit sed & eua non genita est. uerū creata: sed quid ais de eo qui nec dum genitus est genitum ne an non genitum? Ar re ēt non genitus nuncupatur Quocirca pater quidem non genitus erit filius uero genitus. Ath. quid igitur ex hoc inducere uis? Ar. filius genitus ne est an non ath. genitus est. ar. Vides quia priusq̄ gigneretur non erat? Quod si erat ut tu uis ingenitus erit: Si uero hoc ita est filius genitus negabitur. ath. deus est ne pater simul an non? ar. pertentia quidem semper est pater actu uero non semper.

Ath. nunquid potentia apud deū mundus ab aeterno fuit: an nō? Ar. ita est. Ath.
 ergo sicuti mundū uoluntate fabricauit deus ita et filiū pro sententia tua genuit
 Ar. non sicuti mūdū: meministi. n. eorū quę ante concessa sunt: Sed ante sęcula
 dico uoluntate habuisse filiū breue at generationis filii concedo interuallū ut ge
 nitus sit. Ath. Deo pulchrū ne ē. ut pater sit an turpe? Ar. absit ut turpitudine ānoc
 tatur deo: se omnino pulchrum ē ipm esse patrē. Ath. ergo deus pro uerbis tuis a
 deterioribus ad meliora pcessit. Nā si pater nō esset postea factus ē pater ergo a
 minoribus ad maiora conuertitur. Sin aut dixeris ipm anteq̄ pater esset meliorē
 fuisse ergo a melioribus ad peiora puenit. Q d' si ita est quomō imutabilē di
 cemus diuinitatē perse pfectā nec ad meliora p̄gredi nec rursū a melioribus i pe
 iora desinē: Corruptibiliū. n. ppriū ē nūc a meliorib' ad deteriora nūc ab inferio
 ribus ad pstantiora mutari: Ar. icū oculi dare nō ius quo filius priusq; gignere ē
 nō fuerit. Ath. nō do quou non est. Ar. quamobrē? Ath. quia scriptū est non erit
 inte deus recens: breue aut si dederō tps in quo aliquando non fuerit recēs erit
 qui a me concedetur: Quod absit ut ita sentiat. christianus hō ea cōcedēs quę di
 uinis scripturis cocontraria sūt. Ar. Quę nam contrarietas si dixerimus icū oculi
 priusq; gigneretur fuisse: non ne genitū intelligamus. Ath. ualde mihi quidē hoc
 uidetur aduersari diuinarū rerū cultui: quę ubiq; restantur filiū dei semp fuisse:
 nec unq̄ tempus ullū ubi non fuerit: An non tibi uidetur si hoc dixerimus cotra
 ria sentire scripturis diuinitus infusis? Ar. da mihi testimonia. Ath. audi ioannē
 qui dicit in principio erat uerbū & uerbū erat apud deū. & deus erat uerbū. hoc
 erat in principio apud deum. Quis sanctorū prophetarum & apostolorum talia
 tecum dixit? Dic mihi an & mente concipi potest tempus aliquando fuisse i quo
 uerbū non fuerit? Quod si ita cogitaretur tempus quandoq; fuisset p̄ deus pater
 uerbo caruisset. Ar. filiū igitur dicis p̄nunciabile uerbū: ath. nequaq; uerbū. n.
 substantiale dico et non uerbū quod disoluitur: nec. u3. quod ex patre pcesserit
 & in patre denuo resolutū fuerit iuxta sabelliū: sed ineffabiliter genitū dico filiū
 cum patre consistere. Nam uti animā sine uerbo cogitare nō licet: ita nec deū pa
 trem sine filio credere. Sic. n. pater principio caret ita & filius uerbū: & deus dei
 filius. Ar. quomodo principio caret filius? qui se ignorare dicit consumatiōis di
 em? Ath. Dic homo mihi quod interrogo architectus sumpto calamo mēsuras po
 nit. Cenacula deinde supiora et inferiora describit gemina dico & tergemina tec
 ra: Si primū transegerit tectū cognoscit quia in sermo occupari debet: Vbi uero
 secundum tectum condiderit adificiū consumationē haud p̄cul esse intelligit: s;̄
 cum in eo erit ut tertiū tectum attollat p̄ ut habitacula duo uel tria fuerint p̄cul
 dubio finem operis adesse cognoscit: Hęcine ita sunt an non? Ar. Consentio ita
 esse. ath. Ergo filius dei qui omnia ex nihilo fecit: qui hoc aptauit elementum q
 mundum p̄uidet et edificat usq; ad perfectionem sicut et ip̄e dñs ait pater meus
 usq; ad perfectionem operatur & ego operor: hic non cognoscit quando finitur
 opus quod ip̄e fabricat? Quin ēt fac inquam p̄iculum. Age de perfectione mēsis
 interroga ex imperito homine qui mensem triginta dierum ignorat nunqd̄ tibi d
 quo quęsieris respondebit q̄ si p̄ito quęstionē proposueris p̄tinuo tibi dicet mē
 sis illius si quintus decimus agetur dies dimidium esse: si uigesimalis octauus finē
 instare. pari ratione de luna nec non & de anno si doctū uirū interrogas scia quā
 tenet exptus quia undecimo p̄fecto mēse duodecimus incepit annū dicet non p̄
 cule esse quin p̄ficiatur. Ar. Est ita ut dicis. Ath. Si ergo architectus scit quando p̄
 ficitur edificiū & uir doctus ex numero quando finitur mensis & ex peritia or
 bicularis cursus quando luna completur tum ēt quando decrescens finitur quo
 deinde tempore plenus conficitur annus quonam mō nos dominum iseam qui
 mundum fecit: et eum consumaturus est: diem ignorā dixerimus? Si. n. ignorāst

quomodo interrogatus de consumatione seculi huius & secundo ipsius aduentu ueritatem respondendo dicere potuisset? Eorum enim qui rerum sciam que sunt queq; geruntur non obscure tenent proprium est ueritatem exponere. Quo circa saluator cum & ipse cognosceret ueritatem interrogatus significauit. Nam cum discipuli interrogarent quod nam signum aduentus domini iesu & consumationis seculi huius respondens ita dixit: Videte ne quis uos seducat multi enim in nomine meo uenient dicentes ego sum christus & multos seducent: Audituri autem estis bella & opiniones bellorum Videte ne turbemini Oportet enim hec fieri: sed nondum finis surget. n. gens contra gentem regnum contra regnum & erunt fames pestilentie & terremotus per loca hec autem omnia initium dolorum. Tunc uos tradent in tribulationes & interficient uos & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum & tunc scandalizabuntur multi & inuicem tradent & odio habebunt ad inuicem & multi pseudo prophete consurgent. & seducent multos & quia multiplicabitur peccatum refrigescet caritas multorum qui autem perseuerauerit usque in finem hic saluus erit. & predicabitur euangelium regni in toto mundo Et paulo post dicit. Erit tribulatio magna qualis non fuit a principio mundi usque nunc: nec quidem erit: & nisi a breuiati essent dies illi non saluaretur omnis caro. Tunc si quis uobis dixerit Ecce hic christus ecce illic ne credideritis & reliqua deinde Nam sicuti fulgur exit ab oriente & apparet usque ad occasum sic erit aduentus filii hominis: Vbicunq; autem fuerit corpus ibi congregabuntur & aquile Statim: post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur: & luna non dabit lumen suum & stelle celi cadent & uirtutes celorum commouebuntur & tunc apparebit signum filii hominis in celo & paulo post dicit amen dico uobis non preteribit generatio hec donec hec omnia fiat. Celum & terra transibunt uerba autem mea non preteribunt De die autem & hora nemo nouit neque angeli celorum nisi pater solus: Ergo eorum omnino est qui bene sentiunt ex his que a saluatore presignata sunt de die & hora precipere quia probe nouit quando uenturus est: ut omnia pro inseparabili patris sui uoluntate constituat sicuti presignatum est: Nam euangelium manibus summe & de quo est questio lege mathei progressu & omnia tibi dilucida erunt quia de die non ignorat dominus Quod si ignoraret quomodo signa & pericula diem precurrentia que nec dum sunt. neque fuerunt predicere potuisset? Nam usque ad consumationem & aduentum suum signa & qualitates eorum premonstrauit ut studiosi homines & industrii tempus ex his que a domino premonita sunt cognoscere possunt. Ar. Si uere diem nouit. Cur dixit ipse nec filius nouit dic illum? Ath. non dixit dominus nec ego noui diem illum: consequens enim erat ut ita diceret dominus si quidem se ipsum ostendere uellet quasi qui rei noticiam non haberet Et in matheo quidem non dicitur quia nec filius nouit diem illum. Reliqui aut euangeliste huius rei narrationem pretermittunt: Solus autem Marcus ait neque filius nouit diem illum Et Marci narrationem animaduerte quia non ignorat dominus diem illum Dicit enim dominus iesus de die autem & hora illa nemo nouit neque angeli celorum neque filius nisi pater: Cum enim se ipsum nihil a patre secundum substantiam distare. sed patri suo diuinitate unitum esse cognosceret presciam suam in patris prescia consistere significauit sicut ipse dominus ait Ego & pater unum sumus: & rursus omnia quecunq; pater habet mea sunt non creaturarum rerum causa hoc saluator dixit omnia quecunq; pater habet mea sunt: sed quecunq; diuinitati patris conuenerunt hec sua esse dominus dixit quale est immortale incorruptibile inuictum immutabile incomprehensibile potens presciens & quecunq; patris sunt hec & filii propria sunt Ignorare autem ait ut modo dictum est angelos & filium. Ar. nunquid alius est filius? Ath. unus quidem uerus est dei filius uerbum & deus. Est autem

alius quasi filius adoptatus per templū corporis ipsius domini nostri iesu chrtisti
sicut ait diuinus apostolus. Non. n. accepimus spiritū seruitutis iterū in timorē s;3
accepimus spūm adoptionis in quo clamamus abba pater. Plane ad apostolos dī
xit filioli mei adhuc modicū uobiscū sum & uado ad eū qui me misit Ad iudeos
autem in parabolis ita dixit hō quidam cū duos filios haberet accedens seniori dī
xit. uade operare in uineam meā hic respondens ait ego domine & nō abiit. Dein
de accedēs aliteri dixit. Vade operare in uineā meam hic ait non uolo postea uero
penitentia ductus abiit Interrogat autē dominus quis feci uoluntatem patris eius
Respondentes iudēi dixerunt ultimus filius. Conuenienter uero pater uniuersorū
deus est uinea semitę iustitię in quibus senior ē filiū operari iubebat hic par
uo interuallo p̄ceptū posthabuit & p̄ceptorē contempsit. Est aut iudæorū popu
lus qui propter incredulitatē contemptor factus est adoptionis: Filius autē unior
patris populus est ex gentibus: qui p̄ mitia uocationis incredulitate rebellis idola
tria detentus deīde penitentia ductus & fidelis paterni p̄cepti obseruator appa
ruit. Ex obedientia uero carus & heres tanq̄ filius patris declaratus est. homni
honore et gratia dignus a patre habitus. Pręterq̄ q̄ diei illius & horę consuma
tionis dico : signa tantūmō coepit ne si ignorare prope finē adesse dies illa repēte
impatum offenderet. Ar. consentio recte hoc dictū esse de die. Illud autē filium p̄ri
unitum esse substantia non recte habere dico. Ath. Quoniam studiū ē tibi nō pu
um recta uituperandi quęq; inter pios recte conueniūt: Redde igit̄ rationē: quid
ē substantia: Ar. omne quicqd ē. in subiecto id substantia ē. Ath. recte dixisti: sed
quando in presentia de deo sermonē habemus: dic mihi quid ē. substantia dei ne
forte a uulgo putemur de pecuniis uerba facere. Ar. quicqd deus ē. id substantia
dei ē. Ath. recte dixisti: audi ergo. Ar. dic quid uelis. Ath. nosci quia deus sub spe
cia infirmitatis nostre submissus per scripturas diuinitus infusas nos sæpe alloq
tur humanius ac cęlestia & diuina mysteria ex his quę pro habitu & essentia no
stra dicta fuerint humana natura intelligere possit: Ar. ita ē quidem: Ath. Nō ne
igitur deus cū ad filium suum per prophetā dicit ex utero ante luciferum genui
te filii de paterna substantia generationem significat? Vterū ergo pater habet. ath.
p̄ueniens dicebam tibi scripturas sanctas multotiens pp̄ imbecillitatem nostrā
sub humana specie diuinitatē enunciare non quia deus talis sit: sed ut nos corpo
reis exemplis res diuinas pie intelligamus. Nulla igitur ob aliā rem uterum nomi
nat. Quod si ita non ē dic tu quoniam mō dictum hoc intelligi debeat. Ar. scriptu
ra dicit ex p̄sona patris: Eructauit cor meum uerbū bonū. Eructauit ergo uerbū
filiū dixit. Ath. bñ hoc ut alia oīa scriptura dixit: tu uero dictū accipiens male p
uertisti: Ar. dic tu nobis dictū quando ego ut ip̄e uis male p̄uertit. Ath. Deus ē ne
spiritus qui pati nō pōt an nō? Ar. ita quidē. Ath. cum igitur scriptura dicit ex u
tero genitum ēe filiū igit̄ genitū filii ex diuina substantia existere significat: nec ue
ro genus humanū qđ ē imbecile christi generationē arbitretur humanā dixit cor
meū eructauit uerbū bonū. Si quis item conatus auderet p̄nunciabile uerbum
dicere filium reminiscetur ex utero & a praua statim cogitatione desistet circū
scripsit ergo scriptura sensū omnem humanum ne infania hęretica teneretur ad
uersus sempiternam. & incomphensibilē filii dei generationē. Si. n. ex utero ē quo
modo ex corde p̄cessit? si uero a corde ē quomodo ex utero p̄diit? Ar. Quid igit̄
dicere ac intelligere debemus? Ath. Nihil aliud his his documentis p̄cipimus q̄
filium ex substantia dei & patris genitū esse: Ar. Si consubstantialis erat patri fili
us quid non hoc discipulis suis presēs asseruit? Ath. q̄s locus ubi nō constet patri
filiū consubstantialē esse: ar. Si hoc ostendere potes unū ex his. quę obscura sūt.
ath. non ex obscuris eruef̄ conamur sed ex dilucidis rebus ueritatem ostendere
uolumus: memisti dixisse quicqd deus ē hoc substantia ē: Nunquid hoc filius ē

an non? Ar. Nullatenus. Ath. quomō igitur dñs ait ego & pater unū sumus: Fa-
sum ne dixit an uerum? ab illud. nunq̄. n. ueritas mendacium fuit: Sed hoc ē
qui me uidet uidet & patrem: nihil aliud ostendit q̄ sanctā diuinitatem. Nā si sub-
stantia diuersus est a patre filius quomodo pater in filio contemplari potest? Nū-
quid. n. effigies hominis ex ligno fabricata cognosci potest: in lapide q̄ eius sub-
stantiē non est? Quod si locum non habet lignū in lapide cognosci & lapidem in
ligno secundum substantiē rationem: relinquatur ut deus omnipotens in cōsub-
stantiali eius filio cognoscatur. Visibilia. n. eiusdem speciei quoq̄ una substantia
est in uisibilia cognitionem representant. Ar. quomō igitur dñs dic ego sū ui-
tis uera & pater meus est agricola. Nunquid pōt uitis & agricola consubstantia-
les esse? Ath. ne p̄cideris dominicā uocem sed ut posita est lege Ego sū iquid dñs
inquit uitis uera uos palmites pater meus agricola est. Dic ergo mihi si filius pa-
tri consubstantialis non est ex similitudine uitis & agricolae: ipsū ne hoībus p̄sub-
stantialem dicis: Ar. absit hoc quidem: Ath. audi placide & mihi ad hęc responde
Vites ne ac palmites consubstantiales sunt an non? Constanter hęc ita sunt. que
so igitur succinte huius quoq̄ sententię declarationi sub compendio finē impo-
nere uelis ut & me talem facias qualis & ipse es. Ath. nisi prius de quo quero re-
sponderis non consequere quod petis. Ar. dic quod uelis & ego quicquid locū
habet ut fieri possit respondebo. Ath. quamobrē scriptum est de deo manus &
brachium: Ar. hęc & eiusmodi p̄ his intelligimus que adiciuntur queq̄ sequit̄
ut si quis hoc dixerit manus tuę fecerunt me & plasmauerunt me hic deum op̄i-
ficem cognoscimus: cū autem dixerit brachium dñi reuelatum est alicui: mani-
festum est quia de filio dicit p̄terea & illud dextera domini fecit uirtutē cōueni-
enter de filio significat per quē oīa facta sunt. Ath. brachium cuius ē brachium
consubstantiale est an non? Ar. ita sane. Ath. & dextera cuius est. dextera. consub-
stantialis est. Ar. & hoc ita est. sed quid ais. Mene diuinitatem. compositā fateri
uis? Nunq̄ ne audisti clementē qui petrum apostolum secutus est. quo pacto eius-
modi opinionē destruit? Ath. Memento que dicta sunt o hō & non captaberis
Ego. n. simplicem in compositā incircumscriptam diuinitatem colo: sicut ex san-
ctis diuinisq̄ scripturis didici & ab his qui per successionem episcopatum accep-
unt Nullam igitur aliā obrem brachium & dextram scriptura uocat filium nisi
ut pie intelligamus patri filium consubstantialem esse. quia fieri non potest ut a-
liquis existimet brachium in homine uel dextrā uel digitum sicut inter se dissimi-
lia sunt. Ita ē differre substantia. Ar. consentio patri filium consubstantialem ef-
se. Responde igitur de uite. Ath. duo genera uitis diuina scriptura memorare q̄
suevit unam quidem utilem atq̄ fructiferam dominum nostrum iesum christum
que letificat cor hominis & exilarat: alteram uero diabolum que rabiem & uene-
num spargit ut scriptum est Vitis .n. eorum ex sodoma & palmes eorum ex go-
morra uua eorum uua fellis botris amararitudinis uinum eorum Ira aspidum ī-
sanabilis: sed & populus uitis noīatus est & iusti multis ī locis uocati sunt uineę
& hoc quidem cōmuniter & late illud uero p̄cipue. Ego sum uitis uera Itaq̄ sal-
uator ne ex cogōie predictis uitibus annumeret̄ non dico diabolo: sed tanq̄ uiti
que translata est ex egypto & plantata ut uue fructum faceret. fecit autem spinas
iccirco cum additione dixit ego sum uitis uera cuius fructus uita gaudium pax
caritas iusticia fides purissima cognitio pietas castimoīa maiestas humanitas mā-
suetudo Modestia & que his similia sunt & quoniam uere uitis palmites eadem
generositate fructum uitis similem cuius palmites sunt producere debent: Ideo
palmites appellauit apostolos cum simul prepararet eos ut in fide p̄manerent:
nec a uera uite sicuti iudas auersi steriles p̄sisterent Nā q̄ dilapsi fuerit a caritate

dei & fide ueluti palmites abscisi a rebus diuinis eiciuntur: Itaq; discipulos hortatur ut sobrii sint & impigri cum dicit pater meus agricola est. quali diceret scire uos uelim si quem pater meus excoluerit hic fructum meum reddet: cum fructum alienum in ueris palmitibus uitis pullulare non sinat: Si quidem obambulans in uinea hoc est in penetrabilibus animæ quicquid corruptum est & insanum amputat ne lasciuiens qualem non cupit agricola fructum producat. Hic nobis ad id quod queritur incipiendum est. huius quoq; rei narrationē exponere. Cū uitis ante hiemē robusto germine ac palmite relicta hiemis impetus fortiter exeperit: hiems uero gielidissimo ictu sui frigoris inuecta frondes eius aliquas extinguere cōperit quę sensum labefactæ cacumina linquiunt desuper interram fluentes uitis deinde ualido palmite manet hiemis pcellæ resistens quę nudi frigoris pertinacia nonnullos palmites ledit: Vicis tamen reliquis palmitibus integris hiemem repugnando exigit donec hibernum laborem effugerit: Sed ubi uer nacta qui nouus annus est requiescere uidetur: repente agricola instans adhibita falce primo quidem palmites omnes accurate specularus incipit quenq; frigos lesum excidere sed & integros subinde a tertio quarto uel oculo p̄cidere. Vitis igitur populata ferro subhinis stetit in cœlum suspiciens nec non in lacrimas triduum resoluta Cum uero diuina prouidentia uoti compos lacrimare desierit repēte numerosam palmitum turbam effundens eadem qualis et ante fuerat imo uero gloriosior apparet: his p̄monstratis erunt iā tibi planissima quę de uera uite dicuntur Dominus igitur ramolæ & opacę uitis instar pp̄ discipulorum & stipantis turbę multitudinem quę ad eum auxili gr̄a confluebat: Erat. n. multitudo icompabilis quę in eū credebat cui p̄desiderio insatiabiliter inherebā q̄ eo tanq̄ palmites cōiuncti quidā spiritualis cōmodi gr̄a quia nihil aliud cū eo esse uolebāt nisi ut eū consequerentur: Non nulli remedia ualitudinis assequi sperabant Alii qđ christū uenire audierant conuenientes nouum spectaculum uidere cupiebant deū icorpore cum hominibus uersantem Et erant passim omnia gaudio plena domino p̄sente qui quacunq; iret tanq̄ uitis abnudans (turba. n. illū in mœnera prosequabatur: cū se uni omnes insinuarent) desiderio conspiciebatur. Cum uero in cōsensum turbę p̄sequentis eum flatus hiberni de montibus spirare cōpissent. a inuida stanti uite cui iam inherebant languescens ueluti frondes cecidere nō pauci alii metu pontificum ne absq; synagoga fierent christum uitam suam negabāt quēadmodū & nunc eadem hęc fieri uidimus. Ut. n. illi ita et nostri hypocritę homines eorum malunt qui ecclesiam persequuntur q̄ dei opinionem eligere Nō nulli cum diuina et spiritualia domini uerba male sentirent retrouersi crimen & uitiū benefactori ascripserunt dicentes quis illum audire potest? quod etiam p̄tate nostra non nulli dicunt qui cum ueritate ambulare nolunt. Tribulationes enim & tentationes fidem sequuntur: quis enim inquit p̄ceptorum domini ac fidi traditionem obseruare potest? Qui etiam iudæ incredulitatem hiemis uehementia redarguit: quemadmodum & nunc mundi amicicia detenti cum aliquando discipuli essent & amici & comites christi cētus aduersus christum nefarios concitant & hi quidem quibus thesauri custodia commissa est non q̄ eorum molliciem dominus ignoraret sed ut eos dum res domini administrant promptiores redderet pro domino fortiter facere q̄ amicicia mundi occasione contra regem suum militare: hi de generes & steriles. quasi palmites ab agricola excisi eterm ignis esca efficiuntur: Sed cum uis hiemis uerę uiti plurimum instaret dico at̄ iesu christo hunc scribę et pharisęi nūc quidem lapidare uolebāt: sed ueriti ne a turbis occiderent: q̄ dominū amabāt a p̄posito destiterūt. Nūc uero p̄phendē conabant cum se iesus teneri p̄hiberēt quo ad tēpus uēiret ac dies ab ip̄o dño āre secula p̄stitur?

in quo ipm pati oportebat: Fuere etiam qui illum non nunq precipitare temptarent. & ipse per medium eorum tranquillus incessit: Et innumera sup uenere picula que cum ingruerent prohibita in cassum cecidere. laq; aderat ani noui principium quo tepore pasca immolari oportebat sicut oracula de dno prenunciabant cum ad eos diuinum preceptum pdiret ut in iusticie uinculu omne dissolueret elemosinis expiati seipso deo reconciliarent inimicicias cu pximo non agerent. i. Sq dem eos mala nulli hominu p comunionem generis struere iubet sed pace purissimos diuini cultus obsequiu exhibere: dñs igit qñ in tepore pacis ac celebritatis cu discipulis suis in hierosolima uenit non qñ ignoraret q sibi euentura erat sed ualde et cognosceret: Quippe qui discipulis suis futura pdixit: Ecce ascendim in hierosolyma & filius hois tradetur in manus seniorum & scribarum & tradent eu gentibus & condemnabunt eu morte: Ut ergo iniquitas iniuste congregacionis iudeorum appareret: pax ingressa est hierosolyma inimici uero pacis cu ea uidissent perturbati sunt. pax .n. seditiosis & homicidiis inimica est: q solent malis potius q bonis opibus & pacis ubertate gaudere. Cu igitur obseruassent repente strictis gladiis instantes loco ubi iesus cu discipulis erat inter primos aspiciari scelestas manus suas ipsi iniecerunt. cu adhuc discipulis suis stipatus esset. hic uero truculentis mansuete loquitur. Si me queritis sinite hos abire Discipuli cu grauias piculas uidissent quibus sps sancti uirtus mundu inerat: relicto ipso pceptore & dno in fuga conuersi sunt. Sed domestici satanae cum iesu comprehendisset in caluarie locu duxerunt ut ibi eu crucifigerent. consumatis oibus q de illo ia pridem scripta fuerant & ipm cruci tanq uite uallo tollentes fixerunt q relictus in cruce solus cu duobus qñ palmitibus uel certe tribus: Siquidem in obliquu manus in oriente caput. & pectus & cu his pedes quoque tetenderat .n. umbra reliquorum palmitu sublata clauis saucius & hasta: in ritui modu sacri sanguinis lacrimans fundebat. repente uero die tertio resurrexit nihilo deterior factus q antea fuerat: quin et gloriosior apparuit. & ea fide discipulorum corda repleuit: ut eu crederent uitam suam esse & gremem edidit discipulorum turba post resurrectione latius q antea: non et in iudea solu sed palmites suos ad mare usque porrexit: umbra eius montes texit & arbusta eius cedros dei Hec uere uitis materia pie p uiribus tracta est: Ar. rectissime inquit oia restat subinde mihi de sacro spiritu querere Na de filio & ego ipsu p oia equali patri pterq omnipotentem esse confiteor. Ath. nihil eorum fateris que religioni pueniunt: Ar. quare? Ath. Constantem equalis est patri suo filius & oium dñs est. quorum pater eius. Ar. ego de omnipotentia dixi non de dominatione quin oibus dominetur filius quibus & pater. Ath. quid est omnipotentia. Ar. oia posse. Ath. filius ergo ut ipse uis oia non potest. Ar. & hoc recte cu reliquis: oia .n. potest filius & omnipotens est sicut & pater: Na cu una sit patris & filii substantia una et eorum est: diuinitatis omnipotentia Ergo de spiritu sancto queramus cum tu pseruati ab initio diffinieris ipsum patri & filio consubstantialem esse. Ego uero contradico qui demonstrationem ex sanctis scripturis accipiam ipsum uidelicet creatu esse & huius rei affirmationem paucis absoluam: Vbi ioannes affirmat oia p filium facta esse non et spm sanctum in ea orone comprehendit: Quin et a patre celitus mittit ad auxiliu apostolorum: quicquid autem de loco migrat. in locu substantie pmutabilis est. ex quo planu est creatu illu ee nature. & non increate. nec beate illi substantie pris dico filiiq; solu q oia comprehendit & ubiq; substantialiter adest que admodu abste dictu est antea & a me processu non tibi sed ueritati. Cum et deus p prophetam dicat ego firmans tonitruum & creans spm quius ut arbitror contradicere non potes: Ath. Scriptum est sancti estote quoniam ego sanctus sanctificans uos & rursus saluator ad patrem suum p sanctificatione discipulorum sic ait pater sanctifica eos in ueritate tua et rursus saluator de seipso. ego inquit sum ueritas:

Hęc cū ita sint patris et filii diuinitas sancta est atq; sanctifica rationalia cūcta
sanctificās quę ex liberi arbitrii cognitione ac studio digna habentur: ut i comu
nionē sanctificationis sanctā beatamq; substantiam suscipiant. Si ergo ex patris &
filii substantia spūs sanctus non est cur eum in signo sanctificationis filius dī cō
numerauit? ait eum dominus ad discipulos euntes docete oēs gentes baptizantes
eos in nomine patris & filii et spūs sancti: Quod si gentes oēs quę credūt & sancti
ficantur beatissima trinitatis nuncupacione sanctificantur: Iccirco planū est ex
p̄ris & filii diuinitate spūm sanctū esse: quia substantialiter sanctus est ip̄e: & sanc
tos facit omnes qui cōmunioni eius ad herēt quemadmodū apostolus ip̄os allo
quit quibus ait abluimini & sanctificamini in nomine domini nostri iesu christi
& in spū sancto eius. Si uero substantiā nō ē dei patris & filii quęro itēz quomō
patri & filio cōnumeratus est? An quali non possit ad sanctificationē iustificare fi
delibus patris & filii diuinitas spūz sanctū qui nō sit substantiā suę ad plenitudinē
sanctificationis assumpsit? Quod si ita esse putaretur quomō diuinitatē dicerem?
nullius egentē p̄ se p̄fectā nullatenus ab alio desiderare quicquid ut benefacere possit?
Ar. Si spūs sanctus sēpiternę diuinitatis cōsubstantialis esset prorsus ubiq; sub
stantialiter adesset nec missus de loco migraret in locū: Ath. sancti angeli spūz sac
tum hñt an non. Ar. & ualde quidē. Ath. semp ne cū ip̄is ē? an ad tempus sanctis
uirtutibus spūs sanctus inesset? nunquid angelos mō sanctos esse dixeris mō nō
sanctos. Nā spūs sancti presentia sancti sunt: Eius aut absentia non sanctos esse
manifestū est. Iuxta illud quod a deo dictū est non p̄manebit spūs meus cū omi
nibus generationis huius quia caro sunt. et paulus apostolus ait: Si quis aut spi
ritū christi non habet hic non est eius. Mala igitur opera i causa sūt ut cū pec
catoribus non sit spūs sanctus aliquos christi non esse ostenditur: eo qđ i his nec
sit spūs sanctus nec inhabitet. Ergo ne ministri peccati essent angeli sancti si non
semp spūm sanctū hērent. Quomodo igit apparent iugiter glorię dei si non sem
per sancti sūt et spūs sancti participes? Ar. Sancte uirtutes spūm sanctū semper
habent. Ath. Et sancti patres qui ab eterno probati sūt deo secū habuerūt & nūc
quoq; habent spūm sanctū an nō? Ar. & habuerunt & habent inseparabiliter sanc
ti homines spūm sanctū. Ath. cum apostolis dū in carne uiueñt erat ne spūs sac
tus an non? Ar. Nefas est dicere cū apostolus non fuisse spūm sanctū. Ath. p̄fecti
ne sunt simul omnes ut regnū celoꝝ predicarent an in partes mundi duodecim
sparsi? Ar. corpore diuisi sūt ab iuicē ut gētes oēs docerēt i christo fidē. Ath. er
go si cū angelis est spūs sanctus. cū sanctis aiab⁹ patrū spūs sanctus cū apostolis
qui longis erāt inter se distiūcti iteruallis ut regnū celoꝝ predicarent spūs sanct⁹
relinquitur ut oīa cōpleat ubiq; substantialiter p̄ns sicut & deus pater & unigeni
tus fili⁹ eius. Ar. Cōcedat spūm sanctum ubiq; substantialiter ēe cur igit p̄pheta
ex dei persōa dixit Ego dñs deus uester firmās tonitrū et creās spūm Si nō ē cō
ta uirtus? Ath. semper ne creatur spūs sanct⁹ uel semel ut tu uis cret⁹ ē? Ar. Que
stiones oblique nō iduxeris atē oīa sēcula spūm creatū ēe dico. Ath. p̄pheta cre
ans dixit qđ sēp de⁹ creet uox prophetę demōstrat. Nō ergo de spū sacō crās dīc
sed de flamē uētoꝝ ad recreationē regē. Erit at tibi hui⁹ māifesta cognitio ex his
quę sequūt cū ea sūpto p̄fecta nact⁹ fueris. Nā si spūs sac⁹ ut ip̄e dedisti atē oīa
sēcula creat⁹ ē dixisset ego de⁹ q tonitrū firmo et spūm creauī nūc at nō ita dixit
Ar. obseruatū igit hoc recte dixisti. Illud at oīa p̄ ip̄m facta sūt oīa cōplectit⁹ ut
& spūs sac⁹ cū i oīum numero cōpute⁹ uirtus quā maxia i opificio substiterit.
Ath. ergo p̄ snia tua uniuersoꝝ dñs p̄ dñi nr̄i iesu christi a creatā nā p̄cipit. ar.
ab sit ut hoc uq̄ dixerit. Et. n. audim⁹ a saluatorē dictū. Nō filiū cognocit nisi p̄
nec p̄m q̄s nouit nisi fili⁹. ath. ē ne hō q a suo ip̄e spū cognoscit an nō? ar. aposto
li uox quę dīc alterū nescit⁹ quę alteri⁹ hominis sūt nisi tātū a suo quęq; spū cogno

sci quod ita non esse qui dici potest. Ath. altitudines igitur dei quis nouit? creata natura an increata substantia? Dices ne increata substantia a creatura percipi? Quid si ab increata dixeris: relinquatur ut consubstantialē patri & filio confitearis spm sanctum. Iuxta beatū paulū qui dicit nullus hominum nouit: quę hominis sūt nisi sps hoīs qui in ipso est. eodem mō & quę dei sunt nemo nouit nisi sps dī. Ar. oīa dei quęcunq; ipsi uisita fuerint ea sps nouit Consilia uidelicet quęcunq; illi deus apperuerit. Ath. ergo nihil spui supra genus hominū concesseris: Si quidem rem deus faciet ēt si non reuellauerit seruis suis pphetis. Ar. an non tibi quęcunq; dei sunt ipsius uidentur esse p̄silia. Ath. Dei oīa dicuntur & operationes: & q; ab eo facta sunt uisibilia & inuisibilia. dicuntur autē ipsius & consilia: & multa sūt quę dei noīantur nunc igitur dic tu mihi: Suas ne res hō spiritui reuellat an sps hominis qui in eo est oīa a se ipso nouit quęcunq; ab hoīe aguntur cum ab ipso u3. spū ad oīa moueatur homo quę facit. ar. a se ipso sps hominis scit quę in eo sunt. ath. spui hominis dedisti a se ipso oīa scire spui uero dei. nec ita quidē sciam habere concedes? ad hęc autē dic mihi altitudines dei quid intelligis. ar. oportet qui quidē ueritati sit amicus primū sateri oīa quęcunq; dei sunt spm a se ipso cognoscere deīn altitudines dei dicere infinitū & iminensum id esse & ita esse deū quę ego p̄fiteor: ath. Si hęc igitur profiteris infinitū & iminensū & id esse & ita esse deū huncine dices a creata natura percipi? Quod si ita habet p̄ tua iam sentētia non est imperceptibilis a quacunq; enim creata natura deus percipiatur imperceptibilis dici non potest. ar. da mihi sacris scripturis testimonium sicuti de filio dedisti spiritū sanctū deo consubstantialem esse. ath. Scriptū est in lege dei: nō. Iumes n omen dei tui in uanū & de spū scriptum inuenimus a saluatore. Dicit. n. ad filios belzebul qui contra eū isolescere uolebant. Omne regnū in se ipsū diuisum desolabitur: & omnis ciuitas uel domus diuisa in se ipsā cadit: Et si satanas satanā eicit & in se ipsum insurrexit & diuisus est quomō stabit regnū eius? uel quomō potest aliquis spolia fortis diripere: nisi prius domum ingressus fortē ligauerit & tunc domū eius diripit. Et si ego in belzebul eicio demonia filii uestri in quo eiciuntur: Si autē ego in spū dei eicio demonia & paulopost p̄pterea dico uobis q̄a omne peccatū & blasphemia remitteretur hoībus sps autē blasphemia non remittetur & quicunq; dixerit uerbū in silium hominis remittetur ei qui autē dixerit in spm sanctū non remittetur ei nec in hoc seculo nec in futuro: Vides quia deo parē honore spiritū & hic & in futuro cognoscimus Vt. n. q̄ blasphemat in patrem non purgabitur quin sit eterni reus supplicii ita qui & in spm sanctū blasphemauerit sempiterno peccato reddetur obnoxius cū peccati labes non remittitur. Nā si seruus esset sps non qui in eū delinquit perinde sempiterno supplicio puniretur atq; ille qui blasphemat. in dei magnitudinem increatā: sed quē hic spiritū dei filius dei dixit. hunc ex discipulis christi quidā cum d̄ christo ageret digitū dei nominauit. Reminisci uelis eadē uia filiū inuestigatū esse & iuenies sempiternam sps sancti uirtutē ideo patri consubstantialē quia digitus dicitur Ob hoc. u3. magi inexpugnabilē sps sancti uirtutē in egipto contemplati clamabant dicentes hic digitus dei est. nihil aliud p̄ digiti dei uocē q̄ sps sancti uirtutē fatabatur quā hēt deo p̄ri p̄substantialē q̄ ex aduerso falsū ē. intueri neminē. Et nequis cauillari uellet nō recte a magis dictū esse: apostoli imo uero in ipis dñs q̄ ad se dicta erāt tanq̄ recte dicta p̄firmat Nā & ipse ait Si ego indigito dei eicio demonia ar. sps ubi nā scribit deus. ath. ubiq; diuinę scripturę testatur q̄a deus ē sps sanctus nec sepatus a dei & p̄ris & filii ei⁹ unigeniti gloria Dic. n. petrus i actib⁹ ad a natiā: Nō ne manēs tibi manebat & ueditū i tua potestate erat qd̄ q̄ posuisti i corde tuo rē istā: Mentiri te spui sancto: nō mētitus es hoīb⁹ sed deo. unde ut i superiorib⁹ quē spm sanctū. dixerat i posteriorib⁹ deū dixit Qui ēt beat⁹ paul⁹ i secūda ad

thesalonicēses epistola sic ait: dominus at dirigat corda nostra i caritatē dei & i
 paciētiā christi quid: uis i epistola intelligere? quē domū appellari? omniū ne do
 minū deū patrē? an spm sctum? Nam christū subiunxit: Spūs. n. si patrē prstutu
 eris deus ē si spiritum ipm pfatus fueris dominus ē : Q d si dominus ergo et
 deus scriptū est. n. ego sum dominus deus tuus: Sed quære et inuenies ubiq; scri
 ptum æqualis esse opationis spm sanctū nec a patris et filii gloria seiunctū .Ar.
 Quid igit nusq; scriptura dicit spm cū patre et filio uenerari? Ath. sacre scriptu
 re oia apte dilerunt: qd at nūcagimus: Sancte uirtutes oēs quæ in celis sunt spm
 sanctum ut hesaias ait cū patre et filio sine fine ueneratur. Ar. cum patre et filio
 spm sanctū uenerari scriptū est nusq;: Ath. falleris cū domini gloriā & sanctarum
 uirtutū exercitus hesaias uidit. Quid eas ait in diuinis canticis dicere clamantes :
 non ne sanctus sanctus sanctus. Q d q; hunc numerum nec supra repetendo cele
 brant nec infra ptereuno minuuntur laudem quia prorsus nominē fas est prter
 trinitatem hoc honore dignari & himnū nefas ē quemq; minuere ppter sanctam
 & beatā trinitatis diuinitatē: quæ per se est i unitate sufficiens: Quid deide moyses
 populū docuit ter uerticē & genua flecentē adorare nō ne pp trinitatis adoratio
 nem : quæ i una diuinitate cōsistit: Sed elias etiā deo plenus i latione tertia induc
 filiū excitauit nihil aliud ostendens nisi posse neminē æterna uita dignari q non
 prius p uenerandā fidē aio cōcepit uiuificā parem honore eandemq; substātia tri
 nitatem. quæ uelut ignis peccata peuntia pdentiaq; aiām cuncta cōsumit: & aiām
 ipius cōpotē æterna uita uiuificat. Iā uero & paulū christo plenū nō potuisse ali
 ter ad tertiū usq; celū ascendere nisi indelebile & consubstāiale trinitatis fidē pec
 toribus suis possideret. hoc deus effecit ostēder uolēs neminē posse celorū regnū
 ingredi qui nō ea fide sit quæ i paulo penitus habitabat Quid at & la. acru quod
 peccatorū remissionē prebet & uiuificū & sanctificū? sine quo regnū celorum ne
 mo uidebit? Non ne i beata nominatione fidelibus datur? Sed ad hęc omnia ioan
 nes et dicit & tres unū sunt. Ar. Vere beati sūt oēs qui hanc fidē habēt . & eā usq;
 ad mortem cūfiterentur et uitā proinde exigūt atq; ea dignū est. Nunc. n. ego reui
 xi resurgens a mortuis: Mortuus. n. error mortē affert possessori suo: & aiām idu
 cit comitē suā ut flagitiis inuoluat. hinc ad ea resurrexi quæ in oculis sūt æternæ
 uitæ signa ab homie nō demonstrata Dereliqui mortē & filiū eius errorē uēdica
 ui me ipm uiuificæ fides: hō. n. cū unus sit unā habere debet trinitatis æternæ con
 substantialis q; fidē. Qua. n. ex pfida me deus eripuit? Vbi nō una fides sed tres
 cōprobanē patris unius æterni filii alterius creati & sancti spiritus facti iam uero
 manifestū ē fidē illic ex multis nec unā quidē esse: Quæ cū ita sint gratias ago tri
 nitati sancte adoro p m filiū & spm sanctū. ergo dilecte cōgratulemur Ego enī
 idumēta erroris oia p misericordē deū exutus abiēci: Ath. adhuc et uestē gestas
 erroris. cognitā abities & ipam cū reliquis p uaricationis opibus: & ūa poterim
 cōgratulari: Ar. Si mihi apte nō dixeris conscius mihi ipse nō sū habere quicq; fu
 riosæ illius hereseos. Ath. dignitas quæ cleri appellatur tibi ab herese demandata
 non ne fraudis mēbrū esse uidetur: quæ extrinsecus spem pietatis ostendit: intrin
 secus aut plena est impietatis ut hō instrumentū sit spūs gigantei contra deū sa
 crilegio pugnare patus: Ar. iam tam tibi consentio: Non coalescit uita mea nisi &
 hanc certe si consulis ex aiā pepulero manus gloriæ tyrannidē. Ath. ergo si par
 tes erroris cōponūtur uirtuti. uirtutis et ueritatis partes partibus erroris multomi
 nus congruūt: Nā et ueritati mēdatiū et mēdatio ueritas opponitur: horū at unū
 quodq; ex fructu cognoscitur quēadmodū ueritas dixit. Finis.

Athanasii opus contra gentiles feliciter finit. Impressum Vicentiæ a leonardo ba
 silensi cupidissime & studiosissime. M. cccclxxxii. cal. februaris.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is mostly obscured by noise and low contrast.

2